

Eesti Teaduste Akadeemia
Eesti Keele Instituut
2012

EESTI MURRETE SÕNARAAMAT

V köide

23. vihik

loomama – lõpetama

Toimetanud
Mari-Liis Kalvik
Mari Kendla
Tiina Laansalu
Jüri Viikberg

ISBN 978-9985-79-470-8

looma `looma S Lä Pöpö Nis Juu Kos Ann Tür Pai Trm Lai spor KLõ, `luoma R(`lua-Hlj Lüg) KPõ(`lua- Kad VJg) Iis, `luyuma Häa Saa Kod Pal KJn SJn eL, `luõma Khn; da-inf `luua R(`lu[u]vva Jõh Vai, `luuva IisR) Sa(luua) Muh Rei L/`lõua Khn/ K(`luuva KJn) Trm Pal Lai, luvva Häa Kod(luada, looda) M(luuvva Hls Krk) Ran Kam, luvva<sup>?</sup> V(luua<sup>?</sup> Har Rõu), `luvva Emm TLä Rõn, `luõda Khn

1. millegi tekkimise, toimumise või olemasolu põhjuseks olema **a.** (üldisemalt) *Egä `kahte `surma ole kenegille `luodud Kuu; jumal lei `taiva ja maa; kuer on kõhe `luodod tõnnsaba Lüg; Nii kuda `keski `luodud on, `ninda ka inime tuleb, `aita siin `kasvatus ei kedagi IisR; kui `aigus pole surmaks `loodud, saab ikka `terveks; see pole töömeheks `loodud, teeb `santi tööd Khk; kes teist saab `ümber `luua Pha; See on kohe `loodud `sõukse mõrtsuka `näuga; Kõik sugu elukid on `ilma `loodud; Mis `rohtu seal saab `olla, ega `loodud päe `lambda kari peal Põi; mind `olli väga erk `loodud, mool es ole rahu mete Muh; mõni [rehavars] oo kohe `loodud `neoke kahe aralene Mar; mis `loodud, see `loodud, tuleb rahul `olla Tõs; `Puõtsi jõlõdad oln vanajumalal kõõgõ viimsed `lõua Khn; jumal oo lolli loon ja lolli le koa molli loon Aud; see `mulle `loodud juba, et mul peab alati nii saandiste minema Juu; tähäd on `luomisest `luodud `valguseks inimestele HJn; eks igäühel ole omakohast `luodud seda `mõistust ka JJn; tema on nagu teestele `nuhtluseks `luodud; ta on `luodud kohe `niuke ennatu inimeseluom, ega ta `ilmaski `kuõkil paigal seisa Koe; `jõnni piab pidama, sie on jumalast `luodud VJg; sijj (lammas) õli uüdile luadud, lahe viib; eläd nõnna kava, kui jumal sulle igä on luanud; kos sa ilos õled, ku põle ilos luadudki Kod; ega jumal põle kiiret loond, `aega küll Lai; mõni oiab ennast `looka, mõni on `loodud `küürus Plt; poole `aage luuvvass eñg `sisse joba emä ihu sehen; mõni om `luyudust peräst kühmäk; temäl olli iki luyud (loomulikud) `amba Hls; tal om luyud viga man, selle via om ta saanu emäihu sijst; üt's `kange `kaelne ku mõtsauñt kunagi, latsest `luyumisest `saantigi; nij om puha luyud ärä (ette määratud), mis [ameti] `kennigi saa Krk; mõnel om `luyudu `õkva punnin põse; aga näe elu `välä es lää, es ole surmass `luyudu Ran; kõik serätse looma, mes inimese `kiusaja om, nij olna kõik vana kurati `luyudu Puh; emä es saa `endä `poigest midägi, na lli sõa jaoss `luyudu ja `kuuliva kõik sõtta Nõo; siin om serätsit kaivandikke, kes tä tñid, kas ta om `luyumisest nii vai om konagi kaivetu Ote; taa naanõ om küll mihess luyud, a_ naasõss om `essünü; tuy `tüt'rik ol' taalõ luyud, tuy pedi taalõ `saama Har; jo ta jo latsõ loomast (lapsepõlvest) saani<sup>?</sup> jo varastass Se **b.** (võrdlustes:) sobiv, paras `sieliku one paras `justku `luodu VNg; nied `saapad on `mulle nagu `luodod Lüg; sie on miu `selgä `justku `luodu Vai; `riided kenast `ümber nõnda kut `loodud Jäm; king kut `loodud `jalga Khk; see pluuse on nii paras, kui `loodud `mulle Juu; see pindsak on kui `sel'ga loodud Trm; sijj rõõvass om nagu luyud talle `sel'gä Trv*

2. millegagi algust tegema **a.** suka-, kinda- vm kudumistööd alustama, silmuseid looma vanamor akkab sukka `luoma Lüg; `luosin `kinda, tegin `luomusse Jõh; naised loovad `vardad üles, sukad või `kindad Jäm; Loosi omal sii `kinda õles Põi; mis sa `looma akkad omale (kas lood suka või kinda) Muh; `esteks akkasime `looma, arilikult ikka viisteist `aasa igä `varda `peale Rid; ta oo enesale uie suka loond Kse; kinnas luuasse üllisse Mih; Ää luõg enäm uut troid, põlõ\_mtõ enäm `aõga kududa Khn; Luyud otsa üles ja kuduma Häa; lõin suka vitsa üles Saa; nüid loon selle `kampsuni ülesse, `kampsunil koa `looduse eär all Juu;

sukka `loodi, aga `riide `õmlemise `juures `loomist põlnd Kos; `enne tuleb jo `luua, kui juba on `luodud, siis tien sääre `val`mis Amb; akkad sukka kuduma - - varraste `piale luod ülesse ja akkad tegema Sim; loo sa sukk ära Trm; suka servä lyyü üles, kaks üvi ja kaks pahu Kod; kõige pialt tuleb silmad `luua Plt; oless `varda kähen, sõss `näitäss, kudass sukka lyyü Trv; mul om `lõnga küll, [aga] ma ei taha luuvva; kes kyyss (kooks), ma lyyss (looks), sülelatse sukke om vaja Krk; kui nakati sukka kodama, siss varraste `pääle `lyyüdi vyyr üless Ran; kui päk`ä jaoss `sil`mi manu ei lyy, siss jääp kinnass `kitsass Nõo; ma lyy suka üless ja naka kudama Kam; sukk luvvass `vardihe Kan; mul om sukk üless lyyü, sukk om alõt Har || mustrit kuduma kui akkasid [kindale] `kirja `luoma, siis `kasvadetti `luondaselle `silmi `juure VNg **b.** võrgukudumist alustama võrk täna taarist üles luua Jäm; Võrk `loodi lõhja peale öles, `pandi nii mütu `silma kut võrk `kõrge tuli Põi; võrgu `altus, kui teda hakadags `looma Phl; loon mõrra ülesse Mar; ku võrk on üles `luodud, se on sis võrgu `loodus; noorel kuul `loodi võrk ülesse Vän; kui akatakse `võrku tegema, siis luuakse võrk Kad; vaja luada võrgu serv ärä, akada kudoma Kod **c.** kangast (vööd) käärima `kanga `luomine oli, luo siis nii `laia kui ise tahad, kas kaheküme `paasmane ehk `laiemb VNg; läks külä `kannjast `luoma Lüg; kääribude peel sai siis `luodud kannjas, nii lai kut sa `tahtsid teda `luua Kär; ma taha ikka enne eina`aega `kanga veel ää ka `luua VII; Täna ta äi tule, ta akkas kannjast `looma Põi; `kiarbude peal `loodi pussakas üles Muh; Muiste - - loode kangast seinä peel, seinä sees olid pulgad ja nende peele loode Käi; luoslaud `oeti kees, sedasi `luodi kangas üles Ris; kangas on `luodud Amb; loomapuude pial luuakse kangast JMd; seinä pial olid pulgad, lõivad `pulkade `piale VMr; kus pääl `luodi, ned on kääruud. ükskord `luosin ka seinä peal Rak; egä üks ei mõessa kangass luada; ku vyyüd akatasse `luyuma, siis niisitässe Kod; lõng `aetasse kihale ja sialt akatasse kangast `luyuma Pal; siss lõeme `kanga ülesse kääruie pääle Kõp; kangass tahab luvva; `kanga `luyumine om kuutsak tyyü Trv; vaja akade kangast `luyuma Krk; üteli mõni, kui kangast `minti üless `aama kääruie `pääle, et nüid lähme kangast `luyuma Ran **d.** haspeldama midu lugu `tahtsid oma riidet laia tiha, sedu lugu loosid oma vihi suure Jäm; akkan `lõnga `looma, asvelde `peale `aama Juu; `lõnga luvvass lõnga `loime `pääle Krk; nakassi `langa `luyuma pooli päält Kam; vi`bi? omma\_langalõ `luyumise `aigu `sisse lannü? Kan; Langa? ol`li är\_kedradu?, `luyüdi vok`i poolipäält langa\_langaristi pääle Urv; `luyüdõ (sa lood) langa lõimõ pääle Har; `Luyüdut `langa jo_mood`o kerri? es saa\_ku\_kere`laudu päält Rõu; ta loosõ ku `langa (virgast töötigijast) Plv **e.** lõime telgedele panema `käisin `tõises peres `kannjast `luomas. eks siis tuld ajada pakkule ja `telgidelle Jõh; `Kanga `luomise `juure oli `kolme inimest `tarvis, üks `oidas suga ja sättis `lõime iluste `juoksma, `teine `kieras `lõime pakku, `kolmas `pässis `lõime `juoksu pakkule ja `torkas `tihvtid vahele IisR **f.** korvi- või viisupunumist alustama loob korvi ülesse Vän; kui `värskes niids `olli, siss `võeti kolm niist, siss üteldi et `viisu luvvass Nõo

3. valmima hakkama, vilju vm taimeosi moodustama `kartulid luob juo `alle; kabusta `taimed, pisikesed `jusku `luondased, `alles luond Lüg; `kapsa `kuulme, senest akkabki pääd `kierama ehk `luoma Jõh; rugi on `loomas, on ära loond ennast Jäm; tamme puu akkab `alles `lehti `looma Khk; kevade `il`ja `tehti tuhlis maha, pole veel ala `loontkid Mus; Kui peeloomise aegu kenad vihma tuleb, siis veib ka vilja loota Kaa; nii kava ta (kägu)

kukub, kui odr loon o Muh; kaerad ja nesod ja, kõik juba loovad, pead juba akkavad tulema Mar; otr jäi tuppe, ei loond ää Mär; ku esimesed emäpeäd `väl`lä tulevad, siis vili loob Vig; odrad o `loomese peal Lih; kõlu vili - - ei loo ennast ära Var; `kaapsad akkavad jo päid `looma, piäd tulavad jo `sisse Tõs; [õunapuu] õied oo mineva sügisi `loodud Aud; rukis ühessa õöd `pääva loob Tor; kui se nüid `vihma tuleks, üks siis saaks ikka `villa viel, `kuivaga muist on luomata Ris; ei ole pead `looma akand veel `ühti, kasvatab kõrt Juu; ein luos juba ära, nüid `õitseb. kui õienupud akkavad tulema, siis luob JIn; vili on juba `loomas, kui ta akkab piad `väl`la `aama Pai; odra luob verele (terad tõmbuvad punakaks), siis akkab `küpsema Sim; rukis ehk kaer ehk odra ehk, kõik luob IisK; `kapsa piä `kijrüb, one juba ära luanud Kod; kui ta akkab `väl`la tulema si ripse säält, siis `üeldasse, et kaer loob Äks; ei tule seda `vihma, ei loo vil`lad ära kah Plt; lauritse ja `pärkmise päevä ümmer luuvass kardultel ja ubintel maik manu; noore kardule om ala luyd joba Krk; nigu kapst nakap pääd `luyuma, siss om `kuulme, aga nuy `kuulme om kõik' `maokestel täis situtu Nõo; kui pääd nakkass `luyuma - - siss olli kõrrõ pik`kuss joba pia `väl`lä kasunu Kam; ku herne<sup>o</sup> om är<sup>o</sup> häidsänü<sup>o</sup>, sõss tuy mis `õkva_luvvass, tuy om lakk Urv; ala omma jo `luydu ubinakõsõ<sup>o</sup> Har; ku terä är<sup>o</sup> `luydo^o, rügä om poolõh teräh, siss lööse [tungaltera] `kül`ge Rär; `pääkene um luyd Lut || mari ära luadud kalal, õige til`lukene; `luymine one kua ku munasarjan kasvavad munad kanal Kod

4. (noorkuu algamisest) Kolm `päivä `pääle kuu `luomist oli kuu nuor Kuu; nüid `luuasse uus kuu, nüid ei `maksa `metsa `menna puid `raiuma Lüg; kuu loomissi on kolmteist, kolmteist kuu loomist Jäm; seda_p tæ `ükskid, koes see kuu luuasse Khk; `lõikuse kuu nüid `loodi alles; kuu `loodi üsna kurja ilma `sisse Muh; täna kuu kahaneb ää, oome luuasse `jälle Mar; kuu `loodi vihma `sisse, [nüid] tuleb kuu läbi `vihma Tõs; täna `luodi kuud Ris; sao `sisse on kuu `loodud, nüid põle `kuiva `lootagi Juu; kolmteistkümmet kuu `loomist on `oastas Kos; üks pää, `õöldakse, on kuude vaheaeg. siis luuakse `jälle esimine veerand Ann; kuu luuakse, nüid `lauba suab kuu täis, siis ta on päris ümmargune VMr; ommen luadasse nuyr kuu, tuleb tõiss `ilma vaß Kod; kui kuu `loodi, kuu kolmepäävane oli, siis külitä nisu Äks; nuyr kuu `luydi vihmage, ega enne kuival ei lää, ku nuyr kuu tasa saa Krk; ku kuu luvvass, siss kolm `päivä om kõvad, kolm `päivä pehmet Nõo; iilä `luydi vastanõ kuu Har; nuyr kuu luvvas ja vana lüvväs `alla Vas; ku kuu luvvas küle pääl, sis om pal`lo tõpitsit Se

5. midagi valmistama, tegema a. Vanasti - - tehti keik kingsepa õblemise tööd pigiraadiga. Iga kingsepp oskas siis ka raadilõnga luua Kaa; vanast `loodi lõnnast nõõbid Muh; ku õhaka takk `lemleb ja ämrik `võrku luyb kõrre `piäle, siis tehä rükkid; `aeti sihk, tahetasse akata tijd `luyuma Kod; ma lõi sääil peenard Trv; luy kapuste `pijntre äräde Krk; langalõimõlõ luvvass `puuli Se || akkas taevast kirjuks `looma Rid b. kuhja tegema (hakkama) täna `tarvis akkada `einamal `kuhja `luoma Lüg; Igaüks `mõistagi `kuhja `luuva IisR; tänä lähme nüid `soade kokku vedama ja `kuhja `looma Juu; akkame kuhja `põhja `luama VJg; akatasse alt `einu panema põhja `piale, see on `luomine Sim; tõised loovad kuhja ära ja meil põle `loodudki veel Trm; meie omad läksid `kuhja `looma Ksi; akkasid `kuhja tegema, kui põhi juba `tehtud, siis oli kuhi `loodud Lai; luynd `kuhja naesega eenamal SJn; kateksi loove, tõine poiß tõiselt puult kül`lest Krk; sina tühi nüid `oskad

`kuhja luvva vōi kedägi Hel; õdaguss jõvvame ärä luvva selle kuhja Ran; Immä luvvass, latsõ<sup>2</sup> kõik laokilõ = kuhja loomine Urv; [tal] `ol'li haina_kuhja loomalda² Har; ka määne ilm um, ütäl puul mä'ke satass `vihma, tõõsõl puul luvvass `kuhja; Kuha`lujjal ol'l käehn riha, `tuuga_timä tasañd nuu_kuha veere_ka ilusahe är² ja nii tuu kuhi `luydi: õks `korgõbas ja `korgõbas Rõu; mullõ `juhtu üt'skõrd `kuhja luvvõh `hainuga huß `peio Se c. kōit keerutama `enne `tehti taku kōedikud, siis `õeldi: akkan kōieks `looma Juu; `este `luatse kōis ärä, `pantse kol'bisku `külge kōie kei, tõesed õtsad vändä `külge. nõnna pitk `luatse, ku kōis tuleb Kod

6. loopima, viskama a. täna `minta süllale - - kinnel pole obust olnd, akkas laiali `looma Emm; Ää loo seda saue siia Käi; loo oud `kinni; `liiva saab lasnaga `luua; sõnnik `looda iga viimase ummigu (igal hommikul) `välja; tuhtitükid on `ämbri sees, loo `katla Rei; raavi vall, kos muld `vällä om luyd Trv || katuse roop oo, kellega katuse tegemese `aeges `loodi (löödi) `räästa alt tasaseks Mär b. teed lumest puhastama `Tuiskas tanuvisse jo `suured lume`happed, eks sield `täädüs siis nii `laia tie läbi `luua, et `huostega läbi `mahtus; Igäst perest `täädüs `olla üks inimine lund `luomas Kuu; sügäve lumi, rada taht ette luuvva; nüid om ärä tuisat, piap ärä `luyuma. `minke looge tii `sisse, et läbi saa; ma luy lume lauda tii\_pält, enne ei saa lauda manu minnä Krk; kõik ussaid om lume täis tuesanu, mia pia tiiid `luyuma minemä; `suure lumeange om, piap tiiid `valla `luyuma Nõo; Ma\_saadi vanamehe - - lummõ `luyuma Rõu; lummõ luvvass `lapjuga<sup>2</sup> Vas || kaevu puhastama kaiv `luydi vällä²; kaiv om loomalda², selle om halv vesi Har c. sõnnikut (koormasse) tõstma ta läits sitta `luyuma Trv; sitta luvvass `kuyrmess Krk; sita `pääle `tõstjat üteldess - - sita `luyja Hel; sitt `luydi laodast `väl'lä - - `väl'lä `pilmine olli `luyumine Kam

7. a. kütist tegema lähme kütisi `looma Tõs; kui uut `põldu sai `tehtud - - sis sai ikka loomist `lootud Kos; ega vihmaga saand `luua, kuivaga pidi ikka `tehtama, vihmaga ei tule tuli`mulda Ann; ao kuo `piale pannasse mullamättad, siis süidatasse aod põlema, siis kütis põleb, see oli kütise `luomine Koe; lähmä odra küt'ikseid `luama VJg; suured virnad kütisse puid `pañdi `risti `rästi, mättad `piale, `õhta panime põlema - - lõime kütist Iis; läksid küt'isseid `looma. see oli se `loomine, et sa mättad ao `koodele `piale panid Trm b. mulda kummuli põõrama, kündma adraga vaja `luyuma minnä Ran; ader luyub maad, käänäb maa pahupäädi; adra õlm piap puhass olema, sis ta luyub `äste Nõo

8. a. munema noore kana om virga `luyuma, vana tükivä `audma Nõo; kana loova munnõ, `täämbä omma `rohkõmb loonuvõ ku eilä² San; kae mis tu kana säl kakatass, kas tu taht `luyuma minnä vai Har; Lehm nüss suust, kana luy nok'ist; Muna luy, a\_ `vällä ei_havvu² = kägu Rõu; taa om hää nuuf kana, ega päiv loosõ uma muna Plv; mõni kana käü `klok'sih murro piteh, ku lasõ õi\_`haudu², sõss nakkass jal² `luyuma; üless `ketrass, üless `metrass, lätt `otsa, luy muna² = humal Vas; t'sirgu munnõ loova² rabasuyuh Se; kat'skümmen `päivi ütäl kanal om `luyumin munnõ; kana kaak, ku alg luvva munna Lei; ku kana järvejaani är süü, nakass lihonõma, nahkmunnõ `luyuma Lut || (mesilastest) ku `luyduisi munnõ om, siss nimä_tegevä imä Har b. (enneaegu) poegima külap nüüd luob ära, sai `teine ea `müksu Hlj; obune `ommetegi luos VNg; väsind nagu luond kuer tuli `tõine küläst kodo; lehm luos ~ lõi `enne `aiga `vällä Lüg; veis tõi loond vasika, `enne`aegse vasika Juu; lihm `lõie poja vällä² Har Vrd lootama³, lootma²

9. üle ääre õmblema loo mu nõõpaugud ää Muh; riiet - - `looda üle ääre Rei; `Arguvat riiet es saa muidu õmmelda, piad ruttu üle ääre kõik ära tegima, ääred üle `luuma Hää; `kanga õts kui luyd ärä lõngaga, siis tä ei arene Kod; jalaräti veere sai `kinni luyd - - tõine viijr om koet viijr Hls; luy enne palistemist viijr ärä Krk; sij om vana sitt rõevass, `argnep, piab üleveere `luuma Nõo; Nõrgastõ\_luvvas üleveere inne et ei `argnõ? Urv; Ummõlusõ veere_luydi langaga är?, sõss `argnõ õs timä är? es Rõu; ots vaa luvva? är `kangal. nõglaga `võetass, luvvass är perämine ots [kudumise lõpetamisel] Lut **Vrd** lootama²

10. noota sisse laskma `kallasapp sie `ääres, `kalda pääl `vahtis kala`parvesi, tämä `andas `märku kui sai kalude `kõhta, kus õli `tarvis `nuota `luua Jõh; `verko tulo `luvva `alle `juoksu, `vastu `juoksu ei saa `lõia Vai; luavad nuada `sisse Kod

11. (muud juhud) a. kursist kõrvale kalduma ma ku `kiilu ei ole, siis laev luyb ära Hää b. edenema tuli vanataat' [sõjast] `väl'la, akkas `jälle se elu `luoma Jn c. algatama tahab `luua `mässu Tõs

looma- looma- tämäl on `ühte`puhku `luoma `kahjud - - ei lähä `luomad edesi Lüg; Üheksä `kurge õli `luoma `koplis, tia kust nii `järsku `väljä tulivad Jõh; `Luoma`erned - - nied olivad nied `kirjud `erned vikki `ulgas, `piaaegu niisama `suured kui `süõma`erned IisR; neid looma`naarid kasub `suuri, mõni on üsna tõstetav (annab tõsta) Jäm; kaira jahud, nisu liid, `lustja jahud, nee `üitasse looma jahuks Khk; Looma jahud said `otsa, nüid anna seale puhast leva jahu; Vilt on looma `karvadest `tehtud; Looma rasu `tehti küünaldeks, mõni sõi ka vahest näljaga Põi; kaks looma `inge oo `paergo, `rohkem mette ei ole Mar; läksin juba loomakarjatseks, olin ühüksa `aastane Kul; se vahelene leib oli ullem kui looma toit Kse; `meitel sii oo elumaea ja loomalaut änamiste õhe katuse all; mede põrsas sööb loomapeedi `lehta naa `easte Mih; si vana looma roju ei elä ületalve Saa; põhud tarvitati luomasüüdaks JõEK; sügise `mihklebä luat oli, se oli suur looma luat Pai; luoma nairis, neid on kollaseid ja `mitmet `karva Kad; looma aganad olid ikke tõuvilja aganad - - õdrast sai looma aganid ja kaerast Trm; luoma`erned aavad aadiku siad rammuje Kod; looma toidu `puudus oli vahel kevadite, söõdeti katuss pialt ära Lai; memm `ütles, et loomalihale ei `tohtima kaant piale `panna, et ing `jääma `sisse SJn; ku sa unel `uiska materdat, siis saat loomakahjut Krk; mul mitte looma `õnne ei ole Nõo

looma|auk jäässe raiutud noodaveoauk – Emm Käi Rid

loomagil lamaskil `juunu mijs ol'li loomagil maas Saa

loomake(ne)¹ dem < loom¹ a. midä inimine tieb ies, sedä ahv piäb kõik järele tegemäie, mina en õle tädä `luomakest näht Lüg; loomaksi terve ilm täis Hää; pull on ka loomakene juba (hästi kasvanud) Jn; mies oli vahest ikke üed suas, aga mina käisin ikke kodu oma luomakesi `õiendamaks Rak; nää, veke luamake `ruamab seila peal VJg; nuur luamakene ike ilos Kod; nüid om neil oma maalapike, oma loomakse ja puha Hls; küll olli ta mul ää loomak, kust ma viij seast obest saa; mia jäti ka omal `lambatallekse üle. ta iki üits engeline loomak Krk; mõni kanakene udistab seeni, ku ta saenalahi vahelt mõne loomakse kätte saab Ran; tugev loomake `ol'li (metskitsest) TMr b. `raisku lää sij inimese loomak Krk

Vrd loomuke(ne)

loomake(ne)² dem < loom⁵ a. tõin `kapsa loomakeisi KJn; `herne loomakõnõ om jo õigõ suurõkõnõ; mul om tu lina loomakõnõ joba `vangu `käändänü Har; sõkku ui_loomakõist ar?

Rõu; om miek istutama naid luomak'sti Lei **b.** (viljaalgest) *lyüd* `sisse til'luk loomak, ei ole viil terä (pähklist); kardultel om loomakse ala *lyüd* joba Krk

loomaj|kummel (taim) `kasvavad siin `luoma `kummelid, neid siin oli kohe `meie ajad täis keik VNg; sii oo loomakumelid -- kasabad sedasi `õues. `teisi kumelid tarvitse rohuss Mih **-laast** = loomalaud *luoma loast* [on] `kanga `kearimise `juures Jür; loomaloastust pannakse lõngad läbi Kos; luoma laast, sellega kiaritasse, pannasse `aukudest lõngad läbi JJn; looma laast, nisuke kääs `oidav, siis lõngad pistetakse sialt `aukudest läbi ja siis `aetakse käärpuude `piale Ann **-laud** käärlaud `kanga loomalaud, nelja ja kahessa auguga Muh; `luomalaud on kanga `keerimise laud Ris; loomalaud, augud sees, mud'u lõngad lähväd `keerdu Juu; luoma laud, sealt on lõngad läbi HJn; loomalaud -- temal oli neli rida `aukusi -- igast august tuli lõng läbi Tür **Vrd** looma|laast, -laust, loomalaud **-laust** = loomalaud loomalaust, kää `laiune ta oli, sis augud olid sies siin -- siit said siis lõngad läbi togatud Koe **-puud** käärpuud `luomapuud, `millega `kanjas `luodi Hlj; käär puud ehk `luoma puud, `nende `pääle `käärita `kangass Jõh; luomabud on `kanga `kiarimese jäuks JMd; lõim `luatse luama puude `piäle Kod **Vrd** loompuud

loom|masin hobusega veetav puust looreha *lyümasin* on käpp, kellega `lastse eenäd unniku Kod

loomas|lava taimelava kana olli kik'k loomakse ärä sabitsen loomaslava sijst Krk

loomaj|vill talle esimene vill see oo talle looma vill, kui esimest kord niiditse; loomavillast soab kõige `pehmemad `kindad ja sukad Muh; tallevill on looma vill, senega oo `ilmale tuln, senega `loodud Phl **Vrd** loonavill

loomelene loomelene jutuline, jooneline taevas pügaldab, on `seoke loomelene Aud

loomis loomis Kul Vig Mih Vän HaLä(-uo-) Kos Ann Tür, g -e PJg Juu, `loomse Var Juu Ann kütis Kui suured `turblad olid, siis `tehti loomist Var; `roikad loon loomisesse rhvl PJg; loomist põletakse Kei; uut moad sai raiutud ja loomist `tehtud. pannakse `põesad `alla, mättad `sõnna `peale ja siis unikutele tuli `alla Juu; kui uut `põldu sai `tehtud, sis sai ikka loomist `lootud Kos; `tehti loomist -- siis kasvavad iad `naired `loomse maa sees, tulimuld annab `rammu Ann **Vrd** loomus⁴

loomis|maa uudismaa puud juuriti üles ja `laoti maa `peale ja põletati ää, see oli siss loomisma Aud; loomismaad tehasse endisest metsast või soost. loomismaal tehasse kütist ja põletase juurikid Tor; `ennemuiste `tehti luomissmua kütikseid JMd

loomits loomits g -e Hls Krk Hel lobudik vana maja loomits, õige ärä lagunu Hls; üits vana lagunu `üyne loomits, tule `kaala Krk; sij om ku loomits kunagi ärä lagunu Hel **Vrd** koomits

loomkond loom|kond Emm, -konna Käi lõimelõngade kogumik käärimisel Loomkond on nee lõngad, mis läbi tihva korruga `loospude `peele `keerida; murreldi `toimne kanjas, kus kolm loomkonda on `ühthe pidi ja kolm loomkonda teise pidi Emm; Kangast keerideks enamaste loomkonna viise, aga vahest ka poolteist loomkonda korruga Käi **Vrd** looskond

loom|laud käärlaud Luom`lauva ois oma kääs ja ajas `käärbole Lüg; luomlava `aukudest `joosvad `kanga lõngad läbi Muh **Vrd** lood-, looma-, loos|laud **-puud** käärpuud

`kanga `luombud Vai; `loombud `vööti `jälle öhöst ära ja `viidi `välja (kui kangas kääritud oli); *on kañyas juba loompuudel* Phl **Vrd** looma-, loomus-, loo-, loos|puud

loomuke(ne) = loomake(ne)¹ `Suskasin ahinga -- alade `oite kovast kala sise, et ei `luomukaine `kaua `kannatass Kuu; *nied on `piened, pikkaraised `luomukaised, `kirbu sugused Vai; on loom `aige või sedandi ädas, siis on ta loomuke Krj; Selle `lüedävä luõmuksõga (laisa inimesega) tüe edekohe ei lähä Khn; laškin luamukese ukse alt `sisse Kod*

loomulik loomuli|k Jäm Khk VII Pöi Muh Emm/-lek/ Rei Kse Pä Ris Juu Trm Lai Plt KJn Hls Krk Puh San spor V, *luomuli|k* Ris JMd Koe Iis, *luamuli|k* VJg Kod, g -ku; `loomuli|k Kuu, `luomuli|kku VNg, g -gu; `luomolik Lüg

1. looduslik; sünnipärane *see pole loomulik puna, mis taal `palges oo, see oo aiguse puna Khk; Nee (lokid) äi ole `tehtud, taal on kohe loomulikud lokid; Vars on pealt näha loomulik küll, aga kuud poolteist enne `aegne Pöi; ise teeb otsa `pæele, pole loomulek surm end Emm; laseb loomulikku `aisu, peeretab jah PJg; metsas on keik puud loomulikud Saa; loomulik asi, nagu üks `luoduse asi Ris; sedä loomulikud olemist ei saa varjate Hls; meil om pini nellä silmägä, kat's om loomuliku `silmä, kat's `uhkusõ `silmä Har; tiik' um mis ussaiah um, kaivõd vai loomulik, kost vesi är^o ei kuo^o; täl olõ õs määnestki vika, tul õks uma loomulik surm Rõu*

2. endastmõistetav, ootuspärane *See on ju päris loomulik, et poiss nee majad sai, ta pidi nee `saama Pöi; kül'm tuli loomulikul aal Koe*

loomus¹ `loomus Khk Pöi Muh Mar/-os/ Mär LälLõ PJg Juu Kos Jür Lai, *loomus* Muh Rid Vig Tõs Kos Pee Trm/-ss/, `lõumus KJn Hls, *loomus* JMd/-ss/ Iis, g -e; `loomu|s Kuu Kad Sim, g -se Hlj Lüg/-o|s/ Jõh, -sse VNg(-kse) IisR; `lõumu|ss TMr Rõu, g -se Krk Hel Ran Nõo, -sõ Plv; *loomu|śs* g -sse Krl; *luamus* Kod, *Loomus* Vas iseloom **a.** inimese või looma iseloom *Kuda kenegi `luomus on, `toiseks sedä tehä ei saa Kuu; ägeda `luomusega Hlj; `Aita kedagi kui on nisuke `luomus, ta võib `teiste `kallal jõriseta `ommikust `õhtani IisR; Öhe `aasta inimene jõvab ennast `oida -- siis tuleb ikka `välja, mis inimese `loomuses on Pöi; taal o isa loomus sehes Muh; Mõni oo `neukse `loomusega, vakka nagu soola sammas Han; igäl ühül ise `moodi loomus Tõs; see on tema `loomuse sees, et ta alati valetada tahab Juu; Kaśsil kaval `loomus, koeral tige Jür; kõik ei ole ühesuguse luomussega JMd; see on loomusest, et teine on tublim töömees kui teine Pee; loomusse poolest juba `neske `kerglane Trm; egäl inimesel on õma luamus, tõene one jutumiis, tõene ei õle Kod; obune on vagase `loomusega Lai; egäl om oma `tundmine ja `lõumus Hls; sa ei tää jo `ende `lõumust Krk; mõni om rahutu `lõumusega, joba latsest saanikelt ei saa `kossegi rahu Ran; timä taht aladi hõüsteldä<sup>o</sup>, timäl jo<sup>o</sup> sääne `lõumuss Rõu; Egal uma olõk, uma loomus, määne kiäki om `sündinü Vas **b.** millegi laad, (füüsiline) eripära `luomose `puolest ilus obone Lüg; `loomuse `tarkus oli, mette õpetuse `tarkus Pöi; tütarlapse krääbus, kehva loomusega (nääpsuke, viletsake) Rid; rabas on `loomuse poolest paelu `pehmid `kohti Vig; need auad on loomusest seal, aga `veški `tammede `juures vesi sööb `sinna auad Kos; temäl ka oma `lõumuss, ta `auduss ja muness sedä samuti ku suur varess Krk*

Vrd loodus¹, loom²

loomus² loomus Amb(g loomukse) Sim, `loomus HJn, `luomuss Jõh, g -e; loomu|s KuuK VMr, g -kse Jür; `luomus Kuu(-ua-) Hlj VNg, luamus Kad VJg

1. (kinda, suka, võrgu) alustus; randme- või sääreosa kui *akkata rüsa kuduma, siis tehä `keige `enne `luamus Kuu; `luomus `tehti [sokil] `pääle, muist [kooti] pahembitte, muist parembitte, jäi `suoniline Hlj; `luosin `kinda, tegin `luomusse Jõh; ma tien `kinda loomukse `val`mis Jür; `Tehti sukale loomus kua, nii lai riba kui `kiski `tahtis Amb; loomus `enne sai teha vahel viiruline ja triibuline VMr; suka jääb ehk loomus Sim*

2. loode – Kuu

Vrd loom⁴

loomus³ loomu|s g -se Pöi KJn Lei, -sse Trm; loomu|ss g -sse Ksi Trv spor T, Se, -s(s)õ Võn San Rõu Plv Vas Se; loomu|s Jõe/g -se/ Iis Trm, luamu|s Kod, g -sse; `luomu|s(s) R/-os Lüg/, g -sse Lüg IisR, -kse VNg Vai üks noodaveo kord; noodatäis kalu, kalasaak üldse; noodaveo koht *vahest kui hüäst kalu sai ja keväjäll pikkemäd `päivad oli, siis `tehti ka neli `varpi ehk neli `luomust Kuu; kui - - iä `luomus oli, siis ikke `tuodi pudel ka `välja Hlj; sai neid `luomuksi `tombada, `ninda `tühjad `luomused olivad VNg; Nooda loomus oli vahest mütu kümmend vakka, kudas `juhtus Pöi; rääbist tuleb neli viis `puuda, ea loomus, kust kümme tuleb Trm; mõjal ei sua obsess ujutata ku luamusse `piäle lähäd; veike nõut, siis sa suurt luamuss ei sua tehä Kod; üks loomuss kalu Ksi; loomuss kutsuti sji, kos nõut `sissi eideti Trv; mina olen välvij nõodaga `võtnu kõege suuremba loomusse viissada `puuta Ran; läävä loomussele; ää loomuss om kallu tullu; sai mitu ääd loomust Kam; üitskõrd olli kaitskümmend `kõyrmad lat`kid loomussen Ote; kui pal`lo kallu `vällä tulõ, um hüä loomuss Rõu; üte loomussõga? ol`l saanu? katessakümmend `puuta `lutsa Plv; kas loomuss om puhass (kas noodapüügikoht on vaba); kala pakõ loomussest `vällä; kat`s loomust sai vitä? Se || pesakond imiss tõi loomusõ `põrssi Se **Vrd loom**³*

loomus⁴ loomus Krj Muh/-uo-/ Lih Var, g -e Khk Jaa Kse Han kütis kevade kui `aega oli siis `tehti loomussi; loomuste kuhas [oli] ikka param vili kut mujal Khk; tehakse loomust, risu pannakse mätaste all põlema, mättad põlevad ää ja `andvad rammu Krj; vanal aal oli loomuse tegemene moes; põllal ja taime`aedades `tehti ikka loomust, põletati tuli `mulda Kse; akkame loomust põletama Var **Vrd loomis**

loomuse|maa noodapüügikoht *sedä kutsuti luamusse mua, kos võesid nuadaga püütä; kõhe kui liiva `leeted ärä lõpevad, akab luamusse mua Kod*

loomus|puud kääruud *Kangast looda loomusbude peel; Loomusbud ise on neljakandilese kujuga Emm **Vrd loom-**, looma-, loo-, loos|puud*

loonandane `loonandane loode – Jõh **Vrd loonastane**

loonastane `loonastane = loonandane – Jõh **Vrd luonostane**

loona|vill loona-, luuna- Hi talle esimene vill *luuna vellast saab `sallisid, väga `valge teina Emm; loona vell, vanal äi ole änam Käi; musta talle loona villad oli `nõiuse asi Rei **Vrd loomavill***

loondõl(l)õma `lõundõl(l)õma Võn VId(-uu-) hullama; visklema, rahutu olema *mis sa `luusklõt tah, satat sängüst maaha, `väega `luundõlõja lat`s Plv; inemine `lõundõllõss, ei püsü? paigah, om `säärne hebo Räp; `kuul`ja - - heidüskelles ja `vaivlõss kui tuli `tõyõõ puuh, kõgõ nii `luundõllõs, ei elä?, ei koolõ? Se*

loonek *loonek* suur vene – Ran

loonu *loonu* Pha VII supp; ka vedel kaste *Tuhli loonu* Pha

loop *loop* g *loobi* Trm; *luyup* g *luabi* Kod hauskar *luyup one kühüvli* `taoline. *luabil one lühike var's, piält ärä õõnisset; luabiga lipotasse vett* `venness `väl'jä Kod

loopadi-laapadi deskri **a.** *jooseb na* `loopadi-`laapadi, `lonkab vähä Tõs **b.** lohakalt käib `luopadi-`laapadi Iis

loopama `loopama Mar Vig Mih; `luyupam(m)a, da-inf *looba|ta* Ran, -ta[?] Plv, -da[?] Urv Rõu

1. lonkama, kooberdama *kel jalg vigane, tu* `luyupab Ran; *Ma\_ka õks looba'ssi* `aida, *et ma* `kor'ja ka *mõnõ mar'jakõsõ* Urv; *memm jala är\_tsusanu?*, no `luyupass. *tulõ säält loobatõn* Rõu **Vrd** *luupama, lööpama*

2. loperdama, vänderdama `vankri ratas `loopab all Mar; *ratass ei käi rihin* -- `luyupab Ran; `vankri ratass `luyupass *vai vänderdäss, ei käü?* `õkva Plv

looper `looper Khk Emm, `loopõr Khn, g `loopri; `luyuper g `luyupre Hää jäme kõis, *tross suure laiva peel on* `looper, *tugev rossi ots* Khk; `Loopõr *pannassõ siis, kui tahõtaksõ, et* `roh'kõm *inimesi vädäma mahuks* Khn; `võtke kõik `luyupre *pardid korruga* Hää **Vrd** *lööper*

loopima `loopima, (ma) *loobi(n)* S Mär Vig Kse Mih Tor Ha(-uo-) Jä(-uo-) Trm Lai Plt; `luopima, (ma) *luobin* Iis, `luobin R(-maie Lüg; -ua- Jõh); `luapima, (ma) *luabin* Kad VJg; `luyupima, (ma) *loobi* Hää; `loopma MMg, (ta) *loobib* Mar; `luyupma hv Nõo, (ta) *loobib* KJn Hls/-me/, *luabib* Kod viskama, heitma, pilduma `auskariga `luobita vett `paadist `välja Jõe; *kiri* `lammas just ku *ubidega üle* `luobitud; *obone* `luobib *pääd* Lüg; *Siis sai neid* (usse) `vällä `pühkida ja *kanudele ette* `luapida Jõh; `piskud *poisid* `loopivad *kividega* `aknad *katti* Jäm; `Tuhlid `pandi `kirpa, *sassed* `peale ja *muld loobiti veel* `peale Põi; *ära loobi* `looma *kiviga* Rei; *angoga loobiti* [heinu] `sisse Mär; [linapeod] *loobiti unikusse ja sis* *akati neid jõkke* `viimä Vig; *mõni obune loobib* `jalga `välja `kangeste kui *juosseb* Hag; *neäri* `lauba `õhta *siis loobiti* `õl'ga *lakke, et kas tuleb ea vil'la* `oasta; *sel põle muud kui pal'last loobib* `toitu *suhu, põle* `aega `süia `ühti Juu; *ää loobi* `mulle *vett* JMd; *luobitakse* [lina] *püöd* `müüda `süüti *lialali* Koe; *nuared* `luapisid *kaegast ja vanad me\_ed* *mängisid* `kaardi Kad; *kude lõng loobiti surnukaga* `sisse, *kui kangast kuduti* Trm; *u'ss luabib ennäss* *ülesi ja* `ümmer *kepi* Kod; *temä luyups* *kividege* `koeri Hls

2. fig **a.** sõnu pilduma *poiss on* `kange sõnu `luopimaie, `sõimab *tõist* Lüg; [kubjas] `loopind *sedasi inimesele nina* `peele -- *künna kurat, künna tihest* Jäm; *mis sa neist sõnadest nii suust* `väl'lä *loobid* Juu; *siäl ta luyup näid sõnu, mes su miil ei* `mõt'le Kod **b.** kukerpallitama *eks sie kukker* `pallu `luopimine *õld vanast* `kerge küll, `viskasid `enda *nagu trull* `ümber Lüg; *võttis kaks varvast püü, siis ta* `loopis *kuker* `palli Khk

loop|lauad *loop-* Mär, *luyup-* Hää *lauad* raskuste tõstmiseks `veskil *oo loop* `laudu *tarvis* Mär; *luyuplauad on sülla pikkused* Hää **-laud** *katuselabidas looplavaga lüiakse katuserästast* Põi

loops *loops* g *loopsu* Jäm Krj VII Hi Kul Kse madal (vesine) koht; *veeloik* *sadas* `kangesti `vihma, *kõik loopsud olid vett täis* VII; *Loopsude sees vesi äi seisa, seel on*

varjulene ja rohi kasvab seel kinasti Emm; madalam ja vesisem koht `kõrge maa vahel`
`üütags loops Käi; [saun] oli kohe vee `loopsus Kul Vrd loopsik, lops³

loopsakas *loopsak|as* g -a loik suur muda loopsakas Kse

loopsati deskr [loom] lähäb oovates loopsati, loopsati (loobib jalgu) Var

loopsik *loopsi|k* g -ku Kse, -gu Jäm loim kui te siit minema akkate, siiss lähete
loopsigust läbi Jäm; vee loopsik `metsas Kse Vrd loops, lopsik¹

loolpuud *luy-* kääruud vanad `ütliid luypuud, mõni `ütleb lõimpuud pienemäd `muudu;
meil õlid luypuud nõli tõissskümme küünärt, pitkäd luypuud Kod Vrd loom-, loomus-,
loos|puud

loor *loor* g loori Khk VII Pöi Muh Vig Kir Kse Tõs Tor Saa Hag Trm; *luor* g luori
Ris(pl-) JMd Koe VJg/-ua-/ Iis, `luori Kuu Lüg Jõh Vai/n `luori; loer Jäm/pl-/ Pöi Muh, g
loori Khk(loeri) Mar; *luyr* g loori KJn u Nõo, luari Kod; *luyr* g loori u hv Trv Hls, San Krl;
ploor VNg/-ua-/ g ploori Jäm Rei; *vluur* g `vluari VNg õhuke (näo)kate, leier arv riie on
pluar VNg; kie `laulatammas `käiväd, siiss `naisel on luor Lüg; nüüdki `kantasse neid
`luorisi Jõh; vahel `piedä ikkunal `luorised `kardinad, `luorist kaik Vai; `tehti pisistel lastel
tanu ääreks - - ploor ning marli Jäm; õhune kut loer Khk; `Linnas oli `sõuksi vanu saksa
reilisi küll, kessel loor oli näu ees Pöi; ploor, aru riie, mis panda lapse silmde pääle, kui ta
magab Rei; `enni olid ikke loorid, loori rätikud ja suured loori `kangad üsna Mar; noorik
üsna loori sees Kse; `loori `kañsid peenem rahvas. loorist näeb läbi, see on õhuke Saa;
pluar `pietaks laste `silme peal üle `kätki Ris; `sakstel on kübar pias ja loor ees Hag; `uhke
tüdruk tieb eneselle luarid silma ette VJg; *luyr* one laalatus leier Kod; näo ehen om musta
loori Hls; nüid om serätse läbi `paistva ihu `karva suka, õhukse nigu loori jälle Nõo;
leinälõsõl om luyr iil Krl

loorant *loorañt*, -nd g loorandi lontrus nigu vana loorañt vahiss Plv

loorber *loorber* Khk VII Pöi Rei(g `loorbri) Mar Tõs Tor Juu Trm Lai KJn Röp,
`luorber Kuu Lüg Vai Koe, `luyrber Häa Hel San, `loerber Muh Lih, `luarber VJg Iis,
`loorbär Kse Tõs Juu, `luyrbärg Krl, `luober VNg, `luyrber Kod Trv Hls Krk(-är),
`luyrberg Lei, loribär JMd, g -i; n, g `loorberi Jäm Khk; g loorberi Äks KJn, `luyrberi
Rõu, `luorbäri Ris Kad, `luoreberi Jõe, `luyberi Trv Hls Hel, `lueberi Var, `looberä Har,
`luyperä Plv Röp, `luybri Puh Nõo; pl loorebärid Plt loorberipuu lehed vürtsina `värski
kala suppi `pandi siiss `luorberi ja sibulast ja `tilli ja Kuu; siiss `panna `sinne (vorstipudrule)
`luoberi ja `virtsi ja pippart `keiki `ulka VNg; `luorber tekko üvä magu `liemele Vai;
`loorberisi pannakse kala supi `sisse VII; kiludele pannasse `loerberi `lehti ja pipart ja, siiss
o mehised Muh; süldi `sisse `pandi koa `loorbäri `lehti Tõs; `pipred ja virdsud ja `luyrberid
`pantas `värskle liha `juure Häa; kas teil seda `loorberi `lortsu ja pipar `virtsu on koa Juu;
`luyberid paad kala supi `ulka; süldile panevad pipart ja `luyberi, nüid one `ainerohud
Kod; loorberi `lehti pannasse supile Äks; ku sa tulet, tuy pipert `virtsi ja `luybäri `lehti
Krk; Ilma luybri lehetä sült ei olegi nigu sült Nõo; `virtso ja `piprõid ja `looberä `lihti,
nuid ka? õks `pañti vaest süldi manu Har

looreha (hobu)reha luorehal on pitk vars, kaheksateist ja kaks `kümmeñd `pulka Lüg;
rehe riha oli arugesem kut loo riha Khk; loo reha vañs `tehti aava puust, rehe rehal oli see
üks keik Kär; [hobune] käis looriha ees VII; Loo riha oli `talve läbi `metsas Pöi; nüid ju

loorähäd tegavad kõik ää Kse; loo rähä, tihida `pulkega Tõs; Luõrehä `tõmbab kuarõd kogo ning riisub Khn; luo rehaga riisuti `põldu kua Sim Vrd loomasin

loorima `loorima, (ma) loori(n) Khk Krj Rei Phl Kse HaLä/-uo- Ris/ VJg/-ua-/-; `luorima, (ma) `luorin Kuu Hlj VNg(-ua-) Lüg/-maie/; ipf (ta) `luaris Iis näägutama; etteheiteid tegema, tõrelema Vanaeit `luoris mihe üle ja `ümber ärä Kuu; minä voin `luarida tedä päiv `otsa vaid, `eiga temä midägi `ütte VNg; nenda `loris mo `perse täis; loorib oma sõnadega teist Khk; küll `loris ta läbi Phl; mis sa must loorid Kse; akkas mind `loorima, et `purju `võt'sin Nis; nüid ta `loris teese nii läbi, `sõimas ta `persse läbi Juu; tema luarib vanu `asju viel ette VJg

loorop → lorup

loos¹ loos Jäm Rei Kse Tõs Tor Juu Trm, loos Mär Han Plt, loes Khk Kaa VII Mar, lyyõ Hää Saa Kod/g luasi/ KJn Hls Puh Krl Har Rõu Plv Vas, g loosi; luos Ris VJg/-ua-/-, luos Koe Iis, g luosi; luos g `luosi Kuu Jõh; n, g `luosi VNg Vai; lyyõ g loos|i Trv Ran San, -u Krk Har; g loosi Muh Emm Ksi Hel Nõo Kam, luõsi Khn

1. u loosipilet; loosimine krahv - - pani `numbri `alle kõik nied `krundid ja sis `võeti `luosi, `kelle `miski krunt `trehvas Jõh; Menel on loosiga `õnne Kaa; ega kord äi soa loosiga VII; ühekorra valetles, et tema toob `õmblus massina, loosi peeld `voitnd Emm; `võitis pilli omale loosiga Tõs; luõsi piält võitn raha Khn; `võt'sin ka õhe loosi. mõni võt'tis koguni kolm neli `luyõsi Saa; meie poiss oli koa `loosi võtt ja sai poomvilla `kampsuni Juu; luosiga `voitsin `tasku kella Koe; luas läks `tühja VJg; tõesed õssavad `luyõsi Kod; maad võets loosige, et tüli ei tule Hls; ku sji rikass luyõ tule, sõss osta `endel mis sa tahat Krk; ma\_pañõ kah uma `karmani kellä loosi pääle Har || võtime kas roobi varre vai luvva varre vai, siss visassime `luyõsi, tu `ol'li loosi `viskamine. kel [käsi] üless nibude `tul'li, tol `ol'li võit Kam

2. nekrutiks määramine loosiga vanast võt'ivad negrutid `loosi Trm; ku sa õlid `mõisaga sõper, niid korjati sepäss ja sepäpoosiss, tall `meistriss ja tall `meistri poosiss. tõesed tõmmasid `luyõsi Kod; mina läksin `luyõsi, olin kahe `kümne kahe `uastane Ksi; enne loosul `käämist olli ta talupois; kolm `kõrda käüs `luyõsu `võtmen. iki võt's `kaugel. vanast olli `seesi, kes `kaugel võt's [loosi], `pääsi ärä Krk; luyõ trehväss `taade `otsa Ran; mõni `saie loosuga `valla, kel luyõ kauõdõ `kandu; tyyõl jäi tõsõss kõrrass loosi ala[?] minek' Har

loos² luyõ g loosu spor T(n luyõss, luyõsk Võn) madal vesine koht, loim päediruyõg kasvap jo jõe ehk järve `võiri `müüdä, kos serätse madala loosu om; sääil om säräne luyõ iin, ku sa tolleest loosust üle saad, siss om jälle kõvemb tii sul `kõndi Puh; `anti üits aenamaa luyõ, `tuyõgina karjal ärä sõkutu, ain nigu `perse karva jälle Nõo; lasõmõ lehmä `luyõssu Võn; loosust võip mõni säll'lätäis `aina `saada Kam; `nurmi pääl ommava madalamba kotusse, kutsutass loosuss; luyõ om jo väegä vesine, vesi võtt vil'lä ärä, aga `tõmba kraavi `sisse; aa kari loosu `pääle, loosu pääl om paremb ain Ote Vrd loosik

loos³ loos Jäm, luos VNg Vai(luas) Iis loogus `einä on luos; `einamaa oli luas, kui tuli `pilve Vai; puud puhas loos maas - - tuule töö Jäm; vili on luos maas Iis

loos⁴ loos g loosi lõtv `kahtis parve traadi `pääle, `laßsime loosiks Hää

loosament → losement

loosangid pl loosangid pihid merepõhjast esemete tragimiseks – Khk

loosatus *loosatus* g -õ laugas *suu seen om loosatuisi, kost`jalksi läbi ei päse?*, *hõl'oss õnnõ Röp*

loosement → losement

loosi|alune nekrutiealine *mõlemba olliva loosialutse poesi, aga tõene`olli äädaline, toda es`võeta Nõo; ta om viil` loosialunõ, ega ta loosi alt viil` vallalõ ei olõ?* Har

loosik *loosi|k* g -ku Plv, -gu Rõu madal vesine koht, loim *loosiku? umma? suurõ vii` aigo vett täüs; loosik, kohe vesi kogonõss* Plv **Vrd** loos²

loosima *loosima*, (ma) *loosi(n)* spor S L, Juu Trm Plt; *luosima*, (ma) *luosin* Ris JMd Koe VJg/-ua-/ Iis, *luosin* u Kuu VNg Vai; *luy'sma*, (ma) *loosi* Trv Puh Nõo Krl/-mõ/ Har Rõu Plv Vas, *luasin* Kod; *luy'sma*, (ma) *loosi(n)* KJn San/-me/ loosi teel otsustama; loteriil võite määrama nüüd *luosida*, *enne vanast odeti`arbo* Vai; *loosisid`ente vana jalgrata`väl'la* Mär; *Loosimesel võib`võita* Han; *vanavara`aetas kokku ja loositass asjad`väl'la* Hää; *masina ühisuse mehed`loosisid seal`asju`väl'la, üks oli aluspüksid soand, teene`jälle sokid* Juu; *ta luosib omad riided`väl'la* JMd; *luadal`võeti jo vanasti`luasi ja luasiti* VJg; *täna loositasse sel'simajas* Trm; *üks uur ehk nuga luasid`väl'jä* Kod; *ma`luy'se`ende uuri ärä* San; *nimä`luy'sõ kanneld;`soldani loositass* Har **Vrd** loositama

loositama *loositama* Tor Hää Saa Puh, -eme Hls Hel San; *loosutem* Krk loosima *jõulu õhtu loositadi - - kui kaks`teisku akas`saama, siss akasime loositama* Saa; *ennemi loositemist es ole, keda kätte`saadi, sel`aeti puul`pääd`puhtas, et ta ei saa kohegi pakku minnä* (nekrutitest) Hel; *pil'um`vällä loositedu* San

loosk → loos²

loos|kiil laeva emapuu kaitsekiil *Looskiil on emakiilu kaitseks. Kui laev tormise ilmaga kinni jooseb, siis äi saa emakiil ennem viga kut looskiil on ära kulund voi katki läind* Emm; *emapuu`külges oo tald ehk looskiil või liigpuu* Rid; *luy'skiil on kase või tamme puust* Hää **Vrd** lous-, löis|kiil

*loosklema *luosklema* Iis; *luy'sklema*, *looselda* Ran Nõo Ote, *luaselda* Kod (*luy'skle|mä, -tä*); *luy'sklõm(m)a*, *loosõlda, -da?* V/-mõ, -dõ Krl; *luy'sklõ-* Võn Ote; *Looskõllõma* Vas

1. *visklema*, *väänlema`luy'sklin`terve üü, esin sua ega sua magama`jääda;`raske`aige`luy'skleb ja sonib, lipub egäpite;`pääväl viil`luasel'sid sängin* Kod; *üü'se käe valutiva ja jala valutiva, küll ma käänel'si ja looselsi* Nõo; *ku`kuy'ljat eidütät, siss`luy'skless`terve üü* Ote; *lat's`terve eilä'tse üü loosõl`* Kan; *mi`karuss om ka`väega`haigõ,`luy'sklõ'ss ennedä niu vaglakõnõ sängün;`valu aja inemise`luy'sklõmma* Har; *luy'sklõ õs`laiskusõ peräst, haluga? loosõl`* Rõu; *nii rassõ`haigõ, et`õkva`luy'sklõ'ss* Plv; *tuy`jää iks sinnä?`sängü`luy'sklõmma* Vas **Vrd** loosõldõmmõ

2. *vedelema; logelema muko`luy'skleb ja vedäb ennäss müdä`ilma* Kod; *luy'skleb ehk pik'utab alati, tuy om iki`laisklemise viga* Ran; *luy'skleb üttest sängust`tõisi. ta om arinu`luy'sklema* Ote; *jätä sa`kah taad`luy'sklõmist maha?* Har

looskond *loos|kond* g -konna lõngajooks *Kanga looskonnaks kutsuda neid lõngu, mis korruga tihvast läbi`jooksma`panta ja millega kanjast käärida* Rei **Vrd** loomkond

looskõllõma → loosklema

loos|laud käärlaud *luoslaud*, *kost lebi lõngad`juosid*. *luoslaud`oeti kees* Ris; *looslaud*, *nihukene saba taga ja augud sees, iga lõng käis august läbi*. nii `mitme lõngaga sa `käärisid, nii `mitme auguga oli *looslaud* HMd; `võeti *looslauad* ja tõmmati lõngad läbi Kei **Vrd** lees-, loom|laud **-puud** käärpuid *loospuud on need, mikega`looda* Emm **Vrd** loom-, loomus-, loo|puud

looster `luyster g `luystr|e Pst Hls Krk, -i Trv

1. hulkuja, rahutu olend *sij om küll`luyster*, *loostertep`pääle ümmer* Hls; *sij lask ku`luyster kunagi* Krk

2. nälgitud, kõhn olend *Süü*, *kuradi`luyster*, *mud`u koolet peris ärä*; *Sellest sea`luystrest es saa midägi`rasva*, *sij es süü jo midägi*; *luyster`-`ku ta`seante peenik*, *kuppest üless tõmmat om*; *sij om suure`luuge ku`luyster*, *liha ei ole pääl* Krk

Vrd loostrikoer

loosterteme *loosterteme* hulkuma küll *sina ka loostertet`ilma`müüdä* Hls

loostri|koer *hurdakoer`-`M`luystri koera olli urda* Trv; *luystrekoer võtab jänesse joosu päält`kinni* Pst; *ahne ja`tõmbaja ku`luystre koer kunagi* Hls; *juusk ku`luystre koer* Krk

loosutem → *loositama*

***loos|valts** *luyus`-`Var*, *luos|valts* Lüg; *loosval`ss* Ans aknaraamistiku ülemist ja alumist osa lahutav põikpuu *luos`valtsi`õtsad`käiväd`leñji tükkide`sisse* Lüg; *ülemise raami all keib loosval`ss* Ans

loosõldõmmõ *loosõldõmmõ* *loosklema kirbu`seie*, *es lasõ magadõ*, *loosõldi enne asõmõ pääl* Krl

loot¹ *loot* g *loodi* tihedasilmaline kalavõrk *loot*, *meres`väeti*, *riisub kalu*. *võrgu`moodi*, *nõör all ja nõör peal*. *kakskümmend viis`sülda pikk*, *puu lobid olid peal*, *kes selle ülal`oidis* Aud **Vrd** lõõt

loot² *luyt`g loodi* seemnenupp *mõne jaku kardultel om loodi otsan* Hls

loot³ → *lood*¹, *lood*²

lootama¹ *luytama*, da-inf *loodata* MMg, *lua`-`Kod*; *luota|ma*, -da R(-maie) Lüg; -ua- Jõh) *lootma Sai igä`luodetud jääd*, *sais`nuota vedämä* Kuu; *luotasin juo`surma`pääle*, *et egä mina elo ei jää* Lüg; *älä`luoda`tühjä*, *senest ei tule midägi`vällä* Vai; *tõene`luytab kõik naese`piäle*; *ei õle luodatagi*, *et suab`tervess*; *udo ku maha`lankva*, *siis`luytava`einä tehä* Kod; *Meil viij mitu iad`pääva põle loodata õiged tuult* MMg

lootama² *luytama*, da-inf *loodata* Lai, *luytata* Kod; tn *Lootamine* Võn riide serva üle õmblema *särgi jatkul`luytasid servä ärä*; *vaja üle servä`luytata*, *siis ei arune*; *ko`ti ehk kedägi`õmled*, *siis`luytad ärä* Kod; *tuleb ärä loodata*, *et kangas ei arune*. *sedasi visatasse nõelaga üle* Lai **Vrd** looma

***lootama**³ *luotama* Kuu Hlj Lüg(-maie) Jür Kad VJg Sim Iis/-ua-/ *nurisünnitama`naine`luotas`lapse`enne`aiga`vällä* Lüg; *nõnna kui`rohtu and*, *luotand ärä* Jür; *ära lüõ obust*, *voata`luotab ärä*; *luotand lapse ää ja sai`vangi* Kad; *lehm`luotas vasika ärä* Sim **Vrd** looma, *lootma*²

loote|muna *pesamuna jätä sa`luytemuna`pessä*, *ärä ärä`tuy* Nõo; *luytõ muna võt`i`teie vällä`pesäst* Har; *Luytõmuna`püsü üi`kah pesän* Rõu **Vrd** loodemuna

looti¹ → loodi

looti², **lootis** `looti Var; `lootis Kul Kse Han Var lonti(s), lodakil(e) *sukad sul `lootis `jalgas, kuidas sa käid Kse; Kudas sa köid lootis sukkadega Han; kui [sukal] `paela piäl ei ole ehk oo lõõgesti, annab `looti `minna; sukad `lootis `jalgas, lähed `kontadi-`kontadi Var* **Vrd** lootsis, löötis

***lootlema** tn `lootlemine, -mene; pr (ta) `lootleb vehklema (virmalistest) taevas `lootleb, virmalesed `vihitlevad. siis `öetse `taeva `lootlemene olavad; kui sula ilmaga `lootleb, siis pidi `külma tulema. vahel ta ju `lootles nõnna, et kõisid sured tule joned kohe üles Muh **Vrd** loitlema

lootlik `lootli|k g -ku Kse; `lüütli|k g -gu Puh Krl; `luotlik Lüg Iis lootev ta oo na `lootlik, loodab Kse; ole `lüütlik jumala pääle Puh; tiä om üte asja pääle väega `lüütlik Krl

lootma¹ `lootma, (ma) looda(n) spor S L/-uõ- Khn/, Juu TÜR Trm Lai Plt; `luotma, (ma) luodan Ris JõEK JMd Koe VJg/-ua-/ Sim Iis Trm; `lüütma, (ma) looda(n) Hää KJn eL(-me M, -mõ Krl) midagi soovima, ootama; millegi täideminekusse uskuma; kellelegi toetuma ma looda, et ilm niid peaks kuivaks `jääma; rugid mõnes kuhas vaksa pitkused, mis sa seeld loodad Khk; ma `lootsi, et mu pojad pidi koa sõast ää tulema VII; ää `lootig minu `peale Muh; ma loodan siit tüki pealt viis koormad `vil'la `saada Mär; ää looda `tühjä, ei jumal `aita kedägi Tõs; Liisi `luõtis ikka `sioksi parami `poissa, nüüd taha tedä enam `kiegid Khn; sa loodad tešte pääl nagu sikk sarve pääle Saa; sa loodad ta `sisse nagu juut' tühja tõrre `sisse Juu; ummaher kits, ega põle `loota, et ta `tooja on; oma `jõule ja `mõistusele on kõige `kindlam `loota TÜR; ku sa aava ää osatad, ega siis nii pia paranemist `luota ei ole Sim; ku tuul on Kasepä nukast, siis on `luota, et ikke kala tuob Trm; mia loodi iki sinu `pääle Trv; me loodame iki vana leväge `vällä saavat; mea loodi `ende `poiga siia tulevet Krk; kui sa joba `julguse `kaotad, siss ärä ääd looda Ran; kas es või vikatidega `kesvä panna kokku, aga loodeti masinde pääle Puh; mia looda, et ma nii piä vjil ärä ei kooole; `vihma ei ole `lüütagina Nõo; ma looda iks ääd San; tiä lüüt alasi jumalõ pääle² Krl; ala `lüütü, ega tüü ei tulõ siia Har; tüü kõõõ lüüt' ja näk'k uñni, et Al'eksa iks võtt `tütre Vas; õtak jo käeh, tõõnõ lüüt päävä pääle Se || ootavalt vaatama lehm luõdab alõda silmägä, tahab `seüä Khn **Vrd** lootama¹

lootma² `lootma (-uo-), (ta) loodab (-uo-) nurisünnitama lammas loodab vist ära - - siis nad (talled) ei ole `ingeski; lehm `luotis ära; ää luotn koer Ris **Vrd** looma, lootama³

loots loots Jäm/-t's/ Rei Phl Rid Var Tõs, lüüt's Hää, loets Khk Mus, g lootsi; loot's g loot'si Tor Ris(luots g luotsi); luots g `luotsi Kuu Hlj; n, g `luotsi VNg Vai laevade juhtija raskemates piirkondades, hrl sadamasse või sealt välja `luotsi juhata `laiva `kitsost `kohtist läbi; `ühtki `laiva meil ei tule jokke, kui `luotsi ei lähä `pääle Vai; see saab loets kutsutud, kes laeva rahude vahelt vaar`vaarti viib Khk; `ilma lootsita_s osa `kapten `vöörasse sadamasse `sisse `minna Mus; loots käis [laeva] `vastas, ta `tundis need mere märgid ära Var; ku laev `lüütüsi nõuab, siis vilistab kaks `korda Hää; ilma loot'sita ei tohi vööras laev sisse `tulla Ris **Vrd** lootsman

lootsak lootsa|k g -ku Puh Ote; pl luotsakud Kod

1. kõhn, armetu olevus kassike om ku lootsak Ote
2. jalarätt panen luotsakud `jalga Kod

lootsakel(i) *lootsakel(i)* lohakalt; lohakil käib *lootsakeli*; `rõiva om tal *lootsakeli* Puh
Vrd *lootsakil(le)*

lootsakil(le) *lootsa|kil, -kille* Plt; *luotsakille* Iis = *lootsakel(i)* on *luotsakille* maas Iis;
istub lootsakille maha Plt Vrd *löötsakile*

lootsakul *upakil ta põlegi vijl kukkunu, alles puul lootsakul* Hää

lootsik(as) *lootsi|k (-t'-)* Pöi Muh, g -ku VII L(-ko Mar Kul Vig) K(-uo-) I(-uo-) spor
eL, -gu Jäm Khk Vön spor V, -ka Rid Trv(-ga); *luatsi|k* g -ku VMr VJg Iis Kod; `*luotsi|k* Hlj
Jõh, g -ku Jõe Lüg, -gu Kuu; `*luotsi|ku* g -gu VNg Vai/-ko, -go/; *loodsi|k (-d'-)* Trv Hel Krl,
g -ku TLä(-ke) Vön Ote Kan, -gu Krk spor V(-uo- Lut), -ko Plv Röp Se; *lootsik|as* g -a (-t'-)
Tõs Ris(-uo-) Plt KJn; *lotsik (-t'-)* hv Käi Rei, Kir Rap Juu Kos Sim; *loot'sk* Vas, g `*loot's|ku*
Ran Rõn, -ko Vön Plv

1. lamedapõhjaline (künakujuline) veesõiduk *Tüttäri* (Tütarsaare) `*miestel on 'luotsikud*
päält 'kinni - - meil on 'rannas 'lahtised 'luotsikud Lüg; `*luotsiko sie on - - ühest 'ainsast*
'paksust 'aava puust 'tehtü Vai; See pole kellegi paet, muidu pisike lootsik Pöi; *laia põhaga*
lootsik - - ilma kiiluta, ei saa muedo maa ligi Mar; *lootsik on lai ja lõhike, paat terab ja*
pikk Kul; suur oo paat', väike oo lootsikas - - sellega 'köidi 'toosel Tõs; neil taludel, kes jõe
ääres ol'lid, ol' lootsik ikke Vän; neid ühe puu lootsikid võib 'värbi ja tõrvata Tor; *ku nad*
püpaadi 'ääre on 'tõmmanu, ju nad siis lootsikuga võrgud 'sisse viivad Hää; 'istusime
lootsikas ja läksime üle järve Ris; *üks 'ütleb lot'sik, teene 'ütleb poat' Juu; lootsikus on*
mõlaga 'sõuamine Ann; kuda 'kiegi olivad õppind 'üüdma: paadid ja vened ja luatsikud
VMr; *ennemast sai Tudulinna jões luatsikuga ike sõita, aga nüüd on puid täis Iis; veike*
vene, sij one luatsik Kod; *ommuku 'mindasse truubaga [järvele] - - truubaga jah või*
loot'sikuga - - küna 'moodu riist Äks; lootsik, teravad otsad, 'keskelt lai, sellega on 'kerge
vee peal 'sõita Ksi; *jõe 'roosisid käesime loot'sikuga toomas* Plt; *mõnikord said kalu nii et*
loot'sikad olid täis KJn; *olli lootsik käen, sõss olli elu 'valla, omal rand olli 'püündä* Trv;
'loot'skuga 'kaetas 'mõrdu, kannap katte inimest; abara loodsik 'olli 'väike, üte mehe oma,
üte mõlaga 'tõgati Ran; *till'luke loodsik, ku 'ümbre lähäp, siss upu esi kõege nonde*
piimänüssikidega Puh; *sägä kihutanu vett pit'i edesi ku kohhin, lood'sik perän nigu tillekene*
lastukõnõ; loot'sk ol' ütest puust kaavetu mol'likõnõ Vön; *no? omma lood'sigu?, minga*
sõidõtass 'järvi pääl Har; *Lehmä kõtt om tühi ku lootsik* Vas; `*üt'si 'ankaga loodsiko?; tet'te*
'tõrva loot'siket tõrvata? Röp; *vielavvalitsõ, kolmõlavvalitsõ omma lood'sigu?, a suurõ?*
omma jo vinne? Se; *luod'sik, 'minka sõidõtass järve pääl, säet lavvust, tõrvaga valõt kini?*
Lut || (halvasti ehitatud majast) *maja vai asi, kokko sadamisel nigu loodsik; nä_m nigu*
'loot'sku üless tettu Rõn

2. sõim `*ühte 'puhku nagu pagana 'luotsik 'pitkäli maas* Lüg; *naine sai 'endel 'kaala va*
lood'sigu. va mihe lootsik, laisk loru Krk

lootsima¹ `*lootsima, (ta) lootsib* Mus Kse Ris(-uo-) laeva sadamasse või sealt välja
juhtima kes äp tunne sadamad, see_p osa 'laeva 'lootsida Mus; *loot'sid käevad laevade*
vastas, lootsivad läbi kus 'kitsad kohad Ris

lootsima² `*lootsima, (sa) lootsid* Kaa Pha VII lohakalt kõndima **a.** *lontsima Oli ladva*
pehmeks vettend, läks nii lootsides koju poole Pha **b.** *lääpa tallama kui sa lähed oomingu*
vara 'kingadega, siis sa lootsid nad ää, teed märjaks 'kastega VII

lootsis `lootsis Rid Mär/-t-/ Mih lontis, lotakil *sukk* `lootsis `jalgas Rid; *sukad oo* `loot'sis Mär **Vrd** kootsis, lootis, luutsis

***lootsman** `lootsmann Kuu/-uo-/ Muh Tõs; `luots|man g -manni VNg; `lyüt's|maán g -manni Hää loots `lootsmann o `laevas Muh; piab `lyüt'smanni `kutsuma Hää

lootsu lohku; lāngu *Lauda katus om keskelt lyütsu vajunu, võip sissi sadade; Siu põse om - -* `lyütsu vajunu, olet `aige ollu või Krk

lootus¹ `lootus S/-os Phl/ spor L, Juu TÜR Trm Plt KJn Vas/g -õ/, `luotus Hlj RId/-os Lüg/ Ris Jür JMd Koe Kad VJg/-ua-/ Iis, `lyütus Hää Kod, g -e; `lyütu|ss Se, g -se Puh; `luõtus g -õ Khn

1. soovi, unistuse täitumise ootus, usk nende täitumisse; see, kelle või mille peale loodetakse *siis olid nie* `püüksed meres `luotuse `pääle `ommiku `saadik Hlj; `luotos on *kadund juo, ei sest saa elo* `luoma, on `ninda `aige; *tegin vilja* `luotose `pääle vara maha, *aga* `vihma ei tuld Lüg; *lootused ep liha egakord täis* VII; *Lootus on* `looja peal, *eks sügise näe, mis sui annab* Põi; *Naakoua aa lootust, kut või suhu ee sulab* (õeld vanatüdruku soovi kohta mehele saada) Emm; *naine on* `jälle ias `lootoses (rase) Phl; *ei ole* `lootust, *et tagasi tuled* Mar; *teeme* `siiski ea `lootuse peale Mär; *mio käest mte kirja* `luõtust `maksõ (ei maksvat kirja loota) Khn; *mu poeg, sii olli mu aenuke* `lootus ja õnn Hää; *ma ei ole veel oma* `lootust maha `matnud Saa; *ega* `lootust ei maksa kaodata, `lootma peab ikke Juu; *tühi* `luotus, *ei paremad aad tule* Koe; *mul on igavese elu* `luatus VJg; *ia rukki saagi* `luotus Iis; *näil one* `lyütus ja `lyütus selle `piäle, *et obene tyyb poja* Kod; *mul ol' tu* `pääle `lootus, *et su* `käest saa Vas; *mul õks om* `lyütuss saia[?] rahha Se

2. int *mis sa* `niisukest sodi `ommetegi siin `korjata, *oh sina* `luotuse aig küll (õeldud murdekogujale) VNg; *ma* `kohkusi ää, *oh sa* `lootus, *mis sa teind oled* VII; *oli kole rahvas* (palju) *akende taga, oh sa* `lootus Põi; *ei* `nüüdsed inimest võta *änam nisukest* `vaeva `peale, *oh* `lootus Rid

Vrd loodus³

***lootus**² `lyütu|ss g -sõ Ran; g *lootusõ* Rõu loodus `lyütusõ `säädmise `järgi tulõva linnuksõst keväjä tagasi Ran; *lootusõst tulõ kõik ime* `vällä Rõu

lootuss `lyütu|ss (-uu-) g -sõ Se Lei Lut

1. pesamuna `lyütuss jätetäs `pessä, *muido kana õi nakka inäp* `lyüma `tuuhhu `pessä; *jätä* `luutusõst ka muna Se; *kanalõ pandass* `pessä muna, *tuu um* `luutuss Lut

2. *alge üt's* `väikene kurgi `lyütuss ka jo om all Se

Vrd loodus²

loov¹ *loov* g *loovi* Khk Mus Muh(n loev) Rid; *luov* g *luovi* Ris, `luovi Jõe Kuu VNg; n, g `luovi VNg Vai paut; halss; loovimine; kahe pöörangu vahel läbitav maa *esimise* `luoviga `jõudsime `maale Jõe; *Tuli äge* `iilituul, `kummus `paadi `luovi `lasses ja *uppusid* `kolme mihe Kuu; *tegemõ viel neli* `luovi, *siis sai jo puol tuult* `seila Vai; *kui lae suuremas meres on, siis teeb pitka loovi* Khk; *peilitse* `järke, *kui suured loovid võib teha. suure mere pel üsna ühe päävased loovid* Mus; *lae võtab teesepidi* `loovi ja *teesepidi; see võttis üsna pitka loovi* Muh; *laev kierab* `luovi; *ku usinast pead* `ringi `kierama, *on lühike luov* Ris

loov² → kloov¹

loovima `loovima, (ta) *loovib* S Kse Kei; `luovima, (ta) *luovib* Ris JõeK, `luovib spor R

1. siksakitades vastutuult purjetama kui tuul on paadi `vastu ja paat ei vota, siis peab `luovima, peab `kierama siia ja `sinna Jõe; siis `luovisimma `jälle `vasta `tuule. eks seda `vasta `tuule sai `luovimist `palju `rohkest kui `müödas tuuld VNg; niid on kiilpurjud, nendega on ulga param `loovida Jäm; pidi tuule `vastu `terve pääva `loovima Mus; `Loovisid `peale ölal meres, tuul `vastu, `sõuksega annab `tulla Põi; muist `luovivad pikemast, muist lühemast, kuidas tuul lubab Ris; kui vedu tuul on, siss põle `loovimest `tarvis Kei

2. a. edasi-tagasi, siksakitades liikuma kull `luovib ja vahib kanu VNg; ma tuli `loovides Jäm; rebane `loovind metsa `ääres Khk b. uhtuma `vuoga `luovib ära - - `aisu rüsa küljest Jõe

loovits loovits g -e lagununud hoone kas meie maja siss säräne loovits oless ollu, ku temä siin oless ollu; mes maja tuu viil om, nigu vana loovits Puh

loovka → lohvka

loovõtja heinaline, looline kas loo `võtja sai rähä `käima Lih; `loo `võtjad tulid `lõunile Mih; mes luu `võtja sa õled, kui käid müdä `metsä Kod || hum vihmastagar heinaajal luovõtija tuleb, tie nüüd `eina, kui tahad Lüg **-võtmine** kuiva heina kogumine `eina talutakse loo `võtmise aeal `ohjadega Khk; niit ja loo `võtmene oli kõik käsitsi Muh; loo `võtmese rähä Mar; Kui einakaared olid paar pääva maas kuin, tuli loovõtmene Han

lopah(h)utma lopah(h)utma Rõu Vas Se loputama pidu pääl pandass kõik' asa^o vette ja lopahutass ar^o, kes sääl üt'si näid mõsk Rõu; `luidsa_ka omma_lopahhuta^o; kat's rät'ikeist ma seo nädäli lopahuti Vas **Vrd** lobahhutma

lopak(as)¹ lopa|k g -ga Rei, -ku Nõo Kan Urv/|/-/ Har, -gu Rõu Vas; lopak|as g -a Emm lojakas, lõrts sajab lopakat Emm; keväde lumelopakuga vedänu ta riigi puid `Tartude, tii `ol'li pal'lass, sis ta `ol'li esi ka avitanu obesel vedädä Nõo; ma üt'skõrd näet tull'li siist, vanna lumõ l'opakut sattõ, nilvõstu maha ja lei käe jakust `vällä Urv; `vehma ja lumõ lopakut tulõ Har; Sämtse lopakuga_taha õi_kohegi minnä^o Rõu **Vrd** lopp¹, loputis

lopak(as)² lopa|k g -ku Krk Puh San Har Röp(-gu) Se; lopak|as g -a Tõs JMd Kad Iis

1. lohakas, korratu (inimene) nad on lopakad tüdrukud JMd; käü ku üt's lopak Krk; timä tege taad lopakut tüüid, taal omma_`pihme päkä<sup>o</sup> Har; kääse kui vana igävene lopak, `uñdrik satass üle `perse `maaha Röp || ”kallutades käija” ta om üt's lopak, vetel om õnnõ, kohe lätt jalg, sinnä_satass iho Se

2. suur, lai, lohmakas mõni rätsep tieb `irmus lopakad `riided Kad; sie riite on nõnna lopakas, ei passi sugugi Iis

lopak(as)³ lopa|k g -ku KJn Hls Krk Urv; lopak|as g -a Muh lapp, paik; lapakas obukakk o `roota kala, tahulene, `pehme lopakas oo; [hül'gel] käpad nagu loevad, nahk lopakad muedu Muh; lõõme lopaku augu ette KJn; üits `rõõva lopak või naha lopak Hls; aida `võtmel ei ole `muuke, sääl üits keelelopak kül'len ja muud midägi Krk || fig narts Ma ol'li inne üt's `tjñjä `tüt'rigu lopak ja_muud midägi^o; Sa_i olõ_määnegi inemine, sa^o olõt viil alamb ku mõni vana igävene lopak om Urv **Vrd** lopp³, lupakas

lopakilla lohakil taa `tütruklat's om külh `taltmada, taal omma `rõiva ni_lopakilla sällän Har **Vrd** löpäkilä

lopa-lapa 1. lohakil; korratult käib *lopa-lapa* Kse; *ta asi on puha lopa-lapa* JMd; *mi_majan ei olõ üttegi `kõrda, kõik' om lopa-lapa* Har

2. lipendades, lopsudes *laps tiib vaínin lopa lapa, peksäb `käegä vett* Kod; *pesu käib lopa-lapa tuule käes* KJn; *joostes nisa teeva lopa-lapa* Puh || (lobisejast) *on üks lopa-lapa inimene* Iis

Vrd loppadi-loppadi

lopan *lopan* Hel Urv mõlkis *pańg om lopan* Hel; *Kard om sul lopan, sa_lt tiä kohegi `vasta löönü?* Urv **Vrd** lopih

lopane *lopa|ne* Rei Äks Kam, g -se VNg/-pp-/ Jäm Tor Kod, -tse Nõo; *lopa|nõ* Võn Plv, g -dsõ Vas

1. lobjakane, lõrtsine *loppane `ilma* VNg; *maa on lume lopane* Rei; *lopane jää oo lopsust kokku läind* Tor; *sadab vihima ja `räntsä segi, lopane; lopased tiid* Kod; *tiij om serätse lopatse, jala saava ligedass* Nõo; *lopane lumi om like, vett täis* Kam; *`väega lopanõ ilm, jala? saava? ligõhõss* Plv

2. saastane, must *Kraavid on niid `peeie `vihima lopast vett täis* Jäm; *verotad `riissa ehk riiet, vesi juba lopane, vaja puhas võtta* Kod

lopard¹ *lopard* g -i ropp inimene *on üks lopard, kõik sittab ärä; igävesed lopardid rüvetäväd õma `riided ärä* Kod **Vrd** lopert

lopard² *lopard* g -i plokk, mille abil puri üles tõmmati *ku tul'l perituul', siss `võeti purju päält, löövi päält ärä?*, tõmmati *`mašti üless, lopardiga tõmmati üless* Röp

lopatama *lopatam(m)a* Vas; nud-part *lopatanu* Har; pr (ta) *lopatass* Rõu

1. lobisema, tühja juttu rääkima *lopatass, tä aja `tühjä juttu* Rõu; *mi sa uma `suuga lopatat, tuud sälg kand* (kui loba ajad, saad peksa); *kijil' lopatass kõgõ, kõgõ suurõb `halvuss tulõ keelest* Vas **Vrd** lobatama², loperdama, loputama

2. lahti minema, ära nihkuma *kis ol'l sääntene puul' hull, [õeldi:] kruvikõnõ om ärä_lopatanu, ärä_käänätü oma koha päält* Har

lopats¹ *lopats* g -i sulp *ma tei `lehmil lopatsit* Krk **Vrd** lope¹

lopats² → klopets

lopat|sorinal *Tuleb mis lopatsorinal* (sajab jämedat vihma) Jür **Vrd** joputsorinal

lope¹ *lope* Kod

1. lokse, loksumine *ku `niske tuule lope õli järven, sijj peks järvesse `väljä tiindid; suarte tuule lope `viskas `servä tulemä tiindid* Kod **Vrd** loputus

2. sulp – Kod **Vrd** lopats¹

lope² *lope* jakk *lope oli lahjakk, niisama oli nagu pluuse, käis iest `nüepidega `kiinni* Sim

lopendama *lopendama* IisR/-pp-/ Hää loperdama, laperdama *`Kõrvad lopendavad kui laba `kindad* IisR; *märg pesu lopendab; ära lase `purju lopendada, vähe tuult on sihis* Hää

loperdama *loper|dama* spor Sa L/-ta- Saa/, JMd Koe Kad Kod KJn Trv Puh, -deme Hel San, -tem(e) Krk; *lopõrd|am(m)a* Urv VId, -õmõ San Krl; *lopperdama* Kuu(lobe-) VNg IisR

1. laperdama **a.** võngeldes liikuma, vänderdama *ratas loperdab, ee kulund* Khk; *ratta igi loperdab rummu `aukus* Krj; *Vanal töövankril rattad loperdasid* Han; *vanger vana, rummu augod suurese kulund ja aksi otsad piiniksesse kulund, siis akab edesi tagasi loperdama*

Mih; kui `kanga poolil `varda auk ära kulub, siss pool' lopertab; paa kaan lopertab, kui [pada] kõvasti keeb Saa; `vankri telg loperdab, puksi auk ärä kulunud Kod; vokk loperdab, on juba vana KJn; Edimene ratas joosep õigest, aga tõine loperdep Krk **b.** lipendama, lehvima `seilinurk sai `siutud `siie ala `kinni, et ei akkand lopperdama `tuiless Kuu; Küll on `suurte `kõrvadega kuer, kui `juokseb, `kõrvad lopperdavad IisR; seeliku saba pikk, loperdab taga Mär; `Pastlapaik `lahti, loperdab jala all; Pesu loperdab tuulega Hää **Vrd** lopendama

2. lohakalt, hooletult tegema ta loperdas tüö `val'mis, aga nüüd ei `kõlba `kuškile Koe; mis sa lopertet, tji kõrralikult Krk; tju mõne rõuk, ninda lopert enne kokku sääl; sa olet üle pää kaala kokku loperden, sji tju ei `kõlba kohekile Hel; kokku loperdedu vanger San; lopõrdass kokko nigu_saa õnnõ Vas; lopõrdass päälegi, ei olõ^o iks tju kõrrah Röp || logelema Lopõrdass niisama, tjuil olõ õi_`kongi Rõu **Vrd** löpertem

3. kooberdama küll ma teese kuu viel loperdan, kui tervit `antasse JMd; Mi_sa_lopõrdat tan, käü ilusallõ Urv; kõnd lopõrdõn Krl **Vrd** lopõrdõllõma

Vrd looberdama

4. lobisema, lorama ää loperda naa paelu Tõs **Vrd** lopatama

lopergorne lopergor|ne g -tse Mar Ris lopergune nõu on lopergorne Ris || fig (rasedast) mes sest änam `rääkida oo, see oo jo üsna lopergorne juba Mar **Vrd** latergorne

lopergune lopergu|ne Jäm Khk Mär Vig Kse Pöpõ Saa/-ku-/ Juu Jä Kad VJg Iis Kod MMg Plt KJn, lopergu|ne Kuu RId/-gui- VNg/, g -se; lopõrgu|nõ g -sõ Khn, lopõrgu|ni g -dsõ Krl lapergune; mitte päris ümmargune; ebatasane; loppis loppergused `leivääd; `Ämber on puha lopperguseks `tautud Kuu; riist on loppergune, ei õle `järsku `ümmärgune Lüg; lopergune `kastruli Jäm; lopergune kibi Kse; Paäng üsä lopõrgusõs peksetüid Khn; `vankre ratas juba kulund, lopergune Tor; mõni kardul on loperkune Saa; tünnil viit's pealt ää tuld, nii loperguseks läind teene Juu; põllud on lopergused ja pahad `künda JMd; kuu on juba `kaanti jäänd ja lopergusemaks, ei ole enam nii ümargune nagu eila `õhta JJn; [kuhi] vaos sedasi `väl'la, loperguseks TÜR; mannergud ja `trummalid on kloppind lopergusest VJg; lopergune ratas ei õle enam `sirclin Kod; lopergune auk Plt; kuiunu kõdaridegõ `vankri ratas om lopõrguni Krl || fig See tüdruk olnud juba enne lopergune (rase) Mär; tema tüe `ongi nõnna lopergune alati Kad **Vrd** latergune, lopergorne, lopikune, lupergune

lopert lope`rt lohakas, korratu inimene sa olet muidu üit's lope`rt, lopertet ärä muidu Krk **Vrd** lopard¹

lopetama lopetama Rid Mih Aud PJg Ris loputama `lähtvad peso lopetama Rid; lüpsikul põle kedagi, lopeta `veega ää ja on puhas Mih; ennem panime liguma ühü pääva ja siis panime `tuhka `piale ja siis lopetasime ää Aud; piimapüt't lopetadi natuke siest ää, `pañdi jäll sõnna `sisse Ris

lopih loppis, mõlkis annum um lopih Vas **Vrd** lopan

lopikanõ lopikanõ hurtsik, onn sääne majalopikanõ, maa siseh `akna^o Se

lopike(ne) → klopike(ne)

lopike lopikune lopergune, mõlkis ratas one lopikune, luppe täis; lopikune one kilu pang Kod **Vrd** lopiline

lopiline *lopili|ne* g -se = lopikune *lopiline on kas mõni `ämber või plekk riist, ega teine asi lopiliseks ei lähe* Sim **Vrd** lupine

lopitse → klopets

lopitsema *lopitsema* Jäm Khk Mar Kse Tõs

1. lobistama **a.** veega sulistama *lapsed lopitsevad vee sihes* Jäm; *pardid lopitsevad vee `aukus* Kse **b.** pesema *üks lopitseb meres `riidid* Khk; *lapsele ikke `õetse: lähme lopitsema* Tõs

2. nõristama *obo norib kõik `vällä, lopitseb jaho kõik `vällä, jätab vee järele. suu ühnä soriseb jahosest veest* Mar

lopo|püks *lopopüks* keelepeksja, lobamokk – Kod

lopp¹ *lopp* g *lopa* Kod Äks Võn Kam Rõu Plv lobjakas, lõrts ränts ja vesi segi, *sadab loppa* Kod; *kos loppa ol' sadanu, säääl lät's jalg läbi lorts ja lorts; tsuug loppa täis* Kam; *seo lopaga läät no[?] `mõtsa minemä* Plv || jää- ja lumepuru *lopa võtt jo viij `pääle, `külmämmä nakkass* Plv **Vrd** klopp², lobi⁴, lopak(as)¹, lops³

lopp² *lopp* g *lopi* Khk JN Kad Sim Ksi Lai Ote, -a MMg Hel Urv; *lopp* g *lopi* Kam Urv VId mõlk, lohk *lopid sehes* Khk; *plekil lopp sies* JN; *`ämbril on siin üks suur lopp sees* Sim; *sata maha, kui viij paäng käen, om `õkva lopp sisen* Kam; *lüüüd kohegi `vasta, siss om lopi sehen* Ote; *Taalõ karralõ om lopp `sisse lüüüd, innembi tel loppa es olõ[?]* Urv; *vana paäng kõik loppe täüs; ubinal lätt lopp `sisse, kui `maaha satass* Se; *lopi `aie `sisse vikatilõ* Lut **Vrd** klopp⁴, lomm², lupp²

lopp³ *lopp* g *lopi* Khk Saa Pst lapakas, lame tükk **a.** lapp, klapp; *lapats poiss, tule `siia, ma panen su [püksi] lopid `kiñni; kui pada `jooskma akas, siss ät't `pañdis `sinna lopi `pääle ja `neetis `kiñni; mia tahan loppi oma `saapal `alla `laske panna; kui oki lüht kat'ti läks, siss `pañti nahast lopp `pääle; `kärpse lopp tehas paksu kummist, ork aetse `lõhki, kummi lopp panna `sinna varre pilu vahele* Saa **b.** klots *kui rot't on põrandul augu `sisse söönud, sis lüüas puu lopp `sinna naaltega `pääle* Saa **c.** ümmargune metallilustus *päitseste küljes suured lopid, näuks `pandud* Khk **d.** mütsinokk *müt'silod'ul on lopp ka iis* Saa

Vrd klopp², lopak(as)³

lopp⁴ *lopp* hool, mure *säääl om pal'lo loppi, vaa `hainu küüsü<sup>?</sup>, vaa `kaaru - - õka kotust vaa murõhta[?], kõkkõ om vaia sullõ* Se

lopp⁵ *lopp* g *lopi*

1. otsaesine, laup *lopp um otsa iih - - `korgõp `sil'mi um lopp* Lut

2. viljatu maa *lopp um sääne puosta paik, savi vai liiv; lopi päl kon kaso_i[?] mitägi* Lut

-lopp Ls palulopp

loppa mõlki *loppa `lüüüdu* Hel **Vrd** loppi

loppadi-loppadi *deskr; int enne loppusi ta [hammas] suun, keelege liigudi iki loppadi loppadi; loñt `kõrvege siga lää loppadi loppadi; [ta] loputs viij maha puha, loppadi loppadi* Krk **Vrd** lopa-lapa

loppakas *loppakas* lobiseja *kie pali `räägib, siis `tõine `ütleb, õled va loppakas* Lüg

loppakil(le) *loppa|kil, -kille*

1. ripakil *Suur kiri kuer, loppakil `kõrvad `teisel; käib, palitu `õlmad loppakil* IisR

2. lotendades *Siga süüb, siis `kõrvad `käivad loppakille üles alle* IisR

loppama *loppama* lippama, ruttama *Tulime `õösse lopates koju `sööma* Jäm

lopperdama *lopperdama* Lüg IisR mõlki lööma; lopeguseks muutuma *pläkk`riista ku lüöd `lotsi, siis `üellä: ärä lopperda* Lüg; *Ära pane manergat `võrgu `alle, säel lopperdab `istudes ärä* IisR

loppi *loppi* IisR Lai Kam Plv mõlki, lömmi *toop on loppi läinud* Lai; *kard um loppi `pestü* Plv || fig *Kus sa end nii loppi ja `lömmi oled `kaaninud* IisR **Vrd** kloppi, loppa, lopsi, luppi

loppis¹ rühmas, tropis *need oo sial ühes loppis* Tõs

loppis² *loppis* IisR Jür (halvast väljanägemisest) *loppis nägu* Jür

lopp-lopp on; int *lõi lopp-lopp ukse `pihta* Tor; *tullu suure `siibek lind lopp-lopp-lopp kase `otsa* Krk

loppuma *loppuma* Trv TLä Vön Vas Röp Se, -me M San, -mõ Krl; pr (ta) *lopup* Ran Nõo, *lopuss* Krl

1. lobedalt liikuma, lõnkuma *kirvess loppuss otsan ku koolu `lamba jalg; obese ravva `valla all - - loppuv all; suure `saapa jalan ku kolime, loppuv jalan ku kõnd; oben om är väsinü, kõrvakse loppuss pähän* Krk; *mõni alambass jäänu lujum - - kõrva vaeova `alla, lopuva* Ran || värisema, võdisema *õige seant vedel liha olli, liha loppusi tusarte pääl nõnda et* Hls

2. (maha) loksuma *piim lassist puha `välä loppunu* Trv; *Koeral kõtt loppub, vedelt täüs lakut* Hls; *lää viij pangige, vesi loppuss ku lõrts ja lõrts* Krk; *pangu nii täüs, `maaha loppuss Vön; ärä `lasku vett maha loppude* San; *vesi lopuss paigin* Krl; *Mine tassa, muido nakkas üle veere loppuma* Vas || õõtsuma *laene lüü loodsikat - - katsipidi loppume* Trv; *loodsik loppuss järve pääl* Krk

3. käima, ringi kolama; logelema [ta] *Loppub egä päe `kohtumaja man* Hls; *mis sa loppet `valla, ku sa tüüüd ei tji; mul nji päevä ärä lännu loppuden, ma_i ol midägi tennu; kõnd ja vedeless, luus ja loppuss pääl* Krk

loprakas *loprak|as g -a* loprakas läll on *loprakas* VNg

***loprama** lobisema, latrama *pea oma moka moas, ää `lopra oma `suuga* Muh

lops¹ *lops g lops|u* Jäm Khk VII Põi Muh Rei Mär Kse Pä Jür KuuK JMd TÜR Koe VJg Iis Trm Plt Hls Krk TLä(-bsu) San Krl Har, -o Mar Mih Khn Juu Kod KJn, -i Hel Nõo Rõn VId(-p-), *lopsu* VNg Lüg IisR, *loppo* Lüg Jõh; n, g *lopsu* Vai

1. (tumedalt kõlav) löök, hoop *tõmbas `tõisele `loppo `vasta `kõrvi* Lüg; *Peseb kurikaga pesu, `ninda kõvast taub, et `lopsud `kuulda `seie `saadik* IisR; *`andis tesele ee lopsu kõrva `pihta* Khk; *sai paar iäd `lopsu* Tõs; *kui kurikuga mõne lopsu paned, on pesu kohe puhas* Saa; *`andis ea lopsu `talle `mööda nägu* Juu; *Suure lopsu `andis naine kodu* Jür; *sahk läb `vasta kivi, adra `kargab `sulle [peale], `maagi sain lopsu kubemesse* KuuK; *küll ta sai minu kääst `lopsusi* JMd; *sai ea lopsu mööda `kõrvu* Trm; *sae ühe lopsu, kas `kuksi maha ehk `juuksi `vassa `seinä* Kod; *mijss `kargass `istmelt - - and tõnekõrd tõse lopsi põse pääle* Hel; *sil`m läab sinitsess, kui sil`mä `pääle lops andass* Ran; *oless mul kivi vai midägi ollu, ma\_less tolle penile `annu üte lopsi pähä* Nõo; [ta] *and mullõ hää tulidsõ lopsu põsõ pääle* Har; *Panõ` õigõ` üt`s lops är\_ `kõrvu piten* Rõu; *regi `veetü üless - - ja kes sõss kukku säält sõidult `maaha, tuj sai mud`ogi hää lopsi* Plv **Vrd** klopp, lopsakas², lups³

2. fig a. ootamatu ebaseeldivus, hoop `Irmus lops küll, kui maja maha põleb IisR; See oli nendel alles lops, poiss sai [ametist] nii `järsku `lahti Pöi; vaata metu `lopsu mul oli koa, `siia `maale elan veel Vän; Vaat kus lops, Elmar tuli tööle TÜR; Seräne lops paneb õkva elu kinni Nõo; vat tyy olli üits lops San; No_tyy ol'l joba loþs, midä arvadagi_tiiä es Rõu
b. lonks sain küläst `loþso `viina, ei pali just saand Lüg

3. kord, puhk kolm `rehte `peksti ühü päävaga vahel -- omigu kella kolmest akkas `piale, teene akkas `lõunist -- `õhtu koa veel, kolmas lops oli Aud; üits keväde `ol'li meil ää kala õnn, kaits `kõrda sai pal'lu kalu -- sai sedä `viisi kaits `lopsu Ran; l o p s u g a korraga, ühe hooga palk läks esimise `lopsuga `paigale Lüg; läks kohe ühü lopsuga, põln vahet `ühti Tõs; see asi sai õhö lopsoga `val'mis `tehtud Juu; lõi kõrgi ühe lopsuga pealt ära Trm; tei tyy ärp üte lopsugõ Krl; l o p s u p e a l t otsekohe kaup jäi `loþso päält `katki, kui `ütles `inna; mõni `ütles `lopsu päält `vällä, midä `arvab Lüg; lopsu piält jättis -- töö pooleli Tõs; lopsu pealt `val'mis Trm; ta lei temä lopsu päält maha Hls

lops² lops Lüg IisR Khk Pöi Tõs Hää Saa KodT int; deskr muna `vieres kääst `vällä ja kukkus lops `katki Lüg; Vähe `aega pladistas pesu `juures lips ja lops ja juba `val'mis IisR; lops, lops andas teisele kõrva `pihta Khk; Mis ta `märkis, `soagis ja `raius, sii läks kohe lops `paika just kut valatud Pöi; lops ja lops kohe se -- töö `valmis Tõs; `antsi tal müüda `kõrvu lips ja lops Hää **Vrd** lups²

lops³ lops g lops|a Phl, -i Se/n -þs/; pl lopsud Kir

1. madal (vesine) koht, nõgu `lopsades on vel vesi Phl; ühetasane maa, aga lopsud sees Kir; siinä lopsi `sisse taha_i joht miinä? Se **Vrd** loks³, loops, lopukas

lops⁴ lops Se, g lopsu PJg Tor Saa Juu TÜR VIPõ M Kan, lopsu Ran Nõo; pl lopsid Muh

1. loþjakas, lõrts nüid aab seda `lopsu maha mis `irmus; kui ta (pakane) selle lopsu ära kül'metab, siss on tee jää puha; vana mära sil'mad ol'lid lopsuga `kiinni Saa; ma\_ilmä `lopsu satab nõnna_t SJn; aab sedä `lopsu jälle `taevast maha -- muudkui `rõõva tyy ligesse Hel; kõik maa `olli lume ja `lopsu täis Nõo || märg, lõrtsine säne lops ilm `kõlba_i? kohegi? Se **Vrd** lopp¹, lopsak¹

2. (midagi vesist, pehmet, mäda) mõned `tuhlid oo nagu vee lopsid, ei lagu ää Muh; `kartula ku va lopsu är mädänu Trv **Vrd** loks¹

lops⁵ lops g `lopsu suu Pia lops `kinni Kuu

lopsahtamma lopsahtamma Plv; pr (ta) lopsahass Se, ipf lopsahti Har Se lopsatama kat's tük'kü visa's maha nigu lopsahti Har; satte maaha ku lopsahtass Plv; vesi satas, siss lopsahass pañgist Se

***lopsahuma** ipf (ta) lopsahut laksatama lopsahut, hellä enne `vasta Lut

lopsahus(s) → lopsaus

lopsak¹ lopsa|k g -ku M(-bs- Hel) San loþjakas, lumelõrts `täämbe satab lopsakud Hls; lume lopsakut `tulli Hel || lõrtsine lopsak ilm Trv **Vrd** lops⁴

lopsak² lopsa|k g -ku lobiseja, lobamokk – Krk

lopsak³ lopsa|k g -ku lohakas sa olet õige lopsak inimest, ei viisi `vihke ilust `kinni `kõütä Krk

lopsak⁴ lopsak sulpsatus see ääl on lopsak, kui pesu käest vette kukub Saa

lopsak⁵ → lopsakas¹, lopsakas², lopsakas³

lopsakadõ lopsakalt *see lil' kasuss mul`väega lopsakadõ* Har

lopsakalt *lopsakalt* Jõe/`l-/ Jäm Khk Var PãPõ Nis Jür JJn Kod Äks Plt Krk Nõo Võn u Plv, *-ld Emm Phl/-gald/* hoogsalt, lokkavalt, jõudsalt *maltspuu on sie, mis on`lopsakalt`kasvand Jõe; oras on kasumise järje peel, kasub lopsakalt Jäm; soo kask - - kuia maa pääl kasub lopsakald üles Emm; puu kasvab ruttu ja lopsakalt PJg; mis lopsakalt kasund suure`süidmega, se on malts puu Vän; kore, lopsakalt kasnud puu Nis; mis lopsakalt`kasvand puu, sie põle tugev JJn; Kui maa om väetedu, siss kasvab kõik lopsakalt Nõo || fig Jutt käis`ästi lopsakalt Jür Vrd loksakalt, lopsakadõ, lopsakalõ, lopsakasti, lopsakult, lopsjade, lopsakult*

lopsakalõ *lopsakalõ* Krl Plv = lopsakadõ uba om`äste lopsakalõ kasunu Krl; `kapsta² kasussõ² `häste lopsakalõ Plv

***lopsakanõ** pl *lopsakatsõ²* lopsakas`väega lopsakatsõ<sup>2</sup> `kapsta² kasussõ Plv

lopsakas¹ *lopsak|as* Jäm Khk(-g|as) VII Põi Mar Mär Kse PãPõ spor K, Iis Trm Kod Võn San, *lopsak|ass TLä(-bs-)* Krl u Plv, g *-a*; `lopsa|kas Lüg, *-gas* g *-ka* Kuu Vai, *-ka* g *-ga* VNg; *lopsa|k* g *-ku* Saa Hls Krk TLä(-bs-), *-ka* Trv; g *lopsaga* Har lihav, rammus, jõudsalt kasvanud *laps on prisk ja`lopsakas, ei õle`aiglane Lüg;`lopsagas roho - -`lopsaka`lehtigä Vai; korba lehed oo suure lopsaga kasuga; oras oli küll lopsakas, üle arugid lopsakas, aga peed pole`ühtid`otsas Khk; Mõni [kala] õsna suur lopsakas teiste seas Põi; suur lopsakas inimene Mar; lopsaka`näoga Tõs; leppmadis on pisike, a ru'l on lopsakam Vän; paks naine on ikki lopsaku`rindega; mõnel`lambal - - on lopsak vill Saa; tänabu kurgid nii lopsakad, et`peenra vahe täis Juu; tänavu on õige lopsakad`kapsad JMd; lopsakad ruasid VJg; kus ramusad muad, sial vil'jad ikke lopsakad Trm; koerput'ke, jämedamad ja lopsakamad Äks; lopsakad lehed KJn; iluse lopsaku`näoge, paks ja punane Hls; karjamaa pääl om nij kirbulilli õige tirrikse, einämaa pääl om lopsaku ja iluse; ää lopsak põrst (põrsas) Krk; mõtsa all`kasvi ka siakapust, tyy`ol'li`sände lopsak lak'u`lehtiga ain, sia toda`tahtsiva Ran; lopsakass ain, mes lihavade kasvab. mõni inime ka om rammun ja äste lopsakass Nõo; lopsaka koorega puu Võn; lopsaga kasuga Har Vrd loksakas, loksjas*

lopsakas² *lopsakas* g *-a* hv Kse, *lopsa|k* g *-ku* Hls hoop, löök sai *lopsaka pähe* Kse; *temä ands üte lopsaku* Hls Vrd lops¹

lopsakas³ *lopsakas* Põi; *lopsa|k* g *-ku* Krk suur tükk, latakas *Viska see va obukaku lopsakas siit kalade seast ää Põi; suure [tati] lopsaku maha visanu jälle* Krk

lopsakas⁴ *lopsakas* (taim) *lopsakas, kasvab sihuke pikk jõhv, loomad teda ei söö, sihuke`lemmes rohi* Kse Vrd lopsikas

lopsakasti *lopsakasti* Koe KJn, *lopsakaste* Lüg/`l-/ VJg, *lopsakast* Muh Iis Trm Ksi Krk, *lopsagast* Vai lopsakalt puu`kasvab`lopsakaste ja lihavast,`paksu`õksidegä Lüg; *ramos roho, üväst`lopsagast tämä`kasva* Vai; *rohi kasvab nii lopsakast* Muh; *rukis kasvab lopsakasti* Koe; *kapsad kasvavad lopsakast, sinendavad* Trm; *logedast ehk lopsakast kasvab* Ksi; *küll ta kasvab lopsakasti* KJn; [kapsad] *lopsakast kasuve* Krk

lopsakult lopsakalt *kardul täo õige lopsakult kasvass* Krk Vrd lopsakult

lopsama *lopsama* IisR Trv, *lopsa|ta* Jür, *-da²* Har Lut, *lobsata* Rõn Rõu/-da²/; *lopsam(e), lopsate* Hls Krk(-de); *imps ipf lopsati* Muh

1. (lopsuga) lööma `Lopsas `teisele `vasta `paljast pialage IisR; Niikui `mulle pähe `lopsas, mina kohe siruli maas Jür; `Tahtsõ lopsada\_`tõsõlõ vannu `püksega `vasta pääd Har; Nigu_`käega lopsaás, nii ol' pańg kummalõ Rõu || lopsti panema kolmandama korra juures lopsati [pruudile] tanu pähe Muh **Vrd** lapsama

2. äkki, mõtlematult ütleva – M ärä lopsaás seandse sõna Trv; muudku `lopsap `vällä, mis ette `johtup -- kedägi ta ei `mõtle, mis ta `ütlem piab Hls; `järgi `mõtlemist ei ole, muudku `lopsass äräde; temä `lopsass `risti suhu, ei ooli kedägi Krk || välja lobisema temä ei saa ka suud `kiñni pidädä, `lopsap ärä Rõn

lopsatama lopsat|ama VNg/`l-/ Jäm Kod Har(-mma), -em Krk, -õmmõ Krl; pr (ta) lopsatass Rõu

1. äkki, lopsti kukkuma lopsatas maha, `kuksi käess maha ja puru kõhe Kod; kauás läit's maha ku lopsats Krk; ma\_sattõ kápilä mutta nigu lopsati ennedä Har; [ta] Sattõ `kraavi nigu_lopsatass Rõu || laksatama muidõ Jaan ańd uma kõrva kiilu mullõ vällä? nigu lopsati ennedä Har

2. sulpsatama kala? lopsatõsõ vij sisel Krl; Põtr lät's nigu_lopsati vette Har

Vrd lapsatama, loksatama, lopsatamma, lopsatumõ, lupsatama

lopsatigi lopsti konn karas lopsatigi vette Saa

lopsatumõ lopsatumõ lopsatama kivi satass järve `põhja nigu lopsatuss Krl

lopsaus lopsa_u|s Krl, lopsa_u|ss Har, lopsahu|s(s) Har, lopsahhu|s Vas, g -sõ lopsatus, sulpsatus kivi? sadase vette, lopsa_usõ? omma kuulda? Krl; pinikene sattõ ekkõ `sisse, üt's lopsahuss ol' ennedä; kala karaás üless ja ol' lopsahuss ennedä, ni? ol' ijn (jões) tagasi Har **Vrd** lupsauss

lopse lopse Põi Hää

1. kerge lainetus, lokse meri tñjb lopsed, siuksi `laini `veiksi Hää

2. (maagilise toimega vedelikust) [naine annab mehele lepituseks] `tühja paljast lopset `sisse, jälle armas Põi

***lopselema** lopsti astuma lopane lumi om like, vett täis, kui astut, läät nigu lopselless läbi Kam

lopsi mõlki, lõmmi Piimä kard ol' `lopsi lüüd Rõu **Vrd** loppi

lopsik¹ lopsi|k g -ku LãEd Tõs, -gu Jäm madal vesine koht, loim `seuke va lopsik, kevade ja sügise tuli ikka vett `sisse `sinna; lehmad läksid lopsikusse Kse; Lãksime täna lopsiku `niitma, aga rohtu põln kedagi, kõik vesine Han; lopsik, madalik maa Var; lopsik `sõoke suur vesine pehme koht. natuke `rohtu oli ja võsasi kua, aga kõik oli ikke kidur ja vilets; lopsik enam oo madal, lopsikus enamamas oo mättad sees Tõs **Vrd** loopsik

***lopsik**² pl lopsikud (mingist pehmest, poolmädast asjast) kuřgid pehmess lähnud nõnnagu lopsikud; sibulad pehemed nagu lopsikud Kod

lopsikas lopsikas = lopsakas⁴ – Kse

lopsima `lopsima Jäm Khk Kaa VII Põi Rei spor L, Juu Jür Amb JMd Koe Kad VJg Trm Pil, `lopsma KJn Trv Hls/-me/ spor V, (ma) lopsi(n); `lopsima, (ma) `lopsin spor R/-maie Lüg/; (sa) lopsid Kod

1. taguma, kolkima, (korduvalt) lööma; kloppima tämä `lopsi minu läbi VNg; lopsib sool kõrvad veel üle Khk; Lopsis kõrtsis Jaani lõuad tuliseks Kaa; lopsib iga `ühte, kes kätte

`juhtub Kse; `väiksed kibid said `sesse `pandud, siis sai [lass] lopsitud piimast `puhtasse; metu `korda sain vanaemalt `lopsida Mih; `lopsi kõrvad palavase Tor; mina `tahtsin `kangesti kurikuga pesu `lopsida, kui `väike o'lin. pesu lopsiti kurikuga Saa; ma lopsin `riided `puhtaks, `tolmu läind `sisse Juu; akkame puid `lõhki `lopsima JMd; `lopsi teisele müeda `kõrvu, nii et kõrvad `uugasid VJg; mes sa lol'l lopsid `peksä tast Kod; sügise poole märu lopsib taemed kat'ti kõik Pil; temä om äkiline, ku ta vihasess saab, siss lopsib kikk läbi Hls; `Võidu tetti puha `käega, puuanuman muudku lopsiti enne Har; [ta] Lopsi su? läbi Vas

2. midagi kiiresti, hoogsalt tegema `lopsi puid `lautida Lüg; lopsib kanjast `peksa; sa muudkut lopsid aga keik sõnad `pabri `peele Khk; lopsib [lina] `piosi kohe lops ja lops Tõs; [puu] lopsib [kasvada] oma jämedate `süidega Amb; tjjd [leivad] `val'mis, siis muko lopsivad ahaju Kod || fig Küll `jõudaned `lapsi valmis `lopsida nigu `vaprik IisR

3. deskri es ole muud `kinga, `lopsid nendega `peele Khk; vesi lopsib ülesi ku juaksed vede siden, ta `kargab `vassa `sil'mi; kas onegi midägi `lopsi (süüa) Kod; kala? `lopsva? järvel Krl; Mõnõ viie-kuuõ `viija - - `lopsõ õks nuid soolikuid paingin Har

Vrd klopsima, loksima, lupsima

lopsi |nõ g -dsõ märg, lõrtsine, lobjakane lumi om ni lopsinõ, ku üle tsuvva veere tulõ vett `sisse; soo lopsidsõga taha\_ai· `väl'läki? minnä? Se **Vrd** lopsune

lopsi `lopsi Pöi Muh punnis, pundunud Suur paksu `lopsi `näuga tüdruk Pöi; [sõrm] sinine ja suur `lopsi kõik Muh

lopsi |jade lopsakalt ta_m `väega paks [kuusk] ja `lopsi |jade kasvab Puh **Vrd** lopsjast

lopsi |jass `lopsi |ass g -a lopsakas tuu - - `olli `sände `lopsi |liha, sil'mä ka liha `sisse kasunu; sa mine nurme pääle ehk kohegi kapusta `aida, vahi ku illuss `lopsi |jass vili kasvab Puh

lopsi |laps (sopasest, vesisest ilmast) no_m lumi minemän, no_m tii lops-laps, ei_saa kuiva jalaga kohegi; no_m kõik' üt's lops-laps ennedä, ku kõik kotusõ omma vett täüs Har

lopsi |mökk lops|mökk g -moka Sa(-moku Pha)

1. pl kingsepa kruustangid Kui obuse `rihmu või `range parandati, `pandi lopsmökkade vahele Jäm; lopsmökkade vahel `aetakse raadiga `kinni Krj; nee `üitaks lopsmökkuks, nahade `õmblemise asjad, kui `kingi tehakse Pha **Vrd** lõmps⁴

2. sõim (paksude huultega inimesest) üks va lopsmökk oled. seisab `nurkas `peale, kellegagi ta_p räägi Mus; See oo üks igavene kurati lopsmökk Kaa

3. merivarblane – Khk

lopsi |na `lopsi |na Krl Har Vas lopsatus mõlagõ `sõudva järvel, vii `lopsi |na ommavõ kuulda? Krl; muide pernaanõ peäs uma `tütrekeist `peoga `pal'la `perse pääle nigu `lopsi |na ennedä; lähät viijst läbi nigu `lopsi |na Har **Vrd** lapsna, loksna

lopsi (i) lopst Puh Nõo, lopst Võn Rääp Se, `lopsi |spor R, Pöi Muh L Jür Pee Koe VJg Iis Plt KJn M TLä San, `lopsi |Krl Rõu äkki, hoobilt; lopsatades, lopsuga Hüppäsimme üle kanava ja olimmegi `siene `metsäss kohe `lopsi |Kuu; tegi `puuriga `augu ja löi `pulga `lopsi |sisse VNg; `leidasin `lopsi |kätte Lüg; `Lopsti tuli [kivi] silma `auku Pöi; muna kukkus kääst maha `lopsi |Mär; `Lopsti lei [purje] külitati Khn; Temal läheb kõik `lopsi |täide, teine `tuiab eluaeg Jür; läksin `tööle, oli raha `lopsi |kääs Pee; `viskas kivi `lopsi |vette VJg; `lopsi |sain õrava `kiinni Iis; muna pu'te maha ja läits katik nagu `lopsi |Hls;

`amba - - nakassiva `liikuma ja satteva suust ärä nigu `lopsti Ran; mannerg läits üle käte maha ja piim lopst kõik lak'ka üle kõõgi põrmandu Puh; nigu miä lävest nakassi `väl'lä tulema, nii temä aard miu `ümbrekaala `kiinni ja aänd mulle mušu ku `lopsti Nõo; `lopsti sai `vasta nägu San; konn karass vette nigu `lopsti Krl; Vasik ol'l ku_`lopsti är? Rõu
Vrd klopsti, lapsti, loksti, lopsatigi, lopstik, lupst(i)

lopstik lopsti Taal oli töö `lopstik `tehtud Kaa **Vrd** lupstik

lopsuma `lopsuma Saa, `lopsoma KJn; `lopsma, (ta) lopsu Nõo

1. (maha) loksuma ärä lopsota, piim `lopsob maha KJn; Tuhvli om väega suure ja vallalise, ku ma kõnni põrmandul, siss tuhvli lopsuva jalan Nõo

2. lopsti tegema poisid `paänsid üksteisel `vastu `kõrvu nigu `lopsus Saa

Vrd lupsuma

lopsune lopsu|ne Trv Krk, -nõ San lobjakane, lörtsine like ja lopsune ilm Krk; tji om lumõ lopsunõ, `värske lumi lätt `pehmess San **Vrd** lopsine

***lopsutama**¹ `lopsutama Vai, lopsuteme Hls; (ta) lopsotab KJn

1. loksutama temä akkab `esti `leibä `kastma, siss seob koore nõu puusa `piäle, et kui kastab, siss lopsotab ja sedäsi lähäb kuur kokko KJn

2. sulpsutama `ihmine `uiu vie sies, `lopsuta `jalgo Vai

Vrd lupsutama

lopsutama² lopsutama lobjakat sadama akkab `jälle lopsutama vist, taevas lähäb nõnda mustas; lopsutamise `järgi tuleb ikki suur sula Saa

lopukas lopuk|as g -a madal vesine koht, loim siin küla karjamaadel oli lopukaid, vesi `seisis suveni sees Plt **Vrd** lombakas³, lops³

loputama loput|ama eP(-dama Rei; lopo- spor L, Ris VMr Kod Pil KJn) Trv T(lopo-KodT) Urv, -amma Har Rõu Plv, -em(e) Hls Krk San, -õmmõ Krl; lopputama Kuu VNg Jõh, lobu- Kuu VNg Vai/-mma/; loppotamma, lobo- Lüg; nud-part loputamu⁹ Vas

1. (pesemise järel) uhtma; (kergelt) pesema `naised peseväd `põuku, siis lobotavad vies `vällä; loppotin käsi Lüg; `enne `pesti, siis lobudetti Vai; loputa natuke läbi külma vee Khk; piima kihad loputakse ää Vll; Sai täna mõne ilbu ää loputa Põi; ma kõesi jões ikka loputamas ennast, aga nad loputast toas soja `veega Muh; mõni lopotab `saunas külmä `veega. vesi lopotab ise, `mustus lähäb kos sedä ja teist Mar; `esti pestasse mustast `puhtass, pärast loputatse ää Kse; käed seebitsed, loputa üle Tõs; Täna tieme `sauna, rihe tolm taris naha piält maha lopota Khn; läksin liipsikut loputama Juu; Iad loputamist `tahtsid [lõngad] `suada Amb; `ankrud tahvad loputada JMd; kui riistad olid küüritud, siis said kohe loputatud Kad; loputan kausi `puhtast Iis; lopotama ja `ustlema one üks tjiü Kod; meil vanamis teeb tikud `val'mis, muudku mina akkan `vorsti lopotama Pil; kui ol'l eä tüdrek, sji loputas laua ärä KJn; `rõõva loputets jõõ veeren är Hls; mis liud lusik ta miul lopute om Krk; vorstisooliku `mõsti pääl ja sehest `puhtass, edimäld oheti `mitma `viija tjuu suur sitt maha, siss `leige `viija `leotedi ja loputedi Puh; pärast tõlvaga `plaañmist ma loputi noid `kartuli kot'te lombin suure vii seen Ote; lopuda no üle suka<sup>9</sup>, suka vaia `puhtass loputa⁹ Har **Vrd** lopah(h)utma

2. (alkoholi joomisest) *meni`kõrtsi kõri lobotamma* Lüg; *`Nähti seal poe`otsas ennast loputavad* Pöi; *loputa`kurku koa* (õeldi õlut pakkudes) Muh; *või temä muud tegegi, muudku loputs viinage`kurku* Krk; *Mõni mõjss loputass`viina alla ku_vett* Rõu

3. loksutama **a.** lõngutama, kõigutama *ku tikku tahat maa sjiist`vällä kista - - lopute tat katsipidi, siss tule üless; ärä lopute* [lootsikut], *sedäviisi tulep vett`sisse`rohkep* Krk; *Peni loputap kõrvu, kärbläse tükivä kõrva mant purgma* Nõo **b.** maha loksutama *temä iki loputs maha* [vett], *lää lordsat lordsat* Krk; *vanal inimesel käsi värisep,`kuiva`siüüki viil saap süvvä, aga vedelä loputap kõik`maha* Nõo; [kui] *tõnniga* [oli veevedu], *siss loputass maha kõik* Ote; *ärä lopute vett maha* San **c.** kergelt õõtsuma *loputap nüid tasakesi edasi* [paadiga], *ku puhang tulep, siss`tõmbap kala`sisse`mõrda* Ran **d.** lainetama *panema ega tuul suur ei oole, vähä iki loputs vett, lüü laineteme* Krk

4. kiiresti, lohakalt midagi tegema *vanast kokku loputedu* [rõivas], *ta_i saesa, ei püsi, läbi nigu lõhn jälle* Nõo; *Ei tiia, kes selle maja om üles loputanu* San; *taa ahu loput`ka kokku, õdagu ku kütät, sõss om nii kuum, et ei\_saa\_sisen olla?*, *a ummugu`külmat är?* Urv; *ma ei_saa taad küll nii ruttu`val`miss tetä?*, *ma_loputa ei_taha?*; *kas taa mõni maja om, taa om kokku loputõt enne* Har **Vrd** lobutama

5. lobisema, latrama, keelt peksma *Mis sa`pääle loputad oma`suuga* Rei; *üks naene liiass lopotas, kõneles kõik mes kuuld* Kod; *Mes tä kuuleb, toda ta loputap* Nõo **Vrd** loputama, lõputama

Vrd loperdama

6. fig **a.** peksma *Lopputan sene samaga su`kõrvad tulisest* Jõh; *lääme loputame* [ta] läbi Ran **Vrd** lobuteme **b.** petta, tüssata saama *`senga ma sain loppotada* Lüg **c.** millestki ilma jääma *pruut läits ärä tõesele mehele ja sina loputa mokke; tõene võtap`saaki, mekib ääd ja parembat, mia ole vakka ja loputa mokka* Nõo **d.** keetma *loputame`täamba õdaguss vedelät`putru kesvä jahust* Rõn

loputis *loputis* Jõh/-pp-/ Kaa Pha VII Muh Mär/g *loputse/* Kse Tõs, *lopudis* SaLä, *loputes* VN/g/-pp-/ Kul Hää Koe Plt Pil, *lopotes* Vig KJn/g *lopotes/*, g -e; *lopotõs* Khn

1. loputusvesi *`katla lopudis kallatase`siale* Khk; *annab kõik loputsed sigade kättä* Mär || *sõim sa viimane loputes* Hää

2. lobjakas, lõrts *teeb ühe tüki lopudist* Khk; *meil tuli lopudist* Mus; *lume loputis keib nenda`vastu`silmi* Kaa **Vrd** lopak(as)¹, lopp¹

3. lahja toit, lurr *lopudist aeas`sisse, see - - ei`täitand ta`köhtu* Khk

Vrd loputs

loputs *loputs* San, g -e Tor Hls, -i Saa

1. loputusvesi *loputasega loputase`nõusi* Tor; *loputses`võeti`kül`ma vett, see teeb`rõõva`ästi eledas* Saa

2. lurr, lira *sihast vene loputset, kos kardule sehen om,`kennigi ei taha* Hls

Vrd loputis

loputus *loputus* Mär Saa/g *loputse/* Lai, g -e Rei/-du-/ JMd VJg, -õ Krl; *loputu|ss* Trv Hel, g -se Ran Puh Kam; *lopotus* Mar Kod(-os), g -e KJn; *lobudu|s* Vai, g -kse Kuu; *lopputus* Lüg(-os), g -e IisR

1. loputamine, uhtmine *tuli kõva`vihma, aga sie õli loppotos`alles; küll sie õli ikke kole, sie [põranda] loppotus -- no oma viisteist kakskümmend`ämbri ikkegi Lüg; kolm loputust tuleb teha Saa; peso`kõsta käib lopotos, aga riissa ehk pada`kõsta käib verotus Kod; siss ollu särätse`tohtre, siss jälle mugu loputust ja mis tälle nakatu`suñma Kam || fig peks, nahatäis`täambä saat sina minu käest üte loputuse Ran*

2. loputusvesi *Pesu`tarvis lopputusest`välja`väenada IisR; saunas`aeta pärast`ästi pailu loputust`sel`ga VJg*

3. lohakas töö; lohakas inimene *siande luhakass, va loputuss Trv; sji ei ole mitte`meistre tüü, ta om üit`s loputuss, kokku loperdet; mõni om`siande va loputuss, tal ei ole`uult tõse tüü man Hel Vrd lopard¹, lopõrduss*

4. lainevirve, loksatus *siss om järve loputuss, kui`väikset`lainet käevä`vijrde, vähäläse tuulega Ran Vrd lope¹*

5. a. lora, loba *üste jumala sõna ei õle [koolis], ilma lopotus aga Kod b. lobamokk Ai seda saa`uskuda, mis see`räägib, on üks va lopudus Rei*

lopõ → lobe

lopõrduss *lopõrdu|ss g -se soperdis su tüü ei ole muud kui lopõrduss enne² Krl Vrd loputus, lõperts*

lopõrdõllõma *lopõrdõllõma Rõu, l'o- Röp (lohistades) käima Mis tä tan tiiðpite lopõrdõllõss Rõu; Mis sa`l'opõrdõllõt naad'e`jalgoga², kõñni² ilosahe Röp Vrd loperdama*

lopõrgahe *halvasti, lohakalt lopõrgahe tett asi Plv*

lora n, g *lora R spor eP, M Krl Rõu/g lorrä/, lorrä San*

1. loba, lori *mes lora sie on Kuu; üks tühi jutt on lora Lüg; aag mette`tühja lora VII; ää aa lora suust`välja Muh;`tühja lora mina äi reegi Käi; Lora ajamine pole kunst Mar; aad`sohkest lora, mes põle mette kedägi Tõs; see pole muud kui vanainimeste lora Saa; aab niisukest lora`välja, et tia ise mis ta reagib Hag; jätame nüid selle lora järälä, akkame teist juttu`peale VJg; ärä aja lora suuss`väljä Kod; vana naiste lorrä San Vrd lorbö, löra*

2. lobiseja üks va lora inimene, paeatab nii pailu Khk; ta on üks va lora, tieb peal`tühja juttusi Ris; on üks va lora inimene Plt; lora suuga (lobisejast) va lora`suuga inimene Mar

3. (kulunud asjast) *asi on loraks jäänu -- ära on kulunu Hää*

Vrd lara, lira, lori¹, loru

loragilla *loragilla lohakil – Kuu Vrd lorakil*

lora|jutt loba, lorijutt *Armastas sie lorajuttu, vahel võttas`terve küla läbi IisR; aavad lorajuttu Kod; lora juttu aa, ken kõneless pää ja`perse kokku Krk Vrd lorijutt*

lorak *lora|k Saa, g -ku Hls lohakas igavene lorak oled, kui`asju õieti es tee; lorak töö Saa; nagu va lorak tett siia, sji ei kurda kauva Hls Vrd lorakas*

lorakalle lohakil *kaik`asjad one lorakalle,`laiali ja segameste VNg Vrd lorakile, lorakuli*

lora|kapukas lobamokk *Lorakappukas õli`kõiki ära`tüütand Jõh; oh sa lorakapukas JMd Vrd larakapetis, lorikapukas*

lorakas *lora|kas Lüg Jõh Muh Mär Han, g -a Kse Hag Iis; lora|ka g -ga VNg lohakas, laisk, logard on üks kuradi lorakas, üks vedel inimine Lüg; see üks inimese lorakas Muh;*

obune oo va lorakas Mär; *lorakas, ei viit'si teha kedagid; mina seda lorakast ei sal'i* Hag || *vibalik* – Han **Vrd** *lorak, lörakas*

lorakil, lorakile *lora|kil Emm/-kel/ Rei/-gil/ Phl Saa Nis VJg Pil Hls Krk, -kile* Mär VJg Pil Ote/-õ/, *-kille* Hlj Jõh Jür Kad lohakil(e), korratult, hooletusse jäetud *`asjad `onvad `nõnda lorakille* Jõh; *keik asjad on sul lorakil* Phl; *töö riistad, obuse riistad, kõik lorakile maas; sul `riided nii lorakile `ümmer* Mär; *põld on puha lorakil* Saa; *tööd kõik lorakil, põle `kordas `ühti* Nis; *kõik aasad õue peal lorakille* Jür; *kuda sa käid, püksid lorakille jalas; mis sa sest väravast sedasi lorakille `jät'sid, nüüd luomad kõik väljas* Kad; *obose riistad jätnud lorakile maha, kõik lorakil puha* Pil; *lorakil jätt asja* Krk; *minul om kõik' tüü* lorakilõ Ote || *obune oo va lorakas, lorakile `moega* Mär **Vrd** *loragilla, lorakalle, lorakuli, lorakult, lorrakil, lorrakile, lörakile*

lorakuli *lorakuli* lohakil – Hel **Vrd** *lorakalle, lorakile*

lorakult lohakalt, korratult *lorakult `rõõvad sel'las, puha ripendab* Saa **Vrd** *lorakil*

lora|liis *latatara va loraliiis `lorras õnnõ?* Krl **Vrd** *loravasikas*

lorama *lorama* R(-maie Lüg) eP Trv TLä, *-me* Hls Krk San/(ma) `lorra/, (ma) *lora(n); lorama* Rõu, (ma) *lorra* Plv; (sa) `lorrat Krl *lora* ajama, *tühja juttu rääkima; välja lobisema loras `palju `tühja juttu* Hlj; *Lorasima `ninda samate* Jõh; *so ees ep tohi midad `rääki mitte, lorad keik `väl'ja* Jäm; *lorab muidu, jutul pole `ända taga* Khk; *loraja naise suu ja aava leht `olla ühed* (s.t liiguvad alati) Pha; *käib külas loramas* VII; *Poiss on ise `kange lorama Põi; ma lora ise ja viida teite `aega* Rei; *äh, lorab mud'u* Mär; *mis sa teiste `kohta naa paelu lorad* Kse; *`asja ijst, teist taga, lorab pähle* Hää; *sie lorab kõik ette, mis ta pisut põrmu kuuleb* Hag; *see põle kellegi jutt, mis sa mud'u lorad* Juu; *ega meie poisid lora* JMd; *laia `suuga, lorab alati* VJg; *ärä lora, sij ei õle `õige* Kod; *poisi lorava* Trv; *ku sa rumalit roppe sõnu suust `vällä aat, ütelts, mis sa lorad* Krk; *ma ole toda sama vana juttu edesi loranu* Ran; *mes sa laste kuulden lorad* Puh; *mis ta `lorrass sää* San || (peeretamisest) *persse lorab sul taga* Tor **Vrd** *lirama, lorima, lorisema, lorrama, lortama, lörama*

lorand(i) *lorańd* g -i Krl; n, g *lorandi* VNg *sõim os sa va lorańd, sul ei ole suguki arru* Krl **Vrd** *larand*¹

lorask(i) *lorašk* g -i Urv; *loraški* Rap *latatara, loraja Mine no sa? vjil `säantside loraškidõga?* maid jagama Urv || sõim – Rap **Vrd** *larask(i)*

lora|vasikas *loravasikas* latatara – Jõh **Vrd** *loraliiis*

lorbak *lorbak* saamatu inimene, *loru kis sihandune lorbak on, see_p saa sellega akama* Khk **Vrd** *lorbask*

lorbask *lorbašk* g -u = *lorbak ku ta vana lorbašk om, saasõ täst laadsaredi aho `küt'jä* Röp

lorbats *lorbats* g -i KuuK HljK; `lorbats (-p-) g -i Kuu

1. *tühi jutt, loba, lora Mes `lorbatsi sa siin `jälle ajad* Kuu; *ega ta muidu `tühja lorbatsit ka aea* KuuK **Vrd** *lorbö*

2. *tühja jutu ajaja, loraja Sen `lorpatsi juttu sa usud* Kuu **Vrd** *larbats, lorbatus*

3. *lohakas tolakas inime, sis `üeldakse kuradi lorbats* HljK

lorbatus *lorbatus* g -e *luiskaja, lora ajaja `Lorbatus ise vähä tiab, pali `räägib, paneb `puole omast kääst `juure; `Lorbatus juttul ei õle `jalgu all* Lüg **Vrd** *lorbats*

lorbejas *lorbejas* lõnges tõene one `niskese `luuga *lorbejas*, laisk ja `tastmata, lähäb lört, lört; tä õli inetu `luuga *lorbejas*, `seisi kõhna, rammu es võta Kod

lorbutama `lorbutama sõimama, vanduma `Ilge sinu `lorbutamist `kuulla; Vana`eide `lorbutamine süüb `ijje siest Kuu

lorbõ *lorbõ* g `lorpõ loba, lora aja jäl<sup>p</sup> taad vanna *lorbõt* `vällä; taa mõni jutt, taa vana *lorbõ*? Plv **Vrd** *lorbats*

lordsat *lordsat* int temä iki *loputs maha* [vett], lää *lordsat lordsat* Krk

***lordsatama** ipf (ta) *lordsati* lärtsama sül`läs üte *lordsu maha* - - ku *lordsati* Krk

lorga *lorga* San Rääp lobiseja, tühja jutu ajaja om va *lorga*, `lorkass kõik` suust `vällä San; igävene *lorga*, piä<sup>p</sup> ummõtegi uma mol`o kiinni? Rääp **Vrd** *larga*

lorgal *lorgal* g *lorgali* lorijutt, loba *Nais`lei*^p umma *lorgalit* Rõu **Vrd** *lorgudus*

lorgatamine *lorgatami*|ne g -se lobisemine, latramine är`lätt taa *lorgatamise* pääle taa aig Rõu **Vrd** *lorgutama*

lorgudus `lorgudus = lorgal sie `lorgudus loppes nüd ärä Kuu

lorgutama `lorgutama Kuu, `lorgotamma Lüg lobisema, lora ajama `vaaril õli muor, `muoril õli poig, `lorgotas `päivä läbi vana `vaariga Lüg || korrutama juttul `ongi lõpp, mis senest enämb `lorgodatta Lüg **Vrd** *lorgatamine*

lori¹ *lori* üld; p *lorri* (-r-) San V

1. loba, lora, plära, tühi jutt *vanamor* ajab `tühjä *lori* Lüg; *Ei mina seda vana* `naiste *lori* taha `kuulada IisR; *Sööma renni ääres ei* `aetud *lori* Jäm; *ega üht lori äi maksa* `uskuda VII; *Ju see muidu lori on*, mis `pulmi `sõuksed (lapsed) `paergus teevad; *Olgu loril lõpp ja ega üks* `jälle töö `juure Põi; *keik on puhas lori* Rei; `pulmas *lori* ja `larmi küll Noa; *Mõni inimene aab eluaeg* `neukest *lori* Han; *ma räägi soole kõik va lorid* ää Aud; *ma* `siukest *lori* *ei taha* Hää; *vanad mehed aasid lori*, *et seal põles raha auk* HJn; *ma olen nal`jaamas, eks ma tie lori* Kad; *ia* `ambamees, *kes iast lori aas* Sim; *isi tegi tööd viil ja aas lori* suust `välja; *egass vanad inimesed sihukest lori ajanud* Ksi; *se rumal ja inetu jutt on kõik lori* Lai; *siukst lori ma olen kuulnd*, *ei ma muud tia paremad kedagi* SJn; ärä aia *lori*, egä `kennig *siu lori* *ei usu* Hls; *üit`s rummal inimene, aja lori* suust `vällä Hel; *üteldäss küll, et vaiv vanass* `saada, *vanan ää elädä, aga tühi lori* Ran; *nemä oppeva temäle igävest lori* Puh; *aja taad vanna püdelät lorri* Kan; `Istsõmi`ja `aimi nisama *lorri* Urv; *tu om hüppä lori, tu ei olõ* `miaki jutt; *ta aja sääräst lorri, medä ei* `tihka *kullõlda*? Har; *poig ol`l* `rõõmsa meelega. *ku timägä lätsit kohegi, sõss ol`l* `viina ja *lorri* ja `nal`ja Rääp || *assa lori šinnü* (ah sind lontrust) Lei

2. (lobisejast, lora ajajast) *sij olli* `seante *lori mijs*, *et oia suu ja silmä* Krk; *tuü om üt`s lori* *inimine*, `suuga *pal`lu lorisass*; *muide Jaan om küll* `väega *lori* `suuga Har

Vrd *lari*, *liri*, *lorin*¹, *loru*, *löri*

lori² *lori* ?võldas *lori om kala nimi. lorri olõ* sõönü?, *hand om peeñokõnõ, a pää om jämme väega. väega ilodu kala, a süvväss* Se

lorijutt loba, tühi jutt *need* [on] *lorijutud*, *mis inimesed ükstese* `pæle *tegavad* Khk; *see põle muidu lori jutt mette* Muh; *ma ei taha seda lorijuttu kuulda* PJg; *Kas ma siss nüid pean akkama lori juttusid* `mieles *pidämä* Juu; *üit`s lorijutt ilmast* `ilma Krk; *tuü om lorijutt, et Mehla perremihe hopõn vällä* `kuuli Har **Vrd** *lorajutt*

lori|kapetas -kapetas Vig Hag Juu, -kapõtas Khn

1. lobiseja, lobamokk *mis sa va lori kapetas koa räägid Vig; mis sa lobised nagu va lori kapetas* Juu **Vrd** lorikapukas, loru|kapetas, -kapetis

2. lohakas, loru *Lorikapõtas, panõ oma asjad jõlusast ää; Maksa_mtõ lorikapõti`riäki* Khn **Vrd** lorikapukas

lori|kapukas -kapukas Vig Plt, -kappukas Lüg lobamokk, lori ajaja *Juo sie lorikappukas tuleb jälle, ärä lase `sisse sedä lorikappuka* Lüg **Vrd** lorikapukas, lorikapetas

lori|laul a. ilmalik, hrl ebatsensuurse või humoristliku tekstiga laul, uuem rahvalaul *`poisid `naidutavad, ajavad lori `laulusi Jõh; lorilaul ei ole `kõlblik kuulda PJg; mehed laalavad lori `laula Vän; rumalad lorilaulud Amb; na lauliv `tühje `laule, lori `laule Krk; pu`roh inemisõ` hooli_i-, nuu `laulva? igävet`si lori `laula* Se **b.** muistne rahvalaul, regivärs *lori `laulud, üks sõna siit, `tõine säält Lüg; minul kõik lorilaulud kadund, elosad lorilaulud olid Vig*

lorima *lorima* VNg IisR Khk Muh Lä Tõs Ris Hag JMd JJn Koe VJg I Plt KJn Ran Nõo Krl lobiseama, lorijuttu ajama; lõõpima *lorib pal`ju* Khk; *mo `pärnamesed pärnatud ja lorimesed loritud* Rid; *poisid lorivad tüdrukide kallal Mär; me tahame `menna oma teed, akka sii veel lorima* Han; *mis sa lorid `tühjä Tõs; mihed nagu koerad ta kallal, lorisid ja `aukusid* Ris; *lorisin, et `Oskar sõnas vasika ää JJn; mis sa `ühtelugu lorid* VJg; *mes sa lorid alati lapse kallal Trm; lepa mähk pärgib ära suu. lorivad `piale, et sa oled lammast käind närimas; ma lorisin, et akab nüüd mehele minema* Plt; *tuy om laia `suuga, pal`lu lorib, sedä va pahna juttu aab* Ran; *mia oppe tedä, kudass ilman elädä tuleb, ta_tleb: mi_sa lorid* Nõo **Vrd** larima, lorama, lorisema

lori|mats = lorimokk *kes pali `räägib, sie on `õige vana lorimats* Jõh **-mokk** lobamokk *vanas eas läksin ma lorimokaks* VII; *om üits lorimokk, aap loba juttu* Krk **Vrd** lori|mats, -taska, -vant, -vasikas

lorin¹ *lorin* g -a Kuu Jõh Jäm Khk Kse Hag Kad Iis; n, g *lorina* VNg; *lorrin* g *lorin|a* Puh, -õ Krl loba, lora, plära *ei mina usu seda tämä lorina* VNg; *on se midad jutt, muidud üks küla lorin* Jäm; *mis ta jutt ehk, on üks tühi lorin* Hag; *kus purjus mehe, sääll pal`lu lorinat* Puh; *ärä aja tuud lorinõt, irmus om kuulda?* Krl || *mõni `sõukse lorina jutuga, lorib pal`ju* Khk

2. lorisev hää, lurin *vesi jooseb - - igavene lorin oli `järges* Khk

Vrd lörin

lorin² *lorin* TLä Har Rõu, *lorih Röp* korratuses, laokil; untsus, lörris *sääll `veske pääl `olli asi nõnda lorin, loiu `värki, ta iki taht `kergeld seda `asja `aada* Ran; *Nii võrra tetäss äste, kui esi man oled, nigu sa sällä käänad, siss om kõik lorin* Nõo; *taa majapedämine om küll `väega lorin* Har; *meil ta kaiv om lorih Röp*

lorinal *lorinal* IisR Khk Rei lurinal; sorinal *Küll on ia supp, `larbi teist kohe lorinal; Tuli ja `laskes oma juttujoru lorinal `lahti* IisR; *vesi jooseb lorinal* Khk || liiga hoogsalt *Teina pidas kääruud kinni, et ta (kangas kääruudelt) mitte lorinal äi tule* Rei **Vrd** larinal, lörin

lorina|puu leedripuu *lorinapuud* meil sii vana *`keldre peal; lorinaputel kua punased marjad, ei neid söö `keegi* Juu

lorisama, lorisema *lorisa|ma* Trv, *-mma* Har Rõu; *loris|ema* R(*-mma* Lüg Vai) eP Puh Nõo, *-em(e)* Hls Krk Hel San, *-õmma* Kan/*-õma/* Plv Vas Se, *-õmmõ* Krl Har

1. lobisema, lorama, lori ajama, ka ebasüüdsalt rääkima *vanamuor on `kange lorisemma* Lüg; *ta lorises sääl `irmus pali Jõh; lorisevad `pæele `asja ees teist taga Jäm; mis ta muidu loriseb, aaga `mõistlikku juttu koa Vll; ma vist palju lorise Muh; Ta tuleb `süia lorisema `jälle Emm; mud`u loriseb `peale, jutul põle saba taga ega `sarvi peas Kse; tulge nüüd vaadake, kuidas tähed sadabad, muidu te pärast jälle ei usu, `ütlete, et mis sa lorised Mih; ma ei lorise, ma räägi tõtt Tõs; Lõpeta ka kord, mul juba su lorisemisest isu täis Tor; Kes nende lorisemist jõuab kuulata TÜR; kes pal`lu loriseb, se on laia lõuaga, pläralõug Sim; kui inetuid sõnu suust `väl`la aab, siis ka loriseb Lai; lorises täna ommiku, et kas ma võin akata naist `võtma Plt; mis sa iki lorisat ütsilugu Trv; kes rumalet juttu aa, `väege pal`lu lorissess Hel; ega temä tõist inimest ei kõnele, temä `pal`lalde loriseb, ta *m* serätse muli `suuga Nõo; ärä lorisku, *tuy* ei ole `õiguss San; ärä lorisõ ilma `aigu Krl; ta pal`lu lorissass, ega ta jutt kõik' `õigõ ei olõ?; *mi_poißs* opiss ka jo lorisamma Har; Mis sa? nakkat lastõ kuuldõh lorisõmma Vas*

2. desk. **a.** sorisema; lurisema *Ei `mõista sa appu`piima `muidu juuva kui `suure lurisemise ja lorisemisega IisR; kui `lapsed `kussod kuhugi `riista `sisse, siis sie ka loriso Vai; vesi loriseb laua äärt `mööda maha Khk* **b.** norskama, korskama *kui sa makad, ninä loriseb peas; obo loriseb vahest Mar; kui inimene magab, siis ta `norskab, sedasi loriseb ja koriseb Ksi* **c.** peeretama *perse loriseb Muh; kui kõht `lahti, seest `aige, siis persse paegal loriseb PJg* **d.** kaks oenast löönd päid `vastamesi ja lorisend Rap

Vrd larisema, lörisema

lorissik *lori`ssi|k* g *-ku* pehme vesine maa, loim *sij* ei õle kedägi mua, üks lori`ssik on, `auka ja `muhka täis -- `sinna lori`ssikku ärä *tij* kedägi; pehme `kijdev mädä mua nagu lori`ssik Kod **Vrd** löristik

loristama *loristama* R/*-mma* RId/ SaLä Muh Käi Rid Kse Tõs PJg Ris Hag Koe Iis Trv; (ta) *lorissab* Kod

1. lobisema, lorama *tema läheb aga enese lõruga koa sõnna vahele, ise tia kedagid, aga loristab aga edasi Hag*

2. (häälitsemistest) **a.** luristama; soristama *Ärä lorista, ku juod Kuu; `lapsed loristad `kussa `riista `sisse Vai; ta söi loristades Jäm; loristab kausi äärest suppi Khk; ää loristag `suuga Muh; mis `assa sa loristad oma ninaga Ris; sie lehm ei juo, muudkui loristab Iis; laps lorissab, puhub läbi `put`ke, ajab `vull`la. ehk tõssab kruusiga vett, `üeltse: ärä lorissa Kod; loristap nõna Trv* **b.** peeretama *tämä loristab `perset Jõh; loristad `persega Käi; küll loristab, küll peeretab PJg* **c.** pilli (oskamatult) mängima, kääksutama *leier`kasti loristaja VNg; loristab `pilli `mängida Lüg; loristab `pilli. mis tast mud`u loristad, mängi koa Tõs; loristab suu`pilli Koe* **d.** vuristama *loristab okiga Kse || fig kiiresti lugema lapsepõlvest saadik neid (raamatuid) läbi loristand Rid* **e.** ähän lorissab, õt`sib `tõuka Kod

Vrd laristama, lirstama, löristama

3. tuult tõstma *nüüd akkab vist `üöseks kovemat tuult loristama Jõe*

lori|taska = lorimokk *tuy om vana igävene lori`taska, tuy muud ei tii_ku lorisass*
Har **-vant** = lorimokk *oo see üks lorivañt, mutku loriseb; ära lori`vañti usu Mär -vasikas*
= lorimokk *on va lorivasikas, tia mis ta suust `väl`ja aab Hag*

lork *lork loba, lora Kae_tia ei_panõ_tähele mis tä kõnõlass, sõss muidu ku aja ku vanna*
Yorku suust `vällä Urv

lorka *lorka Jõh/`l-/ KuuK logard, loru `Meie kuer on üks `lorka, on `kõikidega sõber ja*
lipputab `võõrale Jõh; va viina `võt`ja lorka KuuK Vrd larka

lorkama *lorka|ma, lorga|da Rõu, -me, -de Krk lobisema, lorama sa kirjudet kik`k üless,*
mis vana Ann `lorkass Krk; `Naaku õi_tan jäl_`lorkama Rõu Vrd larkama

lorkima *lorkima*

1. aeglaselt liikuma, lonkima *Kogu `onnetuma `päivä `lorkib `asja iest toist taga Kuu*
Vrd *larkima*

2. edenema küll sa *lorgid `kasvada, sinust tule igä üks vedämik inimine Kuu*

lorksame *lorksame „teistmoodi rääkima“ kes õka tõsele `ümbre `lorksas San*

lormak *lorma|k g -ga lohakas Igavene lormak ta on; Teeb lormagad tööd, mis pole*
väärd midagid Rei

lorosk(i) *lorosk g -i Kod; loroski Mar logeleja, logard vahib nõnna ku lorosk, ei viitsi*
kedägi tehä; see ka mõne mijs, üks va igävene lorosk Kod

lorots *lorots loru mes sa lorots kõneled Kod*

lorp *lorp g lorbi Ris(-rp) Krl/g -r-/ Rõu; g lorbi Juu*

1. loru *lorp oli ots`kohtlane ja põln`tiada, mis ta tegi; üks vana lorp inimene (tige) Ris;*
tuy om va lorp, ei ole midägi inemõni Krl

2. a. lahja, niru *paelu sööb ja paelu situb, aga `rammu ei võta - - lorbi kehaga obone*
Juu b. vedel söök, lurr süük nigu lorp Rõu Vrd larp¹, lirp, lörp

lorpima *lorpima, (ma) lorbi(n) Khk Mar Kse Iis, `lorbin Kuu Lüg(-maie); `lorpma,*
(ma) lorbi Trv

1. *larpima süüb `kiirest ja `lorbib `toito `sisse Lüg; mes sa niipaelo lorbid Mar; `lorpsin*
`kõrti kõhu täis Iis; lorbib suppi Trv Vrd lorpsima

2. *vehkima, lahmima Ma võiks neid piltisi lorpida küll, aga ma ei taha Khk; ää lorbi*
selle mudatse tee peal mette Kse

lorps *lorps g lorpsi lobjakas, lõrts üks va rämps elm, iga päe suurt lume `lorpsi sajab;*
kevade oo kõik kohad täis sedä va `lorpsi Mar Vrd lorts¹

lorpsima *lorpsima, (ma) lorpsin ahnelt sööma mis sa lorpsid suppi; ka sa ilosam ei*
`oska `süia, nii `lorpsimese `muodi oma süömaga Ris Vrd lorpima, lurpsima, lõrpsima

-lorra Ls *lirra-lorra*

lorrakil *lohakil see nii lohakil, lorrakil, orno`kkis pole mette Pha Vrd lorakil*

lorrakile, lorrakili *lorraki|le Jäm VII, -li Kaa lohakile see asi jäänd lorrakile moost*
Jäm; Sa oled jälle eese mängiasjad lorrakili parandale laiali jätand Kaa Vrd lorakile

lorrama *lorra|ma, lorra|ta Khk Nõo, -mõ, -dõ Krl; `lorram(m)a Rõu Vas, da-inf*
lorra|ta^o Kan, -da^o Har lorama Temä om väiksest saanti lorrama opnu, ega temä ei äbene,
lorrap egäl puul Nõo; naase^o lorrassivõ `irmsalõ Krl; mi\_sa nakat `lorramma `võõrõidõ

inemiisi manh; ala lorradu? Har || lärmama mis nad sii `lorravad, kut suured sõnnid `mõiravad Khk **Vrd** lörrama

lorrat *lorra|t' g -ti loba, lora vana loru, aa oma lorrati juttu ütte`puhku* Krk

lorri `lorri Hls Krk spor T, `lorri Har Se; `Lorre Röp nurja, luhta, lörru Kui iki oolege tüütet, sis ei lää `üit'ski asi `lorri Krk; Nigu su ütsindä jättä, siss aad kõik lorri Nõo; minul läits sannan `käümine `lorri ku pühare (Pühajärve) mehe püksi Ote; ta lask uma elu `lorri minnä Har; maa piat joonõh pidämä, tohi_i `lorri `laska?; mi `tüügi eßsüt' är? uma jutuga?, ai mi tüü `lorri Se

lorrotama *lorrotama* lohakalt tegema *lorrotab kedrata; lorrotas voki ees* Pil

lorstone *lorso|ne g -se* lojakane, lörtsine *lorstone tji ja alb, ei taha `väl'jä` minnä* Kod **Vrd** lortsane

lort¹ *lort g lordi* lojakas, lörts `laia `lorti tuleb maha; *sadas sedikest lume `lorti* Mus **Vrd** lont⁷, lorts¹

lort² *lort g lordi* Emm Phl tulelont *maja põlemeise aeg `veskavad lordid `teiste majade`peele* Phl

lortama `lortama(ie) Lüg; ipf (ta) *lortass* Krk lohisema, lorajuttu ajama *juttu `lortada ja `naurada üvä küll* Lüg; `lirtass `lortass, `ütles seantsit sõnu Krk **Vrd** lartame

lortima `lortima, (ta) *lordib* lojakat, lörtsi sadama *akkab `jälle lund `lortima* Mus **Vrd** lontima⁴, lortsima

lortma `lortma ehal käima – Rõn

lorts¹ *lorts* VMr, g *lorts|i* Rei Kse Ris JMd Pee HlJK VJg Kam San, -u Emm Rei Mih Tor Hää Jür VJg Iis Pil SJn Hls, -o Kod KJn, `lortsi Lüg Jõh, `lortsu VNg/n `lortsu/ Lüg IisR, *lorsi* Kei Koe, *lorsu* Mär Tõs; *lor'ts g lortsi* Sa Muh Mar Trv, *lor'tsi* Juu Kad, *lordsi* (-d-) Puh Nõo Har Rõu Plv Vas, *lortsu* Muh, *lordsu* Rõn Krl; g *lordsu* Krk

1. märg lumi, lojakas, lörts *koes sa `sõukse lortsiiga lehed* Khk; *paneb `lortsi kut sülega maha* Mus; *Äi täna saa mitte pätiga `välja, niisune lorts on maas* Rei; *sajab ainult `lortsi, piaks ükskord `õiget lund tulema* Juu; *ega suvel `lortsi saja* JMd; *sadab `lortso, vesi ja lumi segi* Kod; *`Oota vähä, kui `lortsu änam ei sata* SJn; *ilm vist lääb sulale, aab sedä va `lortsi jälle maha* Nõo; *Um kõik' likõ ja? aja taad `lortsi maha?* Rõu **Vrd** lonts², lorps, lort¹

2. pehme, vedel aine; tükk sellist ainet `sülgis suure tubaka lortsi parandale Khk; *siis imetse sealt `persest seda `lortsu [vähki süües]* Muh; *kana sita lorts; kikk kotuse om süllä `lortse täüs* Hls; *süll'läs üte lordsu maha* Krk || lonks, suutäis *võtan ea lortsu `viina* VJg

3. a **a.** lodev, vedel *obone on lorts, ei võtta vedädä* Lüg **b.** õhuke, pehme va õhuge lorts riie Rei

4. lõök, hoop *pañds üte lordsu tõisel näkku* Krk **Vrd** larts

Vrd lortsak(as)

lorts² *lorts* Kuu IisR Kse/-r-/ Hls Krk Kam int *ta kõis sopa sees lor'ts-lor'ts* Kse; *olli üits lorts, nagu et mõni visas midagi, nagu vett või* Hls; *siul o kardulepudrust käe, ei viisi nõud näpu vahel oida, muudku lirts ja lorts laset nõu maha* Krk; *kos loppa ol'l sadanu, säääl lät's jalg läbi lorts ja lorts* Kam **Vrd** larts

-lortsa Ls lirtsa-lortsa

lortsak(as) *lortsa|k g -ku* Hls Puh, *lordsa|k g -gu* Krk; *lortsak|as* Kaa Kse Hää VJg Iis Krl/-k|ass/, *lorsak|as* Tõs, g -a; `lortsakas Lüg; g *lortsaku* Iis Kan/-rd-/

1. lumelobjakas, lörts *saeab lume lorsakast* Tõs; *satab lortsakud* `taevast maha Hls || (märjast asjast) *märg nagu lortsakas* Kse **Vrd** lörtsakas

2. larakas, larakas *Kes see jalgus söhukse lortsaka läkku sisse toond oo*; *Kukk laskas ukserepi peele igavese lortsaka sitta* Kaa; *sülitab suure tati lortsaka parandale* Tõs; *näe suur* `kartuli lortsakas maas Hää; `viskasin süle lortsaku talle `vasta `silmi Iis

3. hoop, lõök *kui ma üte lortsaku anni, siss ta pühk minema kui* Puh

4. a **a.** laisk, vedel `lortsakas obone, `lortsakas inimine. ei `viitsi tüöd tehä Lüg; *temä om* `seante lordsak inimen, *tijp lirtsat lortsat mud'u* Krk **b.** vedel, *pehme pallapoolõl ka tuut*, *siss om vjir kõvõmp*, *uñdrik sais kaharambast, muido satass lordsakumbass* Kan

Vrd lartsak(as), lorts¹

lortsama `lortsama Khk, da-inf *lorsata* Rid lortsti tegema, lortsatama [puuk] *läks seina* `pääle, `partsas `piima, löi `lortstik, `lortstik, `lortsas Khk; [hüljes] `lortsas verd `sisse ja *pättas edasi* `Peetri `õues Rid **Vrd** lartsama, lurtsama

lortsane `lortsane lörtsine `lortsane oli kaik Kuu **Vrd** lorsone, lörtsinõ

lortsavus lortsavus g -e larakas *Sül'läs onte suure lortsavuse sül'gä pörmandu pääle* Nõo **Vrd** lartsavus

lortsima `lortsima, (ma) *lortsi(n)* spor S, Kse Hää Iis, *lorsin* Mär, `lortsin Kuu VNg Lüg(-maie); *lortsmä*, (ma) *lortsin* KJn, *lortsmä* Har, (ma) *lor'dsi* Urv Rõu

1. lumelobjakat, lörtsi sadama *lortsib lund maha* Mus; *lorsib sula lund* Mär; *lortsib lund sadada* KJn **Vrd** lortima

2. lortsudes käima; lortsutama; lirtsama *lortsib lume sees* `käia; *mis sa lortsid selle läkuga* Khk; *Sui läbi lortsi sina karjamal vee sihes, kaks va pätti* `jalgas, *aja teiste inimeste lambud taga* Põi; *lorsib kebade lorsu sees* Mär; *oli paelu vett, ma* `lortsisi seal sees Kse; *jala omma* `ääskist saani *hämme*?, *ku astut, siss jala* `lortsiva ennedä Har

3. määrima, rikkuma, lörtsima *lortsib keik* `saapad ää Vll; *ta oo nõnna ää* `lortsin mu `riided et Muh; *õmbleja lortsib riide ära* Rei; *rätiku puha ära* `lortsinu Hää; *ära mene oma jala* `varju `lortsima Iis; *Sul olõ õi*? ütteri_puhast rät ti inäp, *kõik* umma? är_lor'dsit Rõu

Vrd lartsima, lortsuma

4. (vastu) sõimama *älä* `lortsi `ühte `puhku, `mulle on `vasta mielt; *poiss on* `kange `mulle `vasta `lortsimaie Lüg

5. narrima; teotama *Lor'dsi_mijst, mitte mehe kübärät* Urv; *tõsõ pääle aja* `halva juttu, *tõsõ lor'ts ar*?, *tõnõ lor'ts ar*? *tõsõ* `rõiva?, `ütless, *et ei olõ*? illo's Rõu

lortsinõ `lortsinõ g *lor'dsitsõ* lumelobjakane, lörtsine *tii om* *kõik* `lor'tsinõ, *kohe sa lähät; tii lätt* *lor'dsitsõss* Har **Vrd** lortsane

lortsjas `lortsjas lörtsist *pehme tij* o *lor'sone nüid lume* `perrä ja `lortsjas, `niske *pehme* Kod **Vrd** lörtsjas

lortsti int *kukkus* `lortsti maha Lüg **Vrd** lartsti, lortstik

lortstik `lortstik Khk Kaa = lortsti *Lind lendas üle ning laskas poisile lortstik sitta pähe*; *Muna kukkus parandale ning läks lortstik katti* Kaa **Vrd** lartstik

lortsuma `lortsuma, (ta) *lortsub* Muh Kse Hää Ris JMd Iis VIPõ San/-me/, *lortsub* Tõs Kei Jür Koe, *lordsup* Puh, `lortsub Kuu VNg/-u/; *lortsumaie*, (ta) `lortsob Lüg; `lortsoma,

(ta) *lor(t)sob* Mar Kod Pil; *lortsma* Kod, (ta) *lortsub* Tõs Saa KJn/-ob/ Trv Hls/-me/; nud-part *lortsunu*^o Rõu

1. lortsti tegema, lirtsu vesi *lortsu`vasta`jalga* VNg; vesi *lortsob`saapa sies,`saabas ei pia vett`kinni* Lüg; *paslid`lortsuvad`jalgas* Muh; vesi *lortsub`jalg_all* Kse; *lähäb kohe na et pori lortsub* Tõs; *Käisin karjas, pastlad märjad, vett täis, jalad muudkui lortsubid all* Jür; *lumi lortsub`jalgade all* Koe; *kui lähäd läbi pori, pori lortsub; eenäm akab`lortsma, vett täis* Kod; *muda lortsub`jala all* Hls; *jala lordsuva* Puh **Vrd** lartsu

2. luristama, lurtsuma *pühi sil`mad`puhtass ja ära lortsu* Hää; *tüdrük akas`plaksma* (aevastama) *nagu`lortsos* Kod; *lortsub nutta* Pil

3. korskama *obo lortsob, akkab`lortsmese äält tegemä* Mar; *obu lortsub`riha all* Tõs; *obene akas`lortsma, vist mõni loom ol`li metsas* Saa; *kui obune kardab, siss ta lortsub* Kei; *obone`lortsos, nägi kedagi* Pil

4. rikkunuks, määrduks, lõrtsiks muutuma *jalavari on ära`lortsund* (märgunud) Iis; *uuded kingäd`lortsovad`jalan`ära* Kod; *Müts ära lortsunud* ku seen Kõp; *rõivass um`väega? ar?`lortsunu?`kui`muaga_kokko`püürd* Rõu

Vrd lortsima, lõrtsu

lortsus *lortsus* g -e Rei; *lortsus* Vai Phl

1. lohakas *Oled ikka va lortsus küll. Ma ühe lortsubega sii juba`riidlesi* Rei **Vrd** lartsus

2. adv **a.** kokkuvajunult, kõssis *istu`ninda`lortsus, ei ole`lusti`täimäl* Vai **b.** lotakil *nii`lortsus`püksid* Phl

***lortsutama** *lortsutama* Rei, *lortsutama* Rõu; *lortsu|tama* HMd, *lortsu-* Kod; (ta) *lortsutab* Jür, *lortsotab* Mih

1. lirtsuda *lortsutab`piale oma`märgi`pastlaid, võta`jalast`ää* Jür **Vrd** lartsutama

2. lodistama; ladistama *Mõskmine vai asi, ku õnnõ?`är\_saa`lortsutõduss;`Kõik`pääväkene`mugu`lortsu`vihma* Rõu

3. luristama *Mõni lortsotab`tatist`nina* Mih; *akkas lortsutama`ja`kõhitama* HMd

4. plartsatama *viskas`lihatüki`pliita`piäle`padade`vahele`nagu`lortsotas* Kod

loru *loru* Kuu Hlj VNg *Jäm`Khk`Pha`Muh`Rei`Phl`L`hv`Kei,`JMd`Koe`VJg`Iis`Lai`spor`eL(-r-),`loro`Lüg`Mar`Kul`Kod`Rõu`Vas,`loro`KJn`Võn`Urv`Krl*

1. rumal, saamatu, laisk, hooletu (inimene) *mes sa`niisuguse`lorule`[teed],`niisugune`täimä`oli`kogu`aja`old`Kuu;`õine`inimine`on`kõhe`loro,`ei`saa`aru`Lüg;`oo`üks`va`joodiku`mehe`loro`Mar;`oled`ikke`üks`loru,`ei`soa`nüid`sohkest`tõd`tehtud`Tõs;`[temast]`ei`ole`kellegi`tegejad,`on`üks`loru`mees`Saa;`ta`loru`ei`tuld`ennemalt`kojo`Koe;`loro`one`pitkälise`vaemoga`Kod;`loru`ikke`veel`on,`lollikene`[lapsest]`Lai;`tast`lorust`ei`saa`ju`midägi;`õige`loru`[halba]`tüüd`tüib`Hls;`kõnd`justku`loru`kunagi,`püksi`lokateve`mahan,`üle`kintse`Krk;`mõni`om`serände`loru,`et`kroonu`kah`ei`tüj`temäst`mijst;`joba`näost`näta`serände`loru`--`rõivagi`kakenu`säl`län`Ran;`Egas`temäl`lorul`mõistust`ei`ole`pään`Nõo;`vana`loro`ei`tüj`midägi`Võn;`Igåvene`loru`mehe`rõibõ?,`sääne`vil`millestki`aru`saa`Urv;`ta`m`f`s`va`loru`inimine`Krl;`kes`maal`ol`l`sääne`hoi`vai`siidividäjä,`tüyd`maa`poissi`kutsuti`loro,`liinapoiss`ol`l`vu`le`Vas`Vrd`loru,`lorup,`loru*

2. loba, plära, tühi jutt *neid on `palju, kes `tühja loru ajavad* VNg; *aab `tühja loru* Khk; *mis sa muedu teeste loru kuulad, mene magama* Muh; *ega see tösi põle, see vana`rahva loru* Phl; *mis sa aad loru otsast `väl`la* Kse

3. loba ajaja, lobamokk *mis oli loru, sie loras `palju `tühja juttu* Hlj; *oled üks loru mees, aad loru suust `väl`ja* Muh; *mõned oo seuksed jutu lorud* Kse; *loru loriseb aga* Tor; [ta] *on seakse loru `suuga* Saa; *oh sa vana loru oma jutuga* VJg; *igävene loru, lõvvakse `vartave pähän pal`t* Krk; *loru, kes lorisõss* Krl **Vrd** laru²

Vrd lori¹

4. (vanast lagunened asjast) *vana kengä loru, ärä kõveress sõkut, vana `saapa loru, vana lok`s* Krk || *koer jäänd kõhnaks nagu loru* JMd

Vrd lora, löru

loru|kapetas loru- Vig, loro- Hag lobamokk, lorilõug *justkui va lorokapetas, plariseb aga edasi* Hag **Vrd** lorikapetas, lorukapetis **-kapetis** *lorukapetis* = lorukapetas – Tõs **Vrd** larakapetis **-kapukas** lohakas, laisk, saamatu, taipamatu (inimene) *Lorukapukas on üks igävene vesu: laisk ja `luyder* Hää; *kas sa lorukapukas ei nää, et painn on põrandal, juakseb kas või `jalgupidi `sisse* VJg; *Sa oled üks lorukapukas, sinust nüüd `mõnda asjaaeajat* SIn **Vrd** loruvasikas

lorukil(le) *lorukil* Krk, *lorokille* Kod lohakil(e), hooletuses *minu asi jäe lorokille, jäe ajass ja aruss* Kod; *asja kik`k neil lorukil* Krk **Vrd** lorun, loruss

lorun *lorun* hooletuses, lohakil – Krk

lorup *lorup* Hls San/-r-/ , g -i Jõh Krk Ran Kam Ote Har; n, g *lorupi* VNg; *loru|p* g -pi Ote Krl, -bi Urv Har; *lorop* g *lorobi* Rõu Vas; *lorop, lo`rop* g *lorobi* Urv; *loorop* g -i Kod; *loorup* San, *lorrop* Röp loru `Süüada seda *lorupit, ei `augu, ei käi `karjas* (suurest koerast); *lorup `ütirik* Jõh; *koer one loorop, minä tahan karedämäd* Kod; *sij `üit`s lorup inimene, ta aap asja puha kõverti* Krk; *tu Karla `ol`li kah üits lorup, ega ta es viisi midägi tetä* Ran; *mis sa lo`rup `lorrat, sul ei olõ üttegi `tunmist* San; *No küll om lorup, mitte midägi t`ä tetä ei\_mõista?* Urv; *lorupil ei olõ `õigõt tüüj, ei mõtõt* Krl; *sa olõt täüs lorup* Har; *Nuy ol`li\_jäl`P lorobi, et mõista õi_hinele parõmbiid `rõiviid `säl`gä `panda õi?* Rõu; *Ütle vana lorop, kunas sust ka mijs saa* Vas

lorupine *lorupinõ* rumal *Taa om `väega lorupinõ mijs, tal ei olõ_sukugi mehe olõkit* Urv

loruss(e) *loruss* Krk, *lorusse* VJg

1. hooletusse, lohakile *siin om elu puha loruss jäänü* Krk

2. *oh sa vana `põrssapüüss, ajasid asja kõik lorusse* VJg

lorust lohakalt *sij jäi lorust miul, sij ei ole `äste tett* Krk

lorutama¹ *lorut|ama* VNg Jäm/-oo-/ Mär Kse Hää JMd VJg Iis Plt Trv Puh Nõo, -amma Kam Har, -eme Hls Krk San, -õmmõ Krl; *lorotama* Jõh Hag Kod KJn, -mma Võn Rõu Röp

1. vedelema, logelema; ka lobisema, lorama *ta lorotab ja `uodab `miski. just nagu `juodikud `kõrtsis lorotavad, kui raha on juo `õtsas ja `tahvad `saada `viina* Jõh; *need loorutasid säääl tüki `aega* Jäm; *lorutab peale kõrsu leti `ääres* Mär; *ta ei läha ju `kaelest ära, lorutab pähle* Hää; *mis sa lorutad, kui sa `tüele ei sua* JMd; *mis sa nii pikka lorutad seal, on üks lorutaja* VNg; *tuleb ja lorutab siin, ei lähä ära. lorutas siin puol `pääva* Iis; *tä*

juub ja lorotab, aga tüüid on täl alate kõrran Kod; lorotab, ei tij tüüid KJn; mehe lorutava kõrtsin Trv; mis sa lorudet tüü man; temä lorutess `pääle oki ehen Krk; nigu mõni om, ta viidäp toda `aiga -- mugu lorutap pähle Nõo; kunas ta ei lorota, ta lorotass alati Võn; istuss ja vahiss enne, lobisass juttu muideka, mugu lorutass -- jääs `võõrade `paika lorutamma Kam; mihe lorutese kõrtsin, ei tule kodu kah San; no_medä sa_lorutat hüppä sääl Har; lorotass `pääle, ei saa? kodo minnä?, ütte jutto, tõist jutto lorotass `pääle Röp
Vrd lörutama

2. trööpama `vastse `saapa jalan, är loruten puha tõise likege Krk

lorutama² lorutama sadama `luodest akka lorutama `vihma VNg

loru|vasikas rumal, taipamatu, lohakas inimene õled va lorumasikas, rumal ja tola Lüg; sa oled justkui lorumasikas, nehoksed veletsad `riided `selgäs Mar; oled üks va lorumasikas Hag **Vrd** lorukapukas

lorv lorv g lorvi kaur `lorvidest üks selts on, jalad `persse pool enam Rid

lorvand `lorvand g -i logard Oled peris `lorvandi üles `kasvatand Kuu **Vrd** lorvendus

lorvendus `lorvendus g -e = lorvand Ei sest `lorvendusest üäd `nahka saa Kuu

losa¹ losa VNg Muh Plt lagunened asi, logu nagu va juudi küibik, `sõuke `vanker, üks losa Muh; üks vana reelosa Plt **Vrd** loska², losu¹, lusa¹

losa² losa Mär Pär PJg Hls lohistades, lohisedes purlakid ol'id Volga pial, `taõsisid `laevu losa taga Pär; kellest su jõud üle ei kei, ju viad losa siis PJg; losa perän, ku maad `möödä midäge viad Hls **Vrd** loha², losinal¹, lusa³

losa³ vaikne, tasane meri o losa Var **Vrd** lose

losa⁴ losa sodi Marjal olles astutasse vahest marja pääle ning mari oo losa; Keend tuhli oli jala ala jäänd ning losaks tambitud Khk

losagilla losagilla losakil – Kuu

losakil, -e losakil Saa Ris; losakile Lai, -lle Hlj Kad Lai Rõu/-õ/ losakil(e), lamaskile [kana] lasi losakille maha Hlj; mina nägin metsist Pat'i `mõisa soo pääl -- siivad ol'id losakil Saa; kana laseb losakile, kui kukk akkab `sel'ga tulema. mõni `ootab kohe losakile ees; jooksu aeg kaõs laseb ennast kah losakile Lai; Ol'l `hinde losakillõ maha_visanu, sõõ mugu_peesüt' Rõu || lohakile `rõõvad puha losakil maha visatud **Vrd** lomakil, losagilla, losakili, losakul, lossakil, lösakil

losakili losakil ise ka vahel losakili Khk **Vrd** lossakili

losakul lohakile mõni asi seinä `äärtse kauda losakul visatu Hää **Vrd** losakil(e)

losama losama jalgu lohistades, lohakalt kõndima losab `pæele Khk **Vrd** lusama¹

lose lose g -da vaikne, tasane meri oo lose; meri läheb losedase; lose oo torma ja `vaikse vahel Var **Vrd** losa³

losement losemen|t Hlj JJn/-n/-, loosemen|t Jür, loosamen|t Emm g -di suur ese, ehitis, koorem jne Üks losement [heinu] ju `toadi ära Hlj; Ehidand omale sehantse loosamendi üles et Emm; Maja suur kui losement Jür; ilmatu losement JJn

losendik losendi|k, -ti|k g -ku suur hulk üit's losentik [pesemata nõusid] paan, tõine ahjun; igäven losentik [sõnnikut] `vällä veet, kunass ma ta är jõvva `laote; tulli `seante losentik `vihma Krk **Vrd** losenik, losikond

losenik *loseni|k, losseni|k g -ku* = losendik ma löüsi üte ää suure pesätävve, ää losseniku mune Krk

losikond *losi|kond g -konna* Hää KJn M San; *`lossi|kõnda g -kõnna* VNg suur kogus, suur hulk, trobikond *neid oli pali, `terve `lossikõnda* VNg; *Tulevad suure losikonnaga, mia ei taha `suures losikõndas `olla* Hää; *ää losikond kana `poige* Trv; *nii `valge suure emmise, nii toove üte tiiruge suure losikonna `põrsit* Krk; *üte ää losikonna aku aie kokku* San **Vrd** lobikond, lohikond, losendik

losima *losima* peksma *Mede lapsõd said mio käest järjest losida; Tüürimies losis mehi, tuli mio kallalõ kua* Khn

losin *losin g -a* Kse, *-e* Hls; n, g *`lossina* VNg lohin; ludin *`raamadu kukkus `lossinaga maha* VNg; *läks losinaga* Kse; *lääb ku losin, ei ole ädä midägi* Hls

losina lohinal [leib] *läks losina [lasna] pialt maha* Tõs **Vrd** losinal¹, lusina

losinal¹ *losinal* Kse PJg Ris HMD JMd lohinal, lohisedes *vana inime läheb losinal* PJg; *kui sa `vihku losinal vidasid, akkasid otsast `kinni* HMD; *ratas juoseb losinal (ei käi ringi); veab `jalgu losinal taga* Ris; *tüdruk tuli losinal [heina] virna otsast `alla* JMd **Vrd** lohinal¹, losa², losina

losinal² *losinal* Tõs Ksi

1. lahinal *kes täis on joond, si kuseb `alla kohinal, losinal laheb* Ksi **Vrd** lohinal²

2. ludinal, kergesti töö lähäb õege losinal; asi lähäb kohe losinal, põle viga `ühti Tõs

Vrd lusinal

losisema *losisema* Juu; ipf (ta) *losisi* Krk lohisema *kuub oli lohakil ja seelik losises muad `mööda; püksid losisevad `jalgas* Juu || *savi juusk [savikojas] `alla ku losisi* Krk

losistama *losistama* Kse Ris lohistama *seada sis losistab oma järel* Ris **Vrd** lusistama

loska¹ *loska (-s-)* IisR/`l-/ Kad Kod Ksi T Rõu Plv Vas; *lo'ska* IisR/`l-/ Hel Ote

1. sisselõige, sälk, tahatud ots *`Loska sai `kirvega `raitud* IisR; [ta] *Näitas, kuidas tuleb raiuda loskat* Kad; *enne ku pal'k paegale `pantse, `lütse loska ärä* Kod; *pal'gile lüvväss loska. pand loska pääle, sääl püüsüss pal'k, muido ei saa<sup>2</sup> tedä varada<sup>2</sup>* Rõu; *lüvväss loska `sisse, sõss püüsüss tõõ palgi pääl paigal* Vas **Vrd** loss⁵

2. põrandatala *põranda talasid `üeldasse kua, et loskad ju all* Ksi; *põrmandule pandass loskad `alla. loska võib õhõmb olla, tala om jäme puu* Ran; *loska om põrmandul all. `meilgi siin om kolm loskat* Kam; *loska om `risti `laudu* Ote

Vrd losku¹

loska² *loska* VJg; *l'oska* Plv

1. lagunened asi, logu *vana rieloška; vana rattaloska; vana märsiloska* VJg **Vrd** losa¹, loss⁴, lossakas, losu¹

2. lohakas *ta ku vana l'oska inne* Plv **Vrd** löskä

loski *loski* peks *Oli väimehe käest `loskid suan* Khn

losko kõssi, norgu küll *ta on `losko vajond, `vaeses jääänd; `losko jääänd, ei söö ega joo* KJn **Vrd** lossi¹, losusse

loskos ära vajunud, lössis *einakuhi on `loskos* KJn **Vrd** lossis, losus

loskotter *lo-sko-tter g `lo-sko-tri* purjekas, lõbusõidujaht *suurte `lo-sko-tritega käisid `sõitamas* Mus

losku¹ *losku* Var/`l-/ Kos Ote

1. tahatud ots, õnarus palgil *lošku`löödi pal'gi`kül'ge, loast`löödi ära; lošku pial`seisis pal'k tahumise`aegas paegal Kos Vrd loss⁵*

2. põrandatala *lošku vaja ala panda Ote*

Vrd *loska¹*

losku² *losku laia põhjaga kaubalodi, lihter kahe`loskuga`viidi ropsid masina`peele Mus Vrd loskut*

loskuma *loskuma Hää KJn, -me Hls; nud-part`loskunu Krk*

1. (maha, kokku) vajuma *sukad`loskuvad maha, kui säärepaelad`lahti;`suuri nagasid ei või keräle kerida, need`loskuvad maha; kui pikk kangas on, siis piab peerud vahel olema, muidu kangas`loskub maha äärde päält Hää; kere ärä`loskund loomal KJn Vrd lossuma, lostuma*

2. murduma; õiguma *lujuk`loskup ärä, ku tahat kõveres tõmmate Hls; tõine [ree] jalass om är`loskunu Krk*

loskut *loskut Jäm; loss|kot't g -koti VII järelveetav kaubaalus Tuleb uus loskut, mida veab lepper Jäm; losskot't`pandi täis ning asuti minema VII Vrd losku²*

losmakas *losmakas pej (lagunenud asjast) maja oli vana ja lagond nagu losmakas Mar*

loso *loso lohistamise jälg, tallatud rada siil lähäb lohinal siit, sur loso järel Kul Vrd lohu¹, lusa³*

losom *losom g -i kuhi, suur hunnik suur losom`kartuli; suur losom puid on kuos,`aitab juo Lüg*

loss¹ *lośs Muh, g lossi Jäm Khk VII L Trv Hls spor eL, lośsi Mär Tor spor K I, Krl Har Röp; loss g lossi Reī,`lossi Kuu VNg Lüg; n, g`lossi Vai (esindus)hoone`saksad elasid ise`Kalvis, säl on suur loss kohe parunil`pargis VNg; Kuresaare lośs Jäm; pole ma`sõukest`lossi näind Khk; suur`mõisa lośs`olli Muh; uus maja kui lośs kohe Mär; Vi'llandis suured lośsi varemud Tor; nii suur maja jusku suur lośs Juu; mis sa selle maailma lośsiga tied JMd; vanaste old`Tuolsel suur lośs Rak; ehitatasse jälle üks lośs Iis; lośsi siin muud ei õllutki ku Alatskin, tõesed õlid`jäärberid Kod; toonekure pesa oli sial lośsi otsas Plt; [Karksi] kiriku man om lossi vareme Hls;`mõisnigõl ol'li lośsi? Krl; meil Mõnistõn ol'l nell'a`kõrdnõ lośs Har; taad Rāpinā`lośsi ol'l ehitet säidse aast`aiga Rāp || fig minä elän oma`lossis, mul parema ei õle Lüg*

loss² *lośs Khk Kaa Trv Pst Hel, g lośsi Kod mõlk lüüb lośsid`sisse, kui õun kukub`kõrgelt Kod; ku põravunu nõu, siss om lośs sihen Trv || (mõlkis nõust) Kilu toes jähi autu ratta ala, niid oo täitsa lośs teine Kaa Vrd löss¹*

loss³ *lośs Kse, g lossi Var Tõs vilja-, heinarõuk kartsaste`peale`tehti lossid; siis`tehti viljad kõik`lossi; ristikeenä lossid; kanep`pandi lossi`moodi kogu Var; kui vili kokku pannase, siis pannase`kartsad`vastamesi, vili`piäle,`õetse lossid Tõs*

loss⁴ *lośs Trv Hel, g lossi Vas Rāp, lośsi Plv lobudik sij igävene vana lagunu lośs Hel; vana maja lośs; lośs om kokko minekil jo? Plv; vana rij lośs; tulõ õi_`kiäki\_taha\_`lośsi elämä Vas Vrd losa¹, loska², lossakas, losu¹*

loss⁵ *lośs g lośsi tapp, tahatud ots palgil Lośs peab kõvasti minema oma pessa Plt Vrd loska¹, losku¹*

loss⁶ *loss g lossu kild kua ju ä_`lүүдү paa?`kat'ski, üldäss paa loss; livva loss, vjir ä_lүүд mant Lut*

loss⁷ *lośs* (tants) *lośś*, see oli vana naeste tañts. `talguse `aegas ikke `öeti, et `tõmma seda vana naeste `lośsi ka `oñti, saavad vanad naesed `tañtsima Aud **Vrd** löśś²

loss⁸ → kaloss

lossak(as) *lośsa|k* g -ku Krl; *lossakas* Var lobudik, logu saun, vana lossakas oli Var; tal'li lävel om üt's vana rij *lośsak* Krl **Vrd** loska², loss⁴, lössakas

lossakil, -e *lossaki|l* Vll Kse Krl/-śs-/,-le Muh Kse, *lośsakilõ* Krl losakil(e); lohakil(e) [lammas] *lossakil tagumised jalad kõhu all, esimesed jalad veel pukkis* Vll; *õeru kana, kana `langeb lossakile ja kohe akkab munema* Muh; *Vankre ratas lossakil* Kse; *regi om lośsakil, om lännü lośsakilõ* Krl **Vrd** losakil, losus, lössakala, lössakil(e)

lossakili *lossakili* Kaa Muh losakil(e); lohakil *Kana oli lossakili pesa peel; Viskame siis püsut lossakili ka, muidu toit arvab, et ta oo koera kõhtus* (pärašt söömist tuleb pikutada) Kaa; see oo nii lossakili inimene et, kes ep kohenda ennast üht Muh

lossa-lossa lohva-lohva läheb lossa-lossa; mõni inime kõñnib ka lossa-lossa KJn

lossama *lossama* Kuu Hlj VNg Mus Phl, da-inf *lossata* Ris lossima *Laevu `lossama `läksid mihed `Loksale, sield pidi `hüästi `tienimä* Kuu; *kui said kohale -- üks nädala `päävad puolte-ist, siis `lossasid -- `laeva* Hlj; *Vuiburis `lossasimma `laiva* VNg; *täna hakkama `süsse `lossama* Phl **Vrd** lössima

lossatama *lośsatama* lössi vajuma *Purjun `pääga ol' `hinde rij pää pääle är_`lośsatanu*[?] Rõu

lossenik → losenik

lossi¹ *lossi* S Mar Tõs Hää Ris M Har, *lośsi* Tor Saa Ris Juu Koe Kod Plt KJn SJn Krl

1. lömmi, lössi, kokku, laiaks vikat läheb `lossi (kahekorra) Khk; *tuhli koogu nina kivi `vastu `lossi `pekstud* Kär; *lekk nõu läks `lossi* Vll; *piima nõu oo `lossi läin* Muh; *lööb `kerbe `lossi* Mar; *toep `löödud `lossi* Tõs; *vikat `ol'li `pehme, läks `lośsi* Tor; *kilu nõu on `lośsi `löödud* Saa; *tuhvle kannad vaovad `lośsi; pigistan õun `lośsi* Ris; *obune `astus `liitre nii loperguseks ja `lośsi* Juu; *lõi `kerve terä `vassa kivi `lośsi; tao [pastla] `tärkme serväd `lośsi; vana lagunud ośmik, `lośsi vajonud* Kod; *rõuk on `lośsi vaond, nõgu sees* SJn; *pitsiteb pangi `lossi* Hls; *õuna olli `lossi `pitskunu; katuss om `lossi lännu* Krk; *lei mütsü `lośsi* Krl **Vrd** losko, lossu, losusse

2. untsu, nurja asi `lossi läenu, ta põle teha `oskanu Hää; *minu asi jäi `lośsi, minu ettevõttest ei tuld midagi `väl'la* Koe; *`nurja lät's tuu tüü, kõik' lät's `lossi* Har

3. loppi, uimaseks natoke ma `võt'sin seda `juomist, aga ma jäin nõnna `lośsi et Ris

Vrd lotsi

lossi² lohinal, loha; lohistades *panen tagumistel ratastel puu läbi, kui `vankrega mäest `alla lähän, siis ratas jooseb `lośsi, ei lähä nii tulise valuga `alla; vahest teene laseb teist tee peal `lośsi. mõni poiss võt'tis teesel kraest `kiñni ja `viskas üle ree eäre maha, vedas siis sedasi loha järel, `ütles, et `laśsin `talle `lośsi. seda lössi `laskmest tehti vanaste `talve alati* Juu

lossiline *lośsili|ne* g -se mõlkis minä ei taha sedä `trestlid, sij one lośsiline, nagu lupid siden Kod

lossima¹ *lossima* Ris, (ma) *lossi(n)* Rei; tgn pl *lossijad* Hlj laeva tühjaks laadima *kas merel juba lossidakse; on `lossimine juba lõpul* Rei; *lossivad `laeva* Ris **Vrd** lessima¹, lossama, lossitama¹, lössima

lossima² *lossima* Pöi, (sa) *lossid* Kaa; *lošme*, tud-part *lossitu* Hel mõlki lööma; laiaks litsuma *Ma lossisi eese kihja püsut viltu* Kaa; *nõu om ärä lossitu, lošs sehen* Hel **Vrd** *lossitama*²

lossin *lossin* Hls Krk, *lošsin* Kod Rõu *lossis riiss one lošsin, siis one lohod ja lupid siden* Kod; *tuup om lossin* Hls; *küpär um lošsin* Rõu

lossis *lossis* Lüg Sa Muh Rei Mar Tõs, *lošsis* Mär Tor Ris Juu Koe Iis Plt KJn

1. lömmis, lössis; mõlkis *kerves o lossis, kui tera`pehme on - - tera läheb kõveraks* Ans; *kaip oo lossis* Khk; *meite`ämbrid nenda lossis* Vll; *raand o lossis* Muh; *vekat oo koa lossis* Mar; *kaabu`olli`lošsis* Tor || *untsus, nurjas meite jutu`aamene oo siis koa lossis* Muh **Vrd** *lossin, lössis*

2. norus, loppis *mis sa kõnnid`ninda lossis, eks sa`viska pikkali, siis saad`tervest; kana on lossis, on`aige* Lüg; *ta oo nii unise`lošsis moodiga* Mär; *inges ikke on teene, aga nüid nii`lošsis ja ull* Juu; *inime seisab`lošsis, kui tal suur mure on* Koe **Vrd** *loskos, losus*

Vrd *lotsis, lössis*

lossitama¹ *lossitama* *lossima* *Laevadest`väl`la lossitadi`suula ja, kärudega inimene käsitsi kõik lošsitas; Lossitamene on sañt tüü* Hää

lossitama² *lossitama, -dama* *muljuma; katki suruma ma jähi teiste`alla, mind lossidade naa ärä; lossitade linnaksid* (peeneks ei jahvatatud) Phl **Vrd** *lossima*²

losskott → *loskut*

loss|poom *masti küljes olev vinnapuu lossimiseks`suuremad`laevad, kenel`mastie küliss losspuom,`tostid* [traalnooda] *perä kalujega tekki* Kuu; *loss`puomi`lossati`laivast`välä* VNg; *Praamil oli mašt pääl ning vints, siis suur lošpuom üläl kua* Khn

lossu *lossu* Mär, *lošsu* Kse *lössi laps jääb`lošsu* Kse **Vrd** *lossi*¹, *losusse, lössu*

***lossuma** ipf (ta) *lossus maha vajuma, langema`Lõnga vanasti ikki sedavisi nagas keriti, sis`olli sañt käärida,`lossus maha* Hää **Vrd** *loskuma, lostuma*

lossus *lossus* Mär Kir Tor *lossis; norus nii`lossus, kaua unine ja ilma erguta* Mär; *kana`olli`lossus* Tor **Vrd** *losus, lösus*

lossutama *lossutama* Sa Muh Tor Lai Pii, *lossu-* Mar Khn *losutama, losakile laskma naised lossutavad õues* Jäm; *kana lossudab pesa peel* Khk; *Meite vana lossutab alles asemal* Kaa; *Jänes`tõmmas kõrvad liduse ja lossutas vau vahele maha; Anedel kõhud täis, nüüd lossutavad aida ees* Pöi; *kana lossutab kuke ette maha* Muh; *sa tahad aga oki taga lossotada, ma pea aga üksi tegema* Mar; *kui täkk tuli`vasta, siis [mära] ei läind paigast, lasi ennast köögakille, akkas lossutama`pialegi* Lai **Vrd** *lössutama*

lostik *lostik* desk *Naised lasksid ennasid`lostik kuhja otsast alla; Malk tuli`lostik katust kaudu maha* Kaa **Vrd** *lösti*

lostuma *lostuma* Hää KJn

1. lõtvuma; *alla vajuma leidi`värvel ärä`lostunu, sa oled ju peeniksess jäänu; Sukad`lostuvad`alla, ku ilusti`kiini põle; Kera veereb, nagad`lostuvad maha ja`saəsi kõik* Hää

2. kõhnaks jääma, kokku kuivama *ma ole nii`lostunu, ega ma`enne`siuke põle olnu* Hää; *ku loom kehäst ärä`langeb, sis on nagu ärä`lostund* KJn **Vrd** *loskuma, lossuma*

losu¹ *losu* Krj Muh Mär Krk, *lošu* Kse Äks Hel Rõu, *losu* Mar Khn Plv/-s-/

1. lobudik; lagunened ese, logu va mütsi losu, ma `viska selle tükkis ää Muh; üks va maja loso; üks sauna loso Mar; maja oli `mõisa `aegne -- igavene vana losu oli. mõni kümme `riista oli all, kui `vihma sadas Äks; nurme sehen om üt's `väike losu Hel; vana rehe loso um tah, kokko sadakil Plv Vrd losa¹, loss⁴, lösu

2. saamatu, lõtv, laisavõitu see `nöuke losu, et sest äp saa midagid `asja Krj; väga tasane losu, laisk Mär; üt's losu iki om, ega ta ei ole kedägi asi inimen Krk; Taa hopõn um sääne losu Rõu

Vrd loska²

losu² losu öösorr – Saa

losukille rase juba sie jälle losukille Jür

*losuma ipf (ta) losus muljuma, vajutama [lumi] losus kõik rukki maha ja kak'ki Jür

losu|müts soni losu`mütsa ole vanast üht; nüüd oo noordel meestel kõigil losumütsid peas Muh Vrd lodu-, lots-, ludu|müts

losun losun norus – Hel Vrd lössun

losus losus Kuu/-ss/ Hlj Vai Krj Muh Var Tõs Juu Kad Sim Trm, losus Kse Sim Lai, losos Khn KJn

1. losakil; ripakil [kanal] tiiväd üsä losus, ripäkile kõik; koera änd oo koa losus, losus maas, põle kikkis Tõs; kärbisti on losus Kad; kuhi õli losus, mis madalast ja tõmbist jäi Trm Vrd lusas

2. haiglane, norus ei `tiie, kas `haige va, nägüb `ninda losuss olema Kuu; kana on losus, kui `aige on Hlj; mis sa na losus oled Var; kana on `aige, sellepärast seisab losus Kad; kana on losus, ei tia, mis tal viga on Lai Vrd loskos, lossis, lossus, losun

Vrd lösus

losus(s)e losuse Kse, losusse Kad Sim(-s-) Trm

1. losakile eina unnik vajund losusse Kad; kuhi vaeob losusse Sim

2. norgu; uniseks laps jääb losuse, enne kui magama akkab `jääma Kse; `piale ema surma jäi Tõnis kohe nii losusse ja kurvast, et ei ole tsesest suurt `assa ääm kedagi Sim

Vrd losko, lossi¹, lossu, lösuksisse

losutama losutama Jõe Kuu Tõs Saa Jür Sim Lai, loso- Ris losakil olema; losakile laskuma mis sa losutad säääl paku pääl Jõe; Kana losutab `tühjäl pesäl Kuu; kana losutab kuke ette, laseb kuke ette maha Tõs; `küskis `süia, kui es anna, jäi ukse ette kepi `naale losutama (vanainimesest) Saa; mis `assa sa losotad seal, ei tule `aitama Ris; Teised ammu juba tööl, tema losutab piale asemel; Koer või kaäs losutab `päikse paistel. Põle kuuld, et lehm või obune losutaks Jür; kanad kipuvad `auduma, siis losutavad pesal; inimine -- losutab `pialegi ei viitsi midagi teha Sim Vrd lossutama, lösutama

lota¹ lota Põi Krk (kõlvatust tüdrukust) Rinnad `lahti kut va lota teiste seas Põi; sji ku üt's lota `tõmbass ilmast `ilma Krk Vrd lotakas, löta

lota² lot'a latakatena, kestendades nahk tuleb lot'a maha, suvel ku päev põletab Kod

lotak(as) lota|k g -ku Saa Kod Trv Puh Nõo, -gu Krk; lodak Kuu; lotak|as Jäm/g lotaga/ Kaa VII Põi Muh Mar Kse Hää Ris Juu JMd Plt KJn San, lotag|as Khk, lottak|as Lüg Jõh IisR, g -a

1. lõtv, lotendav, vormitu (ese või olend) `poisid `ütleväd `tütrikuie `kõhta, on va lottakad (inetud) Lüg; Sie vanast ja lottakast jäend `kaabu `kõlba enamb mõjale kui rehele; On üks lottaka paledega laps IisR; Jökk kut suur lotakas üll Kaa; See (inimene) on `sõuke igavene lotakas, äi mahu änam udest läbi; Nisad just kut kaks va lotakad Pöi; [millimallikad] `pehmed nagu lotakad Muh; kõrtsimehed ol'lid puha lotakud, suure paksu kõhuga; poisil ol'lid lotakud püksid jalas Saa; see riie on sul nii ull ja suur, jusku va lotakas `ümmer Juu; pad'jad nagu lotakud, vähä `sul'gi; märjad nagu lotakud (lapse püksid) Kod; `loitis kõrvad ku lotakad KJn; `rõõva ku lotaku sel'län Trv; mõnel om jak'k nigu lotak takst, täl ei ole midägi `müüdu, nigu kot't sällän Nõo

2. a. lohakas; laisk pane `riided ka paramini `sel'ga, sa nagu va lotakas Kse; lotakas inime, ei puhasta ega korista ennast Ris Vrd lõtakas b. (liiderlikust naisterahvast) `seantsit lotakit oo küll, muud ei tji, ku `tõmbav [meestega] Krk; `tütrikuse lotak, käib poestega Puh Vrd lota¹, lõtakas

Vrd lõtäk

lotakeli → lotakili

lotakil, -le lotakil IisR/-tt-/ Kse; lotakille IisR/-tt-/ Plt lotendamas; lõdvalt rippu, lonti Jäen `lahjast, `riided vajuvad lottakille IisR; `riided lotakil `sel'gas Kse; [lõng] lähäb natuke lotakille Plt Vrd lodakil(l)e, lotakili, lõtakile

lotakili lotakili Jäm Khk/-gili/ Kaa Muh Pee; lot'akeli Puh lotakil; lõdvalt põsed on lotakili Jäm; istub nõnna lotakili; [veski] king o ühna `lahti ja lotakili Muh; [koormal] oli kõis lotakili `ümmer Pee; `rõiva om lot'akeli Puh Vrd lutakili

lotak-lotak int Ku perele `kehrasid, siis vokk tegi ikka lotak-lotak, lotak-lotak, a ku `endale, siis vurra-vurra-vurra Kei

lotendama lotendama Pöi Rei PJg Trm Hää Juu Pee Kad VJg Iis Trm Plt Hel/-eme/, -tama Saa, -tem(e) Krk; lottendama Jõh IisR lõdvalt ripnema, ripendama Liha täis `ninda\_t lottendab Jõh; Tuult ei ole, `veški `purjed lottendavad IisR; Kõht lotendab ees kui käib, nii paks `rasvas Pöi; lõua alune lammastel lotendab Tor; kui mõni `kangesti kõhnaks jäi, siss `rõõvad akasid sel'las lotentama Saa; püksid lotendavad `ümmer `kintsude Juu; tal paleed lotendavad, nii paks VJg; rammus nii et liha lotendab mööda `kül'gi `alla Trm; `nüitse aa moed on sihuksed, igal poolt lotendab Plt; kaldsa olli laia, `jalgu vahelt lotents Krk; kõrva lotendese [seal] Hel Vrd lokendama, lokutama³, loterdama, lotutama, lõtendama

lotent lote|nt g -nti lotendav asi mõnel om siiva ja lotenti kül'len; nij lotenti lotenteve [kleidil] Krk

loterdama loterdama Jäm Khk Kaa Muh Phl spor Lää, Hää Saa Ris JMd VMr VJg I Trv Puh, -eme San, -õmmõ Krl; lotterdamma Lüg Jõh; ipf (ta) lotõrdass Har

1. lotendama, lõdvalt ripnema püksid loterdavad `ümber `kintsude; kiñjad loterdavad jalas, nee kaduvad ikka ε Khk; seeliku saba loterdab möda pori Mär; `riided loterdavad nõõri pääl Saa; kõrdi loterdava maad `müüdü Trv; põksi loterdese mööda maad San

2. kooberdama laisk inimene lotterdab, ei `viitsi `kärmemast `käia Jõh; ära loterda sii ees Phl; kui inimene väga purjus, siis - - loterdab `pialegi, ei ole `õiged minekud Lai; lät's loterdõn Krl; kiä käü hoolõtuhõ, inemine nii käü, lotõrdass ütelt puult tõsõlõ poolõ Har

3. lobisema, laterdama `kange `rääkimaie ja lotterdamma, `räägib pali, ei tie tüöd Lüg; `pal'lu loterdaja inimene Ris; mis sa loterdad alati JMd; tämä one elo inimene, tahab egä ühegä loterdata; minä loterdan kõnelda ja tijn `nal'ja Kod || flirtima see loterdas `jälle teiste meestega Kaa **Vrd** lotrama

4. a. ringi ajama, ringi käima see tahab loterda küll_vel (võimasinat tuleb veel vändata) Muh; vanaeit loterdab vokiga takku; `veški loterdab tasa `käia VJg **b.** trööpama Ta loterdand oma seeliku kõik ära Kul **c.** loputama, kergelt pesema ma loterda laua lupaka peo vahel ära Hää

Vrd luterdama, lõterdama, lõterdama

loterdes loterdes g -e looder üks va loterdes inime Ris **Vrd** lotermus, lõterdis

lotermus lotermus looder, vedel inimene sijn lotermus ei tijn kedägi, paks lodi Kod **Vrd** loterdes

lotiline lot'iline lapiline, jutuline mõni obene one `niske lot'iline, rublatükkä täis; ahamne `karva kašsid - - [karv] `niske lot'iline Kod

lotin lontis sukk lotin - - mõnel suka lovevest jalan; `persekse lotin, putuv maha ka Krk

lotinga lot'inga lotakas nagu vana lot'inga märg Kod

lotja → lodi¹, lodi³

lotka¹ `lotka R paat, vene, lootsik `lotkasi ei `tohtind juo `kussagi `üksigult `olla, nie pidid kaik olema `pitsaa-lass vai lugu taga Kuu; `saare `mieste kala `lotkaga õlen ise ka õld `sõitamas merel. `neie `lotkade sies `viie mehe `käivad kala `püüdamas Lüg; mei `lotka uppup ja kolm meest uppupivad tämäge ühes kuos Vai **Vrd** lotku

lotka² lot'ka endisaegne abielunaiste ja vallasemade peakate neil õli müts piän `rät'ko all, `niske lot'ka, suvel ja talvel, alate näd kääsid Kod

lotku lot'ku Tõs Aud/lu-, `lot'ku Var Tõs, `lotku Lüg/-o/ IisR = lotka¹ `läksivad `lotkoga `sõitamaie Lüg; `lot'ku oo `jälle pisike, laia põhjaga, paat oo terävä `otstega ja teräv põhi ka; jõgedel ja `kalda `ääres sõideti `lot'kuga Var; igal räeme paadil oo oma lot'ku, mis viib `kaldale; `lot'ku se `sioke laia põhaga, madala vee sees tuleb `iaste `kalda ligidale Tõs; `pišsed paadi lu'kud, põhe on labus, lai, paar `korda `laudi peal Aud

loto loto Rõu Rõp kohtlane No um üt's loto kül[?] Rõu

lotojas lotoj|as (-t'-) g -a lai küll o lotojad püksid jalan; õli nõnna lot'ojas piä Kod || priske mes ilos põrsas, sedä `ütled lot'ojass Kod

lotokille lot'okille lotakil – Kod

lotrama `lotrama Puh Se, da-inf lodrata Muh Kse Puh, lodrada MMg, `lotrada spor R(-maie Lüg); ipf (ta) lodrassi Puh, lodrašs Se latrama, lorajuttu ajama `lotrad `liiga `palju VNg; kie pali lobiseb ja `lotrab, sie valestab ka Lüg; `lotrab ja `patrab Kse; akkasid minuga `lotrama MMg; nimä<sup>?</sup> `lotsiiva[?] säääl, jovva_i `ärki kullõlda[?]; lodraku_i nii pal'lo ui[?] Se **Vrd** lodrama, loterdama, lõtrama

lotrima `lotrima määrima, mustaks tegema; (paati) lohakalt värvima või tõrvama Oled `endäst `jälle üle ja `ümber ärä `lotrind; `Puhta `permandu `lotrisid `jälle mudasi `jälgi täüs; Mene siit nue siest `lotrimast Kuu **Vrd** lotrustama

lotrusk `lotrusk lohakas, laisk inimene Niisugune `lotrusk `oskab nüüd `riidi `oida Kuu

lotruskane `lotruskane laisk Sie mies on `oige `lotruskane, midägi ei `viitsi tehä Kuu

lotrustama `lotrustama

1. ringi kolama, logelema `Terve `onnetuma `päivä `lotrust külä vahel; `Päivä `otsa `lotrustab ei `tiie kus `ringi, aga küll `ehtuks varub kuo `süüä `saama Kuu

2. ära määrima – Kuu **Vrd** lotrima

lots¹ *lot's* g *lot'si* Mär Juu Koe VJg Ksi Lai Krl, *lotsi* KJn Hls Kam; n, g `lotsi VNg; *lots* g *lotsu* Tõs Plt KJn, *lotso* Khn Kod lobjakas, lumelõrts *üsä kengä `tärkmeni `lotso* Khn; *sadab `lotso, ei tji muud ku vett* Kod; `lot'si *sadab, lume ja vihmaga segi* Ksi; `lot'si *võib talvel ka sadada, kui sula on. lot's nigu savitab `külge kohe* Lai; *sula lumi tulep, satap `lot'si* Kam || (suurtest lumehelvestest) *tulevad suured tibad, nõnna ku lotsod* Kod **Vrd** *lotsak*¹, *lotsõ*, *lott*³

lots² *lot's* g *lot'si* Hää JMd VMr Kad, *lotsi* KJn Hls; *lots* g *lotsu* Han Tõs Plt

1. mütsilodu *pani pähä vana kübärä lotsu* Tõs; *sui müt'si lot's va ära `kortsunu* Hää; *eks neid kübara `lot'sa ole majas küll* JMd; *temal oli aga `väl'la venind üks lud'u lot's* VMr; *vana kübär, mis rehe man pähan om, õigatse rehe lot's* Hls || (pehmest, vettinud asjast) *Kinnas kää nagu märg lots; Öunad nagu märjad lotsud* Han

2. mõlk, lohk *lot'sid sies* Kad

lots³ *lot's* g *lot'si* Saa Kam laia teraga tahumiskirves *lot'siga tahutse `pal'ki. lot's on `öeksa `tolli lai* Saa; *suur lot's, kutsuti viil iist `lühimise kirvess kah* Kam **Vrd** *lutt*³

lots⁴ *lot's* g *lotsi* lutsukivi poisikse `viskav `lotsi vii pääl vähikse õhukse kivige Krk

***lots**⁵ pl *lotsud* lõõgi heli, mats *Kurigalle `voieti `siepi `pääle ja siis `tauti `riiet künä `otsa pääl `ninda et `suured `lotsud `kuulusid kui `kaugale kohe* Kuu

lots⁶ → klots

lotsak¹ *lotsa|k* g *-ku* Krl, *-gu* Rõu lobjakas *lumõ lotsakut satass* Krl; *lumi ar[?] lännü[?], mõnõhn paigohn viil veed'ü[?] lotsagut; talvõl um kah lotsak, kui sula* Rõu **Vrd** *lots*¹, *lotsõ*, *lötsak*

lotsak², **lotsakas** *lotsa|k* Krk Rõu, g *-ku* Kod; *lotsak|as* g *-a* LNg Han

1. lohmakas, matsakas (ese, olend) `kašpia kul'l - - ia suur *lotsakas - - `kohlos suled olid* LNg; *suapad laiad ku lotsakud; üks lotsak on, tugev kui tõld* (paksust inimesest) Kod

2. hoop, mats *läänüid kepigä `vassa magu tõesele viil ühe lotsaku* Kod; *ku nii vanakse käänive suud, lotsak käis, ku terve kirik kõlašs `vastu* Krk

3. lohakas *one üks lotsak ehk lohak, ei viit'si ilosass `riide `panna* Kod; *tjüj um halvastõ tettü[?], um lotsak* Rõu

Vrd *lötsakas*

lotsakili *lotsakili* Khk Kaa lösakil(e) `tuhli `kiskumise aeg oled *lotsakili maas* Khk; *Kot't oli lotsakili maha kukkund* Kaa **Vrd** *lotsakille*

lotsakille = *lotsakili majad kõik vajonud lotsakille, kaala kukkumisel; emmis lotsakille ku loiak, tjuub pojad; mõni inime on lohak ja lotsakille* Kod **Vrd** *lötsakile*

lotsakult lihavalt, lopsakalt *kasuss lotsakult* Krl **Vrd** *lopsakult*

lotsama `lotsama hooletult viskama `lotsad aga maha, `sinna jätädki Kod

lotsatama *lotsatama* latsatama puu `kuksi maha nagu *lotsatas; võta anguga sõnnikud nõnna ku lotsatab* Kod **Vrd** *lötsatama*

lotserdama *lotserdama* määrima, rikkuma *lotserdas uued `riided ää* Sim

lotsi `lotsi R, `lot'si JõeK Kad Sim Iis Trm Kod

1. lömmi, lössi; longu `kosti`pulga ots lähäb `lotsi kui `palju `taota `peale Jõe; [kartulil] `langesid `varred kaik `lotsi Kuu; kotti niul - - mul on oma `tehtu. ühe raud`traadi tagusin `lotsi ja tegin; `kirves käis kive, läks `lotsi; karu `lähmäs [püssi] suhu jah ja `piigistäs `rauad `lotsi `ammastega Lüg; kui [vikatitera] `liiga pal`lu õli lõigatud, läks `lot'si (kahekorra) Trm; panen piäru `pilpa pliita `alla, `sinna puud `piäle, siis ei lange `lot'si puud; `lot'si vajonud silgud [tünnis] Kod

2. norgu, tusaseks, mossi *Ei saand ega old `mahku `lotsi `jääda; Olis meil siel kere täüs old - - ega siis olis tuju nii `lotsi kippund menemä Kuu; `Estest jäi ikke `ninda `lotsi Jõh; laps jäi kohe nii `lot'si et, kui ei `lastud külasse Kad; tüdrik jäi nõnna `lot'si et ei süe ega jua Iis*

Vrd lossi¹, lotsu, lötsi

lotsik *lot'si|k* Juu Lai, *lotsi|k* Hag, g -ku

1. suurem sõiduregi *lotsikud on soani `moodi; lotsik on pikk, `sinna läheb kuus inimest `peale Hag*

2. reetiib *reel lot'siku puu ära Lai*

lotsima *lot'sima* JõeK VJg Trm, *lot'sma* Kod Pal Hel, (ta) *lot'sib*; *lotsima*, (ta) *lotsib* Kuu IisR; *lotsides* Kse

1. (sisse, lohku) vajutama, muljuma, suruma *lot'sis kaabu põhja `sisse; soat on ära lot'situd Trm; kaala suaned `aiged, `vassa nukka ehk `korssna `servä lot'si, siis annab tagasi; `kapsad lot'sid `kiinni `tünni; villad vaja `lot'si kot'ti; tuul lot'sib pilved `alla puale Kod Vrd lotsitama¹*

2. peksma, taguma *sua otsad `lot'sis ära, `jälle parandada JõeK; akkame [kurikaga] `kangaid `lot'sima VJg; küll ma `lot'sin tä läbi ka`ndiga; suur vihim, sji one kõik rükkid maha `lot'sinud Kod; mis sa lotsit tost pulgast Hel Vrd klotsima*

3. ruttama *lot'sis `minna väl'ja iärt `mööda Trm || deskr läks `lotsides `lotsak, `lotsak Kse*

4. laduma *lot'sis ruunale ea `koorma `peale Trm*

Vrd lötsima

lotsine *lot'si|ne* g -se Juu Lai; *lodsine* g -tse Nõo lõrtsine; *sopane kuhu selle lot'sise `teega lähed Juu; koera ilm on lot'sine Lai; tji om `väega lodsine, ku viird `müüdü lähät, siss saat `kuive `jalguga Nõo Vrd lotsone, lotsõnõ*

lotsis *lot'sis* Jür JõeK Kad Iis Trm, *lotsis R/-ss* Kuu/ JõeK VJg

1. lömmis, lössis *mina panen [ussile] kivega pähä, taun kohe `ninda `kaua, ku on `lotsis VNg; Mul omal nenä `lotsis, kõhe ku `panniga `lüödo nenä õts `alle puole Lüg; Sie piab `sirgest taguma, sie on `lotsis Jõh; tal oli üll peas, sie oli `lotsis ja ära `tahrind; tõi linnast `ämbri, oli kohe `lot'sis JõeK; taßs on `lot'sis Iis; [vikati tera] on `lot'sis (kahekorra), väga õhuke Trm Vrd lotsus*

2. haiglane, norus, loppis *sa olid `lotsis nagu juudi tuop, `tahtsid nii magada Jõe; sa tänä `ehtul kohe `ninda `lotsiss Kuu; Mittu `päivä õli [koer] `lotsis, ei süänd ega Jõh; Kana on `praegugi `lotsis, eks sie kuer ole teda vist `kiskund IisR; ta on nii `lotsis, vist jääb `aigest VJg; lehm on nõnna `lot'sis Iis || lösakil `Lot'sis maas nagu siga Jür*

Vrd lossis

lotsistand *lotsis `Lotsistand nenä Lüg*

lotsitama¹ *lot'sitama* IisR/'l-/ Iis; nud-part *lotsitand* Lüg Jõh muljuma, lömmi vajutama; katki suruma *linnassed* - - *pandi* *trulli vahele* - - säääl *piigistas* *lotsi ja* *alle* *langesid* *lotsitand* *linnassed* Lüg; *Kaariku kašt on madal, akkab* *karpi* *lot'sitama* IisR || kortsutama *lot'sitas* *riided ära* Iis **Vrd** *lotsima, lötsitama*

lotsitama *lotsitama* lumelörtsi sadama *vesine ilm* *lotsitab*, *lume* *lortsu satab* KJn **Vrd** *lötsima*

lotska → *loska*¹

lotsko *lot'sko* (suurest lohmakast inimesest) *kehä suur nagu lot'sko; vai si lot'sko ei või jala* *minnä* Kod

lots|konn *lotskonn* Jäm Mus Kaa (kärn)konn *lotskonn, must sile* Jäm; *Suur lotskonn üppas oone vaheliku ees* Kaa

lotskotama *lot'skotama* nätsutama *lot'skotab* *näridä* Kod

lots|müts *lot's-* Khk, *lots-* Pil soni *üütase ka löts mütsiks* Khk **Vrd** *losumüts*

***lotsoma** (ta) *lotsob* lörtsuma *nina ei puhassa, tilgub ku lotsob* Kod

lotsti totsti *laš maha nagu* *lotsti; pani* *vassa tat'ti nagu* *lotsti* Kod **Vrd** *lötsti, plotsti*

lotsokas *lotsokas* = *lotsone tii o lotsokas, vedel ja pehme* Kod

lotsone *lotso|ne* g -se lobjakane, lörtsine, *sopane tii on* *vääga lotsone, ei õle ree ei ratta tii* Kod **Vrd** *lotsine, lotsokas, lotsõnõ*

lotsu(s) *lot'su(s)* Han Lai *lõssi(s); longu(s)* *Paraegu on küll ilus [nägu], aga vanaduses lähäb jälle* *lotsu; [Tal]* *Oli lapse põlves* *lotsus nägu, oli* *neuke paks ja paled nagu rippusid; So kingad oo märjad ja* *lotsus* Han; *kui jätaad lilled* *kastmata, tõmmavad lehed* *lotsu. este on* *lotsus* - - *kui saab* *kasta, lääb ilusast* - - *aab uuest kikki* Lai **Vrd** *lotsi, lotsis*

lotsutama *lotsutama* Saa Kad Kod(*lotso-*) spor V(-*mma*), *lotsutama* Kuu, *lotsotam(m)a* Lüg

1. *midagi hooletult, lohakalt tegema* *sij mõni tüü, mes tä tegi, muku lotsutas* Kod; *lotsutass saina*[?] *üless, saisku niä*[?] *vai sadagu kokku; Taa joht ei püsü, niisama londsiga kokku lotsutõdu* Urv; *Vana Villem lotsut* *ka_mitu* *aestat noid savi plonnõ* Rõu; *Sa olõt sääne inemine, kes om harinogi*[?] *lotsutamma* Räp **Vrd** *lotsutama*

2. (kergelt) *pesema; lodistama* *Ega siis samate* *lotsutajess* [pesu] *puhtaks saa; Laps* *lotsutab mere* *ääres kogu päivä, ehtul oo* *justku* *kassipoig märg* Kuu; *Jões sai* *lapsena* *lotsotada oma pesonagalaid* Lüg; *silgu suol* *viega* *lotsutata* *aavasi, võtab kohe alanema* Kad; *Mõskma är nakaku, lotsuta läbi inne* Urv; *Ma_lotsuda naa_rät'itük'ü_ka tan mõsuperä sisen är*[?] Rõu

3. *lotsutama suur poiss, aga sõrm suus, lotsotad seda; mõni vasikas akkas* *tõise* *kõrva imema, siis sai* *üella, et mis sa lotsotad* *tõise* *kõrva* Lüg || *imetama* *ninda* *kaua* *ikke viel* *lotsotad tõist* Lüg

lotsõ *lotsõ* Har Rõu

1. s lobjakas, lörts *vanna ligõd* *lotsõt tulõ, vihm ja lumi satass; ala_minnü sinna* *lodsõhõdõ* Har **Vrd** *lots*¹, *lotsak*¹

2. a lobjakane, *sopane ilm om nii* *lotsõ, kohe jala panõt nigu pasa* *sisse; ei_saa jo*[?] *lotsõ* *maa pääle* *adraga minnä*[?], *ei_saa vjil* *kündä*[?], *maa om* *lotsõ; om vjil* *lodsõhõid kotussõid*;

tij lätt lodsõhõss ~ lotsõss Har; `Täämbä um ilm `väega lotsõ Rõu || (tühjast jutust) mis sa ajat säärast lodsõhõt loõri, mia `kostkina peri ei olõ? Har Vrd lotsõnõ

lotsõnõ `lotsõnõ g *lotsõsõ* Krl Har; *lotsõnõ* Ráp lojakane, lõrtsine, sopane *ei taha mindä?*, *om likõ ja `lotsõnõ ilm* Krl; *lotsõnõ tij* Ráp Vrd lotsine, lotsone, lotsõ

lott¹ *lot't* g *loti* eP(*lot'i* Mär Tor Saa K) M spor T, *lot'i* Krl Rõu Plv; *lott* VNg, g *lotti* VNg(n *lotti*) Lüg Jõh, *lodi* Kuu

1. rippuv, lotendav osa **a.** inimese rasvavolt, lõualott *`Priskel inimisel ajab lotti `lõuva `alle* Lüg; *See oo söõnd mees, lot't lõua all* Kaa; *mõne paksu inimesel on koguni kaks lot'ti lõua all* Saa; *nii `priske inime kohe, et lot't lõua all* Juu; *ega lot'iga tüdruk ilus ole* JMd; *kui rammus on, lot't kohe lõua all, vaob ripakille* Ksi; *õige paks mees, suur lot't lõua all* Lai; *ma olen näind suure lot'tidega* [inimest], *liha unik on kohe lõua all* Plt; *sij om `rammu söõnu, lot't lõvva all* Krk; *ta kasvatess `endel lotti lõvva ala* San; *inimõni om rammul, lot't lõvva all* Krl || (kottis silmaalustest) *`Silmade all suured ripakil lotid, paisu lotid* Põi; *suure loti* [silmade all], *nigu muhu ülevän* Ran **b.** lokuti kukkel one lotti VNg; *kukel on lotid kurgu all* Khk; [kalkunil] *punased suured lotid kurgu all `repvad* (ripuvad) Mar; *kukk sai tappa ja lott sai ära visata* Mih; *kukel ja kanal ripuvad punased lotid lõua all* Kei; [kuked] *`riidlesid nõnna, et lot'id olid pal'jas vere puru* Juu; *`kalkun suure lot'iga* VJg; *esä `kalkun aab loti suures* Hls; *esätsel* [kalkunil] *suur sinine lot't üle noka maan* Kam Vrd lotuss **c.** veise nahavolt mõnel lehmäl oo rinna ees suur lot't, *see `õõtasse eε piimalehm olad* Khk; *veistel lot't koonu all* Vll; *ärjal o liha lot't `jalge vahel, mis suur rammus ärg oo* Muh; *suure lot'iga lehm `õelti ää piima ainniga olema. igal lehmäl ei ole suurt lot'ti* Saa; *mõnel lehmäl ja sõnnil koa suur lot't* Juu; *lehmäl on lot't rinna ees. kui lot't on paks, siis on ia või lehm Koe* **d.** lont elivañt oo suur loom jämeda `jalgega ja pika lot'iga Tor; *elivañt võtab lot'iga `süia* Saa; *elivandi lot't* Trv **e.** (paistetud, muhk) *sinitse loti ollu kül'le pääl - - paistetem lännu; vesitse karjamaa pääl tulep lammastel viilõ't, pää läep paisteteme, lõvva all `siant* suur lot't Krk || *ku `perse lot't* [linnupoegadel] *peeniksess jääp, siss lääve `lendü* Krk

Vrd lokk⁵, lont³, lõtt¹

lott² *lot't* Khk Ris Kad, g *lot'i* Trm Kod Plt KJn Krl Rõu, *loti* Pst Puh Nõo; *lott* Kuu, g *lotti* Jõh vana vormitu müts, *lotu vana `mütsü lott* Kuu; *va mütsi lot't pees* Khk; *vana mütsi lot't `pantse `erne irmutusess* Kod; *vanu lot'ta kõik seenä järed täis* Kod; *Lot't pähän ku imetegu, katikine ku varestel kakut* Pst; *Sij om vanaesä vana kübärälõ't; üits mütsilõ't om pään ja nyy vana pigitedu `rõiva sällän ja kah om inimene* Nõo; *võti nagla otsast va kübärõlot'i* Krl; *Võta no_sa_ka taa lot't pääst är? Rõu Vrd lodu², lokk³*

lott³ *lot't* g *lot'i* Mär Vig Kse Ris Iis Kod, *loti* Mus Mar PJg; *lott* g *lotti* Lüg IisR lojakas, lõrts, märg tükkis lumi *kui `laia lotti akkab sadama, siis on sula ilm* Lüg; *Sadab kohe `laia lotti, paras `jõuluilm* IisR; *lot't oo paks, `pehme, märg lumi* Mär; *täna sajab `laia lot'ti* Ris; *laheb `laia lot'ti - - lipob nõnna ku `kyyunlid maha* Kod Vrd lots¹

lott⁴ *lot't* g *lot'i* jutt, triip *lot't - - ike lai*em one, kitsas one kriim; *ku kudovad sängi kot'ta, `ütleväd suure lot'iga* (laiade triipude vahega) Kod

lott⁵ *lot't* g *loti* jutt, vestlus, lugu *jo niid kõik lotid läbi on; ta `teadis `sõuksi lottisi et* Jaa

lott⁶ → plott

lottakalli lohakil tüö on lottakalli, *ei õle kokko `kõrjetud* Lüg Vrd lodakalli, lõtakalli

lotta-latta lohakalt *inimine ei`kõnni`sirgest,`kõnnib lotta-latta* Lüg

lotta-lattakalli *deskr`naiste`rahvas on lotta-lattakalli, akkab`tuoma (sünnitama)* Lüg

lottama *lottama lobisema akkan`neile vana`aeksid jutta lottama* MMg

lotti *lotti* Kuu Trv Krk Ran, *lot'ti* Juu Ksi lonti; ripakile *tää_i`tohtind juo lotti`langeda, pidi`sirge olema (pika randmeosaga kinnastest)* Kuu; *riided nii laiad tal, lõövad lot'ti`ümmer, võtavad juba lotendama* Juu; *kus ma lää, rät't iüst lotti vajodet; liha lõpess ärä luie_pält, nahk jääss lotti* Krk; *sil'maalutse om lotti vajonuva, nigu kotin* Ran **Vrd** lottu, lutti, lötti

lottima¹ *lottima, (ta) lotib lumelobjakat, lörtsi sadama lottis pääva läbi lund; lotib riiete vahe nii täis* Mus

lottima² *lottima, (ma) loti lonkima, aeglaselt käima Kui kanad lotivad väljas, siis tuleb paha ilm; Ma loti siis edasi* Mus **Vrd** löttima

lottis *lottis* Jäm Khk Kaa Pöi, *lot'tis* Hää lontis, lõdvalt rippumas *püksid lottis* Jäm; *sukad ala`vaibund ning lottis* Khk; *Pale on kõik nii suur paks lottis* Pöi; *Kilipugu -- on suur jäme ja lot'tis rinna iis kanadel ja pardidel* Hää **Vrd** lottus, luttis

lott|kala *konnakulles lot'kala, tuust tulõ kunn, noist tulõva t'sipa_kunnakõsõ* Rõu

lott-lott *deskr siad lodivad süia lot't-lot't, suu nurgist käib`väl'ja* Jäm

lott|müts *soni Ostas -- laadalt eesele uie kirju lottmütsi* Kaa; *Ma sai uie lottmütsi, seukest põln mool veel enne oln* Han **Vrd** lotumüts

lottokalli *lotakil`kindad lottokalli* Lüg

lottu, -s *lottu* IisR, *lotto* Lüg Vai; *lottus* Jõh IisR Khk, *lottos* Lüg lonti(s), ripakil(e), lõdvalt rippumas *püksid`onvad lottos, lotto vajuned; vana obone on väsind --`sõisab moka lottos; Käib pää lottos ku sukkasäär* Lüg; *Mis sa vahid käppäd lottos, tule`aita ka* Jõh; *Sie kleit sul lottus, näed siit --`langeb lottu* IisR; *sukka vajond lotto;`korvad`lähtõd lotto* Vai; *suka pael`lahti`pääsud, sukk nõnda lottus* Khk **Vrd** lodus, lodus(s)e, lotti, lottis, löttüss

lottõnõ *lottõnõ lopsakas* – Krl

lotu|müts *lotu-* Lai, *lot'u-* Trm *sonimüts ega need lot'u müt'sid ammu ei tuld* Trm **Vrd** lodu-, lott|müts

lotusk *lotusk g -i sõim käib ku lotusk; vana lotusk* Puh

lotuss *lotuss g -e lokuti kuke lotussed* Ksi **Vrd** lott¹, lotut, lõtus

lotut *lotu|t' g -ti = lotuss kuke lotutid* Ksi

lotutama *lotutama* Jõe Amb Kad Iis, *loto-* Kod; *lottutama, lotto-* Lüg Jõh, *lodutama* Kuu Hlj VNg, *lodotamma* Lüg Vai

1. *lotendama, ripnema, tolknema udar lodutab kohe* Kuu; *nii liha täis mend, et juo`loua alune lodutab* Hlj; *mõnel ei õle neid`kanniku,`püksid`persetagune lottutab* Lüg; *luomad õlivad`ninda`rammusad, et`aiva liha lottutas; Inime on jäänd`ninda`lahjast, et`riided lottotavad`seljas* Jõh; [riide] *Jeared nigu koera kõrvad lotutavad* Amb; *lehmale oli`kasvand suur koti`muodi asi kõri`alla, muudku lotutas aga* Kad; *riided õege laiad, lototavad`ümber* Kod || *lahe ta lototab kääda (laps laiades pükstes)* Kod **Vrd** loduteme, lõtutama

2. *lobisema, laterdama ärä sinä sääil lodota* Lüg; *tuleb`seie jälle lototama; sellel oo üleliia sedä jutto, muko lototab* Kod

lotval → lōdval

lou- → lōu-

loudibu *loudibu* lakk, lakapealne *Löitsin luodibu rüust kanapösa; Louda loudibu lasi sisse Emm || (mõistuse kohta) Sene loudibu aa segameni Emm Vrd* **laudibe**

loudik *loudi|k g -gu Jäm Ans lauad paadi põhjas Paadi loudigud `kaitsevad põhja `laudu; minge tagasi `randa ja `vetke loudigud `välja Jäm*

loue *loue nõlg – Jäm*

louel *nõles obu on louel Jäm Vrd* **lōuel**

*lougitsema *nud-part lougitsend lahti keerduma kõis ära lougitsend, akab katti minema Jäm*

lougustama *lougustama logelema – Kuu*

lougutama *lougutama haugutama teine jo ää läin, tä lougutab ike viil järile Var*

loughka → lohvka

louk *louk laht – Kuu*

loukil *seeme on `loukil; rugid on `loukil; kui vili idaneb, siis `eetasse, et vili on `loukil Jäm*

lousama *lousama lõdvendama `koudi (purjesooti) `tarvis `lousa; `suoti `lousavatta VNg*

lousi *lōdvaks `seili `lassasse `rohkemb `lousi Jõh Vrd* **lousile**, **lōüsi**

lousile *lousile = lousi Hlj*

lousima *lousima(ie) latrama älä `lousi minuga Lüg*

lousimalle *lousimalle Hlj VNg lõdvemale lase `lousimalle Hlj; kruuv käis, siit iest `otsast sai `kierada sis `trammimalle vai `lousimalle (vokist) VNg*

lousis *lousis Jõe Jõh lõdvalt, pingevabalt verk on `lotvali ehk `lousis Jõe Vrd* **lōusin**, **lōüsiss**

lous|kiil *laeva lisakiil lous `kiili jäi `pohja `kinni VNg Vrd* **loos-**, **lōis|kiil**

loustak *lousa|k g -ku logu är lagunu regi, riij loustak Krl*

louster → lauster

lous|vall *klauvall lousvall on `vallil abiks `purje üles `tostmiseks, vall `tombab `ainult `purju, ei `tompa `puomi, seda `aitab lousvall Jõe Vrd* **klouvall**

*loutsima *da-inf `loutsida nõökima; mõtlematult rääkima laseb `endäst `loutsida; `tõine `loutsib suust vällä puha midä `sülge suhu tuob Lüg*

lovama *lovama hästi minema, õnnestuma Aga mul lovas, pold `kapsa `taime tegemist - - `Mahta käest sain ja `vaata kui vägevad IisR*

lovestama *lovestama purustama Piru `lammui `täüdü lovestada tulehakuks Kuu*

loviseama *loviseama Lüg Jõh, -mma Vai vedelema Aganik õli senest ia, et aganad ei jäänd kuhugi loviseama Jõh; kaig `riided lovisemmas, `korja `vällä; midä sie lovised kui et akka `tüöle Vai || liiderdama sie oli üks loviseja `naiste `rahvas, ken mehigä käüb `ümber Vai*

lovistama *lovistama Jõh Vai vedelema jätma `Ninda `kaua sa lovistad, kui on kadund Jõh; midä sie lovistad oma kübärä maas Vai Vrd* **lovitama**²

lovitama¹ *lovitama püüdma Kas neid puid vähe sai viijst lovitadu ja otsitu, ulganisti lovitasime Hää*

lovitama² *lovitama* = *lovistama* `ärgä `vieldaga ehk *lovitaga maas*, `kõrjaga `nurka
Lüg

lovka → *lohvka*

lovvend → *lõuend*

luagadi-laagadi *deskr no küll sij vangotab kääda, käib `luagadi-`laagadi tõesele ja tõesele puale* Kod

luaga-laaga *loogeldes adra vagu lähäb luaga-laaga* Kod **Vrd** *luoga-laaga*

***luagestama** (sa) *luagessad korvi külgevitsu loogana paigaldama korvi tegemise juuren luagessad. tjjid `korvi, paad luagad `eeste `sisse* Kod

luagetama *luagetama* *looklema jōgi o nõnna kiäruiline ku luagetab; üle kruusase tjj [madu] ei sua `õigess `minnä, siis luagetab* Kod || *loogeliseks tegema sakiline paal, ise tämä õli luagetet* Kod **Vrd** *luogitama*

luagjas `luag|as g -a *tasane (meri) Lõppõs oli `luagjas vesi, `Kihnus oln üsä vali* Khn

luanustase *sünnipäraselt Kõhe `luanustase `niisikese `piene kehaga; Mõnel on kõhe `luanustase `silmad pialuu sies* Jõh **Vrd** *luoduvasa*

luba *luba* Phl *Aud TMr, g loa Põi Muh Rei Saa Juu VIPõ Trv Hel, lua Kuu Lüg Jäm Rid Vän Hää JMd Koe VJg Hls Krk Puh Nõo Rõn Vas, luba Hlj VNg Khk VII Lä Mih Tõs Khn Ris JN VMr Sim spor TaPõ, Hls Ran San V, luvai Vai Lei; p lupa Rõn San V*

1. nõusolek, soostumus *nüüd ei `lasta `ilma lubata `meie külasse* Hlj; *luba on rebäst `lassa, aga tämäl ei õld `püssi; `läksid [mõisa] `kartuli noppima, s\_said kütte lua* Lüg; *Kui [peer] tulema akkab, tuleb kohe `ilma lubata, ei saa enämb pidämä* Jõh; *laps peab luba küsima, kui ta kohegi leheb* Khk; *`Tahtsid `looma `müüa, `jälle luba Põi; `niisust luba küll ei ole, ise söövad ja kass on laua peal* Phl; *kelle lubaga sa läksid* Rid; *talumehed `lõikasid ilma lubata `metsa* Mih; *Miol puudõ luba käe* Khn; *`anti luba `sisse `tulla* Aud; *seal pidi uus ammetmees olema. tea, kas see annab luba koju `tulla* Juu; *sai lua `väl`la `minna* JMd; *võt`tis ilma lubata ää* VMr; *lähän ilma lubata, tulgu mes tuleb; kui minä nõuõr õlin, käesimä kua `vennega järvel, nüüd ilma lubata ep lasta* Kod; *`käidi ikke küsimas veel luba, et kas te annate `sinna ehitamese luba* Pil; *võt`tis ilma `loata* KJn; *ta läits luba küsime `pernase manu* Krk; *sina\_s või kohegi minnä ilma lubata* Ran; *mes lua `anja temä om* Nõo; *mul ää mjjl, et nüüd mulle `anti luba, ma lähän nüüd `eitän selle kivi `otsa magama* TMr; *ma\_sai ka\_ `tämbä luba kerikuhe minnä?* Har; *kink lubaga_tjj_siin `tjütät* Vas; *ku nüüd `jüse järve pääle lätt, piät iks luba `võtma* Röp; *nii ar? lännü? uma luba pääle, ei `kullõ? imp kedägi* Se; *ku sügüse tulõdõ, sõss veiname `paata, sõss saa lupa* Lei

2. õigus, voli *Oma `loaga tõi teise einad ää* Põi; *ise oma `loaga `võtsid* Muh; *oma lubaga viis kõik ää* Vig; *oli oma lubaga tein viis peenart* Lih; *Tal ei ole oma luba, ta piab sellega rahul olema, mis teine annab* Hää; *mis mul siin viga elada on, oma tuba, oma luba* Ris; *tal on luba kõik teha, mis tahab* JMd; *õmaga luba tehä, mes tahad* Kod; *ei tohi oma `loaga `minna* Pil; *tämä tulli oma `luage* Hls; *ma tei esi oma `luage* Krk; *ma\_le esi endä peremjjs, mul om luba minnä sinna, kos ma taha; oma `luaga ma midägi `võtma ei lää* Nõo; *ku inemine maha kukku, siss võis uma lubaga üless tõusta (vähestest õigustest); ma\_tul`li ni_sa-ma uma lubaga, vaest no `ot`sma nakatass kotun; ta om õks ülemb ku miiss, mihel ei olõ medägi lupa, ei `õigust ei?; mul om luba uma ihuga tetä?, mia ma_taha* Har

lubadus *lubadu*|s Kuu, g -se Jõh Khk Põie Emm Rei spor Lä, Aud Juu JMd Trm Kod Lai KJn Hls, -kse VNg; *lubadu*|ss Krk, g -sõ Krl; pl *lubaduse* Nõo kindel lubamine, töotus *Lubadus ka ju hüämies* vns Kuu; *Sie oma lubadust ei pia* Jõh; *see_o valelik, kes ep täida oma lubadust mette* Khk; *Lubas siit läbi tulla ja pole tulnd midagi, täma lubadused on sõuksed ikka* Põie; *Äga lubadus äi toida* vns Emm; *lubadust anda on kerge* Rei; *lubadus ea küll, aga saa selle järele tehtud üht* Mar; *Mehe sõna ja lubadust peeti au sihes* Han; *sa oled ikke tubli, et sa oma lubaduse täedad* Juu; *ta ei pia meeles oma lubadust* JMd; *ei see mees oma lubadust pea* Trm; *ma õma lubaduss täedän, valejes ei jäe* Kod; *lubadus om nüid juba ant, tagasi võtta ei saa* Hls; *lubamin jääss lubadusess ja tegu jääss iki tegemede; ää lubaduss o parep ku sitt anmin* Krk; *mõni inemõni ei täüdü ummi lubaduisi* Krl || fig Sõie *oma lubaduse* εε Emm **Vrd** *lubaus*

lubah(h)ama → *lubama*

lubah(h)us(s), lubajus → *lubaus*

lubama *lubama* R eP Trv T spor V, *lubame* Hls Krk San, *luvama* Lei, *lubah(h)ama* Har/-mma/ Rõu Vas Se Lut, *luppamõ* San; *lupama, lubata*° Krl/-mõ, -dõ/ Vas Röp; da-inf *luada*° Rõn/-da/ Krl Vas, *luppa* Vai; tud-part *luvatu* Kuu Vai, *luatu* Kuu Ote, *luat* Krk; pr (ma) *lupa* Võn Rõn San V, ipf *luvasi* Plv

1. *lubadust andma, töotama; lootust andma lubada on üä kerge küll, aga egä täütämine ei ole nii kerge* Kuu; *Mies lubamas, aga sant tasumas* Lüg; *Taevas päeva luojas elepunane, lubab jusku vihma* IisR; *sie lubasid vargale tulla ja kävidki meil vargal* Vai; *lubas nõnda uulte otsast; nõndat poolest suust lubab, vastu meelt see lubamine* Jäm; *akkas mind ähvardama, lubas maha lüüa* Khk; *Ta on kerge mees ise lubama küll* Põie; *ta lubas moole üsna poolest suust* Muh; *lubas pühabaks valmis teha* Mär; *ää luba mud'u* Tõs; *ää lubamine aab sañdi ka ukse tagat ära* Saa; *ema puolest suust ika lubas, aga ega ta täiesti luband ühti* Hag; *ta lubas mulle ikke soapad teha, aga ei teind ühti; vihm ikke lubab ja ähvardab tulla, aga kaob ää viimaks* Juu; *luband ohre tuua kaks-kolm kilu* HJn; *kas ahi lubab akata küdema* Koe; *lubas mulle naisest tulla* VJg; *õlen ennast teisele ära lubanud* Trm; *tema lubaßs puid raiu* Hls; *luaßs iki tetä, aga jäit's tegemede; mea võti puu, luasi tal pähä anda* Krk; *lubajit om pal'lu, aga täitjit om veedi* Puh; *aige lubass ärä koolda ommuku; ma lubasi tälle piimä viiä, ma_s taha oma sõna murda* Nõo; *ää tjuu ku lupparki, mis tjuust, et tegijet ei saa* San; *luati küll, et mastas kõige iüst, a midägi_s mastat*° Krl; *timä lubasi kõik halva kombõ maha jättä*°; *sa olõt lubahamma miis küll, aga täütamisega ei olõ sul tekugi* Har; *mul eski suur rõõm, et inemise_lubahasõ ar_tulla_talgohõ; parõmb halb täütmine ku hää lubamine* Rõu; *poisi_lubahasõ_ka, et küll_mi su iüst kõnõla; lubahasõ_kul ausahe matta*°, *a tiia äi määne aig sõss om, ku ma_koolõ* Vas; *lubasiva poolõ sulasõllõ* Se || *akkab lubama* (sünnitus läheneb) Ris

2. *luba, nõusolekut andma [tal] Luati isegi räädikä* Kuu; *me ep saa massinad, ta oli juba* εε *luband* Khk; *lubad sa mind külase* Muh; *meid põle küll lubat, käisime oma tahtmest seal* Rei; *poissa ei lubatod rabeleda* Kul; *isa ei luba* Mär; *luba mind ka pidule* Tõs; *Kas teie piäks meitele oma oost lubama* Khn; *koeral lubati kül'maga kamres magada* Saa; *kas lubad mul siin istuda* JMd; *ma lubasin tal ää minna* Tür *ei tema luba kedagi*

`reakida Trm; vanemad ei luba `poega naist võtta Plt; vaestlast es lubata sinna (peole) Vil; kas sut `luati või tullit ilma `luate; `sädüss ei lua Krk; `tüt'rige lubati lao pääle magama; luba ma `eitä su `säangi `veitsiss aass Nõo; tsiakarjan käisi, `tsiaga `sõita es lubata Ote; talu ol'l pojalo lubat Krl; lubakõ mul ka\_ `tarrõ minnä?; ala_lubadu taal `täambä kohegi minnä?; ega ma ei olõ lubahaja, mine küüsü esä käest Har; tõõnõ võt't hõbõsõ ar?, et mullõ lubati; ussaia pääle lubati tyyd `poiissi matta?, muialõ es lubata? Rõu; es lupava? inne `leibä süvvä?, ku `uutse leib saasõ Plv; jummal' lupa ai? eläjät vaivada?; lubata ai? latsõl kül'li piteh `hulkma minnä? Vas; esäl om hallõ `anda?, a [olõ õi] midägi tetä?, ar? om lubat Se

3. võimaldama obone ja kaks `lehmä, `rohkemb juo pidädä ei saand, kuda `einämaad lubasiväd Lüg; es tohi `põldu `tõosse minna - - teris küll lubas Jäm; aeg ep luba, lestad jäävad mere Khk; see oo vana kulu, kui aeg ei luba, ta peäb `jäemä, pere `väike, kis ää teeb sis Vig; Ku lüket `laássid, `tõstsid niipailu ette ku rindpuum lubas Hää; nõnna pidi rest `astma, kuda ruum lubas Kod; sadused ilmad ei luba `einä tehä KJn; kel arm ja `elduss lubass, tyy and [vaestele raha] Nõo; `tervüs es lupa? inämb vabrikuh olla? Röp

lubajmökk (lahke) lubaduse andja Lubamökk, lubab, aga ei anna miskit Mus

lubaus luba_us Vai; luba_u|ss Krl, lubahu|s Har, lubahhu|ss Vas, g -sõ; lubaju|s g -se, -kse Kuu Lubajused ei tie `luoma ramusaks; Eks lubajus ole ka üä mies vns Kuu; oli luba\_us `sinne `tulla Vai; ei täüdä ummi luba\_uisi Krl; lubahus küll ol'l, aga `täütmädä viij Har; sõss ol'l iks lubahhuss, et ku koolist vallalõ saa, sõss tulõ Vas

luberik luberi|k g -gu lohklik, mõlkis pañg om luberik Trv

lubi¹ lubi g lubja p `lupja Khk VII Muh Emm Rei L Nis Juu Kod Äks VIPõ eL; lubi g, p lubja Sa Ris; n, g, p lubja Var Vän Jä ViK Iis Trm Ksi Plt, `lupja VNg Vai; lubi g, p `lupja Jõe Kuu Lüg lubjakivi kuumutamisel saadav valge aine lubi tehässe pae kivist, põledetta `ahjus; `kussutamatta `lupja jahu pane `aava `pääle - - siis ei lase mädänedä ja paneb vere ka `kinni Lüg; lubi o `valge, pannaste seinä `pæele, vititaste seinad `valgeks Ans; kustutamata lubjale kallatse vett `pæele, siis tuleb kustutud lubi Khk; Kevade riputadi lubja taimeste `peale, siis kerbud äi sõõnd `taimid ää; Sai oli nii `valge naagu lubi Põi; paekibidest põletatasse `lupja; `enni oli lubjaga keedetud `seepi Mar; kudas lubja `kangus oo. vašt oo kõvadamad paed, `rohkem põletada saab, siis oo `kangem lubi Var; Näüst `valge ku lubi Hää; see oli nii suur töö, et ei tea, kust `jõuluks `lupja soab - - et soaks ikke `jõuluks toa `valgeks Juu; ega lubja igalt puolt suagi JMd; kui vesi uhub liiva ära, jäävad pisikesed kruusa kivid järele - - kõige parem ehituse `juure lubja teha Sim; ea `valge lubja Trm; lubi pane `auku, `viska vett `piäle, akab kõhe põlema, koheneb ja `kerkib nagu sai Kod; [puunõusid] õeruti lubjaga ja mis `ästi `puhtast viis Äks; ega igast paest `lupja ei saa, sinisest ei saa Plt; lubi laarip viij `sel'gess; siin `tõmbav `larmi nõnda\_t lubi (krohv) putuss laest maha Krk; ega muiald `lupja es saa, ku esi palutiva Nõo; kistutõdu lubi om peenikene nigu `pul'bri; kistutamada\_lubi om tükün, tyy om palotõdu lubi Kan; Lubi ol'l nii `kangõ, sei mul kõik' kää_ `kat'ski? Urv; lubjast ja ruusast te'ti kal'k Rõu; lubjaga tetäss ehitüse tyyid; `lupja külvetäss süu maie `pääle Plv; karastõt (kustutatud) lubi Vas || lubjakivi siss `pañti kõrrast tu haud `lupju täüs; mia ille? lubja? omma?, nyy ei saisa?, ei pia tulõl `vasta [ahjuseinas] Har

lubi² n, g *lubi* katuselaast *Vana maja* `olli õlekatusega, aga uue maja katus `lүүdi *lubidega*. *Lubisi sai sae`veskist `osta* Hää

lubi³ → klubi

lubijahi lubjaahi *tetti lubiahi ja palutedi `lupja; tetti tuli rehe`ahju, siss üteldi: nüid `miilab nigu lubiahi* Nõo **-kivi** lubjakivi *selleperäst et pal`lu lubi`kivve `olli, selle tetti lubiahi kah; meie nurmen `olli ka pal`lu lubi `kivve, me joht lubikivedest `lupja es paluta* Nõo; *kui `sanna tetti, otsiti lubi kivve, et es läävä nii ruttu puruss - - tetti ahju võll, lubi kivi võlli omma kiindmämbä* Kam; *Siss `paanti viijl sammaldege [õlgkatuse] ari üle ja `pääle `paanti ilusa lubikivi ja paekivi, ilusa `lapligu `valge kivi* Rõn **-kärn** lubiraig *vanaemä mõsk endä poja pääd, pää `olli lubikärnän; pää om lubikärnän, pigimüt's vaja pähä panna* Nõo

Vrd lubjakärn

lubine *lubine* lubjane *kui `trehväb lubine sein, miärib ärä* Kod

lubipea (kiilaspeast) *kae ku lubipää tulep* Ote

lubiraiane a < lubiraig *Vanast määriti lubiraiaast pääd sannan - - ja ülti, et pandass pigimüts pähä enne vihtmist* Urv

lubiraig (nahahaigus) *lubiraig om loomal pääl* San; *Vanast ol`li\_pää\_lubiraian, sääntse `valgõ raia_pään, ku `kraapsõt, sõss tul`l nigu `valgõ jahu õnnõ* Urv; *pää pääl ol`l olnu? - - lubiraig, paks koomõ päähän, all mädäsi, ai vett `vällä* Rõu; *lubiraja `haigõlõ pandass `lamba mago `päähä* Plv; *pää om lubiraah, sääändse `valgõ raa?, kuiva? raa?* Se

Vrd lubikärn, lubja|haigus, -kärn, -tõbi

lubistama *lubistama* lobistama *lubistab paegal meres; pala ilm - - aab merese lubistama* Tõs

lubjahi lubja põletamise ahi *`mõisas õlivad ikke `suured `lupja `ahjud, kus puid `sisse `pandi ja põledetti. `lupja `ahjud õlivad `ninda samati ehidettu kui sie sama tua ahi* Lüg; *suured lubja ahud oo - - sada vakka `lupja soab ühe korraga* Muh; *lubja ahju tühjendamine on ermus töö* Rei; *lubja ahost tuuasse lubi, aga kustutamata* Mar; *lubja ahju vare äärest lähäb tee `alla* Mih; *`mõises oli lubjaahi, käesime sealt `lupja varastamas* Juu; *lubja ahi lagunes ää* Kos; *one lubjaahjud, `korja aga paekiva ja pane ahaju `õõguma* Kod; *lubjaahi on ümärik, maa sehen, alt käib suu `sissi* Krk; *meil `Kõrgekengu mäel `olli lubja ahi, kaits `ahju `kõrvu viijl* Nõo; *esä tek`k lubja aho, palot` `lupja* Rõu **Vrd** lubiahi **-auk** auk lubja kustutamiseks *Lubja augud olid, lubi `kustus `aukus mulla all mütu `aastad* Põi

Vrd lubjahaud **-haigus** lubiraig *kärnä ollive pähän, sij õigati lubja `aigus* Krk

Vrd lubjatõbi **-haud** lubjaauk *kaeveti aud, `panti lubi sinna `sisse, tuy `olli lubja aud - - kõege parõmb `olli, kui avvan sais `aasta `aiga, siss `olli äste vägeväss* lännu Ran **-jahu** kustutatud ja jahvatatud *peen lubi lubja jahuga tehakse tuad `valgest* VJg; *rohvi lubi tetäss, üt`s kašt lubja jahu pannass `sisse, siss vett `pääle, mütäge lopits läbi* Krk

lubjak(as) *lubja|k* Puh, g *-ku* Hls; *lubjak|as* Põi Kod, g *-a* Tõs KJn Puh; *lubjakass* Krk Rõu *lupja sisaldav, lubjarikas* *Lubjakas* maa koht Põi; *kõik vili tahab lubjakast* maad Tõs; *lubjak savi; mõnes kottal om siast lubjakud* maad Hls; *me vesi om lubjakass* Krk

lubja|kivi (kivim) *kehv aeg oli, tegid `tõrva, lubja kivisi põledati ja* Mus; *Lubjakivi on `valge paekivi, mis kaua moa peal olnd, sellest põletati lubja* Põi; *Lubjakivi on puhas paekivi, senest kolvab `lupja põleta* Emm; *lubja kibi suriseb, vett pannakse `peale* Mär;

lubjakiba `võeti maa seest `väl'la, see oo seesama paekibi, kellest sii kõik kibiaead oo `tehtud Mih; lubja kibi pidi `valge olema, kellest pidi `lupja `soama Juu; `korja aga paekiva ja pane ahaju `õõguma Kod; `seantse mäe `kinke sehen om - - lubjakivi rahk Krk; tuu mis lubjakivist palotadass, tuu om iks kistutamada_lubi Kan; lubjakivi? palutõdi peenikesess, siss tetti kruusaga kokku, siss `tuuga tetti müür Har; kat's havvatäüt `korssimi_lubja kivve Rõu **Vrd** lubikivi **-kärn** lubiraig Mes kanal on `jalguie külis `lupja `kärnäd, sidä ei `maksa `hauduma `panna Kuu; lubjakärnad tullid loomadel `sel'ga, seaksed `valged latakud; lubjakärnal `tehti kanasita lipet - - siss `tehti pää selle kanasita lippega likes Saa; lubja kärn inimestel peas, `valge, `juuksed võtab peast ää VJg **Vrd** lubikärn **-leenis** lubja ja tuha segu `enni keedeti leenisega `seepi koa. `tehti veel lubjaleenist, tuhk ja lubi `pandi segamisi, `pandi `keebe vett `peale ja `lasti ää settida, seebikibi põlnd mette Mar; tehti lubja leenist, kellega `seepi keedeti. nüid oo seebi kibi, sellega oo `õlpsam Kir

lubjane lubja|ne g -se spor eP, Hls, -tse KJn Krk Puh San; lubja|nõ Lut, g -tsõ Khn Krl Rõu Plv, -dsõ Har Vas Se; `lupja|ne g -se Kuu VNg Vai lubjaga kaetud, lubjaga koos; lupja sisaldav selg on `lupjane Kuu; `lupjane `seina VNg; lubjane vesi Jäm; Ise õleni lubjane kut lubja tont Põi; `riided oo kõik lubjased Mär; parand lubjane kõik. lubjast parandad saüt pestä Tõs; Lubjanõ sein miärib `riidi Khn; lubjase `veega kõrvetadi seinä äärest nõgesid Saa; see nihuke lubjane moa, lubja korra lööb `peale, kui `vihma on sadand; sein oli nii ull lubjane, inimeste sel'lad olid kõik lubjased Juu; vesi on nii lubjane, pot'i põhi - - kivistab kohe JJn; õõnapu puu ei `kasma lubjase mua piäl Kod; lätte vesi om lubjane, `siande kõrd jääb paa `põhja Hls; lubjane kõva vesi, lubja olu om sehen Krk; käe omma lubjadsõ, mõsõ_`puhtass, siss saat süüä? Har || portselanist ilosa livva, lubjadsõ, na omma `kal'li livva? Se; lubjanõ piip `etkona (kunagi) ol', `valgõ piip sääne Lut

lubja|rant lubimört lubjaraüt on liiv ja lubi segamini; riha all on seinälused vaja `kiinni ravitada lubjaraütiga või saviga Saa **Vrd** lubjavarp

lubjastama lubjastama Nõo; nud-part lubjastand Jõh, `lupjastand Lüg; (ta) lubjastab JJn, lubjassab Kod

1. lubjaks saama nii `kaua ka ikke tuli õli `paasidel `ümbär ja all, kui näd õlivad kõik purud ja `lupjastand kõik (lubjapõletamisest) Lüg; nägu `valge nagu lubjasset Kod

2. lubjastuma nii lubjastand vesi, et ei saa `pessa Jõh; vesi on nii lubjane, pot'i põhi lubjastab ära JJn; katel sidess ära lubjassand Kod; vana pidänävä noblut `süümä, siis veresüün ei lubjasta Nõo **Vrd** lubjastumma

lubjastumma lubjastumma lubjarikkaks muutuma soonõ? umma? är? lubjastunnu? inemisel Plv **Vrd** lubjastama

lubjastus lubjastus Vig Lih Plt, g -e Aud lupjumine lubjastus oo `silmesse löönd, võid pimedäs jäädä Vig; [küüslauk] pidade veresoone lubjastuse `vastu olema Aud; pia ka `kangesti laalab ja müriseb. `ütlevad ikke, et on veresoone lubjastus Plt

lubjatama lubjatama VNg Mar Kse Tõs Koe VJg Plt Puh lupjama, lubjakorruga katma enne pühi tuleb `kamreid lubjatama veel akata Mär; lubjatas lage Koe; akkame tuba lubjatama VJg; mis toast lubjatada, ega ta `valgeks lää Plt

lubja|tõbi lubiraig ükskord nägin, vana inime oli, käävarde peal olid üleni `valged kärnad nagu lubi ja `ermsaste sügelevad, see on lubjatõbi Juu **Vrd** lubjahaigus **-varp**

*lubjava*rþ lubikrohv – Jäm Krj **Vrd** lubjarant **-vesi** lubjasegune vesi oli puu `lüpsigud `ennemald, sene pidi -- `lupja `viega pesema VNg; lubja vesi pidi rasva ää `sööma [pesemisel] Mar; Kui parkima akati, siis pandi nahad kõige enne lubjavette Trm; kaeveti auk maa `sissi, `panti `sinna `auku [kasekäsna] ja `panti lubjavett `pääle Vil **-vilt** hrl pl vildist talvejalanõud Üeldi lubjavildid -- ei õlnud neil nahku ümber ei kedagi Trm; lubjavil`did, nad olid `karvadest `tehtud, lubjaga kokku `pandud Lai

lubritseme lubritseme piipu tõmbama mis sa iki lubritset, lul'l `lõuge vahel ilmast `ilma; mea ei salli seast mijst, kes ütte ilmast `ilma `piipu lubritsess Krk

luda¹ luda RId(g lua Vai) Vän Kad VJg Iis Ksi Lai(g lua) Plt, lud'a Hää Trm

1. (töö)riist **a.** terava otsaga puu- või luupulk tohu või niine kiskumiseks; viisunõel ludaga `pistetä `õtsad läbi, kui `viisu tehässe; toho `kiskumise luda [on] `luoma `sääreluust Lüg; luda on luutükk, kellega `võrgule `korkisi `peale `pandi Jõh; meil `tehti `merdo ludadega. ludaga `torgeti läbi `kuuse `kuorest Vai; ku nõelutaks `viisa, siis pistetak lud'a ots `sisse ja kangutadaks auk suuremaks, siis niine ots läheb säält läbi; kõik korvid `tehtass ludaga Hää; luda, sellega tehässe kasetohust `märssisi ja `viisku kua `jalga, kaha on natuke kõver VJg; lud'aga soab pika sua Trm; ludal on teene ots terav ja teene ots on tõhts Ksi; minu luda oli kadakast `tehtud; luda oli sõrme jämedune, sarvest `tehtud, lai ja alt õhuke, soon sees -- ivake ots ülespoole nigu kõver nõel; isa tegi `pastlaid, siis ludaga aeas paela `sisse Lai; luda pulk, millega tehässe `viiske, teine ots on lai, sellega lükatasse niint Plt **Vrd** lusa² **b.** soalipits Sua siud niiede ette rippu, lud'aga `tõmmad `veede otsad `piide vahelt läbi; Lud'aga pañti ka kangast sukka Hää **c.** puupilbas söögiriistana Lastel, ku isi `süüma akkasid, sij `ol'li esimene amet luda tiha, või sis nuge või `kahlvi `ol'li, lud'asi `ol'li laua äär täis Hää; puu ludaga võt'id lapsed võid kardulille `piale Iis

2. adralusikas – Kad

luda² luda g luda Jõe Kuu pej väike (jõe)paat luda on `väike madal joe paat; mis on `väike madal ja vilets, `üita siin ludaks Jõe; Ei sen va ludaga voi küll enämb mere `pääle `mennä, sais `tohkema ärä Kuu

luda³ luda TaPõ Plt TMr(pl load) luga luda one ümmärik nagu piitsa vaars, üks nupp õtsan; ludadess kduvad `riidid sāngi ette, ilos kalasabaline Kod; järve servas on ludad ja mõned `kõrkjad; mat'tisid teevad ludadest, pille`roogudest ei saa. luda, sij on ühe`tauline, `sirge; kaur sij tññ pesa roo `sisse -- pillerood ja ludad `korjab `senna kokko Äks; luda on vil'ja kõre `moodi, roheline Plt **Vrd** ludu³

ludama ludama kondama Ludab `ringi IisR

ludane a < luda³ ludane ja mädä järv; ludane serv, pali ludasid Kod

ludas ludas **a.** õigunud ree pia on ludas Lai **b.** lamandunud vili on ludas Lai **c.** deformeerunud paadi ots võib ludas `olla Lai

ludasse ludusse on väga ludasse vajund, nigu võrmist ära vajund Lai

ludassik ludaśsik koht, kus lugad kasvavad – Kod **Vrd** lugastik

lude¹ lude g -me Jäm Han, -ma Ans; lute g `lutme Han

1. a. (karva)ude mõned ludemad on pæes, `varsti tulad `neegid `iuse ludemad pæest Ans **b.** tulesäde Lude kukkus peeru otsast einde `sisse; Põle `ühtegi tule ludet änam `ahjus Han

2. a. raasuke *Põle lebalutet majas; Põle änam vil'alutet `salves, näl'g kää* Han b. õhuke kord *Lumelute oo täna maas* Han

lude² *lude g lude (umbrohi) linade sihes on luded; katku luded ää* Jaa **Vrd** *ludi*², *luuded*

lude³ *lude mõrratiiva tugipuu Mõrra tiiv on pitk, järest lõhast, selised ääres, luded sihes, nee pidavad ta `püsti* Põi

ludemed pl *ludemed* Jõe Kuu Hlj VNg Kad *rebad `püksid `langesid ludemetele* Hlj; *ludemed vaid `ühte `puhku `liiguvad, enne kui magama jääb; sie `liigutab ludemi* VNg; *ludemes ~ ludemil* rebadel, ripakil *`püksid on ludemes -- on `perse peal* Jõe; *`Kergidä oma `püksü, `aeva on nie sul ludemil* Kuu; *käis alati püksid ludemes* Kad

luderik *luderik* k g -ku loru; *pikaldane luderik kuer, tieb `musta tuba; tämä on jo `ninda pikkaldane, käib ja tieb `aiga`müüdä, luderikku `muodi `könnib* Lüg **Vrd** *loderik*

ludi¹ *ludi* Kuu Jäm Kaa a a. tihe; *lühike, madal kimar ludi karu* Jäm; *Äärdes kasub ludi roog* Kaa b. *laiaks muljutud, lame `Ennemi, `millas `auku`leibi `teimme -- odimme `raska pudeli, `minjeskä `kiersimme [taina] ludiks; `Leiväd olid `toise `kasti all kaik ludiks `menned* Kuu

Vrd *ludu*¹

ludi² *ludi* Kaa Muh (erinevad rohttaimed) *Selle ludiga pole muud kut katusearja pæele, malkade ala aitab panna* Kaa; *ludidel oo `kolsed `õitsed; ludid ei `õitse, muidu `sõuke arki rohi, pisike arki `otsas; ludid kasuvad odra sihes, nõnna samma kõrguksed oo; linade sihes kasuvad koa ludid* Muh **Vrd** *lude*²

ludi³ *ludi* Krj Põi (seltskonnamäng) *`mäntki ludi. kõik poisid ja tüdrukud olid ludil segamine, istuti maas -- põlved olid kõigil `rõukus õlal, käed `põlvede alt läbi. ninarätikust `tehti ludi, seda `anti siis `pääle õheteise käde säält `põlvede alt -- üks oli sihes, see `püüdis ludi, kelle käest sai, see läks jälle `sisse ludi `püüdma* Krj; *Ludi `mängi ma east änam äi mäleta, nina rätikust `tehti nirk, seda `vääti siis õhe teise sülest läbi ja kelle sülese nirk jähi läks `jälle `välja* Põi

ludi⁴ *ludi* lsk lusikas – Vai Hel

ludima¹ *ludima* Khk Mus Muh Rei Lälõ Saa

1. *kiiresti liikuma, jooksuma, vudima kus sa lehed ludides; kana pojad `akvad vana `järge ludima* Khk; *kaśs ees, koer ludides `järge, kut oleks sada `jalga all* Mus; *siil lähäb ludides; pisike laps akkab juba ludima, `köima; poiss tuleb ludides vanaemaga `kirku* Muh; *mis sa ludid, kukud maha, lüüd näo kat'ti* Saa

2. *aeglaselt liikuma, venima Ää sa jäe maha ludima* Vig; *vana kroni, ei ta tee tööd ega midagi, muudku ludib `piale; ma tahagi pikali `olla, ma lähe ennem `väl'la, ludi sial* Kse || *logelema Taal ükskeik, kos selle pæeva ää ludib* Khk

Vrd *lodima*¹, *ludima*²

ludima² *ludima* Saa Nis Iis KJn *imema talleke võt'tis nisa suhu ja akkas ludima; laps on kõhu täis ludinud; laps tahab `sõrme ludida* Saa; *laps ludib nisa, võtab ku ludin* KJn || (söömisest) *pudru `pandi kausi `sisse ja piim oli püt'i sees. ja lapsed ainult ludige* Nis **Vrd** *luduma, lutsima*

ludime *ludime* pilduma *`õunu olli tuul maha `lõhkun, ludisiv `korvi; ludi nüid [kartulid] ruttu `korvi* Krk

ludin *ludin* g -a Khk Mär Saa Kad KJn *deskr* *pardid ludistavad nokaga vee sees, mis paljas ludin`lahti Khk; kui koera ku'sikud imevad, siss on ludin kuulta Saa; põrsas sööb ku ludin KJn Vrd ludsin*

ludinaga *ludinaga* Kuu Lüg *ludinal Siel läks kaik ludinaga; Sie kelk tuleb sul kohe peris ludinaga järel, ei ole sest midägi, et haukuorm pääl on Kuu; Iir juoks ludinaga`meie rie`alle Lüg*

ludinal *ludinal* Kuu(-ll) IisR Ans Mus Kaa Mär Han Kei Juu Jür JJn

1. kiiresti, ladusalt, takistusteta *Ludinal tuli toht`ümber puud`lahti Kuu; Eks sinul jah lähe kõik tüöd ludinal IisR; Sönad tulavad ludinal Mus; Kui ilmad seiksed kenad oo, läheb einatöö otse ludinal Kaa; kui ea mokamees oo, laseb kui ludinal Mär; Ea teega läks linnareis edasi ludinal Han; Mõtlesin, et - - [ta] meie kõrti ei taha, aga läks mis ludinal Jür; kui [kuke]`kieva vette paned, siis tulevad nii ludinal ära suled JJn Vrd ludsinal*

2. pladinal [vihmaga] *mine nõnna ludinal et Juu*

Vrd *lodinal¹, ludinaga*

ludisema *ludisema* Mär KJn; (ta) *ludiseb* TÜR Kad Kod *ludinal minema Läheb nagu ludiseb TÜR; veeke laps juakseb ku ludiseb; tuli`müüdä raja ku ludisi; koer tuleb ku ludiseb Kod || seened ludisevad pihust`väl'la Mär*

ludisema² *ludisema lödisema* Ku kodo`saima, sis viel ludisesin; Tulin -- kodo, ludisesin`külmäst Lüg **Vrd** *lodisema*

ludistama *ludistama* Kuu Hlj Khk Pha PJg Juu KJn; (ta) *ludissab* Kod

1. kergelt pesema, lodistama *Ludistin vähä pihuje vahel jakkit, ega sidä`villast tohi kovast`nühkidä Kuu; nüüd ludistata [pesu] kää vahel Hlj; ludistasin natuke peo vahel ää, eks ta`jälle`puhtam ole pähä`panna Juu || mehkeldama Söuke asi ei sünni, omal naine sää, ta aga ludistab teisega Pha*

2. pladistama, sulistama *pardid ludistavad nokaga vee sees Khk; sedasi oli ea [vees] ludistada Juu; tilliksed kalad ludistavad vee sees KJn*

3. imema, lutsutama *lapsel`anti [toitu] suhu ludistada PJg*

4. muljuma, pigistama *Ärä ludista pihus`lilli ludiks; Ärä ludista kodi`vasta, munad`lähteväd puruks Kuu*

5. (kiirest liikumisest) *ludissab juassa* Kod

ludjap *ludja|p (-d'-) g -pu* Kod MMg *lodjapuu ludjap suur asi puu ei öle, tämä one puu taim; lud'japu ma'jad one elepunased, kole vihad Kod || võta lud'jap (malk) Kod*

ludr *ludr (-d'-) g ludri* *keerd suured ludrid o lõnna sihes; suur ludr jäeb teise lõnna`peale, siis oo kuur sihes [korrutades] Muh*

ludrama *ludrama* *lobisema mis te ludrate oma suudega Khk*

ludri¹ *ludri* Muh Rei Hel *loru; lohakas See Villem pole ikka üks täiesti`õige mees,`kergete`otsadega nägu ludri Rei; [ta] om kübärä üte külle`pääle`panden ku ludri kunagi Hel*

ludri² *ludri* *vedel piima-klimbisupp Ludri om siss ää, ku enne kõtt tehet täis om, mudu aab sõjdmise raisku Pst Vrd lidri*

ludriku|magu *õgard küll on ludrikumagu, ajab`sisse nõnna ku eläjäs Kod*

ludrima *ludrima* Khk Pha Muh Emm

1. kiiresti liikuma *kus sa ludrides lähed`jälle; [teda]`nähti koa koju`lutrivad; [veski]`värkel ludrib nõnna ruttu, kui tuul`väljas oo Muh*

2. paksemat toitu otsima *Närp loom, otsib aga paramad, ludrib ninaga põhast Pha; Sead ludrivad künas, lasvad vesisel ammaste vaheld tagasi joosta ja otsivad paksemad tükkisi Emm*

ludrin *ludrin lurin – Emm*

ludrinal *luristades Sead tahtvad ikka ludrinal süüa Emm*

ludrits *ludrits (keerlevast asjast) tea mis ludrits see oo Muh*

***ludritsema** *istub äнна peal ja ludritseb seal (sõuab ühe aeruga) Muh*

ludsi|lill (taim) *ludsilillel mett om tüven, kõllane,`äitsne om nagu pistet`külgi Krk*

ludsin *ludsin g -a ludin laits võtab ku ludsin nisa otsan Trv*

ludsinaga, ludsinal *ludinal kolme`aastane, aga imeb, võtab nigu ludsinaga ~ ludsinal Nõo*

ludsu¹ *ludsu sile; nudi [ta] om alati ninda ludsu`näoge, temäl vist ei kasvagi abet; Miul ei ole ludsu`pääge`lehme ollugi Krk*

ludsu² *lud'su lutt lastel andas lud'su Pst Vrd ludu²*

ludsuma *lud'suma imema, lutsima vanast`olli räeme ollu, siss peremijs lud'sunu nyy pää ka läbi, mes`tijnre kõrvale pannuva; võtit katusse kül'lest iä`tilku, lud'susit noid ilma tõste nägemäda Nõo*

ludu¹ *ludu Lüg Jõh Muh, lud'u Hää Saa Juu Jür Kod Plt KJn u Rõu*

1. madal, lame *Mõnel on ludu piht (längus õlad),`kangesti ludu pihaga Lüg; ludu`õlgadega mies, madala`õlgadega; Ei õle ilusa`plaani [hobune],`liiga ludu`perse on Jõh; kui otsaesine ei ole järsk, lähäb taha`poole - - see on lud'u ots Plt Vrd ludi¹*

2. lidusse kana laseb kukke ette ludu, et kukk`pääseb`selgä; jäniss veäb`kõrvad ludu, kui`kardab Lüg; l u d u k s ludus ole aga nüid luduks`põesa all, et sa mitte_p illita ennast; näed kui luduks kanapojad ema tiiva all oo; laps o luduks ema kurgu all Muh

3. a. (kõhnast olendist) *sa oled nihuke pisike nagu üks lud'u Juu; vars nõnna ku lud'u, kõhna, luud`püssi Kod b. nudi (loom) lud'ul on nina ja kõrvad lühiksed. lühikse kõrvadega loom on lud'u`näoga Saa; ane pueg ilusa lud'us (sileda)`peaga Jür c. lontrus Taast lud'ust saa õi joht autu`juhti Rõu*

4. soni suvel õlivad ka ikke`niskesed nokkaga`mütsid,`niskesi ludusi ei õld Lüg; Pane ludu pähä;`Sulle akkab küll ludu Jõh Vrd lodu²

ludu² *lud'u Phl/-d-/ Aud Saa Hel Puh lutt pista lapselle ludu suhu Phl; anna lapsel lud'u kätte, mis sa joõnitad tast Aud; latse lud'u Puh Vrd ludsu², lutu¹*

***ludu**³ *pl lud'ud kalmus lud'ud kasvavad jõe äärtes, laia`lehtedega; kui kõht valutab,`võetasse lud'ude`juuri, need on nigu sigurid, aga jämedamad Plt Vrd luda³*

ludukalli *lösakil; lohakil kana on juo ludukalli, ei sest saa`asja, on`aige; [tüdruk] ludukalli`poiste ies,`perse`laieli Lüg*

luduma *lud'uma imema laps lud'ub KJn Vrd ludima²*

ludu|müts *sonimüts, lotu`teine oli ludumüts, sie oli`riidest VNg;`Osta`karja`poisile uus ludumüt's IisR; Pisike ludu müt's - - oli peas Põi; üks pisike lud'umüt'siga - - käib\_sit`mööda Juu;`enne olid lud'u müt'sid Jür; Lud'u müt's pääs Vil Vrd lodu-, losu|müts*

ludune *ludu*|ne g -se madal, vormitu, lõrts *Nää ku ludune se sinu müts nüid on, eks `osta vahest `toine ka Kuu*

ludus *ludus* R/-ss Kuu/ Khk Kaa Jaa Muh Mar/-os/ Kad Plt, *lud'us* Jür Ann Lai KJn

1. lāngus, longus; kössis; ripakil, sorakil *ludus pihaga mies, sel on vimm `seljas Jõe; `tõine on kõhe `luodod ludus ja `küürus; sie on tõbine kana, `kõnnib suled ludus Lüg; Ludus `persega [hobune] Jõh; `Istus `teine `pengi pial nii ludus, tia, mis tal oli; Üks kana `ninda ludus, sie vist sureb küll ära IisR; pika kerega ünt oli kohe, saba oli lud'us taga Ann; lud'us pihad Lai || Küll oleks kodu lud'us, aga kus sa saad Jür*

2. peadligi, lidus *Kel on vähikäsed `korvalehed ja nie viel `oige luduss on `müöde pääd, sie on tige inimine Kuu; Jänäss `istus `kõrvad ludus Jõh; Ei akkand `miski kättä, `sõisas `kõrvad ludus (tusasena) Jõh; obusel kõrvad ludus, `vastu pæd, jo tä vihane on Khk; Koera kõrvad olid magades ludus Kaa; näed sa `kassi, kui ludus tesel kõrvad peas oo Muh; vanast olid pikad `juuksed, `soeti pia naha ligi, siis `juuksed olid lud'us Lai; kurjal obusel on kõrvad ludus, vagasel on kõrvad kikkis Plt; `väegä lud'us see müts KJn*

3. poolkinni *silmad on ludus Jaa*

Vrd *ludu*¹

luduse → *ludusse*

ludusk *lud'usk* g -i (kõhnast loomast) *lehem tuleb, `niiske lud'usk Kod*

ludusse *lud'usse* IisR/-d-/ Lai KJn, *luduse* Khk Kaa Jaa Phl

1. kössi, kokku; sorgu *`Tõmmab `ennast ludusse; `Aiged kanad vajuvad ludusse IisR; kui koer kardab, siis `tõmmab ennast lud'usse, teeb `ästi vokesest Lai Vrd ludasse*

2. peadligi *teise korra kui tä (hobune) väisind oo, siis ajab ka kõrval luduse Khk; Jänes pani kõrvad luduse Kaa; veab kõrvad luduse Phl; kui silitad `kaäsi, siis kaäs `tõmmab kõrvad lud'usse Lai*

Vrd *liduse*

3. (pool)kinni *Uni topib nii irmpati kallale, äi sii aita midagid muud, kut lase silm luduse Kaa; silmad akkavad luduse `vaibuma Jaa*

ludustama *ludustama* Jõe Jõh Phl **a.** peitma *mis sa ludustad ennast seal Jõe b.* kõrvu peadligi *tõmbama, lingutama Ta tige [hobune] ei õle, ta `muidu ludustab `kõrvi Jõh c.* silmi kinni *laskma Ludustab silmi nagu väsinud oleks Phl*

Vrd *ludutama*

ludutama *ludutama* Hlj Jõh IisR Phl, *lud'u-* Sim Plt *ludusse tõmbama või tõmbuma Ega ta (hobune) ei `ammusta, ta `muidu ludutab [kõrvu] Jõh; Üks kana on ludutama akkand; Mis sa sedavisi ludutad, tule `lähme `maasikalle IisR; obone lud'utab `kõrvu kui kardab Plt Vrd ludustama*

ludõhine maksalutikaid *täis mass olõ_i[?] terveh, mass om ludõhine Vas*

ludõhõ pl *ludõhõ[?] Rõu Vas Lut/-hhõ[?]/ maksakaanid *massal umma[?] ludõhõ[?] Rõu; `lambal umma[?] massa siäh ludõhhõ[?] Lut Vrd ludõma, luttõ**

ludõma pl *ludõma* = *ludõhõ* *`Lambal umma`ludõma sisen, sõss um tõõnõ kõhnas jäänü Rõu*

lue- → *loe-*

luegus longus *tubaka ladvad oo `luegus `kange palavaga Tor*

luksasti kiiresti, jõudsalt *Tuul vei `paadi `luksasti edesi; `Jousimme peri `luksasti edesi* Kuu

luer *luer* g `lueru kudumisviga võrgulinas – Kuu

luet → loode¹

luga *luga* g *lua* (*luga, loa*) Äks KJn Trv Hel T; *luga* g *lua* p *luka* Rõn San V(g *luga* Krl) rohttaim (*Juncus*) *luad* kasvavad järves ja jões KJn; *ja kui illuss mõts `olli, ku sa all `kõnsit, siss ta nigu luga `kasvi Puh; lugasist tetti `puüte, `panti tõene tõesele `pääle, siss `minti ojole, siss es lähä `põhja Nõo; viij sihen om kah kõige sugumast `aina, sääl om lukka ja pilli`ruugu ja lõmme`lehte Ote; pauna? tetässe? luast Krl; lua\_kasusõ järve veeren vii sisen, lua ja\_kalmusõ?; toolitegijä käävä ega suvõ mi järven lukõ `ot'sman Har; illuss `sirge pik'k mijss nigu luga Plv; nurmõ `kraave siseh kasussõ? `peenkesõ? lua?, `minkest koetass `perge Rõp; ar `kasvi lukõga kõik' haud kiini; lehm om ar sõõnü? kõik' lua? Se || luht, jõeäärne heinamaa *luga pääl vedäsime* [noota suurvee ajal] Trv **Vrd** luda³, lugassed*

lugane *luga*|ne g -se lugasid kasvatav *lugane einäma* KJn **Vrd** loenõ

lugassed pl *lugassed* load *lugassed* - - mis jões kasvavad Ksi

lugastik *lugasti*|k g -gu koht, kus load kasvavad *lugastigul kasuss pal'lu luka* Krl **Vrd** ludassik

lugeja n, g *lugeja* Jäm Kul Saa Juu Ann Tür VMr VIPõ Hls Nõo, *lugija* Kuu Jõh Kaa Käi LãPõ Tõs Ris HMd Amb TaPõ, *lugeje* Krk Hel, *lugõja* Kan Urv Vas; *lukõi* g *lugõja* Vas Se

1. tgn < *lugema põle tast lugijad kedagi* (ettelugejat) Rid; `vaeste `rahva laps ole, põle suurt *lugija `ühti* Tõs; *siin ei ole `nuori ega ole lugijaidki* (raamatukogu kasutajaid) Amb; *lakõ väli, kirjiv kari, tark kaõa `kaitsja = raamat ja lugõja* Vas

2. jutlustaja, palvetunni pidaja *Vierad lugijad olid `palvemajas* Kuu; *need oo lugijad, mes `palbe majade sees oo* Mar; *vana Linnametsa isa, see oli suur lugija ja, temal olid ju ikke, pihast saadik olid `juuksed* Mär; *kui puusärk koju `toodi, siis `paõdi [surnu] puu `särki ja lugeja luges sial `juures* Ann; *üks `oasta käis meil lugija, palvet ta pidas, luges ja `laalis* Pal; *Vanast käve\_küllä peten lugõja?* Urv; *koolimajah ol' `palvõtuõn, ol' üt's võõrass lukõi* Vas

3. hrl pl leerilaps *vanass õlid kõik lugijad, ei õllud leeri`lapsi. kõegil lugijil õlid `valged `kaskad sel`jän ja pupeneti udud piän; tänä õnnissatse lugijud. me õlima ühed lugijad, `lijri es `ütte `ükski inimene* Kod; *nijid lapsed, mis `leeris õlid, nijid õlid lugijad, lugijalapsed* Pal; *`täämbe om lugeje kirikun* Hel

lugema *lugema* R eP(lugõ- Khn) M T, *lugõma* V(-mõ Krl); (ma) *loe(n)* eP eL, *luen* R JõeK KuuK Amb ViK Iis Trm, *luke(n)* spor Lã; (ta) *lugeb* Jõe Kuu, *luge* VNg Krk Hel Võn Kam Ote, *lugõ* San V, *lukko* Vai

I. 1. a. kirja(teksti) endamisi mõttes või valjusti (ette) *lugema `poiga luge `aabitsa* VNg; *mie luen `kirja* Vai; *loeb raamadud* Khk; *ää lugeg, silmad rikub ää; ma `kuultsi teda lugevad* Kaa; *meie poiss loeb juba üsna kenast `peale* Jaa; *Kodu ema luges ede, siis poiss luges `järke; Neid oli küll, kui `leeris lugema `pandi, `oskand mitte sõna* Põi; *εε loe pimes, teed silmad `aigeks; lugegu mette nii tasase eelega, ma_p kuule jo siis medad; leht veel lugemata* Käi; *lapsed lugevad* Rei; *laps lukeb `poolisõnu* (veerides); *eks raamatud ikke `loetasse* Mar; *ta räägib ja lukeb, aga `seoke jõuetu* Mih; *aavitsad ikke `luetse; laps akkab*

`tähti kokku lugema, sõnu kokku `ütleva Tõs; [ta] lugõdõ egä pühäbä `piibelt Khn; `sääduse järele `loeti rahv ette, süi oli `kirjas ülal ja sealt luges ette Aud; kiriku vüör`münder õpetand ema lugema Kei; nad jo `esteks loevad koolitajale, ega omale `tarvis põle; loe nüid sõnad iluste pikkamisi kokko, `aega on küll Juu; küll ma `lueksin iga pää Ann; kiri piab läbi `loetama Koe; kui ei saand `selgest ehk lugetud, `paändi `ernete `piale põlvili VMr; luges `tähti, õppis lugema Iis; ruamat one kuaness kuaneni läbi `loetud; lugemiss ma alati lugin Kod; Loeb ruttu nagu rätsepä masin Vil; ku `vijrmin `sel`ge, sõss akkass kokku lugeme; loe sina sij kiri üless, loe `vällä sij kiri Krk; mä kah viil loess neid raamatit külländ, aga ei näe Puh; mia luges esäle ette nigu võrab; lugeden jäi lavva man `suikma Nõo; minu oma küll ei `loeva `piiblit; sij om `loetav raamat, sedä immustava kõik lugeda Rõn; tähi? opati `sel`gess, sõss nakati kokku lugõmõ Krl; sa_loet nigu sañt `nulkõ `müüdä (õeld lapsele, kes veerib); lat's lugõ aavitsõt; sa_loe esi iihn, siss saa lat's takan lukõ?; ku_ma nuid `kirju `loie, siss ol'li mul `väega halv Har; na raamadu umma mul kõik läbi loedu? Rõu; ma? `loesi?, no om `aigu kül?, a olõ\_õi inäp nägemist Vas; l u g e m a s ~ l u g e m i s e l k ä i m a oma lugemisostust pastorile näitama oli tä see `aasta lugemas (leeris) Khk; Ennem käisid kergul lugemas kui laulatama läksid Põi; vanaste ikke `kõidi õpetaja `juures lugemas, pruut paar -- `lastud lugeda koa, kas `oskab või ei Tõs; kiriku ärräle mia lugõsi käde (ette) Khn; `Enne `üiti `kihlamas `käimist lugemas `käimine. Kui ei osand lugeda, siis ei pand `poari koa Kei; `lauba `miñdi kiriku `juure lugema ja pühäbä `õöldi esimest `korda maha Juu; `mindud `kihlama, `lasti lugeda, kui ei osand, `anti uuesti `aega õppida Pee; paarid lähvad lugema õpetaja ette VJg; tüd`rikukesed lugemata (leeris käimata) Kod; kui pruut`poar lugema läksid, õpetaja küsis `käskusid Pal; kui sain lugenud (leerist lahti), läksin `linna lihuniku `juure [tõõle] Äks; lugemen kävväss enne, siss kirjudets `sissi, siss õigats kirikust maha. ku viimäst kõrd õigati, siss tulli pulm Krk; pruut ja `peigmis om lugemen ärä käenu joh, siss õegates üless San; paarirahvass käü lugõmah Plv

b. (pähe) õpitud teksti esitama Mõni oli peast lugemise peal tark, aga raamatust äi täädnd midagi Põi; lapsed lugesid oma sal`mid ülesse Juu; viis piä`laalu pidid `mõissma piäss ärä lugeda, ku `õptaja tuli `katsma Kod; raamatust ma\_i näe lugeda, aga ma loe pääst, mul om `palve pääñ Nõo; nij illuss laul ol'l, et `õkva pidi lugõmõ Krl; opõtaja lašk mul terhve verši lukõ?, tyy pedi pääst ümbre lugõma Har || omandama, ära õppima sie `piiblilugu on mul jo pähe `luetu Lüg; `anti tük`k kätte, tolle pidit sa `sel`gess lugema Nõo

c. fig (kassi nurrumisest) kašs luge sedäsi, `kirve `kyysi, `erne `varsi Krk; mõni kašs loeb `niñsi `noñsi, vabarna `vañsi, õle `kõñsi Ran; kašs lugõ kurr karr, `nyuri `naisi ja `väikesi `lat'si ja `nüšku `kaasi ja nüidse kerri Kam; kašs lugõ nii: `hiñsi, `pañsi, nõgõsõ `vañsi Har; ku kass hüäl meelel um, latsõ man maka, sõss lugõ Rõu; kašs lugõ orsilõ-parsilõ Plv

2. jutlustama; palvet ütleva, jumalasõna lugema lugesimma ja `laulasimma sene `surmale siis VNg; pappi sai `jutlus `luetu Vai; õpetaja luges täna nii kenast Jäm; Ta käis ikka surma `juures lugemas, kena luu tegi Põi; õpetaja lukeb natukese pea `kohtas (surnule) Muh; patutsed soavad `andes, kui näd `palvel kõeväd ja lugevad Tõs; `paatri lugema, on püha`kirja lugema Ris; `enne kui `sõõma akkab, ta ikke loeb oma tüki ää Juu; `surnu aal (aial) pidi `luetama VMr; ku `surnu `rõõviss `panti, siis `loeti, `kirstupanemise aal `loeti. ku kodust är saadeti, siis `võeti kaas päält ärä, loets ja laulets Krk; vene papp pillub `suitsu

kui loeb Puh; ta käis Kolga koolitare manu lugema Nõo; sõss tul'li ma umast sängust maha, tei `palvõ ja loi meie esä `palvõ pääle Urv; ku opõtaja tulõ `kaantslist maha?, rahvass omma? põlvilõ, sõss opõtaja lugõ Har; sañdi lugõva `värssse ja `laulva? (hingeõnnistuseks) Vas; paõp lugõ jumala sõnno, kerigu aigu pidä Se; rahvass kõik lugõva? `paatrit, selle et saanu? `taivalõ Lut || maha kuulutama Kolm pühabed `loeti ennem `kantslist maha, kui laulatama läksid Põi

3. sõnu peale lugema **a.** manitsema, hurjutama ken ühekorra `tohtis `santi sõna `kaela ütelda vana inimesele, nœ mis `soole nüid `kaela `loetase Khk; küll luges `moole sõnu, küll `sõimas mind Tõs; kas loe `puule vai sulle, sji üit's puha Hel; emä and mulle kõo vitsaga, esi luges iks et pake viil Nõo; timä lugõ ku\_pal'lu mul mihi ollõv; ku\_tu lugõma nakass, siss tu lugõ kõgõ maailma kokku ja vannuss ni\_`hirmsadõ; kas sul ei saa ka na `paatrõkõsõ `loetuss ei? (tõrelemisest) Har **b.** sõnuma, loitsima kui `lapsed vahest kuhugi kibejã said, siis puhuti `sinne `haige koha `pääle ja `lueti sanu Kuu; Luges `miski pominal `pääle, valu läks vähã aja pärast üle IisR; [vanamees] peab korra näpud suu ees, siis mul'lub paiset. ju ta siis omad sorti sõnad `sõnna `pœele loeb; see loeb vett (loeb veele sõnad peale) ning käib peresid `koutu `arstimas Jãm; Käis `lautas teiste inimeste `lambud lugemas, `sõuke pool `nõida oli; Roosi sõnu pidand lugema eest taha `poole ja tagant ede `poole, alt õles ja õlalt `alla Põi; meil iks `loedaks seda `moode sõnu Phl; imelik asi koa, et sedãvisi lugeti ja et se `aitas Var; üks eit käis sii, see luges jalale valu sõnu `peale Juu; `ruusi arstivad, loevad sõnu `piäle MMg; sel üü `aiga lugeßs, ja lugeßs `vällä `kanga (teatas varastatud kanga asukoha) Krk; Vahel ol' lugõnu\_noid sõnnu soola pääle?, vahel viina pääle? Rõu **c.** üht ja sama kordama üksi sõnu loeb `pœele, ühed ning ne samad jutud; loeb `pœele oma sõnu, pane seda tähelegid, mis teine rãgib Jãm; Lugõ ku raamatost (voolavast jutust) Rãp

4. tõlgendama, välja lugema nõu pœelt oli lugeda Jãm; mine vii kiri ta `juure, küll ta lukeb kirja ülesse ja seletab so\_le äã Mar; kuda `piibel loeb, kõik on nõnna lähnud Kod || märkama peru loom - - `põõsad, kivid keik loeb üless (kardab neid) Khk

II. loendama **I.** kokku lugema, arvama kubjas `õhta luges neid, mittu rottõ õli tappetud Jõh; `Rahvast oli vähe kuos, ühe käe `sõrmedel lugeda IisR; `ennevanast meil `lueti läbi keik kalad, `eigã siis ei `muedetu `eigã `kaalutu Vai; Lehtpuid on meil pailu, neid jõva õles lugeda Põi; luke üles, ons mitu `tündrid [auto peal] Muh; mede peres `loedaks ikka vahel kanad üle Käi; luge ära, mitu kotti tuhliid on Rei; ise loo ja luken ülesse [sukasilmad]; lukes `õhtu `lammad üle Mär; ma lue kohe sõrmete piäl üles, paelu oo Tõs; kui sa sõrmega `numbreid loed, siis soad ikka akkama Juu; `luami kua `lueta üle VJg; perenaene lugi egãle ühele viis suurõ `valged `kartulid kãtte Kod; `enne juba loed varva pial lõngad ära Pal; temã luges looma üle, mitu\_s neid `olli Hls; ma es mõesta `kolmegi lugede, ma es mõesta unengi aemate (õeld üllatudes); kasak olli `lõõje, `kohtumaja man `ãnti ike loe `järgi Hel; ma ei ole vikerkaari `värve lugenu; poole versta takast võis obese kül'le luu ära lugeda Nõo; raha taht lugõmist, susi taht hagõmist Har; noid `pit'se ja `paelu ei jõvva? joht üless lukõ? Plv; lugemata lõputult üks mies volestass kuningalle, et pidi olema `juuda `rahva `templiss suur kerst täüs raha, lugematta `palju VNg; perena `ütles: kiãdin üvã `ruuga, kõrt ja leib ja lugemata silk (priipãrast võtta) Kod; nagu loetud parimas korras, nagu (ükshaaval) valitud Kuda sina `ninda `korjada `mõistasid, sul `mustikad nigu `luetud keik;

`Kartulid `kasvasid sie `aasta ilusad nigu `luetud IisR; tühi nõue oli ja, ja ilusad odrad välja `loetud `jusku `erned Var; masin ka ei tji parõmbide `puhtass kui tuul tei, puhass kui `loetu Ran; tuu ol'l ku loet tuu rügä Rõu; Õkva ku `loeto (annab täpselt välja) Röp; päevad on loetud surm läheneb taal kadus `jooksva `aige ää, aga ta päevad ollid `loetud Muh; kut inimene akab ε löppema, ta kaua änam äi ela, ta pæevad on `loedod Käi; selle päevad on vist ju `loetud, et ta on nii vilets Lai; `mõtli küll, et ma ärä koole, aga ei ole viil päevä `loetu Nõo; esi\_lei küll `süämehe, et nu_na? elupäävä? `loedu umma? Rõu || fig ei tema raha luge Trm

2. arvestama siit `luevad, kakstõist [versta] lugesivvad ikke [kirikuni] Lüg; saari valitsuse aeg olid tiinud, nüid `loetasse ettar (hektar) Khk; `toopi `loeti neli `kuiva `kortlid ehk kui viinaga, siis viis Rid; neli `sammu oli kül'virind lai - - üks samm `luetakse `meeter; üks `ämber `loeti kümme `toopi Kos; [linnaste puhul] `lueti, et idu pidi olema pool odra tera pikk, siis on [linnased] kõige paremad JJn; kaksteisskümme küünart `loeti sein Trm; kakstõiss sületait siis `loetasse kümme `puuda Kod; Kuude küla `loeti saari aal Vil'ländi valla `järgi Vil; jaanipäeväst jakap_päeväni `loeti neli nädälit; päk'ä jakku `loeti tol'l, peopesä `laiust `loeti kämmäl Ran; päävä nõsõmisest nikagu päävä jumaladõ minekini `loiti meil vanast üt's tüü päiv Har; mu lugõmise `järge pidi nii olõma Röp

3. loetlema, üles lugema mina loen [kõrtsid üles] - - `Tallinnast ku akka lugema Vai; miul om är lännu meelest nij kuu lugemise (nimed ununenud) Krk || lastemängu lahti lugema Kui mei sidä`aiga `kuolis `louna`tunnis `mängiess ükstoist `lahti `luimme, sis `püüsimme alade hagada `sengä et: üks `valge tui lenns üle `Inglismaa; vähikäsest `sormest hagati `pääle lugema: `illi tibi, `kulli tibi, `lonkstomm, `päär`viijer ja `lille vikkeri `viira Kuu

III. arvama, arvesse minema **1.** pidama (millekski) aga `juhtus `verguss olema kidu meri ärg, `vaata sie `lueti juba sie peris `noia kalaks; Jahu ja `leibä, sidä `lueti `konderpandiks Kuu; `luomal ajavad vahel muhud üles, sie `luetasse siis ikke ka `aigus Lüg; mie luen sedä `assa `kallist Vai; mõned lugevad mind juba vanaks, äga ma pole vana Khk; eina küiniks saab nad `loetud Pha; Reede `loeti õnnetuks päävaks ja siis äi `tehtud õhegi töö `algust Põi; loetse, et poeg piab `toitma [vanemaid] Var; seda saab `ease `loetud, kui `peimes tuleb vanemadega `rääkima Aud; ma loen seda üheks `tähtsaks asjaks Kei; Ei nad legend seda suureks viaks `ühti Jür; ta loeb seda `mulle süiks JMd; seda meest `lueta lol'list VJg; vanema `tütre lugi ilosass; mannasuppi `loetasse paremass tõesess Kod; `loetasse, et `reede ja kolmabä on nagu sitemad päävad; mind `loeti ikke vanade `ulka Plt; loeb teisel `süüde, oma `süüdi ei tunne Hls; miu `loetess jo mihe kirjast `väl'la Hel; mijs loep ennäst siss targass, ku ta purjun om Rõn; lugõva? nij vana? `rahva?, ku ilma jüvätä kuulõt, sõss pett kägo ärä? Plv; timä lugõ hinnäst jo `väega virgass Vas

2. tähendama Mes lugeb tilk `suuress meress - - sie ei lue merele medägi Kuu; Päev `otsa `vehkis tüöd, sie ka lueb `õmmetegi kedagi IisR; See äi loe midagid, et sa targem oled; Taale ei loe mu arvamine mette kut midagid Kaa; ega see kooli `tarkus ka midagi loe Hag; Mis lueb `mulle teiste tahe Jür; nel'ja silma jutt ei loe, `kohtu ies ei maksa Sim; vanast es ole kah armastust, siss luges vara ja raha - - et midägi `kaasa saab Ran

lugemine *lugemi|ne* R Ris Hag Kos VMr Sim KJn Krk Nõo, *-me|ne* LNg Mar Han Tõs PJg HaLo KJn Vil, g *-se*; *lugõmõ|nõ* g *-sõ* Krl(*-mõni*) Rãp Lut

1. a. lugemisoskus *`Meie `lastel lugemine nigu vesi `selge* IisR; *mis käe täl se lugemene, aab alles `tähti* Mar; *lugemene oo mul küll, aga kirjutamest mul ei ole* Tõs; *lugemine `olli mul `selge, aga laolu pähä es jää* Nõo **b.** õppetükk; lugemispala *oo so lugemised nüüd `selged, et sa nüüd sii kalderdad* Mar; *Aavitsates oo ilusid lugemesi* Han; *lugemest ma nään ikke* JJn; *jakupsuun* (Jakobson) *`olli kõge ilusamb raamat, sääl olli ilusa lugemise* Nõo

2. palve- või piiblitund *ma viel `üt'sin temale, et mina län `Nieme lugemisele* Jõe; *`kuolioppetaja pidas lugemist* Kuu; *`Kangrul old `eile `õhta lugemine* IisR; *siis sai lugemestel `käidud ja* HMd; *Laastu peremies tegi koa lugemist* Hag; *käis `laulmas teene ja lugemesel* Juu; *naised käisivad ikke `Aespal lugemisel* VMr; *Pühäbä `õhtalt `olli koolil lugemine, siis `sinna käis kah paelu inimesi kokku* KJn; *illuss om tu lugõmõnõ* Krl; *`paatrõ lugõmõnõ um hummugu* Lut

lugin *lugin* g *-a* KJn Ran *klugin kana sööb ku lõgin ja lugin* KJn; *kui lugistab, siss om lugin kuulda* Ran

lugisema *lugisema* klugisema *juub nigu lugiseb* Puh

lugistama *lugistama* Aud Ran *klugistama konnad lugistavad vees* Aud; *lugistab `viina `sisse, vai vett, vai `piimä - - ütškõik mes juub* Ran

lugu *lugu* g *loo* Nai Emm Rei L K Trm Lai, *luo* R(*lou* Jõh) Hag JõeK KuuK spor Jä, ViK(*lua* VJg Sim), *luu* R Sa L MMg Pal, *luu* Kod eL(p *luku* V); n, g *lugu* R Muh Käi(-o) Phl spor Lã(-o LNg Mar), KuuK Amb Iis Trm Äks Trv TLä TMr V

1. juhtum, sündmus *sie on ikke kõhe täis `sündind lugu, mis ma õlen ise oma `silmägä nähänd, sie ei õle mõni akkaja lugu* (väljamõeldis) *ega `luule lugu* Jõh; *tõsiselt `sündindud lugu* Hää; *sellest luost ei tia ma midagi* JMd; *midagi nisukest lugu oli* JJn; *lähän siis temale `kurtma seda lugu, et ma sedasi pikali kukkusin* Pee; *kaevasid isi meele selle loo ära* KJn; *sij om periss `sündunu lugu, ega sij ei ole luule* Krk; *ka kos `olli lugu - - sañt tõmmanu `erne õngu lõõri ja valmiss* Nõo

2. jutt, (räägitud või trükitud) jutustus; kirjasõna *Eks igäst `asjast on jo lugu* Kuu; *senes `kirjas on ilosad luod* Vai; *selles raamatus olid `sõuksed kinad luud* Khk; *painuluud, tondiluud* Kaa; *nee on vanad luud juba* Pha; *lugu sees oo koa, et nad `voodid oo, meie aga `ütleme ikke, katsu aga `oetile `menna* Muh; *`piible lugud* Phl; *`rääkis toreda loo* Kul; *Minu emaema `olli minu emal seda lugu `rääkinu* Hää; *ühe lugu viel räägin* KuuK; *ta `riakis `mulle seda lugu* VJg; *`riakis ilusa lugu `mulle* Iis; *üks `rääkis seda lugu, et vana kurat tuli kerikusse* Pal; *lood on nigu jutu `taolised jutud, põle igapäävased jutud* Lai; *kas sa sedä lugu oled kuulu* Hls; *igäne tore lugu küll, me kõik `naarime; nüid om otst otsani sulle ärä kõneldu tuu* lugu Nõo; *vanal ajal jutustedi ilusid lugusid* Krl; *kül timä selet' ilosa luu* Se || *koolitükk oled sa lugusid `vaatand ka* Khk

3. lugemine **a.** lugemisoskus *mõnel lapsel `kangesti sant pee, äi saa lugu käde; sellel lapsel on luu järg kää* Khk; *last õpitasse luu `peepe; õpetaja küsis [leeris] lugu* Mus; *poisil juba lugu `selge* Jaa; *lugu küll `selge, aga rehvendus oo `raske; mis sa nõnna luguga looderdad, eks luke ilusast* Muh **b.** jutlus; palvus, palvetund *õpetaja `itleb `kirkus lugu* Jäm; *Tuleva pühape teeb linnakergu õpetaja Saia surnuaidas lugu* Kaa; *sii oli puukirik*

oln -- kus nad lugu pidasid Krj; ma käisi nende seas loo `aega (palvetunnis); kirikus ka ikke ta eest lugu teind (palvust pidanud); pühabe on kergu `aidas lugu VII; Ta käis ikka surma `juures lugemas, kena luu tegi Pöi; `kirkus lahjetse mitu kord põlili, iga lugu vahel Muh c. loendus, ülelugemine Linnud pole paigal `seisand ning lugu läks ukka Kaa

4. a. muusika- või tantsupala, laul `laulu luod Jõe; üks lõhub lugusid, `tõised `tantsivad Lüg; `Tõmma lugu `pilli ka; Mees puhus toru `pilli naagu `õõti, luu tegi ää Pöi; lõõ üks lugo `pilli mole Mar; lase lugu `lahti, mängi `pilli Tõs; esimese luu `aegas tõstõtassõ kua nuõrikud Khn; lase `mulle nüüd lugu `pil'li, ma toon `sulle kubu `õl'ga Juu; tema `mängis pikad luod ja kui ta aga `jälle selle luo lõpetas, akkas uuega otsast `piale Kad; `tõmba lugu `lahti, küll na sõss `taantsme lääve Krk; mõni lüüp `kandle pääl mitu lugu Nõo; mängi mullõ üit's tandsu lugu Har b. takt; taktis (löömine koodi või kurikaga töötades) siis `löödi `nuiadega lugu, nelja nua lugu nii kena `kulda Ans; kui lugu ukka leks, siis leks töö `sampsu, `sassi `jälle Khk; see (vartamine) pidi ilusti loo `järgi `kõima Tõs; pidi ju lugu olema [pinta lüües] PJg; lugu tulli `vällä, kui mitu kõrrage [kootidega] matserdive Hls; ku kait's mõseve `rõõvit, lüvväss ka lugu `vällä, üit's lüüj enne, tõine tõise oori pitsat-patsat; ennemuiste olli koodige pesset -- kes lugu es lüüj, sij `pessä ei mõista Krk || no tütarlatsõl iku lugu (nutt varuks), et kuis mi kodu saa Urv Vrd luguduss, luguvuss

5. olukord, seisund, asi, asjaolu oh sa lugu, vanamies kärätänd `poistele, ruttu `ankur merese nüüd; küll on luud, paha lugu küll Kuu; mul on `kiire lugu Lüg; `nenda nied loud `ilmas `onvad Jõh; `erra saab `tiedä, siis on `kehno lugu Vai; Kole lugu, vana inimene kaub nõnda ää, et mitte `jälge Pöi; kuidas su lugu järg oo Muh; `ermpsad lugud Emm; mes sa sest luust `arvad LNg; elus `juhtub `mõnda lugu, ää karda `ühti Tõs; nüüd on lugu `lahti; on ikke vilets lugu küll Ris; reägi oma lugu `väl'la, mis on `juhtund Juu; äbar lugu, vaevane lugu Amb; nüüd on lugu lakas (halvasti); mis lugu see on, et laps sõna ei `kuula JMd; luad on õige alvad, ema surnd ja isa `raskest `aige Sim; kui lood nõnna, siis põle kedagi teha Trm; mõned jaod inimesed one, ike näie kül'jen sij `vaesuse lugu Kod; `toime `saamesega on lugu KJn; küll om loru inimene, mis selle `lüüge küll saab Krk; nüüd sa tiiät, kudass sääl tu lugu om Nõo; oh issänd, näe kül\_luku maa pääl, säänest luku ei olõ `kuuldõnuki San; kuiss teil no tandsuga lugu om Har; sõss tul'l meil hallõ lugu, meil es olõ? inäp midägi_süvvä? Rõu; haina tegemisega om timahavva halv lugu Vas || fig Tema lugu on lauldud (karistus käes) Ris

6. kogus a. arv, hulk tämä võttas aga lugu täis Lüg; säl linu õli oma lugu ja `villa õli ja sis raha (karjasele palgaks) Jõh; kas sie lugu `tullo täüs Vai; kolmkümmend `lesta oo üks kaal, lugukaal, `võötasse lugu `järgi Mus; neid lugusid oli küll paelu, aga ega see kogu na suur `põlndki LNg; lugu täis, käe kõik, pole `puudu kedägi Tõs; kui suur lugu sie on HJn; `kümme `aastane [olin] kui mind `viidi juo mõisa põllule kartuli `võtmise aal -- minu isa ja tema `tienijad kõik viisivad minu vau edasi, aga ma olin aga sial luoks (nime poolest, nimega kirjas) KuuK; mul suur lugu `pijrga; kassi `laubane päev arvati kua luguje Kod; kui suur see akk`jalgade lugu on, metu tükki sai koa Pil; ku sa `väikse peo kakut, sõss saat lugusit pal'lu Krk; kasak olli `lüüje, `kohtumaja man `anti ike loe `järgi Hel; loo peale (saama) loendatud, üle loetud Talgus oli nii pailu rahvast, et es saa mette lugu peele, pailu neid oli Kaa; kas saite aned luu `pääle Pha; loolt ~ loo järele (~ peale,

pärast) arvult, arvu poolest *sie one* `aastade luuld jo `ninda vana VNg; *Lugu järälä neid ikke on, aga muist on* `alles `issudettud Jõh; *saime nii mütu tükki kala kui luu pärast oli Pha; loo järele on neid* `seitse tükki Emm; *mina ei `tiagi lugu järel pal'ju neid (härgi) sial mõisas oli KuuK; loo `piale on neid küllalt Lai; sul luy `järgi andass kätte rangi ja `val'la Hls; luy peräst om neid ninda pal'lu, üten tallekstege Krk || hulgas, hulgakesi ma ole seal lugus; perenaised lähvad lugus põllale Kse **b.** kord, tükk Oli `teine kodu või `nutsakad `valmis teind - - müüs turul kaks `kruoni lugu IisR; `ennevanast meil `lueti läbi keik kalad, `eigä siis ei `muedettu `eigä `kaalutu - - oli lugu `kaupa puha Vai; nüid on siis `jälle kuus lugu [kanu] Juu; mul jääb siis veel kaks lugu järele (kõrvitsaid), kui te kaks ära `viite JJn **c.** (lõngade, kalade vm) arvestusühik, mõõt `aetasse [lõng] kää`puulle, `panna lugude `järgi; kolm `niiti `kerraga, [on] üks lugu, `kümme lugu on `paasma; Üks lugu on viis kala, tahid sada kala, sis kaks `kümme lugu `luetas Lüg; Mitu lugu su kañjas lai on Jäm; `lõngu on luus kolmkümmend, teed sa paari `piilise, [et on] kaks `lõnga pii vahel, siis on kuuskümmend `lõnga; Moole toodi lugu lesta (30 kala) Khk; Üks lugu oli sada `silku; kolmkümmend [soa]piid oo üks lugu, me kutsume luuks Krj; luus on kuuskümmend `lõnga Jaa; Nii mütu lugu kääriti kut kañjas taheti lai teha Pöi; Mitu `lõnga sool lugus oo Muh; lugus käip kolmkümmend piid Käi; kas lugo täis LNg; Kui astlid kuuskümmend korda on rinki aetud, siis saab lugu täis ja pannasse võrges, lugulõngas Han; [kanga] `Laius `loeti lugudega Hää; siis kui kangast kiaritakse, siis `luetakse kolm `lõnga, sie on üks lugu, `kümme lugu on pasmas Kad; loe tälle viil viiskümmet kala, siis suab lugu täis; kolm `lõnga `pantse luy `sisse, kümme lugu `pantse `puasme Kod; mul jäi kaks lugu `puudu `kangast Lai; kolm `lõnga om lugun Trv; kui kangast üless `aeti, siss `loeti lugusit Ran; kümme luku om üt's `paasmõ Võn; egah luguh um kolm `lõnga - - sõss ku kümme luku, sõss üteldäss üt's `paasma Plv; mul sai lağa kangass, kat`skümmend kuus paasmõht ja `vil säid'se luku Vas; paasmõhõ jäi `kolmõ luku `puuduss Se || arvel, loetud Paergus oo seike tuline tiidus einatõõ, keik päavad oo luus Kaa **Vrd** lugus¹, lugõmik*

7. kord, jagu, järg `Ommiku märss `liikus viel `õhtast lugu `naela `õtsas, ku tuli `jälle `selga võttada ja `tal'li ette `menna Jõh; suist lugu veel elasime sial Rid; ta eilist lugo alles mo `juures, ta põle ää `läindki Mar; `anti `vihtega ikke valu, viis kopikast lugu Tõs; sedasi vek'ed lugu käies põle midagi (selg ei valuta); `vahtis `ühte `lehte mitu lugu JJn; eks siis emad `tõusnud omikust lugu kedrama Iis; lehem tuli uut lugu `lüpsmä; siad one `õhtass lugu süömätä Kod; mõni laulatõdi tyy pühapäävä, ku kolmat lugu hõigati; kikass kirg kolmat lugu, jo<sup>2</sup> o'l' `valgõ Har; lugul ~ lool kaupa, viisi kuldnokad lennavad na tropi lool (parvedena) Rei; `vihma sajab illinga lugul Phl; nuored inimest tulevad karja lool kokku Ris; annad `mulle jäo luol `leiba; ma pesin küll `villade luol, ma lammast ei pest VMr; tegi tüöd pääva luol, tüki luol (tükitõõd) Sim; kevädised kured tulevad `eeste, siis tulevad kül'vi kured, tulevad luy `kaupa `lõune mualt Kod || ühtepuhku inimene eksib tihid luud Vig; `ühte lugu edäsi Kod; ühte lugu küsite, `tihti lugu Plt

8. lugu olema tähtsust, vajadust olema, tähendama (hrl eitavas kõnes) ega_s `paadis ka lugu `oldki, mis siin jalas oli, aga `nuodajääl pidi olema ikke üks `tupli jalanou Jõe; ega maal ole lugu, kust puolt tuul on Kuu; `pollu arimisest on `pal'ju lugu (kasu) Hlj; ega sest põle lugu mette Muh; sellest põle lugu kedagi Kul; enni `tehti `musta riiet, pidi `musti

`lammud olema, nüüd lastasse `värmi, nüüd põle sellest lugu Vig; sest põln lugu, et ta sugusel'tsi ulgast oli Kir; põln lugu, kas sa tood või ei too PJg; Mis sul minu abist lugu, omal `rammu küll Jür; `vihtadest võib `olla küll lugu, vahel lehed punase `kirjud, kui nisuksed `ulgas, akkab nahk kihelema JõeK; Sooja pärast põleks old enam lugu `ahju kütta Amb; sui ei ole mul igavusest sugugi lugu (ei hakka igav) Ann; mul ei ole kuerast lugu VMr; sess põle suurt lugu, sji ei tji suurt viga Kod; ega sest ole lugu, et täna ei sua Plt; mia tunne tast viil lugu, miu latse ei pane tähelegi Trv; sest ei ole suurt lugu, ka temät om või ei ole Hls

9. lugu (~ luuh) pidama a. austama, hindama siis `piedä ige viel emäst lugu, kui on `naine ottamatta, aga kui juba omal `naine on, egä siis enämb emäst egä vanembiest lugu `piedä Kuu; `Kördist mina küll lugu ei pia IisR; Vanas eas ma akkasi tast lugu pidama Pöi; peab teisest nii suurt lugu Mar; `Vaesest lugu ei `pieta, ela või sure Jür; teda ei `võetud kui kommetid, temast `pieti lugu JIn; veri lepp on üks odav puu, temast suurt lugu ei `pieta TÜR; selless ei õle kedägi lugu pidädä; tä viil suureline, pidäb enesess pal'ju lugu Kod; om üit's kärssnõna, kes esi`endäst suurd lugu pidä Trv; vahi, kos om miniäss, piäb ämmäst lugu; enne vana`tütrigust es `peetä lugu, ennemp `peeti talu koerast lugu Puh; pia `puhtusest lugu Nõo; ma ei pea tast söögist suurt lugu Krl; mõnõ`näet `veiga pidävä`jänesse lihha luuh; innevanast ol' `olno varõss veega`käo pääle pahano?, et milless käko `veega luuh peetäss Se **b.** arvestama Eks sest `pieti lugu ka, mes `keidus ühelgi `päiväl oli Kuu; `kuidas `enne `rannas seda lugu `pieti, viis vai kaheksa `verko oli üks ribi Vai; Kas sa oma töö kohta ise lugu ka pead Jäm; talumehed ika pidasid kuust lugu, a ei mõesa pidand kuust Kos **c.** pikalt rääkima, jutlustama küll sie pida senest `suure luu, ei tohi enam sanagi `laussa [vastu] VNg; õpetaea `tulle `siia lugu pidama Pha

Vrd luguhus

lugudasa lugudasa Jõe Kuu, `luudasa Kod arvult, arvu poolest siin on [neid] lugudasa `kakski Jõe; näid oo `luudasa pal'ju Kod **Vrd** lugulasa

luguduss lugudu|ss g -sõ muusikapala, lugu pil'limiis männg luguduusi Krl **Vrd** luguhus

lugu|haspel haspel, mis lõngu pasmaks loendab lugu `aspel ja, tämä piab lugus sene kõhe, et saab täis jago Lüg; lugo `asvled lugevad isi `lõngo LNg

luguhus lugu(h)u|s Lut, lugu,u|s(s) Urv, g -sõ

1. muusikapala, lugu Lasõ no `kandlõga üt's illus lugu,us, ma\_ka `kullõ kui sa_männgit; `männgse mullõ üte lugu,usõ Urv **Vrd** luguduss, luguvuss

2. lõnga arvestusühik kolm lugu,ust om üts `paaskma Urv **Vrd** lugõmik

3. (lühem) ajalõik hüä suure luguhhusõ `teiem tüüd; är? `saisi luguhhusõ timäga Lut **Vrd** lugus¹

Vrd lugu

lugu|järg olukord, asjalugu; komme Levaga oo see aasta sõhuke lugujärg, et tahab vist suiks ända näitma akata (kipub lõppema) Kaa; [neil] `olli see lugujärg, et `pandi levad põranda `peale; vanal aal olli ikka see lugujärg, et es koorita koort pealt `äägid Muh -kaal kalade arvestusühik kolmkümmend `lesta oo üks kaal, lugukaal, lugu `järgi `vöötasse Mus; lugu`kaalus on kolmkümmend `lesta Jaa -kala hrl pl loendamisel iga saja kala kohta eraldatud kala lugesime sada ära, üks sada, siis panime lugukala. `jälle saja ära, `jälle

lugukala. siis `lueme perast lugukalad ära, `pal`lu lugukalu\_s oli, siis oli niimittu sada kalu Jõe; kaks kala `korraga, viis`kümmed tükki oli sada. ja iga sajale `pandi lugu kala `piida `pääle Hlj; `ennevanast meil `lueti läbi keik kalad - - viis tükki `kerraga panid kaks kümme `kerda, oligi sada. ja üks käis lugukalast, sie `üeldi `kassikala, sie panid ikke erite. perast lugesid nied lugukalad `vällä ja siis oli `tiedä, mittu tuhat on Vai **-kartul** hrl pl vakkade loendamiseks kõrvale pandud kartul – Var

lugulasa arvult, arvu poolest *Neid `lehmi oo lugulasa igä kolm, vade üks oo `laudass; Neid `kammilu oli tänä lugulasa `oige mittu Kuu Vrd* lugudasa, lugunasa, luguvasa

lugu|laul lugemine, sõnad (ristimisel) *kui sauna laavale `minde, siss `veede `pöoga vett, kolm `korda, `pande lapsele pehe, risti isa, [risti] ema lugulaulud pehe Phl || fig asi, asjaolu, olukord `Sõuke oli ta lugu laul, ikka tuleb `minna; See lugu laul on sellega `jälle `laultud (see töö sai tehtud) Pöi -lõng võrkelõng kääritud lõnga kimpu sidumiseks Võrgest `öötse lugulõngas, see siub lugusid Han; Lugulõng tõmmati `sisse, et ära näed, mitu lugu juba kääritu Hää*

lugunasa arvult, arvu poolest – KuuK Vrd lugulasa

lugune lugu|ne Han, g -tse Kse pasmane *töi kahe`kümne viie lugutse ~ `pasmatse sua Kse; Kahe`kümne kahe lugune viht oli nii peenike, et pidi sõrmusest läbi tõmmatama Han*

lugu|nädal hrl pl vanarahva ajaarvestamisviis *Need lugunädalad on vanast akanud küinlapäevast peale Trm; `Praegast on tõine lugunädäl Kod; vanast olid kõik lugunädalad, sügisest `piale terve `aasta läbi - - `mihkkipäevast kuus on `märti, märdipäevast kuus `jõulu, jõulust kuus `küindla`pääva, `küindlast set`se sigurisse, siad `väl`ja ja kaheksa `karja, kari siis `väl`ja, üksteisskümmed nädalad jüri`pääva, siis `kül`vama; lugunädalid öli kümme, mõni `ütles neid lugunädalad, mõni `jälle et kül`vinädalad Lai*

lugus¹ lugu|s g -sõ teat kogus, hulk *Õdagult ol`l poisõl jo? uma lugus är`maat, ku? esi_ `särgü sai; Üt`s lugus `hainu sai jo\_ `küüni Rõu Vrd* luguhus

lugus² lugus VNg Vai(-os) lukus uks one lugus VNg; *uks on lugos Vai Vrd* lukkus

luguvasa arvult, arvu poolest *`palju luguvasa on Kuu Vrd* lugulasa

luguvuss luguvu|ss g -sõ muusikapala, lugu ta meil lask ka üks luguvust, oss enne `kiäki är timmissi; ta\_m ka üt`s vana aja luguvuss San Vrd luguhus

lugõmik lugõmi|k, p -kku Har Rõu lõngade arvestusühik kangakäärimisel *kolm `langa ol`l lugõmik Har; Ütepoolõ `vaeliga langa? õnnõ\_ `loeti?. Kolmõ langa `viisi mugu\_ `loeti, tyy kolm `langa ol`l üt`s lugõmik. Kae\_sõss `loeti uma kümme lugõmikku, sõss ol`l üt`s `paasma Rõu Vrd* lugu, luguhus

luha¹ n, g luha lõhe, pragu *luhad lõövad `puule `sisse Pha*

luha² → luht¹

luha(-) → loha-

luha|hain = luhahein *luha aena jaoss olli õrõligud [rehad], luhan pikemb ain Ran; luha ain om pik`k ja korrõ, kotusside om nii pik`k ja jämme ja kotusside ollev peenikest `aina kah Ote Vrd* luhthain **-haina|maa** = luhaheinamaa *tyy om nii üits luha aenamaa, kos nji ujase läbi jooseva. järve veeren om kah, kos luga kasvass, aga enämbide ta tähendäss luha aenamaad Ote*

luha|hein luhas kasvav hein *luha ein `kasvab `neskest madalamas maas Lüg; luha ein paremb kui kaks ehk kolm üöd `kaste all, `pendis vähe `pehmemast Jõh; soodes kasub luha*

`eina, luha ein on va sañt ein - - leigab, vaheda äärdega Khk; Luha ein on `sõuke pitk kare ein, kasub luhas mätaste peal Pöi; mere `randas oo luha ein, nagu raudnaelad kõva Mar; Mede eenämual kasvab luha `einä Khn; jõe `eäres on luha ein Juu; luha ein ehk suo ein, tema on odav JõeK; luha ein tahab kaua muas kuivada JMd; luha ein on laia lehega, pikk, luom süeb teda `äste, kasvab vesise koha pial ja `kerge `niita VMr; luha ein on suas niisugune tüma ein VJg; luha ein õli jälle alb vastune ein - - jälle ei taha loomad `süia Trm; luha ein on suurema jõgede jääres, mis kevadel vesi üle ujutab, parem kui soo ein Ksi; luha einä om `seantse kandilise einä Krk; `pal'la luhaeinä ja `viige ta oma obest piab, nõnda `viisi jääb obene jo nõrgasse Hel Vrd luht<sup>1</sup>, luhthein **-heina|maa** jõeäärne heinamaa, luht luha eenam, `laias `lembes rohi Muh; jõe `eäres, mis on pikk ja paks rohi, lage ja nisuke, see on luha eenäm Juu; luha eenäm one madal eenäm, kos `õige pitk rohi kasvab piäl, jõe jäären vai õja jäären Kod; luha einamaad on enamast jõgede jääres, tasased - - kevadi on vesi pial, siis ein kasvab rinnuni Plt

luha|kännas luha kannas luhahaheina puhmas – Pöi

luhaline luhali|ne g -se luhali töötav heinaline luhalise panniva `naarma, ku laits kärät, et memm Puh

luhalt lopsakalt, rikkalikult mõtsa ein olli, sedä ka luhalt es ole, peenikse agane, nii lätsive puha obestel Krk

luha|maa jõe- või mereäärne madal maa, luht loha maa oo - - niisoke suur ranna maa Mar; luhamuadel one `einä, porimärg mua Kod; luhama einamaad olid ja aru einamaad Plt; nigu luha maad ja maesa maad kah madalad kotussed, nõu kõik olliva aena maad Ran; `Juudakunnu takah om lohamaa Se

luhan luh(h)a|n g -na, -ni kolmjalg luhanihe valõtass eläjide juuk', luhhañ om eläjide tarbist Se Vrd lohargas

luhane luha|ne g -se Hää Kad Sim Iis Kod Plt Kõp Hls Krk; luha|nõ g -dsõ San Krl Har Rõu, -tsõ Plv a < luht¹ luhasel maal on luhad pääl Hää; kole suur on mõne koha_päl [hein] - - siok luhane ja pille `ruugne Kõp; jõe paunad on jõe `kianudes nisukesed luhased lodu `muodi `kalda iared Kad; sie einamaa on väga luhane Iis; luhane ein om kore ja jämme, ei oole `seante ku maine ein Krk; mi ainamaa omma luhadsõ Krl; mu\_niit om enämbüsi kõik' luhandõ, `väega veidü? peenüt `haina Har; luhatsõ? niidü? Plv Vrd luhtane

luha|pealne luhahaheinamaa luha `pialne on teinepool jõge suur einam, madalam ja vesisem, luhane rohi pial, ei ole aru `rohtu pial Sim **-rand** rannaäärne luhamaa kodust `minti obesega minemä luha `randa, sääld enämb obõsõga edesi es saa, `olli mäda Ran **-soo** madal luhahaheinamaa Ödagiidõ ol' luhasuü kõik' laulu hel'lü täüs Rõu

luhastama luhastama Kuu, da-inf luhasta SaLä Pöi Hi

1. lõhestama, lõhki ajama `enne porati auk ja kivi `kiiliiega luhastetti kivi; `nuored `kuused `tuodi, nie luhastetti siis nii, et ühest `vitsast vai puust sai kaks `vitsa Kuu; puul lövi sihes, `piuti `luhki luhastand Jäm; Luhastas loua luhki Emm; suur pitk halg `olli, sellest luhastadi piirud `velja Phl || fig rebestama Luhastas ennast söömaga εε Emm; See ennast pulmas ää luhastand (söömiseega) Rei Vrd lahastama, lõhastama

2. lüdimä, puhastama ubad, `erned luhasteti, `aetasse kaunad `luhki Khk; Ma luhastasin ube Rei

luhastik *luhasti*|k g -ku San; *luhastikko* Vai *luht tūmä maa pääl`kasva luhastikko* Vai; *luhastiku kasvasse jōōn* San

luhastus *luhastus* g -e Jäm Krj Rei

1. löhe, pragu *puul* - - *luhastused sihes*; *vigadil on luhastus sihes* Jäm; `nōuke *luhastus puu sihes`ütakse löviks* Krj **Vrd** *lōhastus*

2. õgard *Kis sehust luhastust jouab`toita* Rei

luhatama *luhatama* lohistama *vääb luha, luhatab teist, kääst`kinni või õlast`kinni, nal`lapärast* Aud **Vrd** *lohistama*¹

luha|tera (vikatiterast, mis on seatud luhaheina löikama) *Kui vikat õli soo einä järel`õtsa pandud, seda üeldi, et vikat on luhateral* Trm; *vikatil`olli luha terä, kui`kõrgembass võt`kõrgemba kandsu jät`terä`olli`pantu üles`poole; luha terä es`lõika nii maad ligi* Ran -**vill** *pikk sirge vill ia luha vill sel`jas* [lambal]. *luha vill on pikk, luha vill ei ole`krussis* Lai

luhe¹ *luhe* Kaa Vig Var Tõs Hää Iis, *luhõ* Khn

1. juhtum, ettevõtmine *see luhe on nüüd läbi* (pulmadest) Vig; *nüüd oo see luhe läbi`tehtud,`tagud lõppen; luhe läbi, lähme koo* Var; *Seda luhet ma ei teagi* Tõs; *ää küll, see luhe läbi läinu* (töö tehtud) Hää; *Üks luhe küütis aga teist takka* Iis

2. hoog, õhin *Riäkis, et võtaks kua naõsõ, [aga] läks sie luhõ üle`jälle; lähäb suurõ luhõga; Sassil järjest uiõd luhõd, üks lõpõb, teene akkab* Khn

luhe² *luhe* Jõe Kuu lõhekala *jämedammast`lanjast olite`jälle nied luhe rüsad* Jõe; *mõni luhe ka kogematta ujub`sinna;`teine kord`käidi* - - *ranna`ääres luhe`vergul* (võrguga lõhet püüdmas) Kuu **Vrd** *lõhi*

luhe³ → *luht*³

luhe|vihm *rajuvihm sattõ kõvastõ, tyy ol`säärne luhe vihm, tyy pess kõgõ kiñni?* Har **Vrd** *luhinavihm*

luhh on, *deskr obune ingub, lüüb ülesse, ise tieb ike luhh ja luhh* Kad

luhhan → *luhan*

luhiguss *varjul, peidus Ole vade`ahju taga luhiguss, ega sield`tiie`kennegi neh sinu`etsimä`tulla; Ega sua ajal avitand, ku ole vade luhiguss`kussagill, ku neh`aeva`pommid`lensid* Kuu **Vrd** *luiguss*

luhiku *varjule, peitu`Läksin vähäks ajaks luhiku* Kuu

luhi|laev *õhulaev, lennuk õeldass ni luhilaiv ni iroplaan* Se -**luuk** *luhiluuk leitseauk* – Pil

***luhima** *tud-part luhit niitma ein kik`k maha luhit* Krk

luhinal *luhinal* Muh HMd VMr Kad *deskr; hooga, vuhinal tuul tuleb siit ühna luhinal* Muh; *lips rohi on õhukene rohi, olgu väga terav vikat, kis teda võtab, [nūri] lähäb luhinal üle ja mitte ei võta* VMr; *alla tuult otsast süidati põlema, tuli läks ilusti luhinal läbi* [kütist tehes] Kad

luhina|vihm = *luhevihm luhinavihm, tyy m suur`huyg,`kangõ Huyg, satass nii kõvastõ et uht ärä?* Har

***luhistama** (ta) *luhistab* *deskr mart tuleb`maale,`katri luhistab`pääle* - - *andrus lüüb`pulga ette* Lüg

luhits → *luits*

luhk¹ *luhk g luha Rõn, lua Lei/n -hik/ kõrkjas `Luhkest tetäs `puñta, kos pääl oeitas, et `põhja ei vaeo; `Luhkest te'ti ennemb `tuyl'e `põhju; Latse teevä `luhkest `partse ja paneva nuu vij `pääle oeoma Rõn Vrd luht*¹

luhk² *luhk g luha jäälõhe, avandus [hülged] tulavad jää `luhku `ingama; jääl sured luhad sihes Mus*

luhk³ *luhk g luhu linamasina osa, lüht kahe luhu vahel oo võllid ja pussid oo `luhkude seess, teene luhk oo teeselpol `külgis; vändä raud oo luhust läbi ja rauast ko läbi; all oo aluspuud, kelle sees luhud `püsti oo, joosulauad oo `luhkude `kõrbas, mis ülesse ja alasse `kerkivad Vig || kangastelgede osa, alumine ristpuu – Vig*

luhkam¹ *luhkam g -i KJn, -e Krk hoop, löök Vana Ants - - and märjä `käega poisile kolm tulist `luhkamid `müüdä perset KJn; Ta olli paar' `luhkamet saanu, sis olli vagass kah jäänu; `anti mõni `luhkam tõlvage `pihta [pesule] ja `panti `kiimä; miul sai kuri miil', ma anni tal mõne `luhkame `kõrvi `müüdä Krk || fig nurjumine sedä `viisi olli sij `luhkam, ütelts ku mõni õnnetuss om Krk*

luhkam² *luhkam g -e ümberhulkuja, korratu inimene `seante vana `luhkam, tulep miul ka `ütlem; `luhkam - - `seante kergäts; kes `seante luhakul om oma eluge - - sij om üit's vana `luhkam; ku inimen luhakult käi, sij lask ku `luhkam kunagi Krk*

luhkame *luhkame, luhate (ringi) hulkuma mijs võip luhate sääil kun ta tahap; `luhkass ümmer mud'u [naistega] Krk*

luhki *luhki Sa Hi Aud lõhki, katki; pooleks, tükkideks käristas kuue `luhki; see (puu) on nii `okslene, sedap saa `luhki; sui kuiv, maa pakatab `luhki, paud sihes Jäm; pailu alt `luhki (hum pikajalgsest mehest) Ans; rätsib `palge `luhki Khk; anesulg sai `luhki `aetud Kär; `õunbu nii `vaages täis, et vajutab oksad `luhki; loom `kaevas teise (looma) kül'je `luhki Mus; Lambi laes läks luhki Kaa; Kosja asi läks luhki Pha; nüid nad aavad sedasi vau `luhki, `kookudega koogivad; lapsed kukkuvad nina `luhki VII; see nii algas puu, lähäb üsna kenast `luhki Jaa; viherbu ei lähä easti `luhki Aud || fig ull ajab pilli `luhki Khk; Anna pill ullu käde, ull aeb pilli `luhki Käi; süda läheb `luhki Rei Vrd lahki*

luhki|mokk *luhkimokk fig jänes – Khk*

luhkine *luhki|ne g -se Sa Rei lõhkine see va `luhkine puu, see\_p `aita `sõnna Khk; `Luhkine küna äi pea vett Kaa; õunad on vahest pakatand, `luhkised VII; `Sõukste `luhkiste laudega pole sii midagi tehja Pöi; `Luhkiste riietega äi `aita mitte `välja `minna; kous on `luhkine Rei Vrd lahkine*

luhki-puhki *luhki-`puhki Jäm Kaa Rei üksipulgi, läbi ja lõhki ta `rääkis üsna `luhki-`puhki see asja ära, mis ta aga iganes teeb, mis ta südame peel on Jäm; Ta tegi selle asja `meitele `luhki-`puhki `selgeks; Naised vetsid keik tuttavad inimesed luhki-puhki läbi Kaa; Ta `rääkis selle loo mulle `luhki-`puhki ää; See on `luhki ja `puhki tösi Rei*

-luhkuja Ls vandiluhkuja

luhkuma *luhkuma, (ta) luhub Sa Hi*

1. lõhkuma, tükeldama; purustama `Luhkus `akna ära Jäm; siis `kästud puid `luhkuda, luhu puid Ans; puid luhudasse `kervega; üks püt't `luhkund keik vitsad ära, piim sehes veel; tõrm `luhkus nende luubid ka puruks; tuul luhub uuled ee, `palge `katki Khk; Juhan luhkuna eese vana maja maha; Ma luhkusi eese riided ää; Siis sai põldude peelt kivisi tulega ää

luhutud Kaa; käisid `laevi `riisumas ja `luhkumas Krj; ma luhu puid ja kiva Jaa; ma nägi viil `sõuksi tuulingid, mis olid luhut laudega `löödud Pöi; mehed `luhkusid puid Rei

2. intensiiviselt midagi tegema **a.** töötama `örsi oli `jälle poolteist sada päavas `luhkuda Jäm; Ma luhkusi terve päeva eina niita, õhtaks vettas ette kondid kangeks; Luhu tööd teha kut va vana obune Kaa; Raha `otsas, siis kukkus tööd `jälle `luhkuma Pöi || (kiirest käigust) Liisu pani siit luhkudes minema, äi es ole änam aega sõnagid öölda Kaa **b.** perutama obu läks `luhkuma Khk; Obu akkas `luhkuma Rei **c.** valutama pee luhub otsas kut pöörane Kaa; Ammas luhkus öö otsa et erm Emm **d.** taguma, koputama Tükk `aega `luhkus `meite ukse taga Jäm

Vrd lahkma, lõhkuma

3. refl lõhenema Lulist puud äi saa kervega lõhkuda, see äi luhku Emm

luht¹ luht g luha R(n `luhta Vai) Sa Muh L(g lueha Vig) JõeK Koe ViK TaPö(n lust Kod) VIPö eL(g luhe Krk, lua Lei), loha Käi Mar Trv; n, g luha Kuu Vai Rei Pälö Ha JMd Kod Plt, `luhta VNg

1. jõe- või mereäärne madal heinamaa `luhta one vie all VNg; meil paljas luht einamaaks Khk; [ta] käis eele luhas ~ `luhtas `eina `vaatamas Mär; me põle lueha likigi, siit oo paelu maad; `nüitsel aal luht kuib, tehässe `einä. kebäde kui suured veed, sis tä tõõseb senna `peäle Vig; teesed `luhtas eenämaal Tõs; lai luha oli, kus vesi üle jooseb, suur ein `kasvas Aud; luha peal kasvab kolmakaändiline rohi Kos; `mõisadel neid `luhte ikka oli Jür; lähme `luhta `niitma Koe; luhas oli vesi küll, aga tüma ei old; päris lage luht, ei sial ole `ühtegi põesast VMr; lust one madal loeme eenäm Kod; nad ei ütelnud, et `luhta läksid, nad `ütlesid, et lähvad `jõeale, jõe `niitma Lai; jõe `äärne eenam, lage kui laud, see on luht Pil; lähme `luhta einäle KJn; lohan oli suur paks ein, tuli suur kuhi ülesse Trv; aenalise tulliva luhast kodu Puh; kui suur vesi üle luha käenä, siss saana pal`lu `ainu jälle Nõo; kos tasatse aenamaa, jõe veere, nõu kutsutass luhass; `ilma ridvata tetäss ka `kuhja luhaden ja syy`päl Kam; Luhahn ol`l pal`lu kihula`is?; jõõ `vijr`ne madalik, hainamaa, luht, mis keväjä vij` all um Rõu; jõe um luhalõ ajanu? Plv **Vrd** luha|heinamaa, -maa, -pealne, -rand, -soo

2. luhahein obustelle oli oma `einam, niikui `luhta `rohkem [sees] Hlj; süväd paud, seel kasub sedist suurt `pitka `luhta, [kui] läbi püü tõmmab, leigab püü kat`ti Jäm; `luhta loomad söövad Khk; soos kasub paljast `luhta VII; luht - - kasvab `loikude sehes Muh; luht oo pikk rohi, seda ei söö kellegi loom Mär; luha, mis [jõe] ääre peal kasub, `kalda `ääres Vän; ega obusedki luha `eina `põlga, meil kasvab ia pikk luha JMd; luht on laia leheline, ilma varreta, kasvab jõe kallastes IisK; ku lamma suab üväss `süädä, siis vill kasvab ku luha Kod; madalatel kallastel kasvab luha Plt; luht om madal ein - - pillirüüg om `kõrge ja pikk Krk; `kolmõ `kañti kahrõ hain, tyy om luht Har || tervitus lambaniitjale kui `lambid niidetässe ja tuleb mõni võõras inime, siis ta `ütleb: `lusta, vaata siis vill kasvab ku luha, tere `jõudo ja `lusta Kod

3. kõrkjas esi teime jõest `luhte, esi `kaksime, kudasime põhjad `alla [toolidele] Pst; luha om ümārikse; järve sehen kasvave luha, `luhtest teäs tooli `põhju Hls; järven om `luhte, kõllatse nuti otsan; `luhta pannass iga lasturea vahele - - uvvest katusest tulep lumi `siissi, ku `luhte vahel ei ole Krk; `luhtest tetti `puñte San **Vrd** luhk¹

luht² *luht* (*luht*) g *luhi* R SaLä VII Hi spor L KPö TaPö, Plt Hls Krk, *luhõ* Khn, *luhti* Khk Kaa VII PäLo Saa(*luhti*) Kei Kod Trv Hel TLä V, *luhti* VNg(n *luhti*) Lüg; *pluht* (*pluht*) g *pluhi* Jäm LälLõ Aud KJn, *pluhe* Mih, *pluhti* Muh Tõs Khn Urv Krl Har; *luhvt* (*luhvt*) Kaa, g *luhvti* Juu Trm Ran Kam San, *luhvti* IisR

1. õhk; hõng, lõhn, hais *oues one hüvä* *luhti*; *pane kork* *peale*, et *luhti läbi ei* *anna* VNg; *paha luht õli tuas ja pisikene sie* *kammer* *vaide*; *maa* *ingab* iga kevade nisukest *luhti* (auru) Lüg; *luht eng on kala sies*, *luhti täis*, *ülgel ei õle*, *ajab vie* *pinda enese*, *saab luhti*; *Mene* *värski luhi kättä*; *võeti nõrk puu*, *sene* *külge korv*, *laps õli luhis*, *maast välläs* (korviga õhus) Jõh; *Seia sai* *aknast kevadisi* *luhvtsi* IisR; *lahkem luht kui uks lahti* Jäm; *ratta kumm* *aetase* *luhti täis*, *siis võib jälle sõita*; *lohviga* *antase* *luhti toukrile* Khk; *Täna oo juba üsna kevade luhvt õues* Kaa; *lepalehe luht*, *see oli väga* - - ε Käi; *Luhi pärast toodi vormi oksad ja peeterkanad puhas tuba* Rei; *õues nisoke suur lahke luht*; *tänä tuleb mere poolt muja* *luhti* Mar; *männä luht oo ea* Kir; *Kolõ ramp luht uõnõtõss* Khn; *sii vaestemaeas* *luhti küll* (on õhurikas) Hää; *nuusupiiritust toob aaptegist*, *kange luht paneb inge* *kinni* Ris; *elab armastusest ja kevadisest luhist*; *ea kindel ahi*, *ei lase* *luhvti väl'la* *uhti* Juu; *väga sue luht*, *sie kisub ülesse* HJn; *kange luht kõbjal*, *ku akkap põlema* Kod; *tänä on ometi ää pluht* KJn; *kamrin om õige alamb luht* *sehen* Hls; *päald vihma om alati puhass luhvt* Ran; *kui serände rasse luhvt*, *siss ta nigu läpätäss* *õkva* Kam; *liinan omma?* [inimesed] *üten küün*, *üten unikun*, *sääl om kõkkõ* *luhti* Urv; *enne müristämist om luht rassõ?*; *suukikka?* *omma?* *irmuss mõruvõ* *luhtigõ* Krl; *kala_tulõva mulgu mano* *luhti* *saama* Vas || *meelevallas sie on tämä luhiss* Kuu

2. a. (suruõhust, gaasidest) *Perse* *kiidab perenaist*, *luhid käivad iast* Lüg; *õlut läks inge* *alla*, *luht oli tugev sees* Rid; *oli na* *kange pluhi all* *puu lähkres*; *paned õlle* *vaati*, *võtub tubli pluhi* *sisse* Vig; *siis on inimene seest terve*, *kui luhid käivad* Ksi; *ku_nii õlu?* *vai midä vaadin om*, *sõss ku hää kõva luht sisen om*, *sõss juusk ähenällä?* Urv; *luh(t)iga* fig hooga *Vana Marii lõõnd Jaagu poisi luhtiga tüdruku kambriist välja* Kaa; *jäälaev lähäb ku luhiga*, *purju peal ja nõnna et üks joen aga järel*, *sel oo jalaksed all* Rid b. gaasijook, limonaad *pudel* *pluhti* Tõs; *Mia* *õssi pudõli* *pluhti* Khn; *Vanast* *müüdi ka* *pluhti*. *Ku kõrki liiguti_sõss visaás luhtiga päält är?*, *ütel'di*, et *pluht* Urv; *pluht ol' tuu mis kehisi* Har

luht³ *luht* (*luht*) Nis Vil Hel, g *luhi* Sa, *luhe* Var PäLo, *luhõ* Khn; *pluht* (*pluht*) g *pluhi* Jäm Ans(-o-) LälLo(-he Rid); n, g *luhe* Pä(lo- Hää) lüht, voki osa *pluhi* *ambad*, *pluhi roud* Jäm; *plohi sehes on poel* Ans; *Oki luht keib pooliga seltsis ringi ning vetab lõnna sisse* Kaa; *värkel on pluhe sees* Rid; *enni oli ikke oki pluht*, *aga nüid ütlevad*, et *oki luht*; *oki pluhi sees oo* *värkel* Mar; *poel köib luhe sees* Var; *luhed*, *kus lõng sinna* *pooli viib*, *luhe kaudu*; *luhel on* *ambad sehes*, *tellitasse*, et *ühü'tassa pooli* *piäle lähäb*, *üks aak edasi* Tõs; *Sie oki luht ette ramp*, *ei vää lõnga* *jästi sisse* Khn; *luhe*, *kis seda lõnga* *sisse viab* ja *keerutab*; *luhele pañdi pool* *sisse*, *siis keerati see seib* *otsa*, *kus paelad pial olid*, *kis teda* *ümmer vädas* Aud; *voki luht*, *kos puul* *sihen* Hel || *tuulimasina osa lapper on* *seuke tuulemasin*, *sõelad on tal sehes*, *luhed on sehes*, *luhega keib* *ümmer*, *aab vändast* *ümmer* Tõs

luhta¹ *luhta* Kuu Vai SaLä Põi Muh Emm Mar Vig Pä Juu Jür Jä IPö Plt KJn M Nõo spor V, *lusta* Kod nurja, untsu *Vade* *ninda läks* *luhta kaik se sinu hüä plaan* Kuu; *asi*

läind `luhta Khk; Pole seal `pulmi midagi, see läks kõik `luhta, vajus ää Pöi; ei läind `iästi `ühti, läks päris `luhta kohe Tõs; tast ei tuld kedagi `väl'la, se läks kõik `luhta Juu; `luhta läks sie abielu Jür; kõik mu tüö lähäb `luhta JMd; sji `käimine läks `lusta, ei suanud kedägi Kod; sji asi läits `luhta Trv; lina tegemin lää `luhta, rasse vihm tule pääl; mul läits `täempen päe `luhta; mea läitsi `luhta oma mehele minekuge Krk; kik asja omma `luhta lännü[?] Krl; mul lät's `täämbä uma käük' `luhta, is olöki tyyd kotun Har **Vrd** luhti

luhta² lopsakalt (nagu luhahain) oras kasub `luhta, kis teeß, kuidas `talve ee mädaneb Khk

luht|aken õhuaken vanad inimised `ütliväd luht akken, nüüd `ütleväd luht `vaide, tie luht `lahti Lüg; Luht `akna ei saa `lahti Jõh; Tee ette luht ake lahti, tuleks püsut puhast luhti sisse Kaa; Sii poleged luhtakend Käi; Panõ luht akõ `lahti, tuas [on] `vingu Khn; luht aken tehakse `lahti kui pala on Juu; lase luht akan `valla Nõo; `üüses vaia luht akõn kiinni\_panda<sup>?</sup> Har; tyy `lät'se sängü `kot'silt, luhtv `aknast läbi `väl'lä jä<sup>?</sup> Plv; na\_luht `aknõ omma iks `väega hää[?] Vas **Vrd** luhtklapp

luhtama¹ `luhtama VNg, luhata Muh Mär Lih Hää(-hít-) Juu Jür JMd Koe VJg Iis Trm Plt Nõo lokkama; voogama `eina `luhta `metsass VNg; odrad `luhtavad nõnna põllal et; odr `luhtab, see oo [pea] `loomese `aegas Muh; põld ühna `luhtab vil'laga, tä oo `easte kasun Lih; Ta on `kõrgeks kasunu, `luhtab tuulega, juskü `laini lüüb Hää; ilus suur vili, luhab ja laenetab nii tuule käe Juu; tänavu on `eina nõnna_t `luhtab; sie vihm võt'tis eina ja vil'ja `luhtama Jür; küll meie lina `luhtab, rukis `luhtab koa JMd; ein kasvab nii et `luhtab Koe; aga ärfapead ilusast `luhtavad VJg; kui vili `kasvas ilus, siis `ööldi, et nigu luht tuleb, et `luhtab kõhe Trm; nüit tulli `vihma, küll nüid erne `luhtap Nõo || eredalt paistma – Plt **Vrd** luhtlema

luhtama² `luhtama Jõe Kuu Rei Hää/-hít-/ lõhnama küll `luhtab, tieb paha `aisu Jõe; `Luhtab on, [et] ta `lõhnab `kangesti -- ein `õitseb kõik, annab ääd `aisu Hää || lahtuma Kohv, kakao ja pipar `peavad olema `purkide sees, muidu `luhtavad ää Rei

luhtane `luhta|ne Kuu VNg Vai, `luht|ne Muh, g -se a < luht¹ vana `luhtane hein Kuu; vesine maa one `luhtane maa VNg; `luhtane `einämaa Vai; väga `luhtne ein, `lambad ep taha Muh **Vrd** luhane

luhtas lokendamasa kui tuul kõigutab, siis ta (oder) oo ju `rohkem veel `luhtas; odrad põllal nõnna `luhtas Muh

luht|auk õhuauk `ennevanast `reie tubidel õlivad luhi `augud lae all, `suutsu `augud; kalad rõhuvad `sinne luht `augu `ümber; [jänes] üppäs `reietoa `ahjule, läks `suutsu `kummi `õtsa ja nägi sedä luht `auku, kust rösi ja suits `vällä `lähväd Lüg; `ülge luhtauk on jää sies, tuleb üles [sealt] Jõh; pluht augud, põhu ropp püsteti ette ja Aud; `leitseaik ikka vana sõna, nüid `ööldakse vahest luhtauk koa Nis; luhtauk one all kundamendi siden, karjalaadal üleväl, neljä kandiline Kod **Vrd** luhtiauk

luhter `luhter ritv noodalina põhja lükkamiseks noodaveol – Phl

luht|hain = luhthein loht ain kasuss lõndil, likõ maa pääl Krl -hein luhas kasvav hein `luhta ein, `laiad rohod `juskü kure `mõõgad Lüg; luht ein, `kangesti leigab Jäm; mere `eares kasvab luht ein Muh; Lai ein kutsutass luht ein Hää; luht `eina on ia `pehme `niita, [see on] laia leheline, ilma varreta IisK **Vrd** luhahain, luht|hain, -rohi

luht|hing kala ujupeõis *luht eng on kala sies*, `luhti täis Jõh

luhti `luhti VII Ris Juu untsu, nässu läks kõik `luhti VII; *see läks nõnna `luhti see asi, sest ei saan kedagi Ris; see ettekojotus on kõik `tühja `luhti läind Juu Vrd luhta*¹

luhti|auk õhuauk (hingamiseks, tuulutamiseks) *peenike om [lassil] engätse auk, luhti auk Hls; luhti augu tetass vundarmendil `sissi, et luht põrmanda alt läbi käip, et vaimm `sissi ei tule; vanast es ole luhti`auke; luhtiauk olli `kamre seinä sehen, `riide topuss olli ehen, tõmmati iüst ärä, ku vaea olli Krk Vrd luhtauk*

luhtilõni *luhtilõ|ni g -dsõ õhurikas uvvõ tarõ omma `äste luhtilõdsõ, na omma õigõ `korgõ² Krl*

luhtima¹ `luhtima VNg Lüg(-maie) Khk Pst, (ta) *luhtib Jür, luhib Nis õhutama, (end) tuulutama kui `sandid `päiväd on, siis [mesilased] tulevad siest `vällä `luhtimaie; kaks `teiväst on sies `aunal, siis `jääväd `luhtimise `augud Lüg; Mine `luhtima `õue; `Lauba lähme `maale `luhtima Jür; Võtan aknad lahti, tuad tahvad luhtida Pst || hingama, lahtuma luhib ää, kui jääb kauaks mõni asi `lahti; õlut, viin luhib ää, kui `lahtiselt seisab Nis Vrd luhtitama*

luhtima² `luhtima, (ma) *luhin kastma, valama ei ma põle `sõnna kaevuvett `luhtind; mõned luhivad ja kastavad neid `kapsaid nii et; see `kastmene luhib kõik selle rammu `alla ja ei soa kedagi, luhib mulla lahjaks Juu*

luhtine `luhti|ne g -se VNg KJn/`pl-/; *luhti|nõ g -dsõ Krl*

1. õhurikas *tuba one `luhtine VNg; ää luhtinõ tarõ Krl*

2. *sombune tänä on õege `pluhtine ilm KJn*

luhtitama *luhtit|ama Kuu/`l-/ Kaa Han Hää Saa(-h-) Juu Jür Trm Plt KJn/plu-/ TLä(luhvi- Nõo), -amma Har Plv, -eme Hls(-h-) Hel, -õmmõ Krl; luhvitama Tor, `luhvti- IisR Iis(-mma); luhitama Ann Koe VJg õhutama, (end) tuulutama Oled tuld ka `luhtitama `ouesse, said omite `vuodest `väljä; `Täüdüb tuba `luhtitada `ehtul Kuu; Uksed-`aknad keik `lahti, mis te sii nõnda luhtitate Kaa; Tuba tahab luhtitada Han; lähme luhvitama eenamasse Tor; ma tegin `aknad kõik `lahti, las see tuba nüid luhtitab natuke läbi Juu; omiku luhitan ää [toad] Ann; lähän ennast `luhvitamma Iis; las ta vähä pluhtitab sedä tuba KJn; kammert om vaia luhtite; temä luhtiteb oma `rõõvid Hls; võtit [sääriku] tallast `kinni ja luhvitit -- üd'se palama Nõo; akõn om vaia vallalõ `laskõ² ja tarõ vällä luhtita² Har Vrd luhtima*¹

luht|klapp -(k)lapp õhuaken, -luuk *Luhtlapp oli `lahti ja laul kohe `kuulus tuast `kaugele `välja Kuu; mene tie luhvt lapp `lahti Lüg; Pane luhtlapp `õöseks `kinni Emm; lükka luht lapp `lahti Kse; meil seena sees on koa luhit lapp, käib lapp ees ja Juu Vrd luhtaken -laud rehetoa õhuaugu kattelaud luhitlaud oli rehetua ukse pial, kuus `tol'li lai. [kütmisel] lükati `lahti, `lasti `suitsu `väl'la Nis*

luhtlema `luhtlema voogama, lainetama *suur rohe `kangeste, tuule käe üsä `luhtleb kohe Tõs Vrd luhtama*¹

luhtne → luhtane

luht|rohi = luhthein `luhtaroho, joe `saaredes ja mere `nurgad, kus on Vai; luhtrohi kasvab soode sehes, suured laiad rohud Muh; Iga ega vigadi sehus luht `rohtu küll äi veta Rei

luhtuma `luhtuma Hlj Kei KuuK Kad Ran Plv

1. lahtuma, liisuma *joo see kohv puhas ära, muidu `luhtub ära* Hlj; [seebi] Kibi - - *luhtus ää, siis ei kolvand kuskile Kei; `ingab ehk `luhtub, nied on ühed sõnad, jääb nagu lahjemaks; [kui] õlut ei ole inge all, kohe `luhtub ära KuuK; egä asi `luhtub, mes lõhnaga om; rohi om ärä `luhtenu, klaasil om koõk pääl ärä ollu Ran; viin om är^o `luhtunu<sup>o</sup>; panõ<sup>o</sup> koõk `pääle, muido `luhtuss är^o Plv*

2. nurjuma, ebaõnnestuma *meil `luhtusi tu mõte, plaan kah võib `luhtuda* Ran

luhva *luhva* Aud Hää Krk Rõu amoraalne naisterahvas *sa oled `üstkui `mustlase luhva* Aud; *sij om luhva küll, esästege `aeless iki Krk; `Tõmbas ku_vana luhva `ilma piten Rõu*

luhvama `luhvama spor R( `kl- Kuu) Jäm Mus Krj Emm Phl, *luhvata Käi Rid Khn Hää Ris; `lohvama, lohvata Mar Ris purjekat tuulde pöörama `luhva ehk `kiera `paati `rohkemb `vastu tuult Jõe; `Täüdüb ärä `kluhvada, siis saab `seili ärä `trehvidä Kuu; selle künaga_p saa muidu kut piab `luhvama, `luhvab loovi tuule ala Mus; laev oli `luhvan ja `jooksn `mööda `kalju, ei ole õnnetust tuln Krj; Et mette teise laevaga kokku joosta, luhvas vana laeva üles Emm; `lohva `alla tuult, [vaja] `vastu tuult keerata Mar; `Luhva, ehk juõsõb ravadõst kaudu Khn; `luhva puri üle, ühest `pardast `teise, nõnda et tuul teise kül`le päält puhub Hää; teine peab `luhvama, et kokku ei juose Ris || van sooti järele laskma `luhva `sooti `järke Khn*

luhvard `luhvard laeva pealttuule parras – Hlj

luhvert *luhve|rt g -rti* "lohakas ja hulkuja" *luhve|rt - - luhverts pääle ütest tõisse mud'u* Krk **Vrd** lohvert

luhvertem(e) *luhvertem(e)* hulkuma, ringi kooserdama *luhverts pääle, `asja ehen, tõist taga; lask iki `ringi ratast, luhverts ja kahmerts sääl; mis sa luhvertet Krk **Vrd** lohverdama*

luhvi `luhvi laskma varastama *mis `luhvi sa laset iki pähle; ta lasep `luhvi, mis kätte saap, sõss võtap Krk*

luhvt → luht²

luhvt(i)- → luht(i)-

luib *luib* Hää, g *luibu* Saa liusk, kallakas *Emändi mägi on luib mägi Saa*

luibak(as) *luiba|k g -ku* M; *luebakas* Var vildak, längus *regi oli luebakas, `vilta* Var; *taras aid olli pool luibak, lõhut kuuse puiest; tij veere om är luibakus sõkut; mõnel om luibaku õla, õla om `luipu* Hls; *tij om luibak, tõine vijr oo `kõrge; sij vana maja om luibak kik'k - - sij tule `sel'gä; ärä panna `ende kotti lavva pääl, sij laud oo luibak; [magamis]ase om luibak, vijr vajoss maha Krk || (poolikust vaost) lühep vagu, luibak om vijl [rohida], luibaku saave rutemp ärä [kui pikad] Hls*

luibama `luibama aega viitma, kohmitsema *sa ka pidid `katsuma, et sa teise (eesmineja) käde saad `jälle, et saa\_p jää üksi `ühte `kohta `luibama `jälle* (rukki lõikusel) Khk

luibelti *libamisi*, (pool)viltu *käänä sedäsi luibelti, oia saag luibelti; aa sij vagu luibelti, ärä `õiget vagu aia* Krk **Vrd** luibeti

luibeti *luibeti* Pst Krk = *luibelti taras aid tetti siante luibeti paks, säält es pääse kana ka läbi* Pst; *lõika luibeti; põlle rihi tulev ka lõigade luibeti; luibeti lõigat [riie] Krk **Vrd** luibu*

luibu `luibu Hää Saa libamisi, aeglase kallakuga *Mägi on `liuska mägi ja `liuglene mägi, ku tal libamisi, `luibu küll`led on; Sij mägi on `liuska, `luibu Hää; aia teiväs on `luibu;* [heina] *Kuhi peab päält `luibu olema Saa || (silma vaatest) `Luibu vaade, oma ette näeb, `kaugel ei näe, sil`ma tera on all, sil`mad ei lähe päris `lahti Hää Vrd luibeti, luipu*

luibus libajas, längus; lauge `luibus pihadega naine; *Lud`upiht, sij on `luibus, madalad `luibus õlad, ei ole `kõrget `pihta; `Luibus mägi Hää Vrd luipu*

luibõrdamma *luibõrdamma ringi hulkuma, kolama ta luibõrdass üttelukku `ümbre?* Plv

luider `luider Käi Phl luine, kõhn, lahja `luider inimene ehk loom Phl Vrd luidur

luiderdama `luiderdama pikkamisi käima `Ommiku `luiderdas `mennä, `õhta - - `luiderdas `tulla Lüg

luiduma `luiduma Kod(-do-) Lai kõhnuma, lahjuma *mes one kõhna luum, nõnnagu `luidunud rujo Kod; loom ku `d'a oli kõhnast jäänd, ära `luidunud, siis ta oli nagu luu sard kohe; inimest ei `õõlda - - lehm `luidub ja obune Lai Vrd luuhtuma, luituma¹*

luidur `luidur g `luidru = luider `luidrud ei `julge inimese `kõsta `üeldä, [vaid] luomass, inimese `kõsta `ütled kõhna; ära `nälginud kaas one `luidur; niigu `luidrud kääväd, kole kõhnad Kod Vrd luitur

luidutama `luidutama (pillimängimisest) `Karjapoiss `luidutab `metsäs suu `pilli Kuu

luiduteme *luiduteme Hls Krk pleegitama päe luiduteb ärä, võtab kirja päält ärä Hls; päe om `rõõva ärä luiduten Krk*

luie|kamber kabel *kabel on luiekammer Plt; kabel olli vanast luiekammer Hls Vrd luiekoda, luudekamber -koda = luiekamber siis ta `pandi luiekojase Muh Vrd luudekoda*

luigamus `luigamus g -e luiskelugu, väljamõeldis *Kui tahun, voin üä `luigamuse `valmis tehä; [ta] Valest `mulle `nindasuguse `luigamuse Kuu*

luigas *luigas g `luika Tõs Aud lihtne magamisase `luikad, jalad all ja laud pial ja `põhku kua natuke pial ja, agana kot`t oln padjas; soldatitel olid `luikad, `seoksed puust `tehtud sängid nagu raejalad Tõs; `luikad oo kudagi seina `peale `tehtud Aud*

luige → luik¹

luiges *luiges g `luike Jõe Kuu Hlj Ris HMd JõeK luik lumi on `luike `tiiva all; Küll oo sügüsütte sidä `luigeste hala Kuu; küll oo `einalised, `valged niikui `luiked Hlj; kaks luigest Ris; `luiked tulevad siit lännen puolt ja panevad ida `puole JõeK*

luigu *luigu tiss; lutt laps luigutab nisa, pisike luigu suus; see oo lapse pisike luigu, põle `piima sehes, luigutab `peale `otsas Muh Vrd lutu¹*

luiguss varjul, peidus *Ei lehm `tuldigi `ehtul `metsäst kuo, oli kohe `paksu `piesa all `luiguss Kuu Vrd luhiguss*

luigutama *luigutama Krj Jaa Muh Kse Kei Krk/-emel, luigo-, luegu- Mar*

1. imema, lutsima *laps luigutab imeda vahel, jääb `jälle magama; `põrsad luigutavad ko Jaa; nisa pea oo lapsel suus, seda ta luigutab; laps luigutab rinna `otsas Muh; vasikas luigotab, kui ei `oska `juua, siis imeb `sõrme; mehed luegotavad sedä va `piipu `peale Mar; panid lehma `piima `kloasi, kummi toro `otsa, las luigutada Kei*

2. vaikselt vee peal libisema *inimene läheb ojuma, siis luigutab edasi; paet luigutab edasi Krj; pardid luigutavad iga `õhta Vibru nukkis Jaa || fig seanahka vedama `seante nagu*

ajage, ta veñuts ja luiguts sääl tüü man; `ulka inimisi luigutev säl tüü man - - luigutev ja lobisev pähle Krk

luigutamma luigutamma Urv(-ma) Rõu lingutama Ka_ku tihkõ obõnõ, mugu luigutas ütteleku; Küll ol'l kuri, muidu ku luigut' inne; ku kuri hobõnõ inemist näge, sõss luigutass Urv **Vrd** luimustama

***luihtuma** nud-part `luihtonu lahjuma, kõhnuma är `luihtonu jo, hobõnõ vai lehem. inemine ka är `luihtonu, kõhnast jääni Räp **Vrd** luiduma, luituma¹

luik¹ luik g luige Põi Muh Lä Tõs Kei Jä ViK I Ksi Plt KJn, luege Pälõ Juu TaPõ(loe-Kod), luigi Emm, luigu Jäm Khk, luiga eL(lue- Trv); n, g luige Khk VII Rei, luõgõ Khn, `luige RiD(n `luike Vai); luige g `luike HJn luik `luiged `lähväd, siis lumi tuleb Lüg; `luige on suur `valge `lindu Vai; `luikusid on kevade pailu, kaelad nii `käärus kut obuse loogad Jäm; Luik on sõuke, ta_b lähe sügise enne ää kut änd `kinni `külmab; Luiged pidade väga vanaks elama Põi; luiged tulevad `seie `sauue `sõõma; `enni ikke `õõti `luikedele, kui luiged läksid, et `suitsed suhu, `päitsed pähä, esimesed ette, tagomesed taha Mar; luegede mineku `järgi tuleb lumi maha Tor; luege pääl ei akka püssi kuul' kah Hää; kui lueged juba lähvad, siis on lumi taga Juu; luigete järel lumi, `luiked lähvad, lumi tuleb HJn; see on `luikede kisa JMd; `valge kui luik Iis; luiga toove lume Hls; luiga lähvä `üüse Nõo; minevä sügüse lask Saru mijsõs üte luiga maha<sup>2</sup> Har; luiga<sup>2</sup> lindasõ<sup>2</sup> pargih (parves) Plv; kurõ<sup>2</sup> ja luiga<sup>2</sup>, nimä läävä `lämmäle maalõ Se

luik² luik g luige Muh Phl Lä Tõs, luege Tor, luigu Plt karjapasun poiss tein omale sariluge Muh; `luike puhutasse `kangesti; kui luik üiäb, siis oo `teada, et `kuskis oo tulekaho Mar; luike ajama karjapasunat puhuma akka `luike `aama Muh; `neoke toro oli, kui `karjas keisid, siis sellega karjane aas toro või `luike; kui näd koertega `jahti pidäsid, siis aasid `luike Mar; karja sarvega `aeti `luike Mär

luikama¹ `luikama, luigata Kaa Phl Vig PJg Ris HMd Kei Hag, lue- SJn, loe- Juu

1. (heledalt) karjuma, hõiskama laps `luikab Phl; noored inimesed `luikasid ja karisid Vig; tema `sel'tsis `luikasin küll Ris; kui juba lapsed `metsas on, siis on `luikamest kui `pal'lu HMd

2. mõirgama pul'l `luikab `ambuda Jaa; pul'l `luikab - - külä inimese `peäle, võeraste `veiste `peäle ja Vig; ärg `luikab ja mürab PJg; Kuule kud'as Ninamoa vaname pul'l `luikab Kei; sõnn `luikab ja `mõirgäb kua, teeb `neokest eledäd iält Juu; pul'l `luikab ja kaabib SJn **Vrd** luiskama²

***luikama**² (ta) `luikab valendab see oo nii `valge, ühna `luikab (luikvalge) Muh

luikari(t) `luikari(t) lõõma TLä Rõn lõbutsedes aega viitma latse ei `tahtnava tüüid tetä, lõõnävä enne `luikari Ran; poiss mugu lüüüb `luikarit enne, tüüid ei viisi tetä Puh; suure `tüü'rigu kõik leivä `luikari, es opiva, ul'astiva, `tañdseva ja teivä oma `sirkust Nõo; mugu lüüüp `luikari, kaep kudass ta `kergembide läbi saab Rõn

luikas `luikas päikesepaisteline `luikas ilm Krj

luike → luik¹

luikes otsas, ära tarvitatud see joba jälle `luikes Rid

luimama¹ `luimama (ära) peitma [ta] `luima `vällä `asja; `luimasin `ennäst `vällä Vai

luimama² `luimama Iis, loemata Kod käima **a.** aeglaselt astuma, loivama obune `luimas; `luimab tükil maal taga `tulla Iis **b.** ringi hulkuma puoleni `üüni `luimas tõesse tüdrikitega külän, pidin üksi kõik tallitama ja tegemä Kod

luimuksilla poolärkvel Olin nadukane `aiga `vuodes `luimuksilla Kuu

luimustama `luimustama lingutama Hobune `aeva `luimustab, ei ma tohe `selle `päitsi pähä `panna Kuu **Vrd** luigutamma

luimõlõmma luimõlõmma laisklema kes `luimõlõss tüü man, tollõlõ üteldäss, liiguta `laiska Röp

luine `lui|ne g -se R Käi Phl HJn JõeK Iis; lui|ne Sim Äks Lai Kõp, g -se Khk VII Pöi Muh spor L, Juu(loe-) Jä Rak Trm KJn M TLä Ote, `luise Amb JMd Koe VJg; lue|ne g -se Kul Mär Pä/luõ|nõ g -sõ Khn/ Kod(loe-) Puh Nõo(luedse) Rõn, `luitse Nõo Rõn; luinõ g `luidsõ, -tsõ San V(luinõ Plv); pl luesed Kos Lai Kõp TMr, luidse Kam, luidsõ[?] Rõu Se, `luitsõ[?] Lut

1. luurikas, paljude luudega **a.** (kaladest) `Luine kala sobib `amba ala `panna, aga `oiget kohu `täüdet küll ei saa Kuu; mõni kala nenda luine Khk; Särq on va luine kala, paljas roo puru, mis see ahven param Pöi; Kiisk kolõ luõnõ Khn; ogaluud oo lused PJg; särq ja koger on lused Saa; ahvenid on ka lused kalad, ma ei `tiagi `teisi nii `luiseid olema Amb; karused elavad tiigi vies, `ästi lused Rak; kiissad on kole lused Lai; luine kala ku üits rämps Krk; kiisa kala om `väega luidse, pañni leevä vahele, aga es `audu ärä Kam; Pärepuür om `luitsõmb ku särq Vas **Vrd** luitane **b.** (linadest) niisugused takkused ja `lused linad Kuu; `arva `arja pääl vottad -- `luisemad takkud, `luisemattest sai jämedamb niit VNg; luine lena ja kondine kala ja kuetand inimene Mar; lused linad `võtsid sõrme otsad `katki Tõs; need otsa takud olid nii ullud lused, ei soand ead `lõnga `ühti Juu; takud on lused, saab puistatud luud ää Ann; mes luine lõng või kare, siis pulgaga keriti Trm; Ku ää sikke lina olliv, läits vähemp kokku, ku luise ja pudeve lina olliv, tulli enämp `paklid Hls; ravike olliva serätse luidse `pakla Nõo; ega linapunna es tohi `luidsõ olla[?] Krl; Ega noid müügi linnu kiä peris `puhtas es `tjiki[?], ladva puul[?] tet[?]ti kül[?], a tüve ots jäteti `luitsõs Rõu

2. lahja, kõhn, kondine mõni inimene on `luine, luu `unnik kõhe Jõh; nenda luine käsi, pole liha `poolestkid VII; see oo kore luine obu Muh; lused loomad, kehvad loomad PJg; nõnna loene ja koñdine kui koñdi akkjalg Juu; `irmus luine tüdruk JMd; väga `lused kääd, ei ole `prisked VJg; lused ja näljased linnud näd (kiivitajad) one Kod; küll om ta luine, luu `püstü ku kärbus Krk; kobi miu `kintsu, kae kui luene Nõo; ma_lõ `väege luinõ -- ei olõ liha suku San; ta va luinõ `sia rõibõ[?] Urv; Ku peremehe näpp puinõ, sõss hopõn luinõ Krl; `täämbä eleki `õigõt eläjet laadal, kõik[?] omma `luidsõ[?] Har **Vrd** luitane

3. luune, luust Punane kuer `augub `luise aja taga = keel ja hambad IisR; luine asi peab kaua `vastu VII; säh kilk, ma anna soole puise [hamba], anna sa moole luine Muh; viruss `kundra, nah sullõ luinõ hammass, anna mullõ ravvanõ; [ta] võt[?]t `luitsõ `kreebeni (kammi) Se; ma sul umblõ kolmõ kängä[?], üte luitsõ[?], tõõsõ puitsõ[?], kolmada[?] kirivalõ `kerkulõ kävvä[?] Lut

Vrd luune

luip luip g luibu Krk; pl `luipe Puh kõverus, jõnks luip sehen [taimevarrel] Krk; sääl om suure `luipe sihen Puh

luipa `luipa VIPö M San poolviltu; libamisi, kaldu `luipa on `längus või kallakas, teene ots madalamas, teene `kõrges Sjn; sij teibäs `ongi sääl `luipa Vil; järve veere om `luipa; mäe vjir om `luipa Hls; nagu `amme `käüse `lõikat `luipa; esä tegiśs selle aia `luipa, ei ole `õigest tennu; ku paari püstepelt pant, sōss oo püstep katuss, ku `luipa pant, sōss oo luibep katuss; `oidin ennast `luipa Krk || koer lask `luipa (jookseb, külg ees) Krk **Vrd** luipu

luip|aed roigasaed sa tii? luip aid sinna karja tii vjirde Har

luipu `luipu Aud Saa KJn M Kam poolviltu, libamisi; libajas, längus kell ei või `luipu `olla, siis ei käi; tee ääred on `luipu `aetud, üks äär on madalam kui teine Saa; katus on `luipu KJn; siit kääneb tii `luipu `alla; puu om `luipu seinä `naale pant Hls; otsa `paanti `luipu `allapoolle (viljavihud hakis) Kam **Vrd** luibu, luibus, luipa

luipund nud-part `luipund, pl `luipunned kõhn, kondine Kas sest `porsast ka siga tuleb, sie on nii `luipund; `Turskad on tänä `ninda `luipunned, `paljas suur pää on `otsass, kehä `puolist ei `ollagi; `Meie `keula mies ka `ninda `luipund, on vist kehv nenäesine Kuu **Vrd** luitand

luirama `luirama, luirata ringi hulkuma; ehal käima mis sa viidad teiste `aega ja `luirad; `luiramine, see on `luusimine, kas läks `teisi peresse lorisema; eks poisid luirand, ega muu `keegi, see oli ehal `käimine; mõni `ütles, käis ehal, teine `ütles et käis `luiramas Sim

luisale ehale poisid `lähtväd luisale Saa **Vrd** luisule, lutale

-luiselt Ls üksluiselt

luisk¹ luisk g luisu Sa Muh Mar(-o) Kse Aud Vän Saa K Iis Trm Pal Puh Nõo Rõn Urv, luesu Põi Vig Khn Tor Hää Kod Nõo, loeso Vig, Kod, luisa Hi M Ran, `luisu Lüg Jõh Vai(n `luisku), `luisku Kuu kõvasi, ihumiskivi lõikeriistade teritamiseks `luiskuga `luisati Kuu; pue `luisud semendist, kivist, `õsseti neid `luisku Jõh; `luisuga `luiseda vigasti teräväst Vai; luisuga luisadasse vikadid Khk; luisk on puust `tehtud, sooned `sisse raiutud, mee vaha ning käia `tuhka segamini `pandud soonde `sisse Kär; kõhuta nuga või kerves luisu pääl vaheks Krj; Nina peas kut ea luisk; Luisk peab majas olema, vahest va `kerve tera õle lükata Põi; luisud `tehti tahust, otsiti moa sehest nagu suur `tahvel, `tehti `luiska Muh; vanasti olid keik luisad, nüüd `jälle `rohkem kõvasid; luisad `tehti puust, `palju paremad veel kui kivi luisad Rei; te `võtke üks suurem kapp eesele loeso vee jaoss Vig; kirvest kõhutatse kas käiaga või luisuga Aud; maakibidest `tehti `luiska Vän; vikatil oo luisk, `noadel ja `kirvedel kõvass Hää; luisk on kesspaegast laiem, otsast `kitsam, kõvasi on õhösugune Juu; Kis `õiged `niitu ei `oska, niidab luisu varal, `luiskab iga `kümne sammu `järgi ja kaar on ikka karvane Jür; raudkivist lõhuta ja raiuta neid `luiskusid JõeK; igal eenalisel on oma luisu kot't, muedu pole `luisku `koškile `panna JMd; kõhutan kervest natuke luisuga Sim; nigu mina mälestan, õlid ikke kivi luisud, siin ei tehnuvad puu `luisku, aga neid `ilmas on õld Trm; ravva taham lüüb luesule `külge, luisk on ärä kivissänd Kod; mõni võt'tis maast kivi ja tegi siledass, `praegu on valatud luisud PIt; luisage luisats vikadid Hls; `luiske tetti vanast tamme puust, sorgiti `auke `sisse, `panti `liiva `pääle, siss olli karre luisade Krk; mul om `niitjäle vaa minnä `luisku viia Nõo

luisk² luisk Ris, g luisu Lut kehv, haiglane a. kidur, lahja ta tõi vana obose luisk laadalt Ris; olõ_i t'erve? hopõn, pää alahhan, luisk, olõ_i_kõrralene; kõhõdu `vuonakõnõ, sääne

luisk Lut || *lontis lunk* `kõrvuga hopõn, *luisu*² *kõrva*² `säändse², *olõ_j* et `saisva² `ülleh Lut
Vrd *luist b.* tõnts *sil'mä*² *umma_luisu*², *taht magama. une päält tull' üless, tooša sil'mä*²
*luisu*², *olõ_j*² et *ka_kui säre sil'mä*² Lut

luiskam `luiskam g -a valetaja, kiitleja – KJn

luiskama¹ `luiskama, *luisata* S/-da Hi/ spor L, KPõ IPõ Ksi Plt Trv TLä Kam, *lue-* LNg
Mär spor Pä, Juu KJn Kõp TLä, *loe-* Vig Kod, `luiska(da) R; `luiskame, *luisa|de* Krk, -te Hls
Hel; `luiskamma Har Rõu

1. *luisuga lõikeriista teritama vigastind* `luiskada Kuu; *sa* `luiskad vikkasti tera maha
Jõh; *vikat luisatase vaheks* Khk; *minu vikat oo luisat* Muh; *vigadit ma* `oska *luisada* Phl;
vahepeal luesati kõbasiga LNg; *ei* `oska *vikatid luisata*; *kõbasiga saab luesatud* Mär; *aead*
kaare üle, sis `luiskad jälle, *igä kaare* `aeges *loesatasse* Vig; *vikatid luisatse* Kse; *luisasin*
vikati teravas Saa; *luisuga soab servaga luesatud, kõvasiga soab kül'lega luesatud*; *vene*
vikatit luesatakse tamme loastuga Juu; *Põllu pealt kohe* `võeti *niisuke kivi, sellega siis*
luisati Amb; *ega vikatid tohi* `liiga *pailu luisata* JMd; *meie küll* `luiskasime, *mõni ihub*
vikatid VMr; *mõned* `luiskasid [vikati]ots *ies, mõned* `võt'sid *vikati* `kaenlasse, *ots*
allapoole Sim; *vikatid luisati kivi luisuga* Trm; `siipi *suab küll loesata* Kod; *vikat om luisat*
Hls; *eintege pühits liiv kül'lest ärä, ku* `luiskame *akats; vikat* taht *luisade* Krk; *ma panni*
säll'lä kõevu `vasta ja *luisassin vikatit, kes* `õigede *luisata ei saa, lüüb kah ütsipidi* *alvaste*
Ran; *ää* `luiskamine *om puul* `niitmist Kam || *fig varane* `luiskab *põialt, iline katsub* *perset*
(hilineja jääb ilma) Khk; *Luiskab kinda sehes* *põialt* (varjatud vaenust) Kaa; *Iline vares*
luiskab nokka (hilinejast) Emm

2. *valetama, väljamõeldut rääkima* *sie* `luiskab, *ei sie* `räägi `oiete VNg; *juut* `luiskas
soole ede, sa muudkut usud aga Khk; `luiskas `nõukse *kena jutu kogu, et kuula üsna* Krj; *äi*
maksa luisada Rei; *see ikka* `luiskab *kua, ega see ikka* `õige *põln, mis ta* `rääkis Kse; *mis*
sa abe `luiskad Hää; *see pole* `õige, *mis ta* `luiskab JMd; *küll ta* `luiskab, *egä temä juttu*
usku või KJn; *temä* `luiskab, *temä panep manu* Krk; *Mõni inime luiskap nii et täl* *päälagi*
suitsap; Om ka neid, kes nalla peräst mõnda asja luiskap Nõo; *mi_s*a `luiskat *tõsõl suu ja*
silmä täüs, tuu om kõik `võl'ss Har

luiskama² `luiskama, *luesata* Tor KJn SJn mõirgama *Ku ärg eleda ääleaga ammu*b, *sis*
sij oo `luiskamine Tor; *küll ärg tänä ommuku kaabib ja* `luiskab KJn; *pull* `luiskab *nii et*
mets `vasta *kajab* SJn **Vrd** *luikama*¹

***luiskama**³ pr (ta) `luiskass *pleegitama küll lumi* `luiskass, *päiv* `pälkäss *nä* `valgõss
[kanga] Har

luiske *luiske* San, `luiskõ Vas *sula, pehme* (talveilmast) **Vrd** *loiske*

luisku `luisku Plv, `luisko Vas, *Luissu* Rõu *lohakile, hooletusse* *Ku_tä* `hinde *är_luissu*
lask, sõs [tast] *inäp midägi tegijät ei olõ*² Rõu; *ta lööse ütte lukku* `luisku (laiskleb), *ei*
*taha_midägi_tetä*² Plv; *jätt uma aša* `luisko Vas

luiskuma `luiskuma (lusika kiirest suu vahet käimisest) – Lüg

luiskune `luisku|ne g -se

1. *pikakasvuline, sale* *Molemad on* `luiskused, *jüsku kaks rehä vart; Sa* `täüdiis
`rohke**m** *lihuda, oled* `muidu *nii* `luiskune Kuu

2. *kitsas* *Ei sie vist* `tüöle *liiga tie, on* `oite `luiskuste *ola_ega* (õlgadega) Kuu

luiskõllõma `luiskõllõma laisklema, vedelema ta `luiskõllõss pääle niisama, ei viisi_midägi_tetä?; ma_ka siin `luiskõllõ, ei viisi? üless tulla? Plv

luiso *luiso* (habemeta mehest) *kel abet põle, see olle va luiso* Mar

luist *luist* g *luista* (lahjast loomast) pääle `aiguse ol' obõsõst üt's luist enne `järgi jäänü?, obõsõ *luist* Krl **Vrd** *luisk*²

luisu|kivi kivi, millest tehti luiske *sinine kivi on `luisu kivi, senest saab `luiskusi* Lüg; `Luisu kivi on must kivi, senest `tehti vikkasti `luisud Jõh; *luisu kivi küljest raiuti `luiska* Muh; *kui vaess lõõsid ilosa sini all'i kivi, selless tegid loeso, [oli] piänikese toemega loesokivi* Kod || **luisk** *luisu kiviga luisatasse vikadid* Koe **-kott** *luisutasku sie õli ikke `pruutide mure, et `eina aast `luisu kott pidi õlema, ikke `ruosid `õmmeldi `pääle* Lüg; `Luisu kott pidi vüöl olema, `muidu ei saand vikkasti `luiskada IisR; *meisterahvas kannab [luisu] püksi `tasku, aga suuremalt jäult tahvad luisu kot'ti `soada* JõeK; *igal eenalisel on oma luisu kot't* JMd; *loesokot't õli parema kül'je piäl* Kod

luisul, -e *luisul, luisule* Hää(lue-) Saa ehale *poisid käivad `laupa `õhtalt luisul; lähme `üüsi luisule* Hää **Vrd** *luisale*

luisu|tasku riidest tasku luisu hoidmiseks `luisu `taskud vüöl ja `luisud sies, ära `õmmeldud ikke keik, `lilled pääl Hlj; `luisu task [oli] `kanga tükkist, `riide paul sies Jõh; *Pane luisutask `õöle* Kaa; *Naistel oli einamal luisu task vüöl, luisk oli seal sihes* Põi; *naestel on luesu `tasku* KJn; *Niitmise aigu ei saa luisku käen oeda, tolle jaos tetti luisu task - - keidetäs värdli kohale ümbre kihä* Nõo **Vrd** *luisukott*

luita *luita* lita, lirva – Phl

luitama `luitama Tõs, da-inf *luidata* Kse spor Ha, JMd Koe, `luitada Hlj Lüg(-maie) Jõh Han; `luitma, (ta) *luidab* Muh Mar Kse KJn; `luitama VJg *uitama, lonkima mis sa `luitad `ninda `aiga `müödä, kui `kärmest et lähä* Lüg; *mis sa `luitad, kisu jalad tagumikkust `lahti* Jõh; *see luidab kõik kohjad läbi* Muh; *mis sa `õösi luidad, kui ei maga* Mar; *ma lähä natuke `metsa `luitma* Kse; *luud alati mulla `põhjas, tia kus se ing siis `ringi `luitab* Kei; *ega mul `ásja põld kedagi, käisin `luurasin ja `luitasin sedasi sammati möda `metsi* Juu; *ää `luita siin, mine `tüöle* JMd; *lähän `luitma* KJn

luitand nud-part `luitand Jõe Lüg, pl `luitaned Lüg IisR

1. luurohke, luid täis **a.** (linadest) väga `luitand linad Jõe; *õts takud on kõik `vaesemad, nie `onvad `luitaned ja `pampalas kõik* Lüg **b.** (kaladest) särg, *sie on paha kala - - `kange `luitand `tõine* Lüg; *Kiisad mekkivad küll, aga kole `luitaned `teised* IisR

2. kondine, lahja `luitand *nagu luu kromi; kõik elokad `luitand, ei õle liha `seljäs* Lüg **Vrd** *luitane*

Vrd *luipund*

luitane `luita|ne g -se lahja, luine *Kevädised `räimed on `suured ja `luitased* Kuu **Vrd** *luitand*

luits *luits* g `luitsa Võn Kam Ote San V(`luidsa), *luitsa* Hel Ote, *luidsa* Nõo; *loits* g *loidsa* Lei; *luhi|ts* g -tsa Urv Krl Rõu(-dsa), -dsõ Krl Kra; *lohi|ts, lohe|ts* g -dsa, -dsõ Krl Har

1. *lusikas Panti suur saviliud kamapudruga maha, egäle puust luits kätte ja süüdi* Hel; *es tohi sina mino `luitsat võtta; kutsuti kõmmõlgi, nood'ega ol' ää `luitsit `kaiva* Võn; *laud `ol'li `kraami ja `luitsa `ol'liva `uhta; kõik võt'ime ütest kaosist `luitsidega* Kam; *lätsit võtit*

`luitsa täis Ote; võta luits ja süü `luitsage San; `veit'kene serväss `luitsast Kan; Esä tek'k luhitsid, kaibsõ väidsega ja hõõrsõ klaasiga Urv; tõisil `ol'li\_`kõodsõ luhidsõ, a mihe esäl ol'l kadajanõ luhits; igä üt's pidi uma luhidsõgõ `süümä; `luitsaga `serbäss; ku tuj lohidsõ võt't ja õnnõ lahk pähä? Krl; ma ol'li seenimaani ilma lohetsõlda?; vanast `kaibi mi esi puu lohedsõ? ja sei puu lohetsõidõga Har; `vahtrõpuust tetäse `luidsa?; nyu_klõmbi? `süüdi `kõiki noide -- `suuri `luit'sidega? Rõu; hapund `piimä iks võt'i `luidsaga?; ma `serbä `luitsast suppi Plv; Edimält ku_plek'ist luitsa_`vällä tul'liva?, es olõ\_harino\_`näädega_`süümä, `nää? ol'liva_`väega `väiko?, sõs `vässõ alate käsi `süümise `aigo är?; Luitset no vanast liisnet es olõ\_ka joht, ol'l `ainolt egä üte jaoss uma luits -- a_ku võõras tull ja tälle süvvä_tahete `anda?, sõss `võet'eva? `lat'se käest `luitsa? Räp; Ma sekä jahu `putru ka? `luidsaga? Se || fig (ära suremisest) Om luitsa lavva ala visano; Luitsa käest panno Räp

2. adralusikas kui vao lõpõtit, `ümbre `käänset, pedit `luitsat vahetama, tõsõlõ poole `panma Kam; luitsal om and perän, luitsa and või olla kuusine või pihline Ote; mulla `tel'mise jaoss om tuj adra luits; ku\_luits om ääl puul adra argi pääl, sõss lätt mulda `rohköp kuralõ poolõ Urv; adra lohets om tuj jaoss `pantu, et atr häste maad `ümbre hiit Har; `luidsaga saa käändä? maad `kualõ poolõ tahat Se

luitsakas luitsak|as g -a ogalik Luitsaki kõik urgad täis; Neist luitsakatest ei saa ju midagi Hää

luits|oherdi lusikpuur `luidsa oherdi omma? jo? häõmisõl Se

luitsuss rannameres, madalas vees `ästi madalass vies, siis `üöldi `luitsuss, noh tähändäb nii `kolme `neljä `süllä viel vai; olime [võrkudega] `luitsuss madalass `ranna `ääress; kui oli `pohja `verkujega madalass oma `rannass `luitsuss `käämine, vois `ulga `iljemb lasule `mennä Kuu

luituma¹ `luituma Vai Jäm Khk VII Iis KJn lahjuma, kondiseks muutuma `luitund `luoma, `uonokaine `luoma, luud on kaik lakkel Vai; üks `luitund loom, mis `seoke sant uimane Khk; obune `luitus ära Iis; ärä `luitund ja vana juba KJn **Vrd** luiduma, luituma

luituma² `luitu|ma Khk Põi Mar Kse Hää Saa Koe Trv Lai Plt Vil Ran Nõo, -me M San pleekima, koltuma Vana `luitund `kampsusn `selgas Khk; See (maja) on nii ää `luitund ja vanaks läind, paista änam puude sihest ää Põi; mu jaki on ära `luitunud Hää; ein `luitus palava päeva käes ära Saa; kulatand `karva on, mis värvist `väl'la läind, nigu `pleekind või `luitund Lai; rõõvass nõnda ära `luitunu, rohiline värm `luitup ruttu; lehe jo ärä `luitunu saarel Trv; päävä kähen ärä `luitunu, [õeldi] egä `rõõva kottel, mis tõise värmõ võtten Krk; aina `luituse San || kurb, norus karjane on `luitund ja märg Koe

luitur `luitur g -i lahja, kondine Tõlku lehem on na `lahjaks ja `luituriks jeend, on ta `aige vei; nii `luitur inimene et; `luiturid inimest [on] lahjad, veetimid Emm **Vrd** luidur

luja|päev luja-, loja-, lua-, luä|päiv Se Lut õigeusklike suvine kirikupüha lujapäiv, `kerkoh oldass; Lujapäiv om kest suvvõ Se; `pääle lihavõttõ `ütsädäl nädäläl [on] lujapäiv; luäpäiv, `üt'säss nel'apäiv suurõst nel'apäväst pühitäss, pühändidi `kõikisagatsit `hainu Lut

lujasti palju, kõvasti Minev aesta sai lujasti rugi; Tuhli trampi keededi meil lujasti Emm

luju luju Kuu VNg Emm Sim Kod(-o) Lai väike, vilets, kidur (olend, taim) `etsis paremad `välja, nüid ise votta `istuta nied lujud VNg; lujugs jeend, niisama kui peltsitud,

laisags Emm; vilja lujud on peenikesed ja veked terad Sim; `õtsa jäänud tõene nigu vana luju; marjad nagu lujud, `veiksed; kõik [taimed] langevad `nortso, nõnna ku lirsakud, nõnna ku lujod Kod; taimed on nõnna viletsad ja peenikesed nagu lujud, eks nad ole paksult külvatud; nagu luju teine, jäänd kõhnast (loomast) Lai Vrd laju

lujujas a < luju `niskesed lujojad õlid [seemned]; inimene kua lujojas, ärä põdenud, muud ei õle ku luud; `süümiss ei õle, eläjäs jäeb `õtsa ja lujojass Kod

lujukene dem < luju eläjäd kõhnass jäänud nagu lujokesed; `veike laps nõnnagu lujokene tõene, ei kasva mitte ja kõhna tõene; `kapsa taemed õlid, mõni lujukene aga, til'lukesed nagu kõrvad Kod

lujune luju|ne g -se Kuu VNg Kod peenike, vilets lujune terä Kod

luka n, g luka Kam Ote Vas Lei, g `lukma Ote Urv Har, `lukmõ Urv Rõu(n lukõ) Har Plv Lut

1. sisselõige, sälk puuriistadel `vehmre otsal `olli luka kül'len, tsälk `sisse lõegatu, [kinnitusrihm] kääneti üle, takast tsusati läbi Kam; `vehmre sisen olliva luka, luka jääs [rahkme] peatajas; kaase `lukma ja kõrva, olliva `liuhka lõigat, `lukma pidasiva [kaane] `kinni Ote; vits om `lukmast `vällä päsnu?, luka ol' t'salk anuma vitsa vai `kõrvu man Urv; riha tulõ otsast, `lukma omma vällä_kulõhunu, no_piat `vahtsõ `lukma `lõikamma ja `vahtsõst `õtsa `pandma; vanast ku rüä `riihje `pesmise kuut' varrõ `õtsa `panäti, siss lõigati koodi varrõ otsa `ümbre t'sälk, tuud kutsuti nii luka, koodi luka. sinna\_`panäti kuut' ha'rusõga `õtsa Har; Kuut' ol' rihävarrõ `taolinõ puu, luka otsan - - sinnä? ol' rihm `ümbre pant Rõu; vanast lõõgati `vehmbrele sääne luka ette Plv

2. (labida-, hargivarre) põikpuu; käepide võta `lapju hannalõ tii luka `õtsa, siss om hää `piiu võtta? ku `ruusa valat Har; `lapju ja vigla hannal um luka otsahn, kost `käega_kiinni võtat, tooli sääl pääl kah, kohn varva otsa? sisehn; [ratta] põvva? umma_kokko `pantu `lukmidõga; luka um tuu, kohe `õtsa pandass midägi?, et läbi ei lasõ? Rõu Vrd luki

Vrd lukk¹

lukat-lukat deskri oben lää lukat lukat ehen Krk

luki luki g `luk'ma San Krl, `lukmõ Urv Lut(luki, luõ)

1. niks, lõngakerimispulk ei tiiä? kos luki om Krl; luki om sääne `puukõnõ, säet mulgukõnõ `sissõ `minka `niiti keritäss kerakese päle; keritäss, üteh keeh um kerä, lang alt `lukmõlõ Lut || kerapõhi – Lut Vrd lukk²

2. põikpuu; käepide Kõigilõ anumilõ tet'ti kõrva vai `lukmõ?, `jäeti inne kat's `lauda pik'embäss Urv; `lapjul um va's, varrõl kõvõralik luki otsah Lut Vrd luka

3. noa- või kahvlipea kinnitusvõru väidsel luki pääl San

lukikene luki|ke Trv, g -kse Hls Krk; lukikõnõ Har dem < luki a. põikpuu `lapju hanna lukikõnõ om `kat'ski lännü? Har b. kinnitusvõru, -rõngas väike lukike om väitse pää pääl aet Hls

lukitama lukitama Jäm Khk lukustama Ta oli `kange `keiki `uksi lukitama Jäm; kes neid (hooneid) oma pere inimeste ees lukitama akkas Khk Vrd lukutama¹

lukk¹ lukk g luku L(-o LäLo) K I M TLä San spor V(-o Plv), luki S, lukku Lüg Jõh IisR, lugu Kuu; luk'k Vil, g luki Muh Khn M Puh Urv Se, luk'i Urv Vas Lut; lukku g lugu VNg Vai

1. lukk, taba *Sie vade `kartab `vargust, igäl puol lugud pääl; Lukk on `luoma vari, inimeste vari sie ei ole Kuu; `Oia sina oma saladust - - kas vai `seitsme lukku taga IisR; lugu sies on üks `vetru, midä `touka lukku `kinni Vai; εε naine maea lukk, tige naine `pörgu tukk Khk; Vanasti pole uksel lukki olnd, kepp oli ukse ees `püsti - - kohe oli vööräl tääda, et inimesed on ää Pöi; põle jo luk'ka `soaja mitte Muh; selle luki jäuks on kaks vetind Rei; nüüd oo lukod, `enni olid puu tel'led uste taga Mar; Suul lukk ees (vaikijast) Han; muugitse lukud `lahti Tõs; Võt'i lukiss `kindi, ei anna `liiku Khn; aga sealt ei saan `süia, leib oli luku taga Aud; mul isi seitse võtid ja seitse lukku Hää; võti `keerab luku `lahti Nis; vana `sel'tsi `aitadel olid puu lukud; pani lapsed luku taha ja läks [mõisatööle] Juu; vanass õlid puu lukud, puu riiv kua taga Kod; nüid on kahe kolme vedruga lukud Äks; see mis rambi ette pistets, õigats tabas ja lukus Hls; vanast üteldi, et naahe om maja lukk; vanast lukku es ole, vanast `olli taba, lukku es üteldä Nõo; ku na rippuva? luku? tulli, sõss kattõva nyu `puudsõ luku? är Har; valla laadik ol'li, kašt õks ol'li, lukõlda is olõ? Rõu; es olõ? lukkõ aida ijh Vas || fig nüid on kaks kolm last ära, pannasse kramp `piale, lukk ette, `rohkem ei tule Plt*

2. kinnitus(vahend) **a.** vits, võru *Sepp tegi nua pia lukku; `naaskli lukku `sisse käib ruod, lukk on igäl `naasklil Lüg; vets, see see vikati lukk oo Vig; vene vikatid `pañti lukuga [otsa] Hää; puu `piägä nuga, lukk `ümmer Kod; luk'k oiab pää kogosin, et ta `lõhki ei lää; puu pääge väidsele pannas luk'k pää `otsa, eläje tapeteve väidse om lukige Hls; mõni sirp olli puu `pääge, neil olli vašk luki pääl, et pää `lõhki es lää Krk; luk'igõ maa väit's, luk'k ol' rõngass väidse pää man Urv **Vrd** luks³ **b.** sisselõige, sälk vanast ol' rii `vehmrell lukk otsah Plv **c.** käepide, (varre) põikpuu lukk miä pant `lapjulõ `otsa, `lapjul lukk um otsah sääne Lut **d.** püssilukk nii pia ku `paika jäid, `püssid kõik lukkust `lahti Lüg; püssi lukk one taga, kõegil one lukud, suurel tükil ja püssil; ku luku võtad ärä, püss ei käi Kod **e.** keti kinnituslüli `ketjo lukku, sedä `kutsuda sekkel, `ketjo sekkel Vai; keti lukk pannasse kahe keti otsa vahele Khk **f.** u tõmblukk meestel on lukiga kampsun Jäm*

Vrd luka

lukk² *luk'k g luk'i (-k-) Urv Krl Har Lut lõngakerimispulk, niks Mõni üt'el' nik's, mõni üt'el' luk'k, luk'k ol' iks vana ao sõna Urv; luk'k, `tuuga keritäss [lõnga] Har || kerapõhi – Lut **Vrd** luki*

lukk³ *lukk Jäm San, luk'k Vil Trv Krk Puh, g luki tükk, osa villa lukk ning taku topp Jäm; `ošt'in poest mitu lukki `vorsti, et saab paar' `päeva läbi Vil; Luk'k om kõvvel vaheld ärä, kos sa selle luki panid; luki `kaupa ta (osi) kasvas; võtab luki `kaupa `valla oki Trv; ma `lõika ta (kala) puha luki `kaupa katik Krk; piip `olli `mitmest lukist kokku `pantu Puh*

lukkar *Lukkar lastehirmutis – Kuu*

lukki *lukki S lukku Pani ukse lukki Jäm; Keera taba lukki Kaa; Käu üss oli vanasti `üt'lend, kui ta näeks, ta paneks õheksa pere ukse õhe päevaga lukki Pöi; `keeris ukse lukki Muh; Vanaema mureks oli ega õhtu aidauks lukki keerda Emm; Pane uks lukki Rei || fig Pani oort mehel suu lukki Pöi; Pouk löi kõrvad mütmegs ajags lukki Emm*

lukkis *lukkis S(-es Phl) Khn lukus, lukuga suletud Istus kaks nädalad lukkis ukse taga Jäm; Uks oo lukkis Kaa; uks on lukkes Phl; Uksõd olid lukkis Khn || fig kõrvad oo lukkis, ma ei kuule Muh **Vrd** lukkus*

lukku lukku RId VII Rei spor L(-o Mar Kul), Ha Jä VMr I KLö Hls spor T, Rõu Plv lukuga kinni `ukse `pandi lukku Vai; pane uks lukko Kul; keerä uks lukku Tõs; `käänsin ukse lukku Saa; panen uks lukku Ris; `pääva ma ei panegi ust lukku Tür; aeda uks käis lukku Äks; temä käänäp usse lukku Nõo; pane ús lukku kah San; ús lát's lukku Plv || fig Mul jäi suu lukku kuhe IisR; Poisi suu kukkus lukku Han; suur kärä - - aavad kõrvad üsä lukku Tõs; kole mürak on miu kõrvad lukku pannud Saa; kõrvad lõivad lukku Koe; pani mu suu lukku, ei õle enam kedägi `vassa `üeldä Kod; ku tä sullõ õks är? `ütles, sõss jääss sul `õkva suu lukku Plv **Vrd** lukki

lukkus lukkus IisR VII L(-os Mar Kul) Ris Rap Juu JMd Ann Tür Koe, lukus Saa Pal Äks Plt lukus, lukuga suletud aida uks oo lukkus, et `vargad ep soa `sisse VII; uks oo lukkos Mar; kapi uks oo lukkus Tor; uks old lukkus Ann; aeda uks õli lukus Pal || fig `Kõrvad on lukkus; Kui oma iest `tarvis `seisada, siis sul suu lukkus IisR; Saladust ei tohi `väl'lä `rääki, piab suu lukkus `oidma Han; ne va kõrvad on lukkus Ris **Vrd** lugus², lukkis, lukul, lukun

luks¹ luks g luksu Khk Pöi Muh Rei Mar(-o) Kse Pä Juu Koe VMr VJg Kod Plt KJn Trv Puh Krl, `luksu IisR Vai; luk's g luksu Hls Krk hrl pl luksatus, lukse `Luksud akkasivad `käima IisR; luks `tullo `toise järele Vai; `kanged luksud keivad Khk; joo kümme `lonksu ühe injega, siis kaduvad luksud ää Muh; luksud kallal; vahest oo külm, luksud akkavad, luks ja luks Tõs; lapsel tuleb luks Hää; tea, kes mind takka reägib, luksud käevad nõnna et Juu; tulli üits luk's Hls; latsõl kävvä luksu kül'mä käel Krl; luksu laskma luksuma laits om `kül'mä saanu, sõss lask `luksi; latsel perse like, nüid lask `luksu Krk || lonks, suutäis sule noppimise `talgud, [anti] luks veel `viina ka Vän **Vrd** kluks, kõks², lõks²

luks² luks Hää, luk's Hls Krk, g luksu vana vilets hobune, kronu vana luksist ei saa kudagi `valla Hls; sõidu obese oidass esi ja vana luksu esi; Ärä sedä `luksi ette pane, sji ei jõvva midägi vedäde Krk

luks³ luks g luksu (kinnitus)võru õnge koók `ol'li nõõri kummagist otsest anisule luksiga `kiinni; torust lõegatud luks on kahva varre otsas Vil **Vrd** lukk¹

luksti int `sauna ei sua viel kunagi `minna, `kange leitsak sies, `lüüb inge kohe `luksti `kinni Sim **Vrd** lukstik

lukstik luksti Äkist pani mind luksuma ikka lukstik ning lukstik; Laps tegi korra lukstik Kaa

luksuma `luksuma, (ta) luksub Sa Muh Rei Kse Pä Juu Jä VJg I Ksi Plt, `luksub R; `luksma, (ta) luksub Tõs Kod KJn Trv TLä, luks Urv; `luk's|ma Trv, -me Hls Krk, (ta) luksib; `luk'smõ, (ta) luk's Krl

1. luks-luks tegema (inimesest) laps `luksub, `täidäb `olla külm Kuu; külm õlut ajab `luksuma Ans; Mu isa `luksus, omikul akkas ja `õhtul `luksus ikka veel Krj; Ennest oli külm, nüid võttis `luksuma Pöi; külmaga akavad lapsed `luksuma JMd; vana inime luksub, kui `juua tahab VJg; last aab `luksuma Plt; ku latsel like perse või kül'm, [siis] lait's luksib Hls; Laits nakab pääle ikmist õkva luksma Nõo; Lat's luks, n\_om vaest `hindä jäl likõs `lasknu? Urv; kül'mä käel ja pääle söögi inemõsõ `luk'sva Krl || tüdruk luksub nutta Trm **Vrd** klõksuma, luksutama, lõksuma

2. loksuma (kanast) kana luksub, tikub `auduma Khk; see [kana] kipub `audma, luksub Tõs; kanad munevad täna `päini, ei ole nad `luksuma kukkun Aud; kana luksub ja logissab kliuh ja kliuh Kod; `audja kana lohvitab pesä pääl ja luksub Nõo

Vrd kluksuma

luksutama luksutama Krj Mar/-so-/ Mär Tor Puh, `luksutamma Vai luksuta midä `luksudad Vai; laps oo külmetand, et ta luksotab nüid Mar; latse luksutava iki Puh || õllemaat' luksutab, kui pealt `puñni ää ei võta Tor

***lukt** lukta pääl lakas – Lei

lukul lukul = lukkus kõrva omma lukul Krl

lukuline lukuli|ne VJg, -le|ne Koe Plt KJn, lukkuli|ne VNg Lüg Jõh, g -se; lukulõ|ni g -dsõ Krl lukus olev, lukkudega `aidas kappi `õtsas lukkulise `ukse taga [hoidis püssi] Lüg; Midagi lukkulist `asja sie aig ei õld tuas Jõh; lukulene uone Koe; kommut' on lukuline asi VJg; uõs o'l' `mitmõ lukulõni Krl

lukun luku|n Kod(-on) Hls Nõo San Rõu, -h Plv Vas, -hn Rõu = lukkus üks one lukun, ku ta `võt'mega one `kiñni kiänetud; mul one üks kõvass `kiñni, edess riivin ja tagass lukun Kod; kapi usse om meil üks lukun Nõo; ait um lukuh Plv || fig sügise järv `uikab, siis `üeldässe: nüid on ta lukun, nüid on `kiñni (jääs); uñdil õlema `ambad `riõsi vahelite, suu lukun; kõrvad one lukon ja vuhisevad, ei kuule madalass Kod; Kae, no um sul ka ta suu lukun; ku asi olnu `tõtõlik, siss olõss ma `pidänü uma suu lukuhn Rõu

lukus → lukkus

lukus|sepp lukksepp Lukkuseppad -- olivad rikkad mehed IisR; `naabri poeg on `linnas lugussepp Vai; lukussepp või mehaa-nikas oo ikke peenema rauatõõ tegija, kel jo poisid ees oo, kes kõik ise ei tee Aud; meil siin lukusseppasid ei old, need olid `rohkem `linnades. siin oli arilik küla sepp, see tegi lukussepa tööd kua -- aida lukud ja tal'li lukud Lai || (kõbusast inimesest) Iad jalad viel all, laseb nagu lukkusepp Jõh

lukustama lukust|ama Iis, -õmmõ Krl; lukkustama VNg hrv lukku panema, keerama ust lukkusta `vieraste iest VNg; usse omma lukustut Krl **Vrd** lukutama¹

lukutama¹ lukut|ama Mär Tõs Juu JMd Koe VJg I Plt KJn, -eme Hls, -õmmõ Krl; lukkutama VNg, lugu- Kuu lukustama, lukku panema lugutab `toise iest Kuu; ma piä tänd `kartma kohe, tä eest kõik lukutama Tõs; nüid lukutavad, `enne põld toal lukku `ühti; tema eest lukuta alati, ukсед `peavad ikke lukkus olema Juu; pian kõik tema eest `kinni lukutama Koe; pean kõik ää lukutama VJg; nevä lukuteve usse `kinni puha Hls; `varga üst piät `uõsi lukutõmmõ Krl **Vrd** lukitama

lukutama² lukut|ama Koe, -em(e) Hls Krk häälitsema, laulu jorutama kuule kui karjane lukutab `metsas -- laulab ja trallitab Koe; karjatse `mõtsa lätsive, lukutive ja laulive; lukutse `ende äälege nagu pillige lugusid; kui sa laulad, siis laula, ärä sa lukute karja man; lukutemine om sedäsi, ei ole sul kedägi `laulu, üit's sõna üte laulust, tõine tõisest Hls || kluugutama kure lukuts, nüid akkass iki `vihma tuleme Krk

lukutama³ lukutama TLä Rõn kulistama, kulinal jooma joba lukutap jälle pudelist Puh; võt' viina pudõliga suu `võjrd - - ja lukut seeni ku putõl tühi `olli Nõo; küll temä lukutep `viina `sisse Rõn

lulguti `lulguti kalasi, võrgukudumise pulk puust `pulguti, luust `lulguti ja `nahkased nibi-nabinad. sie on `vergu kudumine. `pulguti on käbi, luust `lulguti on luust kalts, kus `vergu `silma `suurus `vueta ja näppud on nie nibi-nabinad Jõe

lulku lul'ku (puu)jupp siäl ei õlegi neid puid enam kedägi, mõni `veike lul'ku viil muan Kod **Vrd** lull

lull lull g lul'li Mär Nis Juu Koe Kod Pil Ksi KJn(g -e), lulli M

1. tükk, jupp `saagis `väikse puu lul'li; `väike puu lul'l, põle `kuigi pikk Nis; need pulgad olid lul'lid Juu; oli üks lul'l `vorsti Koe; `kartulad olid nagu sõrme pikkused lul'lid (väikesed) Pil || kapsa juurikaosa lul'led lõegutasse `väl'la kõik KJn **Vrd** lulku

2. väike piip nüüd om lulli, puu varreke, til'luke; `põrta `õikave kalgi ja lulli puha, poest ostave Hls; mis sa iki lubritset, lul'l `lõuge vahel ilmast `ilma; temä sedä `lulli ammaste vahelt ärä ei pane Krk

3. Istk lusikas kus latse lul'l om Pst; ot ma tyy siul `väikse lulli Krk

Vrd lüll¹

lulla lulla Krj VII, lul'la Khk, `lul'la Jõe

1. väike paat meil siin `veikese `lul'laga `läksid `nal'la pärast `sõitma, `läksid `ümber. üks mei oma küla mies uppus ära - - `teised pidasid `lul'la `äärest `kinni Jõe; püsust `paati `üütase ka lul'laks Khk; lulla on `veike aeru paat', sellega `püütakse soomkala Krj

2. fig põnn, põngerjas – VII

lullama `lullama nutma midä siä `lullad alalde Vai **Vrd** lullima

lullerdama lullerdama Muh Mär Kse (omaette mängides) ukerdama mis sa sii lullerdad (õeld lapsele) Muh || fig mis taal viga, lullerdab peale (logeleb) Mär

lulli `lul'li lööma, laskma Tor Saa K I Kam Ote Krl Rõu, `lulli R spor Sa, Muh Mar Kse Han Tõs Hää Kod MMg spor T

1. logelema, jõude elama Küll sie `laske `lulli VNg; Poiss tee midagi, lööb `lulli küla kauda Põi; Ei eina aal põle aega lulli lüia Han; lööb `lulli, jooseb mud'u Tõs; ei taha kusagile `tööle `minna, lööb lastega toas `lul'li Juu; eks minagi lüeks `lul'li kui suaks JMd; ia on küll `lul'li `lüia, aga kis selle tüe_s tieb Sim; ega temä ei viisi tüüd tetä, `lulli lüvven lääb aig ruttu edesi Nõo; [naine] Lüü `lul'li õnnõ?, vana Juk'u tege tüü Rõu || kepslema talled löövad `lulli Kse; lapsed lüövad `lul'li, nad juusevad, üppavad ja `kargavad, `lamba talled lüövad kua `lul'li Koe

2. nutma vanatüdruk õleva alati `lulli `lasknud, et `kõiski ei õleva mehele suanud Kod; küll tä lei `lul'li - - sil'mist juusk vesi maha Kam

lullima `lullima, (ta) lullib Krj Tõs Hää Iis/-l'l-, `lullib R

1. lõbutsema, lulli lööma `lullisime neli `pääva `ühte `otsa, oli siis `lullimist; lullivad suure ulgaga Krj; `lullima `üetse lapsel, aga seda paelu põle, see oo mõedu naa mängab võe Tõs

2. õõtsuma, hulpima kui `vaiki ilm, `laevad edasi ei saa, siis `lullib mere peal; poat `lullib piki merd, siis `õelda [et] on ajus Jõe; `üksikü jää telisi oli viel siin viess `lullimass Kuu; `piiri `valve nägi seda `paati merest, et `lullib sial meres VNg

3. nutma, tihkuma muudku `lullin nutta, silm vies, vana kadunda VNg; `lullima vai ikkema [õeldi] `laste `kõhta Lüg; mis sa `lullid sial ja nuttad Jõh; mis sa iki lullid Hää; lul'lib nutta; küll sie `lul'lis Iis **Vrd** lullama

Vrd lullitama

lullis lullis Emm, *lul'lis* Sim vintis *Kui mihed aa juba vehe vetnd ja louujöru peele kipub, siis aa lullis Emm* || fig *nina on lul'lis* [öeldi selle kohta], *kes teise `piaie` kaebab* Sim

lullitama *lul'litama* Mär Kse Jür Sim Kod Plt KJn, *lulli-* SaLä Iis Puh, *lulli-* Jõe Kuu VNg

1. laisklema, *lulli* lööma; lõbutsema *`karja` lapsed` lullitavad* Kuu; *lapsed` lähtvad lullitama* Jäm; *mis neil muret, lul'litavad peale* Mär; *lapsed` sel'tsis lul'litavad* Kse; *ma lul'litasin oma aja ää, nüid juokse et ing` kinni; sa lul'litad` piaie siin kodu` ümber, tüele sugu_i tulegi* Sim; *lul'litab ja lööb` tral'i* Plt; *lul'litab` piäle ilma` tööta* KJn || pudelist vargsi viina rüüpama – Jür

2. vaiksa ilmaga merel aerutama; mängulaeva ujutama *`Oite hüü on` lullitada tüvenega mere pääl;` Läksin` üksi` päinest merele` lullitama;` Ranna ies on keväjäll` poisikastel hüü` lullitada, ei ole` karta uppumist ega;` Poisikased igä teid` kaarnast` laevu, neid` lullidid sis meress* Kuu **Vrd** lullutama

3. nutma *tuleb suure lullitamisega kodu* Puh

Vrd lullima

lullutama *lullutama* Kuu, *lul'lutama* Tor VJg Plt Har Rõu

1. (laulu saatel) kiigutama, äiutama *lat's rüük', vanaesä jäi sinna lul'lutamma tõist* Har; *lul'lutass tõist ütte alati kässi pääl* Rõu

2. laulma, hõiskama *karjalapsed lul'lutavad* Tor

3. kulistama viina pudelid *lul'luteta suu peal lul'l lul'l* VJg

4. mängulaeva ujutama – Kuu **Vrd** lullitama

lumbak *lumba|k g -ka* Rei, *-ku* Hls, *-gu* Rõu *lombakas tal olevet obene lumbakuss jäänu* Hls; *vana lumbak on õnnõ* Rõu

lumber → number

lumbija *lumbija* Lüg Jõh Vai lausuja; silmamoondaja *`silma` muutajad ehk` lumbijad` tievad oma kometisi* Lüg; *tarvis` männä` lumbija` juure,` silmä on` aige* Vai **Vrd** lumbuja

lumbima *lumbima* Lüg Jõh Vai

1. nõiduma, posima *lumbija` lumbis miu` silmäd` tervest* Vai **Vrd** lumbuma¹

2. ära peitma, peitu minema *Küll ma ka enese kuhugi` lumbida saan;` Sääl ta` lumbis enese* Jõh || piiluma – Lüg **Vrd** lummima²

lumbuja *lumbuja* = lumbija – Kuu Jõh

lumbuma¹ *lumbuma* sõnadega ravima – Kuu **Vrd** lumbima

lumbuma² *lumbuma* Tor Trv kõlbmatuks muutuma **a.** kopitama *vili oo ää` lumbund* Tor **b.** liialt või lõhki kuivama (puunõust) *ärä jätä` nõusit kujuma siia, sõss` lumbuva ärä tõese ja ei saa neid enämb` turbese* Trv

lume|halle, -halletus härmatis, hall *lume alle, külma alle on maas* Lai; *üüise` olli lumõ allõtuss tullu, al'l maha* Ran **-hang** kokkutuiskanud *lumi tuli merest` kange maru ja tuisk` talvel, ajas lume` aņņe nii` korge kui` meie kadus* VNg; *kaivab lume` aņņest tie läbi* Lüg; *jäi lume` ange` kinni* Vai; *talve` tuiskab` sõuksed suured lume aņņed igase` poole* Khk; *Reegid` õitsesid seaste nõnda et olid` valged kut lume ang* Põi; *poiss kukkus lume` ange* Mär; *lume ang võtn vil'ja ää* Khn; *aiade vahel suured lume anged` tuiskanu* Hää; *kui` maarjapääv on viel lumi katuksel, siis jüripääv on lume anged aa ääres* VMr; *kajakid väli*

täis, langeb kui lume ang maha Kod; küll on sügavad lume anged, kui on `tuiskand Lai; kik'k kotuse lume `änge täüs Krk; siss tulna ää vil'lä `aasta, ku lume ange vara aia taga om Ran; suurõ lume ange tuesanu, ei saa kudagi karjalaada manu Nõo; Uibo<sup>?</sup> häitsese ku lumõ hangõ<sup>?</sup> Rärp; kohe lumõ aase üless, `tuiskass, vidä kokko tu lumõ, nu omma hangõ[?] ja `oormõ<sup>?</sup> Se || fig sie läks lume `anjele sie luom, `õlgu siis `tallekene ehk midä `tahtes, suri maha Lüg **-hebe** lumehelves lume ebemid tuleb Hlj; õrnad lume ebemed `langesid maa `peale Mär; `taevast sajab lume ebemid JMd; lume ebemed oo `niiskesed laiad, `lendäväd talvel nagu lillekesed tõised Kod; lume ebemit tuleb, peeniksed ja `arva tuleva, mes teräden, tyy om rätsäk Ran; Hummogust saani\_satass jo\_lumõ hebemiid Rõu **-helses** lumehelves lume `elmed `keeravad ühe tese läbi kut mesilased eidaks Mus; lumõ hel'me<sup>?</sup> Rõu **-helves** hrl pl lume `elbemit tuleb `alle Hlj; lume `raasukesed on lume `elbed, lume `elbi tuleb, sadab Lüg; lume elbes kukkus Jaa; lume `elbed akkavad `käima Var; lumõ `elbed, kui `kuiva lund [sajab], rätsäkäd, kui märg ond Khn; `meitel `õetse ikki lume jelbed, muud põle ma kuuln Aud; tuesuga lume `elbeid põle nähagi Kos; kui akkas lund sadama `vaikse ilmaga, siis tulid arvad lume `elbed Lai; lumõ `helbe_`hel'käse\_päivä käehn, maal ol' pal'lu lumõ `helbeid Har **Vrd** lume|hebe, -helses

lume|hämarik õhuke lumekiht vähä on lume ämarikku ehk uidakast Ann; kui esimine lumi maha tuleb, siis on lume ämarik; `üösse on külmetand, omiku `vaatad, lume ämarik juba maas Sim; sügisel ikka tuleb lume ämarik Trm; natuke lund maas, maa `valge ikke, lume ämarik pial Lai; lume ämarik on ärmatis -- sügise, kui lumi akkab tulema Plt **Vrd** lumehärmatis **-härm, -härmatis** õhuke lumekiht, -kirmetis lume ärmetest jo natuke moas Nis; lume ärmatest on vähä maas JõeK; üheldässe, et lume `ärmä tuli maha, kui lumi tuleb maha; lume ärm one ommogute muan, iätuse ärm Kod; täämp om raasik lume `ärmä visanu maha Krk; veedike lume `ärmä `tul'li, läits jälle `sel'gess Ran; õhukõnõ lumõhärm um maa pääl Plv **Vrd** lume|hämarik, -härmatus **-härmatus** = lumehärmatis tuli `kerge lume `ärmetus maha Hlj; on vähe lume ärmatus maas Iis

lume|hühm 1. lumelobjak, -lörts lume `ühma sajab VNg; Lume `ühmä õli sadand, maa on ikke jua `valge Jõh; lume `ühma sadab Trm

2. vee, lume ja jää segu, jääsupp kui kevade on juba vett, lumi `viega segamine, [see on] lume `ühmä Lüg; lume `ühmä `tostas rüsäd kaik ülesse `pohjast Vai; lume ühümä one ajanud Kod

lume|jalg esimene lumi kui sügise lumi maha tuli, siis olid esimesed lumejalad Mus; edimäne lumi tulõ, sõss üldäss et lumõjalg jo maahn Rõu **Vt** vihmajalg **-kann** = lumekannike lumekaännid oo veksid `valged ruosid, akkab lumi ää `kaoma, sis ta akkab juba `õitsema Ris; kevade `õitseb `valge lill, kolm `lehte `otses, see on lumekaänn, mõni `ütleb kül'ma kaänn Juu **-kannike** lumekaännike varakevadine lill – Kos KJn **Vrd** lumekelluke **-kelluke** varakevadine lill: lumikelluke, ülane, sinilill kevade lume sehest `tousvad lilled üles, ne on lumekellukesed, [on] `valgid ning sinisi mõlemid Jäm; lume kelluksed juba `õitsvad Vig; pugivad `väl'la lume alt, veked `valged õied, `üeldi lume kellukesed Sim; üläsed vanasti `ööldi lume kelluksed KJn **Vrd** lumekannike **-kibe, -kiben** väike lumehelves, -kübe lume kibemed `lennäväd jo VNg; lume kibemed, `pienike ja kuiv lumi; lume kibemid tuleb Lüg; mõned lume kibenad tulad, akab ta sadama või eb akka

Khk; kibistas lund, ku ta na peenikest lund tuleb, lume kibemed käivad Mär; puhusi käe pialt ää lume kibene Tõs; kül'mägä käevad `väiksed lume kibemed, `niuksed `peened, sojaga tulevad laiad `lemmed Juu; vieretab nüüd lume kibemeid tuisata VJg; kui lumi `rõiva pääl -- suur lumi ärä puhastedu, et lume kibemit om vijl sällä pääl Ran; is tulõ üttegi lumõ kibõnat, ilm ol'l kül'm Har; lummõ nakaßs jo kibõndõlõma, lumõ kibenit tulõ Se **-kiri** lumekiri kindakiri – IisR San **Vrd** lumeräitsakas **-kirp** (putukas) ja omma lumõ kirbu?, kui sula om, lööse lumõ päle kirbu?, `kargasõ ka kui perüßs kirp, musta? Se **-klomp** tihke lumetükk `talve -- obusega söidat, lume lomp lööb tagant `vastu `silmi, võtab obusele lume lombid ala Jäm; lume klomp jeeb talvel apsati `alla, obosel kabja `alla Ris **Vrd** lumekänsäkas, -pomp **-kolss** viimane lumi kevadel; lumekoorik võt'is sellegi lume kolsu ää, küll_o vesine pidu teed `käia Mär; saass lume kolsu pääl vijl ärä tuvva, [öldi] kui `kiäki midägi vedäs `rijga Ran; päiv sulatap lume kolsu ärä Puh **-kõhve** õhuke lumekiht natuke lume kõhvet muas Muh **Vrd** lumekõnts **-kõnts a.** kevadine lumejäanus kevadise `aaga saab `öldud lume kõnts, see põle puhas lumi Aud **b.** = lumekõhve lumekõnts ka maha tulnd tänä `üüssi Vil

lumekänsäkas lumeklomp lume känsäkad jäävad obose `raude `alla Mar **-kübe** lumehelves lume kübened akkavad sadama Tõs; lume kübenit satass Krk; nädäl `aiga ei ole mitte üits lume küben sadanu Hel || kindakiri – KJn **Vrd** lumekibe **-lagu** lumelagunemine Lumõlao `aigu lät'si `tik'si mõtsan kõo Rõu **-lapi** lumelabidas lume pilluti ärä, olli lume lapi Krk **Vrd** lumelapja **-lapja** = lumelapi lume `lapja on `laia Vai **-latsak** lai lumehelves lume latsakud San **-lauad** pl suusad Lume `lauvad õlivad õhukesed ja `kerged, lume `laudadega sai `metsäd läbi `aada Lüg; lume lauad olid -- kase puust, see on libedam puu Lai; `il'la alle tõive lumelavva, kaits tokki kähen; aavast tetti -- jahimehele lumelavva Krk **-lemme** lumehelves tuleb vahest suurt `laia lund, laiad lume `lemmed nõnna et Juu; saab lume `lemmeid Koe **-lill** ülane; ka sinilill nied sinised `kauvad, siis akkavadki nied `valged lume `lilled Lüg; lume lilled akavad vara `õitsma, nehuksed sinised õied oo `otses; lume lill -- na kui lumi ää lähäb, kibi maadel, `valged Vig; külma või lumelilled ehk tuulekanniksed Tor; lumelilled tulavad keväde esimesed, lume `lilla one `val'gid ja sinisid, kuasiku alune täis; lumelilled one nõid `valged, näil one lehed nagu kana `varvad. lumelilled one sinised kua Kod; kõllatse lumelilli Krk; lumelil'l om keväja `aikseste San; `meitse ei saa? lumõ `lil'le päält mett Röp **Vrd** lumeläll, lumilill **-lind** lumelind (lind) – Kuu Hlj **-liugel** lumehelves tasast lume tule, lume `liuglit satass Krk **-lonse** lobjakas ei ta saea `vihma ega saea `õiged lund, `neskest lume lonset tuleb kohe `loñtides maha VMr; lume lonse on niisuke nagu vihmaga segamini, niisuke märg Kad **-lont** lobjakas lumeloñdid tulevad `vastu `sil'mi Koe; täit lume `loñti tuleb, sulaga tuleb lume `loñti VJg **-lonts** lobjakas, lõrts lume `lontsu tege jalad `märjast VNg; sadab lume `lontso, vihm ja lumi segämiste Lüg; tuli kohe lume `loñsi VMr; lume `lontsu sajab -- niisuke märg lumi HljK **Vrd** lumelõnts **-lontsakas** lobjakas lume `lontsakud sajab VJg

lumelopp = lumelorts lume loppa kõik täis, lähät läbi lohu, siss ta jääp rijj `kül'ge Kam; aja tad lumõloppa tah `maaha Plv **-lops** = lumelorts lume `lopsi sadas, `märga lund Mih; kui `pehme tali on, siis tuleb kess `paika talvet ka lume `lopsi Hää; lumelops kaob kohe maast ära, kui tat pal'lu ei tule Saa; sajab lume `lopsi, laiad nagu libekad Juu; tuli nii

`paksu lume `lopsi, et tegi märjaks Plt; Küll tuleb aga `paksu lume `lopsi, ei näe silma ettegi SJn; va lume`lopsi aa maha Trv; lume`lopsi `tul'li, aenamaa `ol'li vett täis Ran; satass taad vanna lumõ`lopsi Kan **-lor**ts märg lumi, lumelõrts saja `paksu lume `lortsu VNg; kui lumi akkab sulamaie, `pehmest jääb, siis seda `ütleva lume `lortsust Lüg; vahel sajab lume `lortsi unna augud täis Mus; Ää ming seikse lumelõrtsiga `eese `riidid `liutama Kaa; lume `lortsu tuleb `taebast maha, ma olen na märg Mih; `siukest lume `lortsu on maha sadanu Hää; satab lume`lortsu KJn; lume `lortsi aab maha Trv; küll om irmuss ilm, lume`lortsi satap Nõo; lume `lortsi sadass ja kikk om like San; lumõ `lortsi omma`kõik' kotusõ täüs Har; Lumõlortsi mugu`kupatas ega päiv maha<sup>?</sup> Rõu **Vrd** lumelõpp, -lops, -lots, -lott **-lots** = lumelõrts lume `lotsi one `märga VNg; lume `lot'si sajab Mär; saeab lume `lotsu Tõs; `tähta sadand maha nagu lume `lot'si Kos; ega lume lot'siga ia ole tied `käia JMd; lume `lot'si sadab, `märga lund Lai; lume `lot'si tulep Kam **-lott** = lumelõrts lume lotti sajab, kui tuleb `laia lund, `niisikesed `laiad `suured tükkid Lüg; peksab unna augu lume lotti üsna täis Mus; sajab `märga lume lot'ti Mär; sadas räitsakast ja lume lotti PJg; tuleb lume lot'ti Iis

lumelõgu = lumelõoke lumelõod tulevad varemalt, teene tuleb iljemalt Tõs **-lõoke** lumetsiitsitaja Lume`lõukesi on kevade, lume sulamise aeg, kõhe `parved lume`aņņe pial, üles `lennavad, siis nääd, `valged ise IisR **Vrd** lumelõgu **-läll** = lumelill ega lume `lälläd õle iad `lälläd: ku `lapsed võttavad suhu, tieb `aigest, on `kiuhtine Lüg; lumeläll, kevade kõhe IisK; lumelälled on kõllased ja `valged Kod **-lärts** lumelõrts lume `lärtsu satab. pehme vedel lumi, vesine Ran; lume `lärtsu tulep, kui serände sula lumi. ega sest lume lärtsust ääd ei ole, ta lätt ärä, ega ta ei jää Kam **-lõnts** lumelõrts lume `lõntsi satta, `märgä lund Vai **Vrd** lumelõnts **-lõrts** `laia lund satta -- `laia lume `lõrtsi Vai; va lume lõrts, va märg lumi Tõs; Saab (sajab) lumõ `lõrtsõ, `varssi tali kää Khn; lume `lõrtsu tuleb täna nõnna et Juu; vara kevade vaest sadab nisukest lume `lõrtsi Lai; lume `lõrtsi aab taevast maha, ei saa kuiva jalage enämb kohekile Hel; temä võib viļil lume`lõrtsi ja `kõiki `tulla, ärä sa `mõtle, et temä viļil suvele lääb Puh; lume`lõrtsi satte, ku ma kodu sai, siss es ole `amba `allegi `kuiva Nõo; lume `lõrtsi satap, kud'a vihmaga segi, serände sula lumi Kam; satass taad vanna lumõ`lõrtsi, aja`kõik' tii[?] vedeläss ja poritsõss Kan **Vrd** lume|lorts, -lärts, -lõnts

lume|maru lumetorm `talvel on `kanged lumemarud ja lume`tuisud Lüg **-mees** lumememm Lume mehi `tehti, tule sööst silmad ja vits `kainlu; Sa just naagu lume mees, nii lumine Põi; talvel poosid õlid tehud -- suure lumemehe Kod; tek'k suurõ lumõmehe Se **-memm** Eks neid lume`memmesi saand ka `tehtud `mitmadigi Kuu; lapsed tegavad lume `memmesi `talve VII; lumememm tehakse lumest `val'mis, nagu inime kohe. kääd `otsas, silmad pias. pannakse piip suhu koa veel Nis; kui sula `pehme lumi, siis -- teevad lume`memme Juu; lumememm one lumess tugev vanamis Kod; lapsed tegid lume `memme -- sööst silmad, `sööga kulnud mustaks, nõõbid kaks rida ribide ette. sula lumega `tehti `siuke inimese kaju, kui sula ei tule, `seisis tal'v `otsa `siuke lume memm Plt; lumi om `tuhkine ja pud`eve, ei saa viļil lume`memmu tetä Krk; lumememmele tet'i pää kah `otsa Ran; lumi om `väega pehmekene, no omma latsõ tennü[?] tii viijrde suurõ lumõ memme, omma hüdsist silmä ka`pähä `pantu[?] Har **Vrd** lumemees **-minek** kevadine lumesulamine

aga ku kevāde sij lūme minek olli, ku sij jää sõss läits, sedā läitsiv suure inimese ka `vaatame Pst; nātāl `aiga olli Venemaal, nii lumemineki `aigu, siss sai ärā kävvā, siss es ole `lūme tallitada Rõn; kevājelt lumō minegi `aigu `juuskōva kōik' raavi nigu mul'lin Har; lumōminek om käeh Plv **-määts** lumepall `tul'li? lumōmäädssä? peoh Rõu; tuu lumōmääts ol'l hullōmb ku\_kivi, tuu iätük'k `ol'gi? Vas; pillevä? lumō `määtsä Rāp

lumene lume|ne Hls, g -se Pal lumine oli lumene ja `umbene, siis tuli käre külm Pal; tii om `ōige lumene Hls

lumel|paatsakas lumetükk lūme paatsakad kukuvad katuse päält maha Hää **-pall** lumepall sula lumi akkab kokko, siis `kierävād `suured mürākād lūme `pallid Lüg; pojad tekkōd lūme `pallō Vai; `tehtagse suured lome pallid, kui vahest lome meest tahedaks teha Käi; Lapsōd vieretävād lumō `pal'la Khn; ku lumō sõta pedävā, siss latsō tegevā lumō `pallō ja `pilluva üt'stōist Har || lumimari lumepalli pōōsas Jām **Vrd** lumemääts **-pilv** lumepilv `valged lūme pilved (lābipaistvatest pilvedest) Kār; pilved väga `mütmed `moodi, isupilved, vihmopilved ja lumepilved Käi; need üsna lūme pilved `taevas, tuleb ikka lund Mar; need on küll lūme `pilved, akkab vist lund sadama, nad on tumedad, vaest sinakad; aeas selle lūme `pilve ülesse ja akkaski tulema Lai; must lumō pil'v tul'l, `valgō joonō\_seehn Rõu; täāmbā om sääne lumō pil'veh, lummō nakkas `vapku sadama Se **Vrd** lumerūngas **-poeg** kevadine jānesepoeg [jānes] tuu kolm `kōrda `aastan `poigi, lumepoea, kulupoea, eināpoea Krk **-pomp** lumeklomp lūme pomba obese kabja `sisse jääss Trv **-ports** lobjakas, lumelōrts lūme `portsu akkas sadama Muh; nüid tuleb seda sula lūme `portsu naa paelu, et küll saab Mih **Vrd** lumeprots **-prots** = lumeprots lumō `prot'si tulō `maahha Se **-puru** peenike kuiv lumi; õhuke lumekiht tänā sajab `sōukest lūme puru Khk; See pisike lūme puru tee `paergus veel midagi Pōi; natike lūme puru moas oo Tōs; akkab lūme puru vähā tuleme Hls; taad lumōpurru tulō õks egapäiv Har **-päev** varakevadine aeg minā kui kevāde siin aedan magasin viil lumepäāvil, panin `kaska kül'je `alla; [ta] paab `sijmned juba lumepäāvil maha Kod

lumel|regi kolmnurkne laudadest lohisti tee lahtiajamiseks lūme regi - - `kellega `aeti lund `lahti, kahele `puole `aeti lūme `riega Lüg; Lūme regi oli suur ja raske, seda pidi obuse jārel vidama Emm; lūme regi oli `plankidest `tehtud, `aeti `lahti teed, kui lund `tuiskas Mār; lumeregi, sel oli teräv nina ja puu oli ninast läbi, teene laud tuli teenepoolt, takka oli kes teab kui lai, aas kōik tee `lahti Juu; lumeregi one libissājā `muudu, vedetāsse lumi tii piält ärā Kod; lumōregi om lau\_ust, raua `viiri pääl Har **Vrd** lumesahk **-räits** sulalumi satas lūme `räitsa Kse **Vrd** lumeräts

lumel|räitsakas 1. lumehelvel tänā sajab lūme räitsagaid Khk; Üksikud lūme räitsakad kukuvad Pōi; lūme räitsakas oo `seuke ristiline; vahel o nii kenad lūme räitsakad Muh || (teat muster; kindakiri) isal õli suur lusikas ja punasest `värvitud ja siis `mustad lūme `räitsākād õlid - - viel `värvitud `sinne lusika `sisse Lüg; lumeräitsaka kirjal arud tulevad `külge. kui must kinnas - - siis on lūme `värvi kohe Lai **Vrd** lumekiri

2. vihmasegune lumi tänā sajab va lūme räitsākäst, maa oo ühna vesine Mar; lūme räetsākād vihmäl ju siās KJn

Vrd lumel|räntsak(as), -rätsak(as)

lume|ränts vihmasegune lumi, lörts *juo lume`räntsä sada* Vai; *saeab lume`räntsa. saeab sula lund, ei ta saea`vihma ega saea`õiged lund* VMr; *lume`räntsa - - sajab, akkab inimese`külge* Sim; *akkas lume`räntsa sadama. lume ränts on märg lumi* Trm; *no nakkass jälP taad lumõ`randsa tulõma* Plv || (kindakiri) *lumeräntsä kiri* Kod **Vrd** *lume|ränts, -räts*

lume|räntsak(as) 1. lumehelves *Esimised lume`räntsakad sel sügisel, küll sulavad ära* IisR; *sajab lume`räntsakaid* VJg || (kindakiri) *kuda`keski tieb`kindale kirjad`sisse - -`kärpsetiivalised,`lambasilmalised, sae`ambulised, lumeräntsakad ja* Sim

2. *pehme, sula lumi, lörts sügise`este ja keväde tuleb lume`räntsaku,`vihmaga segamine* Lüg; *vähäne, vaid sada lume`räntsäkä, viel suurt sado ei olegi* Vai; *tuleb`seikest lume`räntsakast maha* Mus; *põle vihm ega lumi, sadab lume`räntsakad* Lai

Vrd *lume|räntsakas, -räntsak(as)*

lume|räts = *lumeränts lumõ`rätsä nakass sadama* Kan; *Täämbä om sääne lobjakunõ ilm, satas lumõ`rätsü; Tulõ taad vanna lumõ`rätsü, kõik`ilm om vesine* Urv; *pihtsärk ol`l suurõ särgiga sällän, pallapүүл`ümbre, vällän kas`tikse vai pauk`vai`aie lumõ`rätsi maha?* Har; *lak`ka lumõ`rätso satass* Plv

lume|rätsak(as) 1. lumehelves *lume`elbed ehk lume`rät`sakad* VII; *ma näi, et lume`rätsäkid nakass sadame* Pst; *lume`rätsäku om iluse, kui neid õige lähiksest`vaateme akate* Hel; *lumerätsäkit satap, nüid tulep vist lumi maha* Nõo; *satass näed`pehme ilmaga lume`rätsäku* San; *lak`ku lumõ`rätsäkit tulõ Rõu* || (kindakiri) *Lume`rätsäka sai tehä paremmad`kindad, kuhugi`mennä vai* Lüg; *lumerätsakaid sai kolme nel`ja lõngaga teha. olid nisukesed kuue kändilised, lume`rätsakate`muodi* Sim; *lumerätsäku kiri* Hel

2. *lumelörts lumerätsakas - -`pehme lumi sügisel* Mar; *kui vahel saab (sajab) nagu vihmaga segamini, siis öeldakse, et saab lume`rätsakast* Juu; *lume`rätsäku om`pehme lumi, mes`külge jääb, nigu satab, jääb puie`külge* Ran; *nakass lumerätsäkut sadama, es saa kudagi enämb kodu`tulla* Nõo; *sügüsel satass lumõ`rätsäkut, tuu om`pihmekene ja hämm. lumõ`rätsägu hüü? tulõva nigu vehmahüü?* Har; *talvõl satass sulaga? lumõ`rätsäkut, vihm lumõga? segi* Rõu

Vrd *lume|räntsakas, -räntsak(as)*

lume|rüngas *lumepilv kohe`neskesed lume`rüngad`taevas* VMr **-sadu** *lumesadu vahel on lumesadu`nädälä`päiväd. siis uherdab, ei tule`ninda pali* Lüg; *ovves lume`sado ja`tuisku`ninda`t ei saa`silmi`lahti* Vai; *kange lume`sadu aeab tee`umpseks* Khk; *kui`pehme tuul ja lume`sadu ja noor kuu, siis pidi`saama`lehm sest, kui vasik`sündes* Phl; *tänab`aasta`ongi nii suured lume`sajud* Mär; *lume`sadu lüüb nüid joba nagu erembese; lumesadu edimesel`jõulupühäl tähendeb`ääd tõu`vil`lä* Hel; *ku sa`teiet`aasta kaoba, siss ollit suvi ku tal`v platsin,`ol`li siss vihmased ehk lumesadu, sa pidit`minemä* Nõo **-sahk** *tee lahtiajamise vahend see lume`sahk - - oli`neoke suur, puust`tehti, ja saha`le löödi laud`ümber, see ajas teine teisele`poole suured`anged* Mar; *Lumesahk, kaks`jämedad`pal`ki`löödi`otsapidi kokku, keskelle`põigiti laud, oli kõva lumi, siis sa`seisid`püsti laua`pial, obune`vidas* Jür **Vrd** *lumeregi -seen* *orase talvekahjustus lumesien võtab orakse`ära,`talve võt`tis`ära. lumi`autab`ära, lüeb`al`lituse orakse`piale* JJn **-supp** *lumelobjakas; lumesodi nii`kange lume`supp`olli`teel* Muh; *errest`nii`palju`kougel on`paljast lume`supp. keik kohad on lume`suppu`täis; Lumesupiga`jälä`käias`liudab`jälavarjud`nii`läbi`et`erm*

Emm **-sõda** Me poisiksed olime, siis tegime lume sõda Pöi; peab sola lumi olema, et lumi kokko akab, `tehtakse lomest kãkod, ja kui kãkk `valmis on, siis `pantags teisele vasto `silmi `ninda et, siis akab se lome sõja pedamene Kãi; kui lumesõda `peetakse, oiab igãuks, et ei soaks `maõsi `kõl`ge Nis; lumesõda tievãd, jagavad [kaheks], peksãvãd vassakuta Kod; kui om ãã sula lumi, sõss latse pilluve lumekãkuga õitstõist, sii om sõss lume sõda Pst; lastel om kooli vaheaig, nõiid na muial ei saesavagi kui vãllãn - - teevã lumõsõda ja `liugleva Nõo; koolilastõl, noil om tuu lumõ sõa pidãminõ Se **-sãde** kuiv lumehelvel vahest tulevad na `all`lad lume sãdãmed, mis `lãikvãd Vig; lume sãdemed kãevãd, juba akkab sadama `varsti Juu; lumõ sãdeme[?], lumõ pããle satass mõnõ kõrra kui tãhe[?], kui hãrmãkãne satass, `vãl`kvã[?] Se

lumetama lumetama VNg Kse Iis KJn lumega kattuma maa on ãra lumetand Iis; kui mõni asi `vãll`ã jãeb, sis lumetab ãrã; puud ãrã lumetand KJn **Vrd** lumitama

lume|tee `talvel lume `tiega õivã `kãia VNg; vãod tuleb ãã teha lume `teega Vig; Talvel lume`teega `kãidi siis `einu toomas Amb; lumetie on `otsas JMd; `tahtsin viel viimase lume`tiega `veõkil ãã `kãia VMr; kui tuleb lumetõij, regi `vãl`ja, muud ei kedãgi MMg; ei ole kumbakit tõij, ei ole lume tõij, ei ole `vankre tõij Krk; mul vaa (vaja) minnã agu vedãmã, nõiid om ãã lume tõij; ma kãesi `rõija liinan, ilus lume tõij `ol`li, mes viga `sõita Nõo; Üle Kõivitã syy saap obesega minnã, sis kui om lumetõij Rõn; `mõinti ni kavvõdahõ ku lumõ tõij ol`l, siss `võeti regi alt, ra`tilõ `pahti`tsõõri<sup>?</sup> ala, ja `ol`lgi ratastõga minek` Rõu **-tuisk** lume `tuisud tegivad tied pahast VNg; kui kange lumetuisk oo, siis `õeti, ei tea, kelle inge meru see tãna oo Aud; `talve om suure lume tuisu Puh **-udi** õhuke lumekord Õhune lumekord maas - - lumeudi Khk **Vrd** lume|uit, -uudikas, -vidak **-uit** = lumeudi vãhe on lume `uitu maas Lüg; on seda lume `uitu natuke moas Kos **-uudikas** õhuke lumekord lume uudikas tulnd jo maha - - lume uudikas jo maas Mar; lume uudikast oli vãhã maas Kul; veke lume uudikas maas Ris **Vrd** lume|udi, -uutsik(as) **-uutsik(as)** = lumeuudikas lume uutsik maas, eieti õhune lume kord. Khk; Omikuks on pisike lume uutsikas maas, kas too juba regi `vãl`ja Põi; lume uutsik paljald maas Emm; lume uutsikas, kũlm teeb, maa oo `niiske, annab `niiskust õless Lih; olli `seoke lume uut`sikas maas Hãã

lume|valge lumest valge tãna `õhta lume `valge, nõiid juba ea `kãia Juu; Lume `valge on ilus mahe `valgus Jür; ega pimme es ole, jõulu `aigu `olli lume `valge Puh **Vrd** lume|valgus, -valu **-valgus** lumevalge lume `valgus - - `talve, mis lumi `valgust annab Khk; lume `valgus `nãitãb tõij, ei õle pime Kod **-valu** lumevalge lumevalul nãeb `keia Põi; ega ta nõiid `õõise periss pimesse ei lãã, nõiid om lumevalu Hel **-veered** pl lumehelbed suured lume `veered `kukvad maha; kui rãgi saab, siis `õetse, et nagu suured lume `veered tulavad maha Muh **Vrd** lumeviermed **-vesi** (sulanud lumest) lumevesi sũõb õmale tie `sisse, kus aga `juokseb Lüg; Lume `veega on ea pead pesta, ta on pehme ja libe Põi; lumevesi, sai `loomele lumest sulatud, nii `kõrged anged olid Mar **-vidak** õhuke lumekiht lume vidak on maas juo tãnã `ommiku Lüg **Vrd** lumeudi **-viermed** = lumeveered lume `viermed Kuu

lumi lumi g lume R eP/g lumõ Khn/ M T(p lumme, `lumme), g lumõ p lummõ V lumi lumi on `luike `tiiva all, `halle ane nenãss Kuu; `talvel on `ninda `kõrgest lund, `ruogi `õhte `puhku Lüg; ãlã tie `riide `lumme (lumiseks) Vai; kui - - oli unes nãind, et lume sehes on olnd, siis on `kangest kala olnd Jãm; nii midu `pããva esimine lumi maas on, nii midu talvet

tuleb Khk; Luik tunneb kohe ää, kui lumi tulemas on. `Õhta läheb, omikuks on lumi juba moas koa; Kus `muldine lumi änam on (öeldi, kui keegi vana asja meelde tuletas); `Sõuke `korkene lumi lõhub koera jalad ää, jänese kannab `peale, koera võtab `sisse Pöi; lund `lämmab nagu koti suust Phl; ku ta külm oo, siis ta võtab lume `tuhkama, päris tuhk Mar; noor lumi tuli maha Tõs; tuul kihestab lund tuesata Tor; ku sa unes oled lume siis, siis on sul kohe `räimi `võrkus Hää; lusiku varred pidi `jusku lumi olema Saa; `öldakse, et `öössine lumi äbeneb ja lähäb ikke moast ää Juu; kui kuusk kolmat kord `pillab okkaid, et siis laguneb lumi Amb; irm tuli `piaale, et põdrad ja kõhatasin natukse. küll nad läksid et lumi `lõhki kohe Ann; kui on iest laiem regi, siis läheb `lunde; lume põlves (talvel) sai kangad `kuotud ja lume pial pliegitatud `iaste `valgest VMr; läksivad lund vahama (tühja tööd tegema) Kad; lumi karjub külmaga rie all VJg; vanad inimesed kõnelevad, et kui esimäne lumi tulema maha ja jänes tegemä kõhe jäljed `piäle, siis lumi `jäämägi maha, tulema talv Kod; `enne vanast `tehti eina voorid - - kevade `poole `rohkem, kui ei old nii sügavaid lumesid Lai; nõost `otsa lõppend, `valge kui lumi Plt; ümärkest lume satass `taevast, ku `ernit kunagi Krk; om näärikuul ästi sügäv lumi, kasvab suvel pik'k ja paks vili; kuju lumi, sij rapute `jalgu päält maha kui tuhk Hel; satab lume nigu latse `ammit; tõmmanu `sahvre usse `valla, põrmand raha täis ku lume jälle Ran; küll `olli kurb `kaeda, eläjäss saesap lume seen pooleni kül'leni Puh; illane kapst kasvap sügiseni, vahel om lumi maan ja `kapsta om aian; satap lağa lume, tulep nigu varessit jälle Nõo; aap `rõiva kõik `lumme täis Kam; `pišti katusõ? ei piä? `vihma ei lummõ Urv; lummõ satass, no\_tulõ hää rij tji Har; tyy lumi ol' kat's `päivä maahn, lumi magari haina ar?, hain ol' kõik maha_ljüid Rõu; tulõ nigu `varblaisi `maaha, `suuri lumõ tükkä Vas; ku äi olõ lummõ, sis om `sõitmin rät'tidega Lei

lumi- lume `lanjavihid kohe tein `lahti sidäisi lumi `hanje `pääle Kuu; Täna on lumitee pael nii tuherdus, et `raske `käia Emm; talbe oo lumisadu, peab sui sel aeval `vihma koa sadama `jälle Mih; sii oli üks vana kahessa `kümne `aastane - - ma nägi koa seda, igavene `valge lumipia oli Tõs

lumi|lill ülane Lumi `lillid `heitsevad ka, nüüd `ehku lähteb `soojaks Kuu **Vrd** lumelill

lumine lumi|ne Krk, g -se Kuu VNg Vai spor S L, Ris Juu JMd Koe Iis Trm Kod Plt KJn Hls, -tse Var Saa Trv Puh Nõo San; lumi|nõ g -sõ Khn Vas, -tsõ Krl; lumminõ Rõu, g lumidsõ Har lumega koos, lund täis üle pää lumine Kuu; lund saeab, `riided lumised Khk; `Väljas pole paergus sadu koa, kudas sa nii lumine oled Pöi; puud on lumised Rei; ää too neid lumisid puid tuppa Mär; Jalad lumitsed, sulasid `seia maha Var; Tie luminõ ning `raskõ Khn; väl'lad ju kõik talve lumised Hää; lumist teed mööda on alb käia, libiseb Saa; mis viga nüüd `sõita, ea lumine tie Ris; sa oled nii `valge ja lumine nagu lume ang Juu; ää tule lumiste riietega `sisse JMd; tegi ennast anges lumisest Trm; nemad ei `tahtnuvad pöörata sugugi, meie `umse lumise sehest pidime `keerama kõrvale Plt; lumine tji, är tuisanu sügävess Krk; lumitside `jalguga tji tare ligedass Nõo; pühi luuga na jala väl'lä?, sul omma `väiga lumidsõ?. kasuk om ka üle kõgõ lumminõ Har **Vrd** lumene

lumitama lumit|ama Hää Iis Trm Puh Lut(-mm-), -amma Har, -õmõ San Krl, -em Krk; tud-part lumitedu Nõo Kam, lumitõt Se Lei/lumõ-/ lumega kattuma Puud on lumitanu, lumi on neil kül'les, väl'lal `riitas puud lumitavad ära Hää; lumitand moa annab koa ivake

valukuma Trm; *tij sōss tuld nende lumidet agadest; mõts om puha lumidet; nüid na sedä alladet, lumidet `einä aave `sissi Krk; puu kõik lumitedu, `lumme ja `ärmä täis Kam; mul ol' jo nii kül'm et, kõik ol' lumitõt San; ar lumitõt, kõik' karsaga kuuh Se Vrd lumetama*

lumi|valge helevalge, täiesti valge *lumi`valge ku kriit Lüg; pesu oo nii lumi `valgeks `pestud et Muh; küll sel oo ilus pea, üsnä lumi`valge Mar; `enne olid lumi `valged lõuendist rät'ikud; mõned üsna noored inimesed, aga pead nõnna lumi `valged `otses Juu; lumi`valge kleit oli sel'jas Lai; iluss kohviruuh pul'l, lumi`valge sarve Trv; kangass om lumi`valges `pliiikin Hel; pilvike om serätse vähäligu seene, alt om na lumi`valge, pääld om verevä ja roosa Nõo; kui naid (linu) lumi `valgit taheti, s_`võeti kõite päält ärä ja `laotadi maha, siis päiv `pliiikse nemä `valgess Ote; lumi`valgõ rät'i paänd pähä? Urv; tõsõ tarõ Jaan tulõ uma lumi`valgõ hamõ sällän Har; leerilatsil umma_lumi`valgõ_kleidi_säläh Plv*

lumjamõ `lumjamõ, (ma) *lummi lummama – Krl Vrd lummima*³

lumm *lumm g lummi Khk Pha mütt (kalapüügil) lumm on pitk udi, teine ots jämem, seest `ööne, kapa `moodi `tehtud, sellega lüüasse `vastu vett; lummimees oli, kes löi `lummi, et kalad paadi alt `välja_s pääse Khk; kolmas mees lööb `lummi. lumm kutsutakse missega lüüakse. pitk ridva ja `otsas on ümmargune, kella `moodi, sellega pörutad, et kala üi saa paadi alt läbi `minna Pha*

lumma → lummima³

-lummiija → Ls silmalummija

lummima¹ `lummiija Pha, (ma) *lummi Khk mütaga peksma meres keivad kalu `lummimas jää peel, suure lummiga lööb lumps ning lumps Khk; ennemuste `keidi `toosel ja `lummimas Pha*

lummima² `lummiija(ie) salaja vaatama, piiluma, varitsema *`tõisel mehel `jälle õli püss kääs, `viisus ja `lummiis, kust puolt [hunt] tuleb; `vargade `kõhta, küll `viisus ja `lummiisin, aga ära sain `salme `pääle (saladuse jälile), tabasin `kinni; midä sa `lummid sääl, kui et tule lagele; rebäne on nisukene elokas, tämä `lummiib, on vagane ja kaval Lüg Vrd lumbima*

lummima³ `lummiija Lüg/-maiel, tud-part lummidu Har; `lumma Har, (ma) *lummi Plv nõiduma, lummama `lummiis `tõiste `silmaid ja võttas noa `vällä Lüg; ala `usku, ta nakass sinnu `lumma; kedä sa hull mehka (Mõniste elanik) lummit, kis su rummal' om, et lask hennest `lummi; tõnõ lummi su silmä vällä?, `ütläss, et ma_lähä läbi pal'gi, a_peräst roni `pal'ki `müüädä ratsakulla `tõistõ `otsa. sul omma sil'mä vällä lummidu, sa ei `näeki, et ta `pal'ki `müüädä lätt Har Vrd lumjamõ*

lummimisi vargsi, varitsedes *tuleb `varga `kombel, `lummimisi. tia, kas `ongi mõni varas või Lüg*

lummistumma `lummistumma mõlki minema *plekki `riista on `lummistund, tämä on `ninda kui `latsi määnd Vai*

lummitama *lummitama* lingutama *obene lummitab, kisub `kõrvu ligi pääd, ta om kuri. lummit enne, siss rabas ammastega `kiinni. ma kai kui nakass joba lummitama, karassi kõrvale Ran*

lummo poolviltu *vaõ alonõ suurõ tuulõga `lummo vajono?; aid om är `lummo sadanu, vitsa? oma? är `määnü Röp*

lumukalla → lümukalla

lummuma `lummuma tursuma, paisuma puu `lummus äräde; laud om `lummunu Trv

lummus `lummus g -õ viirastus, nägemus *Vahel tulõ sääne* `lummus `sil'mi ette Rõu

lummutama¹ lummutama Kuu/`l-/ Muh

1. lesima `Terved `päiväd `lummuta `vuodes pigellä, no mes sest tule Kuu

2. lamandama [vihm] lummutas ruki puhas ää Muh

lummutama² lummutama Hää Trv, -eme Hls Krk

1. moondama välgi tuli jooseb nõnda kangest, justku silma lummutab ärade Trv; temä lummut's ärä ennast, pands imelikust `rõõvis ennast ja määrd's näo ärä Hls; sil'mälummutete muunds inimeste sil'mä nõnda ärä, lummut's; muuss saavet vanapagan kigedess lummutete ennast, aga kolmetahilisess nõglass mitti Krk

2. hirmutama *Karuspidi kasukas* `ümmer ja pimedas irmutama, `tahtis lummutada; ära teist lummuta, võib `aigess `jääda Hää

lummutes, lummut's lummutes Hää; lummut's Saa, g -e Hls(-i) Krk(n -e) viirastus, kummitus *Lummutes* `tul'li silma ette Hää; *pidi selle lummutse pähä* `aama (pej pearätist); *temä om ku nõndagu lummut's nende rõõvastege* Hls; *sij olli* `seante lummutse `sil'me ehen Krk || sõim sa ilma lummutes Hää **Vrd** lummutus

lummutus `lummutus Hlj; lummutu|ss g -se Trv = lummutes *sij om ku lummutuss* Trv

***lump** pl `lumbid mõlk `kellele `lumpisi ei lüünd `sisse, sie oli paremb vigast; löi terale `niskesed `lumbid `sisse VNg

lumpama¹ `lumpa|ma, lumba|ta Hi Vil, -m(e), -te Hls lonkama *Kepi nõal lumpas kuju; Kuke jälg läks* `katki, nüüd käib üsna lumbates Emm; *Lumpaja akab* `teiste ulgast kohe `silma; *Ma tuli üsna lumbates kodu* Rei; *temäl om jalg* `aige, temä `lumpab; *alamb om lumbate* Hls **Vrd** lompama

lumpama² `lumpama

1. võrke tühjendama, kalu välja tõstma *Üks mies akkas siis kalu* `sirpaga `paati `tostama, väsüs üks mies, akkas `toine kohe asemele kalu `lumpama; *Pold muud* `vaeva, kui `lumpa [bottengarnist] kalu `välja Kuu

2. üles ostma, hangeldama – Kuu

lumper → lomper

lumpi tükki `lumpi läind (piimast) PJg

lumps¹ lumps sulps, plumps Khk Tõs *suure lummiga lööb lumps ning lumps* Khk

lumps² lumps g lumpsu algusjärgus hapupiim pütid õlid, kus sies piim vanus. ema sis lastele et, `võtke `lumpsu Iis

lumpsak lumpsak|k g -ku klimpjas (hapupiima)tükk *tema sõi lumpsakitega suppi; jahu ja tangu supil* `pañti apu piima lumpsakid `sisse. piima lumpsakidega on see supp nõnda ää, et söö või `lõhki; kui kardule jahu lased marja supi `sisse ja `ümmer ei sega, siss tulevad lumpsakud `sisse Saa

lumsatama lumsatama deskr ta lumsatas vede; keel lumsatab suus Khk **Vrd** plumpsatama

lumpsu|piim lumpsupiim hv, lastek paks hapupiim – Iis

lumolõ *l'umolõ* Plv Röp sodiks, liiga pehmeks *seo süük um l'umolõ keedet*; *'kartoli[?] umma[?] l'umolõ lännü[?] Plv; l'umolõ ar_keenü[?], 'suurma pudõr vai 'määrne taht süük' üle arvo är_keenü[?] Röp*

lumonõ *l'umonõ* pehme, sodine *lijm um l'umonõ* Plv

luna *luna* Muh Mar Kse kahasse *kellel paljemini oo, see annab eina luna teha; vili tehasse pooletera 'peale ja ein luna* Muh; *'einä tehässe luna* Mar; *läks luna 'niitma* Kse

luna|hein kahasse tehtud *hein lähme teeme sealt luna 'eina* Muh; *väl'last sai luna 'eina 'tehtud, luna ein ikke pooles* Lih; *Lunaeinaga oli tööd pailu, saamene aga pisike; luna 'eina sai 'tehtud. sai võtta tükk ja ein 'valmis teha, 'mõisa võttis poole ära ja tegija sai poole* Han; *luna 'eina 'tehti, pooless 'eina* Var

*lunama (ma) *luna* laenama *ma luna ta käest, olga mis 'asja tahes; ein oo juba ää lunat, ei soa mette* Muh

lunas(s)e *lunase* Var, -sse Kir kahasse *tagavara eenamad anti lunasse, kuie aasta peale Kir; sa teed 'valmis [heina], saad poole omale, saad lunase* Var

lunastama *lunast|ama* Kuu VNg Lüg eP Trv Nõo Vas, -amma RId Plv Se, -eme Hls, -õmmõ Krl

1. a. (välja) *ostma ma lunasta ta käest kala* Muh; *lunastas selle 'veksle 'väl'la, 'maksis raha ää* Juu; *kes seda jõuab lunastada; ma lunastasin su võlad ära* JMd; *lunassa õma 'veksel 'väl'jä* Kod; *Lunasta mulle kah üits seräne lilliline päärät't* Nõo; *ei jõvva[?] 'vällä lunastada[?] Plv* **b.** *teat ülesande täitmisega panti kätte saama* Enne oli *'sõuke mäng, kes pole 'oskand või pole täädnd, 'andis 'panti, 'õöti pandi 'võtmine, pärast oli panti lunastamine* Pöi; *'panti lunastatse koa, 'võetse 'panti, pärast lunastatse* Tõs **c.** *pulmakommetes kaasavarakirstu välja ostma 'Peio'poisid 'õikasivad 'peigomest: tule 'kirstu lunastama* Lüg; *'pruudi ema ei 'andand 'kasti 'enne kätte, kui 'peigmes lunastas, peigmes pidi raha 'andama* Jõh; *vanal ajal oli sie 'muodi, 'pruudi 'kirstu lunastetti* Vai; *kirstu lunastuse raha läks noorepaarile* PJg; *pruudi 'kerstu lunastadi 'väl'la, siis 'peimes pidi raha kerstu otsa 'peale panema, ämmaeit sai raha omale* Juu

2. a. *vabaks ostma Poiss pidi 'pruudi 'mõisa 'saksa kääst lunastama* Lüg; *mie 'maksan raha ja lunastan [ta] 'vällä* Vai; *lunasta mind 'lahti* Tõs; *kui mõni vangis ol'li, siss lunastadi 'väl'la varanduse eest* Saa; *lunassa mu 'väl'jä* Kod **b.** *vabastama, päästma 'eesus lunastas meite patud 'eese surmaga* Khk; *jumala pueg lunastas meid patust 'väl'la* Iis || *heaks tegema nüid on nii suure süi teind, seda ei soa 'keegi ää lunastada* Juu

lunda *lunda* lontrus *Naa_jahi pini[?] umma_kõik' 'sántse lunda[?], es naist olõ õi ka[?] ei_kodu piinni; Sa_lt ku_vana lunda* Rõu **Vrd** *lundjo, lundõrus*

lundas *lundass* tühi [lehmad] *'enne 'nälgiväd, kohud 'lundass (tühjalt lontis); Ei ole midägi 'süüä, käü 'aeva magu 'lundass* Kuu

lunditamma *lunditamma* norutama *Kae_taad hobõst, taa ei_süü[?] ei midagi[?], muidu ku lunditas* Urv

lundjo *lundjo* = lunda *No ta mijs küll om suur lundjo* Vas

lunduss *lundu|ss* g -sõ loru *tuy määne mijs, üt's 'lunduss om* Rõu

lundõrus *lundõrus* g -õ = lunda *Taa 'Valtõri pini um üt's lundõrus* Rõu

lungama `lungama, lungata magama, põõnana Küll `lungab ööd ja päävad; Piale `sööma ei saagi lungata Han

***lungatama** ipf (ta) lungatas lungutama obu lungatas `kõrvu Tor **Vrd** lungutama

lunger → klunker

lungih lingus `kõrva? umma\_luñgih - - `kõrva? paañuse? `üt'sku ala? Lut **Vrd** lungus

lunglõma `lunglõma edvistama – Ráp

lungus lingus `Korvad `luñjus `ninda ku tigejäl obusel Kuu **Vrd** lungih

lungutama lungutama lungutama obu lungutab `kõrvu pahameelega Tor **Vrd** longutama, lungatama

lunima lunima Kaa Tor Saa VIPõ Trv Rõu(da-inf luñni?), -me M manguma, nuruma mardisañdid lunisid `keike - - vahepääl `laulsid, sis akasid `jälle lunima; `mustlased mõštavad `kangesti lunida Saa; mis sa lunid, ega ma\_i anna KJn; küll lunis miu käest raha `võlgu Trv; esimijis es jätä - - lunis vägisi siin Pst; Küll lunip Krk; Nika tää lunõ ja_lunõ, nika ku imä tyy karbi õks kätte añd Rõu

lunk luñk g lungi (-ñ-) Rõu Vas Se; loñk g loñgi (-n-) Ote ahjukumm, kummialune taa om longiga ahi, longi ala `panti suka kujuma Ote; luñk tetti ahole ette, et tuli lakkõ lähä ei?; aho luñgih keedeti, kooguga\_ `kääñti tyy `katla `vällä säält aho luñgist Vas; `kinda? omma? lungi pääl kuiomah; `viska? jala rät'i? lungi pääle Se || keldri eeskoda – Rõu **Vrd** luuk¹

lunkama `lunkama Mar Kos Rõu/-mma/ Lut lonkama laud `lunkab; `lunkab puusa seest Mar; obune `õngab ehk `lunkab; onu oli pika kasvuga ja `lunkas, teene jalg oli tal lühem Kos; `lunkass, lää_i_ ilosalõ Lut

***lunkatama** pr (ta) lunkatass vonklema, ebaühtlaselt liikuma ratta tsõõr ka lunkatass tõõnõ, lää äi `õkva, kõõ lunkatass ütele poolõ, tõsõlõ poolõ Se

lunk|kõrv → lonkkõrv

lunkma `luñkma, (ma) lungi lonkima Ma nakka ar? `luñkma kodo poolõ Vas

lunt luñt lontrus lätt ku luñt Lei

lunti `lunti Muh Vas lonti päält `laulmise lasõ ma uma pää `lunti Vas

luntis lontis sukad nõnna `luntis; pane ennast vähä paramini, sukad `luntis `jalgas Muh

lunt|kõrv → lontkõrv

luntlant `lunt|lant g -lañdi = luntskar Jäi `luntlañdiks, ei teht tüöd, kolas sama `viisi; Eks neid `luntlantisi ole `mitmas kohas Kuu

luntskar `luntskar lontrus kae märäś `luntskar om; sa_lõdõ puass `luntskar Lei **Vrd** luntlant

luntsmann `lunts|mañn Vas/-mañ/, g -mañni Se(-ñt-) saamatu, loid ta om säne `luñtsmañn; ku k'au `aigu piteh vai sis - - olt luntsmann, mine no rutumbahe Se

luobik luobi|k g -ku hauskar – Iis

luoderdus `luoderdus Vai, g -e IisR looder Pueg on tal `rohkemb niisuke `luoderduse `muodi IisR; ta on peris `luoderdus Vai **Vrd** looderus, luodrik

luodrik `luodrik = luoderdus On `luodrik IisR

luoduvasa sünnipäraselt Juba `luoduvasa oli sant ja vigane inimene; Tääl on `silmaid kohe `luoduvasa viletsäd; Nie `näpligüid `kaulas on mul `luoduvasa, ega nie ärä hävigi Kuu **Vrd** luanustase

luoga-laaga loogeldes *krańsid* `pańdi *luoga-laaga* kuolimajade *uste* `piale Koe
Vrd *luoga-laaga*

luogitama `luogitama Jõe Kuu looklema `luogitama `üelda siis, kui `verko *lassa* *siia* ja `sinna Jõe **Vrd** *luagetama*

luomes `luomes g -e kudumi alustus, loomus `luomes on *suka* voi `kinda `algus Jõe
Vrd *luonus*

luomustam(m)a `luomustam(m)a, `luomo- noota vedama `nuodaga `luomustab *ühe*
`luomusse, *viab* *kala* `kalda `serva `unniku Lüg

luondane `luonda|ne g -se VNg(-tai|ne) Lüg Jõh

1. (*suka*, *kinda*) alustus, loomus [sukk] `kieras `krussera, kui `luondast *ei* *old*; `kinda
`luondane *oli* `vikliline ja `kinnas *oli* *labane*. kui *akkasid* `kirja `luoma, siis `kasvadetti
`luondaselle `silmi `juure VNg; *sukka* `luondane `seisab *kudumatta* Lüg; `luondane *on* *sie*
serv, kui `varraste `pääle *on* *üks* *kõrd* `tehtud Jõh **Vrd** *luonus*

2. loode, *alge* *kabusta* `taimed, *pisikesed* `jusku `luondased, `alles *luond* *vai* `sündind;
`õuna *pabalad*, *pisikesed* `luondased *vast* Lüg **Vrd** *luonostane*

luonde `luonde tõusuvesi jää *vesi* *ku* `toiso, jää `pääle `tullo *vett*, siis *on* `luonded jää
pääl, `luonde *vesi* *on* *jää* *pääl* Vai

luondu `luondu Kuu Hlj Vai; g *luandu* Kad loomus, *iseloom* *tämä* *on* *oma* `luonduga
sida `viisi, *et* *tal* *ei* `anna *rahu*; `Lapsel *tugev* `luondu, `terveks *tämä* *tule* *küll*; *ma* *olin* *elävä*
`luonduga `tütruk Kuu; `orna `luonduga *inimine* Hlj; *kuda* *ikke* *aru* *on* `antud, siis *vaemu*
luandu *järele* Kad

luonostane `luonosta|ne g -se loode Miniäl `läksiväd *vered* `lahti ja `luonostane *kukkus*
põrandalle Lüg **Vrd** *loonastane*, *luondane*

luonus `luonu|s VNg, g -kse Kuu kudumistöo algus, loomus *Eks* *sa* *tehnd* `kinda
`luonukse *jämejämmä* `langaga, *oles* *neh* *siis* *old* *tugevamb* Kuu; `vergo `luonus VNg
Vrd *luomes*, *luondane*

luorine `luori|ne g -se tüll- vahel `piedä *ikkunal* `luorised `kardinad Vai

luotsima `luotsima(ie) tõrelema älä `ninda *pali* `luotsi, *jättä* *juo* *järele* Lüg

lupa *lupa* hv undruk – Aud

lupak(as) *lupa|k* Vil Pst, g -ku *Saa(-gu)* Hls; *lupak|as* g -a Muh Kse Var Pä Pil KJn
lupard **a.** kalts, *narts* *pane* *üks* *lupakas* *augu* `alla Kse; *too* *see* *lupakas* *siält* *aea* *piält* *ää*
Tõs; *Aa* *lupakas* *varva* `otsa, siis *teesed* *nägäd*, *kus* *olõmõ* Khn; `kärpsed, *need* *tulavad*
`sisse *ku* *uks* `lahti *oo*, `seukse *märja* *lupakaga* *kopsi* *neid*; kui `lapsi *pestasse*, siis *ikka*
`õetse, *et* *anna* *see* *lupakas* *siia* Aud; *kibi* *pannakse* *lupaka* `sisse ja *õmmeldakse* *võrgu*
paela `külgi *kinni* Vän; *võta* *üks* *lupakas* ja *pühi* `aknad *ää* Tor; *tuha* *peruga* ja *linase*
lupakuga *sai* *laua* *kohe* `valges Saa; *koriste* *oma* *lupaku* *maast* *ärä*, *kikk* *kotuse* *om* *lupakid*
täüs Hls **b.** fig allakäinud *inimene* *see* *üks* *lupakas* PJg; *nigu* *va* *lupakas* KJn

lupard *lupard* g -i Hää Plt KJn Pst Ran Kam Ote; *lupa|rd* g -rdi Saa Urv Rõu Plv
Räp, -rdi Hls Hel Vön Kan; *lupa|rt* g -rti Hls Krk(n *lupert*), -rdi Nõo Ote San

1. riidelapp, kalts, *narts* *mine* *kasta* *lupard* *likkeks*. *lupardiga* `pestse *pada* Saa; *ma*
seebige *mõssi* ja *lupartige* `õõrdsi; *küll* *olli* *must* *rät't* *ümmer*, *igäven* *must* *lupart* Krk;
lupard `lauda *vai* *riiulit* `pühki Ran; *tu* *om* *lavva* *lupard*; *põrmandu* *vai* *paa* `mõskmise

lupard; ta om jo vana lupard, piäp setule`anna (vanast rõivast) Kam; võta tuusama vana lupardi tükk Ote; Ta põll om sul must iijn nigu vana igävene lupard Urv; Tää`arvas, et või mu^o nigu^o üt'e lupardi är_visada. Rõu; võta_lupard pühi_laud är^o Plv

2. nārune inimene lupard kolistab ühest kohast`teise --`keřjab ja mangub et suutäie`viina saaks Plt; luparť, sellest`asja ei saa, sihane topus Hls; Kuis tä no_säänest lupardit mehess`tahtsõ Rõu

Vrd lupak(as), lupat

lupastama lupastama väaratama; viltu, nurja minema kui lupastab, siis lääb`vušsi; [kirves] lupastas kääst`lahti; ratas lupastas ära, vanger lääb`sinna, kus ta tahab; lupastad maha, oled`kántsti pikali, ega sa ei saa`vasta`panna ka Lai **Vrd** lupatama

lupat lupat' g -di Krk Krl Har Lei narts`rõiva lupat' Krl; enne pühk tolmu`vällä^o, siss võtt lupadiga üless; tuu mu vana^o jalgrät'i lupadi siia^o Har; põred om nuore`tüt'riga, äi teia, pal'lu vajag lupatit (mähkmetest); sõrmõ ots lüüd lupatist (räbalaks) `kat'ski Lei || pej (inimesest) sa ei ole midägi inemõni, va lupat' Krl **Vrd** lupard

lupatama lupatama viltu, nurja minema – Lai **Vrd** lupastama

lupe¹ lupe logu lupe, üks lagund lõhutud asi SIn

lupe² → klupe

luperdama luperdama VNg/-pp-/ Tor Plt Pil KJn Puh

1. ringi ajama tüdrekud luperdavad poestega Tor; liiderlik laseb`lipsu teisega, ta on edev, luperdab Plt;`ümmer jooseb paelu, luperdab KJn

2. solistama vies lupperda VNg; laps luperdas`veega Tor

lupergune lupergu|ne Puh, lupergu|ne Iis, g -se lopergune leisin ühe luperguse kivi Iis; kannu om luperguse Puh

lupine lupi|ne g -tse lohklik ubinad kah lävä lupitsess, kui maha satava Ran **Vrd** lopiline

lupistama¹ lupistama Iis Kod/-ss-/ Trv, luppistamma Lüg Jõh lohku, mõlki minema kui`riistale varu`pääle`panna, siis lüüb luppistamma Lüg; küll on ära lupistand`ämber Iis; jalass`paentad, lupissab ära Kod; lupistet nõu Trv || kõhnuma, lohku vajuma inimene one ärä lupisset, ku kõhna ja`palged`auku vajonud Kod **Vrd** lupistuma

lupistama² lupistama Trm Kod/-ss-/ Kam äparduma; ära rikkuma niid tüüd tämä käen alati lupissavad; mõni asi lupissas, ei lähnd`kõrda Kod; sa olet lasnu`rõiva ärä lupistada, [ni] `ümbre ihu, et ei`kõlba koheki; mõni tiip`kuurma teräväde üless, `torni -- om`kuurma väegä ärä lupistanu Kam || eksitama metsal'jas lupistas poisi ää Trm

lupistuma lupistuma Har; lubistumma Vai mõlki, auklikuks minema`pange on lubistund Vai || lohku vajuma eläje omma tõhj^o nigu lupistunu^o Har **Vrd** lupistama¹

lupjama lupjama Muh Emm, da-inf lubja|ta L Nis Juu KuuK Tür Trm Kod Pil KJn Trv TLä Rõn, -ta^o Kan Plv(-mma), -da^o Har Vas,`lupjada R(-maie Lüg);`lupja|me, lubja|te Hls Krk/-de/ San, -mõ, -dõ San Krl;`lupjamma Rõu; lubjama, lubjada Jäm Khk Põi Rei Var Vän Ris(-ta) lubjaga katma kui`ahjud`lupjad,`rohkeemb on vett kui`lupja Lüg; lubjaga lubjatase ahi`valgeks Khk;`Pilkus see lubjatud on, see pisike laut Põi; Lupjast elud seest valgeks Emm;`Korsna ots tuleb ää lubjata Han; Enne sedä ku lehmäd sügüse`lauta pannassõ, lubjatassõ laut ää Khn; olen ikki oma õunapid lubjanud, söödikud

ei läha siss üles puu`otsa Saa; lagi läind jo na mustaks, tahab üle lubjata Nis; `enne ikke lubjati tuba` jõuluks `valgeks Juu; kui rehed said peksetud, siis nad ikke` lupjasid nied (rehetoad) ära ka omal ja, arisid ikke` puhtaks KuuK; `lupjad kedägi ehk värvid, teed obuse sabass` pintsl Kod; mine (mineva) sügüse lubjati mede` korstnaid Hls; malk lüvväss palgi vahel, tõmmats savige üle ja lubjats üle Krk; puu` sainu kah om lubjatu mõnel, vara vahed lüvväss [enne]`krohvi täis Ran; ega vanast es ole üttegi taret es kammerd lubjatu, kõik` olli must Nõo; ma` lõss ka oma lae är lubjanu, a ei olõ nipa` lu` jõudu San; meil omma` kiik` tarõ` sisest lubjadu`, üt`sainuss om viil` lupjamalda` Har; truubi` tahtva lubjata` Plv || lubjastuma` ühtelugu on üks sihin pääs, vere` suone` lupjamine Hlj; til` li teed` juua, se pidi olema siss - - veresoone` lupjamese` vasta Pil

lupp¹ *lupp g lupi jupp, ots sial on maas palgi lupid Ksi*

lupp² *lupp g lupi IPõ(kl- Trm) Ran, luppi Lüg Jõh; klupp g klupi Rõu mõlk, lohk pajost ku akkad [looka]` painama, lüüb luppi` sisse Lüg; lupp on` sisse, aga muisk on` välja Iis; [vikati]` teral lupp sees; pang kõik kluppisid täis Trm; mannergule vajuvad suured lupid` sisse ku tä` yupi suab Kod; ärä luppenu - - lüüb lupid` sisse, vai lohud Ran; seol karral um pal` lo kluppõ sisen Rõu Vrd lopp²*

*luppema *nud-part luppenu mõlki, lohku minema mõni pang vai mes taht plekist asi om ärä luppenu Ran*

luppi *luppi IisR I Nõo(-pp-), kluppi Trm Kod kõverasse, lopp` piinimise juures tuleb kua vaadata, et tera luppi ei löõ Trm; sij paenutamine ei lähä üväss, lähäb kluppi, tä ei` painu Kod; laud om like ollu ja siss om sedavisi luppi` lännu; jak` k kisup luppi ja` mutku tõllerdäp, ei ole` sirgu Nõo || fig Seda enam luppi ta nägu läks (pettumusest) MMg; kui ühine tegemine ja kui teine luppi lööb, kõrvale oiab, siis ole temaga killas Lai*

luppis *luppis VNg IisR Iis Trm(kl-) loppis` saima` ehta kisenda, [et]` lüpsigud olid luppis puha VNg; Manergas kõik luppis ja` lo` sis, kuhu` vasta sa löid teda IisR; luppis ja` muiskus Iis; [vikati]` tera on luppis Trm*

*lupputama (ta) *lupputab hulpima tubaga kott lupputab viel vie pääl Kuu*

lups¹ *lups g lupsu madal koht, loik` künklik,` kaldene maa, madalam koht on lups Jäm*

lups² *lups Khk Põi Rid Juu Hls, g lupsu Muh Trm KJn; lups g lupsu Krk; p` lups|u IisR Kod Puh, -i Pil*

1. a. *sulps` Silmud tulivad` vasta` pal` jaid` jalgu` lupsu` lüöma IisR; kalad lüäväd` lupsu Kod b.* *int` Veiked kivid kukkusivad vette lups, lups, lups IisR;` viskasid kivi ning see löi` kaalu lups-lups-lups Khk; läks lups vee` alla Trm*

2. *deskr a.* (kiirest tegevusest) *Minul käib` silgukidumine` kärmest nigu lips ja lups IisR; [hiir]` kargas laua pealt maha ja kohe lups` auku Põi; sai võrk laiali lapitud, siis said kivid alt lups ja lups ärä` võetud Rid; panime kaku lups` ahju Juu Vrd lops² b.* (tantsust) *te nüüd sääl leede sedä` lupsu küll Puh || see akkas nõnna` lupsu` lööma et (liiderdama) Muh c.* (väikesest ümarast asjast) *tubaku lups olli suhun,` amba pääl Hls; pane lups (lutt) latsel suhu Krk*

lups³ *lups g lups|u Vig Khn, -o Mih,` lupsu Kuu*

1. *hoop, löök` Andis Ibale meto` lupsu` vasto` vahtmest Mih || fig Vat kos lups, äi` saagi` puudi Mih*

2. kord, puhk *Sen` tunni kahega, mes ühe` lupsu tegemiseks kulus,` korjas` sinne perässe` väikäsi kui` suuri [kalu] (noodaveost) Kuu; Käisin kaks` lupsu poes Vig; Kalamehel` sioksi` lupsa järjest, et jäeb üsã jõlma Khn*

Vrd lops¹

lupsak(as) *lupsa|k g -gu Khk; lupsak|as g -a Muh Han Kei*

1. tükk, jupp *pullud oo ja suur lupsakas` otsas, et kalad` looma` lähtvad Muh; See lupsakas oo kadun, mis sõnna pumba juure kõib; Ma anna selle verise lupsaka koerale Han*

2. peenis – Khk

lupsama *lupsama Muh, da-inf lupsata Khk VJg, lubsada Rõu; (ta) Lupsab Hls*

1. lipsama; sulpsama *tuhlis` lupsas` lupsti` välja Muh; kala` lupsas vie` alla VJg; Anna müttäg mõni mats siia kolta alla, ehk lupsab mõni avi liivi Hls*

2. loksuma *kiõjad suured, nenda` lupsavad` jalgas Khk*

3. liipama – Khk

lupsatama *lupsatama Jãm Muh Tõs Jür Kod TMr*

1. lupsti *kukkuma kanal` tulli` lupsti muna` välja, muna lupsatas` välja Muh; Suutãis kohe lupsatas suust` välja Jür; Siss tuleva [loomal] perãtsed arã nigu lupsatab TMr*

2. sulpsatama *kukub` veese, lupsatab Tõs; kivi [vette]` viskad, siis lupsatab Kod*

Vrd lopsatama

lupsauss *lupsa,uss sulpsatus lupsa,uss - - medãgi vette satass Har Vrd lopsaus*

lupsik *lups|k g -ku Pil, -gu Krk*

1. kopsik *lekist lupsik Pil*

2. sõim *vana lupsiku puha (naistest); sa olt` üt`s va lupsik, ei oole siul kedãgi` tõhtsust Krk*

lupsima *lupsima, (ta) lupsib Ans Mus Kaa Põi Muh Amb Pil,` lupsib IisR;` lupsme, (ma) lupsi Krk*

1. midagi hoogsalt tegema **a.** *Lapsed` lupsisid sisse ning` väl`la Kaa; Kis` tahtis, sidus viis pihu kokku, nii [oli] parem väl`la võtta, põld nii pal`lu` lupsimist Amb; No pekker peab küll` pal`lu` pãtse pãevãn` valmis` lupsme Krk || fig Kessi kãsk siut ninda` pal`lu` latsi` lupsi, et sa nüid neid ämp` süütã ei jõvva Krk* **b.** *loopima, pilduma nüid aga lupsi` tuhliid` katla; kui ne akkasid [autost] oma töö`riista maha` lupsima Muh*

2. *deskr` Üõvel` pingi all` lupsisid (klopsisid)` lapsed` klotsidest maja teha IisR; millimalling, sügavas vees ta lupsib (ulbib) Mus; See (vein) lupsib (mulksub) sii juba mütu nõdalt, lups lups Põi*

3. vilkuma – Ans

Vrd lopsima

lups-lupsadi *deskr` munad` lõksid aeva üle` vankri` äãre lups` lupsadi, lups` lupsadi, ja kaik` vieresid puruks Kuu*

lupst(i) *lupst Muh,` lupsti Kuu VNg IisR Jãm VII Põi Muh Rei Kse Tõs Tor Hãã Ris Jür VJg Iis Trm Kod spor VIPõ M, Puh San Krl` äkitselt, ühekorraga; sulpsti, sulpsatades siis` temmati [hobune] küli` pããle ja muist mihi` tembas pããst, muist savast ja tuligi` lupsti` jããle Kuu; Kalad` üppasivad jões viest` ülesse ikke` lupsti ja` lupsti IisR;` poodli pruun tuli` välja` lupsti Jãm; Nõnda kui ma kiputasi [õlleankru] vikki, kohe tuli eest` äã` lupsti Põi; raud tol`l kukkus merese lupst Muh; lõks` lupsti kãest` lahti, kukkus maha Tõs; Siasoolikast*

pesed, tõmmad soolika lupsti läbi piu Jür; viskas kiviga lupsti vette VJg; sõrmkübar änam siin sõrme ots ei seisa, tuleb lupsti ää Pil; sina tõmbat miu üless ku lupsti (vägikaikaveost) Krk; lupsti lät's üle aia Puh; sattõ vette lupsti Krl Vrd lopst(i), lupstigi, lupstik, plupsti

lupstigi *lupstigi* Saa Krk lupsti *lehm liigutab ilmast ilma [lõõga], tuleb nigu lupstigi otsast ära Saa; ma lätsi sissi ku lupstigi* (kukkusin vette) Krk

lupstik *lupstik* Khk Kaa lupsti *iir läks lupstik auku Khk; Pudeli puin läks pudelikaelast lupstik sisse Kaa Vrd lopstik*

lupstõr *lupstõr* g -i katuseserv, räästas – Lei

lups|tükk *lupstük* Hls; *lupstük* Krk, g -ki Han *jublakas, millegi osa Jätame selle lupstüki panemata, ehk põle seda tarviski Han; just ku russakul sij kot't taga, tühi lupstük taga Krk*

lupsulene *lupsule|ne* g -se laienenud veresoon *sinised lupsulesed* Var

lupsuma *lupsuma* JJn Kod, (ta) *lupsub* Jür lupsti tegema *Miski asi lupsub ikka väl'ja tõmmates Jür; [veinipudelid] lupsusivad* (mulksusid), *mõni mitu tükki oli [käärimas] JJn || obene läks ku lupsus Kod Vrd lopsuma*

lupsus *nupus, pungas esite nad* (õied) [on] *lupsus, siis lähväd puhke Vig*

lupsutama *lupsutama* Tor Iis KJn *deskr õllut keeb ja lupsutab* (mulksub) Tor; *part lupsutas* (sulpsib) *vies Iis Vrd lopsutama*¹

lura *lura* Juu Plt *lurr teeb piima lahjaks nagu va lura, paneb vett ulka Juu; apu piima lura söödi Plt Vrd luri*

lurakas *lurakas* kõhn inimene – Plt Vrd *lurets*

lurama *lurama* solistama *lurasid puu lusikatega supi sees Plt*

lurba *lurba* looderdis, venimus – Nõo

*lurbatama (ta) *lurbatap* looderdama *Käib ja lurbatap ringi, ei täst [ole] kasu kellegil Nõo*

lurbatus *lurbatus* muda, pori *Meil tan t'sori pääl um sääne lurbatus, et ei_päse_läbi Rõu*

lurbu¹ *lurbu* rumal *ku mul poig olõss olnu_mõni sääre lurbu, sõss mul tääst kaihogi es olõssi?* Plv

lurbu² *lurbu* "väike puust piip" – San

lurdipuu *kibuvits Ilusad heided o küll lurdipuu, vade piigid o nii teräväd okste küless; Lurdipuid o kohe sie rannaäär täüs Kuu*

lurets *lurets* g -i kõhn inimene *Sa oled igä oite lurets, eks süö rohkemb, ehku avitab vähä Kuu Vrd lurakas*

luri *luri* Jür, *luri* Har *lurr kal'ja luri, ta oli täieste luri ilma sukruta Jür; ta om nigu luri tett Har Vrd lura*

lurin *lurin* g -a IisR Kaa Kad *lurisemine, luristamine Piibu lurin ninda kõva, et irmutab tie pial obused ära IisR; Meni mees sööb suppi nõnda, et lurin keib võrsta maa taa Kaa*

lurinal *adv > lurin Larpis larinal-lurinal suppi; Akkas lurinal appu piima juoma IisR Vrd lorinal*

lurisema *lurisema* IisR Trm deskr *Kui `süüma`lauda lurisema tulid, siis mene `iaga; Piip läks `proskust `umbe, lurises, siis puhastasid pikka `piene `orgiga* IisR **Vrd** *lorisema*

luristama *luristama* R Jäm Mar Tor Saa KuuK Plt Nõo midagi lurinal tegema *Luristab `ninda ku `porsas `mollil Kuu; Muud kui lirsta ja lurista [lurri] IisR; [kui] obu louel on, luristab, ninast keib tatti Jäm; Luristab lusikast kõik toidu laua peale Mar; lapsed ikki luristasid, kui `sööma `õpsid Saa; Luristap ja pasundap nõnaga Nõo || `mingisugust `tuoni ei suand, mudku luristas neid näppusi sial (pajuvile mängimisest) KuuK **Vrd** *loristama**

luristus *luristus* g -e IisR

1. *luristamine Kas `teised `peavad sinu luristust `kuulama* IisR

2. *luristaja, luriseja `Kuule luristus, `kauva sa seda üdi `kohtidest imed; va `piibuluristus* IisR

lurjama *lurjama* Kod/-r-/ Pil, da-inf *lurjata* Koe kolama, hulkuma *lurjab `ringi, ei viitsi tüöd teha Koe; mes sa `lurjad ku ei tjj kedägi Kod; koer `lurjab siin `kapsa `lehtede vahel* Pil

lurjus *lurju|s* g -se Hää Saa Juu IPõ Hls Puh, -kse Kuu VNg/-ss/ Vai; *lurjuss* Har/-r-/ Rõu Ply; *lurju|s* g -se spor S, Kse/-r-/ Tõs PJg Tor/-r-/ Ris HMd Plt, -sse Khk Mar/-jo-/ Kod/-r-/ San, -kse VMr; *lurju|ss* g -sse Muh Mär JMd Plt KJn, -se Koe, -kse VJg/-r-/ alatu, nurjatu inimene; sõim *mis sa lurjus narrid mind Khk; tæb, mis selle lurjuse `sisse läind oo, et see\_p söö mette VII; see kirus oma `poega, et `huntsvat, `huntsvat, `huntsvat lurjus Phl; oh sina vana lurjus ise Kse; aasin `lurjuse oma `kamrest `väl`la Saa; üks vana lurjus, lakku täis ühtepuhko Ris; ma ei sal`li seda lurjust silma otsas mitte JMd; lurjuss, ole vaid Koe; `vaata ku tijn `sulle lurjussele `vassa nägu Kod; nisukse kuradi lurjussega ei räägi Plt; ärä usta siast `lurjust Hls; inemise omma suure lurjusse San; ah sa `lurjuss, `kullõ õmõta ku_ma keelä Har **Vrd** *lurp*¹*

lurjus|nahk sõim *vana lurjusnahk, molli sees toit, ei söö Vig*

lurka *lurka* laterdis *sa olet ku vana lurka, aat tühjät juttu* Krk

lurmas *masenduses, norus Vend oli nii `lurmas* Kuu

lurp¹ *lurp* Hlj/-r-/ g *lurbi* Kuu *lurjus `Poissi `lurbid jädid verävä `lahti* Kuu; *lurp, `kõlvatu inime* Hlj

lurp² *lurp* g *lurbi* ürp *Võta sii lurp pää otsa, siss sa ei sata likes* Nõo

***lurpima** *imps ipf lurbiti lürpima Kala söödi alla ju lurbiti sirili`li (kõrti) piale* Trm

lurps *lurps* deskr *ikke `ammustatti sedä `kartuli ja siis `jälle lusikaga `jälle lurps sedä `kõrti `pääle* Lüg

lurpsima *lurpsima* Lüg; *lurpsima, (sa) lurpsi* Sim *lürpima Mina ei taha `lurpsida, laa `jahtub vähä* Lüg; *mutku lurpsi aga vedelad, `paksu põle `ollagi* Sim **Vrd** *lorpsima, lürpsima*

lurr *lurr* g *lurri* Kuu IisR; *lurr* g *lurri* Rõu vedel, kehv toit *Sie supp o tänä `jusku va lurr, mes sa nii vähä sis `tuhligi `hulka panid* Kuu; *Poiskõnõ tul`l kodu, kai ja üteli, et imä, ma joht säänest `lurri ei\_süü?* Rõu || *tilgastanud piim Ei sidä `lurri voi küll `süüä, oda kohu `lahtine* Kuu **Vrd** *lura, luri*

lurrama *lurrama* tüürima *Sidäsi tämä `kergemä `lastiga alade `lurrand `üksi `päine; Eks `ranna ligidel võib küll `aerugagi `lurrada* Kuu

lursakas *lursak|as* g -a õhuke nihuksed lursakad rätikud Juu

lursak-lursak lohva-lohva mõni veab `pasleid lursak-lursak takka järele Juu

lurt¹ *lurt* g `lurdi kuuse- või männikasv – Kuu

lurt² *lurt* g *lurdi* Jaa Pil Nõo

1. a. lahja olend sõitnd obose peenikseks nagu *lurt* Pil **Vrd** *lurta*, *lurts* b. tilluke asi se üks pisike *lurt* Jaa

2. saamatu (inimene) *Egas ku seräne lurt nakab midägi tegemä, egas tost midägi väl'lä ei tule* Nõo

lurt³ *lurt* g `lurdi kibuvitsamari `külmä `oetud `lurdid on hüäd `süüä; `Korjasin `lurtisi, nää kätte nahk kedutab kaik, nie `piigid `torkivad jo Kuu

lurt⁴ *lurt* g *lurdi* räästapääsuke – Khk

lurta `lurta VNg IisR lahja olend *Oli `ihmus pere, siis olivad `kuerad kole `lurtad* IisR **Vrd** *lurt*², *lurtu*

lurtama *Lurtama* ringi jooksuma *Kadripäe oli emaste lõbutegemise pääv, nee lurtasid siis külakaudu* Kaa

lurts *lurts* Lüg IisR Pöi/-r-/ PJg Tor, g *lursu* Mär Koe, *lurdsu* Krk

1. int *jalad said `nõnda vesisest, et `saapad aga tegid lurts ja lurts* Lüg; *Poiss, ära tie vigurid `süöma`lauvas, mis `lurtsimine sie lurts-lurts `olgu* IisR; *situb lurts ja lurts (peeretamisest) Pöi || mõni mõist `kaindlege lüvvä sedä `lurtsu* Krk

2. (lahjast olendist) *kui luomal kõht tühi, siis on ta nagu lurts; peenike inime nagu lurts, lursu sarnane* Koe **Vrd** *lurt*²

3. osa paned aga need lursud kõik kokku, `vaata pal'lu saab Mär

4. edev vana lurts PJg

lurtsama `lurtsama, da-inf *lurtsata* lurtsti tegema *Pehmen aenatsen süün kõnden lurtsap vett vasta silmi* Nõo **Vrd** *lortsama*

lurtsima `lurtsima IisR; imp ipf *lurtsiti* Trm luristama *Keikse `nuoremb laps akkas appu`piima puidi `lurtsima lusika `otsast* IisR; *Kodu pandi muasikad rõõsa piima sisse - - siis lurtsiti tee lusikaga süia* Trm

lurtsti `lurtsti Kuu IisR Mär Sim Võn/-r-/, `luurtsti Krk int *Nuoda perä `temmati `lurtsti `august `väljä* Kuu; *Lapsed imesid `liugupäe `lurtsti ja `lurtsti `kohtidest üdi* IisR; *`rüüpas `lurtsti* Mär; *ma `tõmbasin kraavist savi `väl'la ku `lurtsti* Sim; *küll sij süü imelikult, `rüüpäp `luurtsti, `luurtsti* Krk

lurtsuma `lurtsuma, (ta) *lurtsub* IisR/`l-/ Tor Hää Jür Iis, *lursub* Mär Tõs Plt; *lurtsoma, lurtsob* Mih; *lurtsma* Saa, *lurtsub* KJn, *lursub* Tõs lurtsama; *lirtsu* Nina *lurtsob* Mih; *saapad vett täis, lursuvad üsna* Mär; *maa lursub, akkab `lurtsma, maa märg* Tõs; *pastlad `ol'lid märjad ja `lurtsusid `jalges* Tor; *Kiusakas laps lurtsub (tihub), tema tahab oma `tahtmist saada* Hää; *obene tõmmas jahu joogiga ninasse ja akas `lurtsma* Saa; *kül turtsub ja lurtsub* KJn

Vrd *lortsu*ma

lurtsutama `lurtsutama luristama *Vanaisa ei luband `poisil `süöma ajal suppiga `lurtsutada* IisR

lurtu *lurtu* kõhetu inimene – Plt **Vrd** *lurta*

luru *luru* Plt Nõo(-r-)

1. vibalik *luru*, *vimmas ja peenike*, `kangesti kõhna Plt

2. loru; lurjus *Kes tedä lurud kutsub kah tühü vai koskile appi, temäst ei ole jo tegijät; Kas serände luru tiiab kah tollest midägi, mes om ää ehk mes alb* Nõo

lusa¹ *lusa* Jäm Kaa Muh

1. vana, lagunened asi, logu *Nõnde elud-majad olid päris lusaks ära lagund* Jäm; *Kingadest pole änam muud kut paljast va koonu lusad järges* Kaa; *see oo muedu üks lusa veel* Muh **Vrd** *losa*¹

2. (inimesest) **a.** lühike olend `olli pisike luttis tüdrik, *pisike lusa* Muh **b.** pikaldane *lusa*, *sedasi pitkale keib* Jäm **c.** lohakas *lusa inimene* Muh **d.** kergemeelne *Eks ta elupäevad ole üks va lusa olnd küll* Kaa

lusa² *lusa* luda, tohu- ja niinetööriist *viisa lusa ots on `vaibe* Saa

lusa³ *lusa* Jäm Jaa

1. tallatud rada `kaste `sisse *lusa jähi üsna `järke `jälle* Jaa **Vrd** *loso*

2. lohistades *Ta vädas lusa omataga keik nee asjad ära; Köis jooskas lusa* Jäm **Vrd** *losa*²

lusama¹ *lusama* Sa Muh

1. tallama, maha sõtkuma *üks loom läind lusades läbi vilja* Khk; *`Pastli`kandu äi tohi maha lusada* Kaa; *saha vaud oli puhas ää lusand, kikerdand `peale seal VII; see lohistab `jalgu, üsna lusab nendega* Jaa; *obused olid einamoa ää lusand* Pöi || fig *Miina oo ju noorest east isaste lusada olnd* Kaa **Vrd** *losama*

2. kulutama, trööpama *Oled eese jõki nõnda ää lusand* Kaa; *Nee pätid aitavad soole lusada küll* Muh

lusama² *lusama* Häa logelema `Nüitsed lapsed saavad lusada, enne tapeti sind `karja ja tüüs nii ku jalad `alla said; *Lušab niisa-mma aja ära* Häa

lusama³ *lusama* valetama *Midäs sa tänä lusad `jälle, ega sidä `oiged juttu sa aja `millaski* Kuu

lusas *lusas* Jäm Muh sassis, lohakil `Riided ning `paprid olid keik *lusas maas* Jäm; *lusas `riided üll* Muh **Vrd** *losus*

lusi¹ *lusi* VNg Mär laisk; venimus *lusi ei `viitsi tüöd teha* VNg; *oo üks va lusi koa* Mär

lusi² *lusi* Kuu Emm Amb Trm 1st *lusikas Lusi anna Vallu kätte* Emm; *Püiab kaks `mammu lusisse* Amb

lusik → *lusikas*

***lusigaline** g *lusigalise* *lusikatäis igäüks `häigänd podist lusigalise* Kuu

lusika- *lusika-* `võt`sin *lusika kahva täie pudro* LNg; *lusika varn - - seinä `peale lüüasse üks vähike puu ja pannasse lusikad `sõnna `peale, kui nad ää `pestasse* Mar; *Luškanoaga tehti luškas sihest `õõnes, oli sehkse kõbera teraga* Han; *ei saan mette lüsika täit kogoni* Ris; *lusika pušs, sellega `tehti puu kul`bid `val`mis ja lusikad* Kad; *tämä\_s tahagi `süädä, võt`t puas lusikatäit ja jät`t järele* Kod; *lusigu varn o seinä kül`len, augukse `vastu `seinä* Krk; *mes šäl ärä ei ole, vašt üits `luška täis* Ran; *kül`ta `olli vihäne miu `vasta, ta`Jess mu `luškatävve viij `sisse ärä uputanu; säpu olliva `luška varnal sehen, ega `luška jaoss `olli oma säpp; kos tu `luška väits om jäänu, ma`j saa `luškit sehest `väl`la kajoda* Nõo

lusika|kook väike pannkook *minu emä tegi plini, nüüd `uvvem jago `rahvast `üüväd lusika `kuogid Lüg; Lusika `kuoki `tehti, lusikaga `tõsseti `taigen `pannile IisR; selle ahju pel'di pial küpsetand siis omale neid `kuokisi, nihuksi lusika `kuokisi KuuK; lusika `kookisid läks neli viis pañni `piale, ja kui suur pañn, siis seitse tükki ka Lai*

-lusikal → **Ls** vesilusikal

lusikas *lusik|as* Jõe Lüg Jõh L(`*lušk|as* LäEd) K I, *lüsik|as* Ris HMD, *lušsik|as* u Muh/-ss-/; Var Khn Juu Pai, *luusik|as* u Khk/-g|as/ VII Jaa Põi, Kse Var Mih, g -a; n, g *lusika* VNg Vai; *lusi|k* g -ka Kod Äks KJn SJn Kõp, -ga Kuu u Emm Rei, -ku Kod Saa M(`*lušku*), -gu Saa Krk, `*luška* Kod Trv TLä(*lussik* Puh); *luusi|k* g -ga Khk Käi Rei; `*lussi|k* g -gu Rei; *lušk* g `*luška* Hel TLä Rõn

1. söömisvahend *`manditud piim, sel saab lusikaga kuor ära `voetud Jõe; eks ta lusika `perse ikke `kasta `märjast sene suppiga hum VNg; möni üiab `koosta lusigaks Khk; sool luusikas kukkus maha, jo niid neid näljaseid tuleb Jaa; `rõngad `tehti lussikale `otsa, siis nee kõrisesid Muh; Ma `löitsi senna õbe `lussigu maa seest Rei; klimbi supp oli, no suure `vaangast kasta `luškast nii et Lih; luusikaga `tehti `vaangas või `val'mis Mih; `Talbusõ aaks piäb küläst lušsiku `lainama Khn; nukerdab ühe lusigu kallal Saa; puu lüsi kad olid, neid keedeti ja audati, iga `lauba sai `pestud Ris; mul põle `sulle paramat lusikast `anda `ühti Juu; kuuse puu on abras lusikaks teha Tür; `ostis luadalt pailu lusikaid VJg; suured puulusikad nagu kopad ja värvitud, vene `luškad [kutstuti] Kod; kui `talgusel olime, siis krabasime tulist, kes sai vekesema lusika Lai; Änam lapsi kui lusikaid Vil; `pañti `luškid lavva `pääle peotäis, võtid miast sa esi tahid Hls; apust koorest tetti `luškage kausin võid Hel; `kartuli supp keedeti nii paks, et lušk `püsti sehen sais Ran; jõolu mauk `olli ahjun üle küd'setu, `luskidega `võeti sääld sehest; aga kui liivaga olli `luška `puhtass õõrutu, siss na olliva ilusa `valge Nõo || fig (surmast) `Oigel ajal [viskas] lusiga `lauale Kuu; Süestäb lušsika lava `alla Khn; siit ära läind, lusika maha visand Sim; Ku niid lusika ul'a `jät'sid - - sis `olli popsi `vaesekeese elu nõnna ku konnal ratta all Vil; Temä om oma luska varna pannu Trv; Vana peremijs oli lusiku nurka visanu Pst | (rumalusest, vähesest arust) Vähä umu pääs, lusikaga on `antud, `kulbiga `võetud Lüg; Suule o lusikaga meelt pähä antud ja kulbiga tagasi võetud Aud; Sel on õige lühike aru, lusikaga antud, kul'biga korjatud tagasi Lai; mõnel om sedä `kurjust kulbige mõõdet, tõisel om `luškuge ant (vähe) Krk*

2. eseme osa **a.** adralusikas *Et arksahaga künti ühte serva pidi ja selle juures oli vaja mulda ühele poole kallutada, siis pandi peale lusikas, mis oli vajaduse järele kord ühe, kord teise raua peal Vig; lušsikas `juhtis `mulda Juu; kui lusikast ei ole, siis sahk umistab Pai; Adralusikas, sijj `olli `veike `pik'lik puuvarrega labidas ja käis ükspoha `kumma adrarauva `pääle Vil; kohepoole `künjä toda vagu tahab `laske, tolle künniravva pääle tõstab `luška Nõo* **b.** vankri osa *lusik on eden, üks õts on lakalise, tõene vahepuu kül'jen Kod* **c.** riidepoomi kinnitamise link *`kanga lusikas piab `riide pakka VJg; lusik jäe `alla, võta piäpakk `lasti, siis suad kätte Kod* **d.** kellapendel *kellä lusik Kod*

Vrd luits

lusima¹ *lusima* Mär KJn Ote, -me Hls Krk Hel, -mõ Krl

1. venima, aega viitma *mis sa lusid sial, kui sa`kärmemini ei astu Mär; kui mõni laisk inimene vedeleb, [siis] lusib Hls; lusive`pääle säälnurmen Krk*

2. rassima a *lusime nüüd kõvaste, muedu ei saa me [tööle]`vastu; ma lusi üüüd ja`päevä, aga selle iüst ma midägi ei saa Hel; olõ taad tüüüd küländ lusinu Krl*

lusima² *lusima IisR Rär; da-inf lušta Se teenima Tuleb oma viis`aastat [sõjaväes] ikka ära lusida IisR; kat'stõiskümme`päivä viil lušta Se*

lusina *lohinal ma lasi lusina mäest`alla Aud Vrd losina*

lusinal *ludinal see lähäb ku lusinal KJn Vrd losinal²*

lusi|pilli *lusi`pilli lööma nutma Paha laps,`ühtälugu lüüb lusi`pilli Lüg*

lusistama *lusistama lohistama lusistab nat'ike äkkega üle, ega see`maale kedagi tee Aud Vrd losistama*

luskus *kaldus, poolviltu Mudu ilus obune, aga tagumine ots on luskus KJn*

lusliega *lusliega lööma laisklema sie`tütrik lüüb vade`lusliega Kuu*

luss *luss g lussu Sa(luús Ans Pha; pl lusud Põi) Hi lutikas lussud on`kanged`sööma, nii on irlulised loomad,`irmus ais kut katti`lähtvad Jäm; vagusi kut lussud seinä pau vahel Khk;`Lussudest katsuti`mütmel viisil`lahti`saaja, neid ävitati küll keeva`veega, küll lambiõliga Kaa; lussud äp anna öösse magamise rahu Krj; Äi neist`lussudest soa`lahti Põi;`lussu keik kohad täis Emm; lussud ammustavad aigesti Rei; lussusid tegema salajuttu rääkima kennele sa`lussusid teed (kellest tagaselja räägid) Jäm; akkaga sii mette`lussusid tegema Mus; Rääkige nõnda, et keik`kuulvad, pole taarist`lussusi teha Kaa || maksakaan [lamba] lussud on pisigesed laiad litagud Käi*

lussa *lussa tossike o_va lussa KJn*

lussagi *lohistades, lohinal läksin`lussagi PJg*

*lussuma (ta) *lussub ära vajuma, murduma lussub, kohe vaeob ära, ta ei ole seda [elu]`raskust saand, ta ei kannata`väl'la seda Vän*

lust *lust g lusti Sa Muh Han Kse Tõs M T, lusti Mär spor Pä, KPõ TaPõ KJn San V(lusti); lust g`lusti R, lusti Rei Rid Mar; n, g`lusti VNg Vai*

1. rõõm, heameel; lõbu`nuore`rahva`lusti siel küll Hlj; *Õli tasane nagu tua põrand, lust`niitada Jõh; pääd`öüräsiväd vaid`otsas suure`tantsuga ja`lustiga Vai; loomad olid nenda`lusti täis Khk; ulgus (reuma)`kontides, pole sandi ilmaga`lusti midagid Pha;`Lambad`kargavad`lusti, kõhud täis Põi; nooremad keivad lusti`kohte peal Rid; tegi tööd kohe lusti pärast Tõs; lustiga tikuvad laulud pääl; oh seda`lusti ja`rõõmu, oh seda pidu ja`põl've Hää; aga need lähvad na lustiga üpätes, ei tea, mis neid seal ees`ootab Juu; mis siis noore inimesel viga on, lust on jo üheskoos`tõõtada Pee; soe ilm ja pääv paessab, kõhe lust õvven`õlla Kod; sijn`lusti asi, ega ta äda asi ole Pal; põld taga`aetud ega [tõõga] tapetud, siis`ööldi et perse`lusti täis Lai; ma raspeldasin ta nii siledass, et lust`näha KJn; nemä om lusti pärast säälnemä tandsive ja laulave ja mängive Trv; sijn`inimene tij`tüüüd lustige Hel; kangast vanutama`tulti ää meelega, t\_olli nigu lusti asi Puh; mõnikõrd sai nii illuss jalass, et lust`kaeda; kos lastel`ol'li`lusti ja`rõõmu, ku kelk lennäss nigu tuul Nõo; ta`lusti täüs, mugu kihhk inne Kan; ku_ma nuur`olli, siss ma niidi periss lustiga`haina Har; ku himoga tüüüd tijt, periss lust, ei tulõ valla kah`mijlde Plv; ta inemise`pääle om`õkva lust kaia?, illos inemine Se; l u s t i 1. oma lõbuks ühe`kerra`jälle olimme`lastega mere pääl`ninda*

sama `muidu `lusti Kuu; näd läksid `lusti `sõitma, neil ei ole `tarbis `minna Mar; obene `panti [vastlapäeval] rji ette ja sõedeti `lusti, et nüid om kõik ilus ja võeva linad `kasva Ran; ma või sulle jo `lusti ka kirjutada Nõo 2. asjatult Nüid lendab vesi jumala `lusti minna Trm; mis ma siis `lusti issun Kod; lusti lõõma ~ pidama lõbutsema, pidutsema `lähmo `lusti `lööma Vai; noored keivad küla vahel `lusti `löömas, pill mängab ning Khk; tä ei tee tööd kedagi, lõõb mud'u `lusti Tõs; siis kadrid küsisid, kas oo luba `lusti `lööma Aud; `lusti `lööma, üppämä ja `kargama Juu; lüüb `lusti, `kargab kivi `õtsa ja `jälle maha, talleke karjan Kod; vaest suve aal olli `seande minek', `lusti `lüüme Trv; seldsimaja man käävä? `lusti pidämäh Röp

2. tahtmine, isu sel on `ninda `kange lust `sinne `menna Hlj; `Jõude `seisand obune, `lusti täis, vahi et akkab viel `lõhkuma IisR; mool ei ole `lusti tulla Muh; `lusti kedagi nende meste järel põln Ris; nuored inimesed, `kange lust `minna Jür; tal on `lusti teha MMg; mul ei olõ, `tämbä `lusti kerikudõ minnä? Har

Vrd lustus(s)

lustak(as) `lusta|k g -ka Nõo, -ku Saa/-s-/ Hls; `lustak|as g -a Mär Tor Hää Ris Juu KJn rõõmus, lustlik noored loomad on lustakud Saa; mõni on ni lustakas, laseb `laulu ja jalg kõpsu alati Juu; sij om üits lustak inimen, ütte `puhku laulab ja om `rõõmus Hls; Neil om säääl üttelugu lustak olek, tantsiva, `ullava, mängiva ja laalava Nõo **Vrd** lustalik, lustik(as)

lustalik `lustalik lustlik – Kei

lustar `lustar luste teise vil'la `ulkas oli `pienesi ja kõlusi ja lustart; lustar tieb leeva tumedamaks JIn **Vrd** luster

lustas → lustjas

luste `luste g `luste Mus Käi Phl Mär Vig Saa spor K, Iis Trm(-s-) Trv Krk(-s-; lui-) Ran Nõo, `lustõ g `lustõ Har; `lust, `luste g `luste Lei; n, g `luste R(n lust Jõh), `luste Krk, `luste Hel, `lustõ? Har; `luist g `luistõ Har; pl `luisted Jäm rukki- või linapõllu umbrohi `sinne ajas viel `tutraid ja `lusteid `ulka ja kui nie oli linal `ulgas, siis sie lina jäi kole VNg; Kuhu saab `luste linast ehk põrn maost hum Lüg; luste kasub rukkis ja nesus, `kaste eena `taulene, nagu kaera `lipsed Vig; lustet tuulati vil'la seest `väl'la - - tema on peenike, tuul viib kauele Saa; väga iad `eina sai `lustest, niideti vara maha HMd; tänäbu on rukkil nii paelu lustet sees, pal'las `luste puru oli Juu; luste, lina sies kasvab pikk rohi, jääb linade `sisse, ei tule `ropsimisega `välja tesed Iis; käisivad rukki sees, `kiskusivad need `lusted ülesse, kõige juurtega `välja Trm; karukaer ehk luste - - tal'vnisu sehes, säääl ta tükib kasuma Äks; mis siin `ol'li, pal'las luste, põllud kiva täis KJn; `lustel olevet rohkep `jõudu ku kaaral, [on] ivasep Krk; kui `porri külväd, siss saab `lustjid rüä asemele Ran; meil om lina sisen pal'lu `lustõid, na omma rabahamise `aigu halva? Har; ta am lust, mia am rüki zien slikt `kasvanu Lei || tuulatud vilja halvemad terad `luisted, `peened terad Jäm **Vrd** lustar, luster, lustjas, lustke

lustelinnas `luste linnaste õlu on magus `kangesti Saa; luste linnaseid `tehti vahest, rukki ibikesi oli koa, üsna paras viha õlut tuli Juu

lustene `luste|ne Hel/-s-/, g -se Kuu Mär Vig Saa Ris Koe VJg Iis Trm(-s-) Plt KJn Hls, -tse Trv; `lustene, `luiste|ne g -tse Krk; `lustõ|nõ g -dsõ Har lustet täis tänabu `aasta oo väga `lustene vili Mär; `lustene leib ei ole mette nõnna eä kui puhas leib Vig; `lustese jahu

maik ol'i imar magus Saa; `lustene lina VJg; ära `lustest seemet õsta Trm; `lustese rööst saab alamp leib Hls; ku tahets peenikest söögijahu, siis lastass jahu üle sõgla -- ku ta om lustene või `prahti täis Krk; ma rabasi Ura perremihel linnu, sääl olli `väega luistõdsõ lina?, nõu is taha sel'lätüdä? `luistõist Har **Vrd** lustjane

luster luster g `lustre San; pl `lustre Urv, -ä Se luste `lusträ omma lina šeeh Se **Vrd** lustar

lust|hoone aiamaaja, lehtla lust`uonel õlid `sambad ja `väädid `ümber Lüg; `mõisan olli pargin lustoone, sääse kirik kutsuti Krk; Luštoone `ol'i magatsiaeda taka, üt's puu maeake Rõn **Vrd** lustihoone

lusti|hoone = lusthoone parun lašk `endäle lusti `uune tetä Kam

lustik(as) lusti|k Lei/-š-/l, g -ku Hls Krk; lustik|as Koe Plt, `lustig|as Vai, lustik|ass Trv Puh, lustik|ass Krl Har/g -atsõ/, g -a lustakas `lustigas `poiga Vai; lustikas ja rõemus obune Koe; `ärmoonikat mängitasse, sõss om lustikamb tantsi ja karata Trv; sääl talul om lustik rahvas, pal'lu lustikid inimesi Hls; ta om meil `väega lustikass poišs Har

lustilasa lusti pärast Kui lohed viest `väljä üppäsid -- `lustilasa -- oli `kindel, tuleb kova merituult sen järel Kuu

lustilik lustili|k g -ku Mär Ris JMd VJg Trm Kod Pal Rõu, -gu Krl; lustili|k Hls San Har Vas Se, g -ku Khk VII Kse Tõs Tor Nõo Plv, -gu Ran Nõo; `lustili|k g -kku Jõe Hlj Jõh, -kku g -gu VNg; lustile|k g -ku Rid Mar lustlik on üle `liiga `lustilik, räägib `nalja juttu, `viskab villast Jõe; `niisukese `lustilikku olemisega Hlj; ta ise veel nii lustilik Khk; tä oo `sohke lustilik inimene, `lusti täis Tõs; oli nii lustilik ja rõemus oln Ris; ole lustilik ja tañsi `mulle viel üks tükk VJg; lükkab vaevad kõrvale, ik'e lustilik Pal; nõur peni om nii lustilik, tandsib ja mängib Ran; ku inime nõur om, sis`ta om `väega lustilik, siss tulep elbutamist ja `kõiki ette Nõo; taa om vana lustilik inemine, ei tel murõt medägi Har; Kos ol'l õks hää ja lustilik ellä?, ku`ma`vii|l Pugõstun ka`ran käve Rõu

lustiline lustili|ne Saa Kei VJg Kod Pal KJn Har, -le|ne Koe Plt, lustili|ne Jäm Rei Iis Trv Hls Krk Puh San Vas Röp Se, -le|ne Muh Mar, `lustili|ne R, g -se; lustilõ|ni g -sõ, -dsõ Krl lõbus, lustlik `voimata `lustiline Kuu; küll olivad `lustilised `pulmad Vai; mõned loomad on `kangesti lustilised, `muuku lõovad `tantsu Saa; Ega vanemad inimesed nooremade `lusti pahaks ei pand, nad olid ise koa lustilised Kei; ku inimene on `kangess lustiline, siis `kurptus tuleb Kod; lustiline inimene taht egäss poole minnä Krk; sij om serände lustiline kašs, ta mängip ja väherdäb, kõigi päedi pillub ennäst Puh; taad `mõtsa `müüdä om rõõmuline ja lustiline minek' Har; Oi neid lustiliisi latsõkõisi Vas

lustima `lustima Ris VJg Trm MMg, `lustma KJn Plv, (ma) lustin; `lustima, (ma) lusti(n) Sa Muh Kse PJg Iis, `lustin Kuu Hlj VNg; ipf (ta) luhit Kod

1. tahtma, soovima ei sie `lusti tüöd teha `selle `suojaga Hlj; ma`p lustigid neid `süia Khk; Äi meite tüdruk ep lusti mette pidude peel keia Kaa; kas lustid koa meie `leiba Muh; ei ole üht sedasi, et lähän `viskan pikali, kui süda lustib PJg; mes silm luhit, `kõike saed Kod; ma ei lustigi sest osa võtta KJn

2. a. lõbutsema `lähme `lustima Hlj b. rõõmustama mette mina ei lusti änam ühegi ašsa `juures Ris

***lustine** komp pl `lustisemmad lustiline midä enemb `nuori, sedä paremb, sedä `lustisemmad `pulmad Vai

lusti|noorik nj armuke ta om su mehe lustinoorik Kan

lustis `lustis Hlj Sa Muh rõõmsas meeleolus kaik olivad siel `ninda `lustis Hlj; vana Jaen täna nõnda `lustis Khk; talled oo `lustis, kui kevade `välja `soavad VII; varessed oo nii `lustis, kui nabad põllu peal oo Muh

lustitama lustitama Pal, -õmmõ Krl; `lustitama Hlj VNg IisR(-s-)

1. lõbutsema Niisama kodu vähe `lustitasime IisR; noored inimesed lustitavad Pal; ajava ilmausti takal, lustitõsõ õnnõ^o Krl

2. rõõmu tegema, lõbustama `lustidan last VNg

lustja|jahu lustejahu kaira jahud, nisu liid, `lustja jahud, nee `üitasse looma jahuks Khk

lustjane `lustja|ne SaLä VII Muh Rei Mar/-sta-/ Kse, `lustja|ne Tor Hää, g -se; `lustja|ne g -tse Krk Puh; `lustjanõ Se lustene nenda purune ning `lustjane vili Khk; rugivili oo mõne korra `lustjane, kui `lustid täis VII; rukid, nesod oo arbad ja `lustased Mar; `lustjases leevas paelu `lustid Tor; vil'lad on `raiskus, `lustjased puha Hää; `lustjatsit rügi vahedets Krk; `väega `lustjanõ lina, pik'ä^o olõ^o seeh Se

lustjas `lustjas S LäEd/-s- Kir/ spor Pä(-s-), Jür/-s-/ Puh San, `lustjass Trm Ran/-s-/ Rõu, g -ja; n, g `lustja Vai(`lusta) Khk Pha Tõs Võn, `lustja Kan Plv Rüp; `lustas g `lusta LäPõ Vän; `lustjäss Se luste kui vesi on rügi ära võttand, siis `akvad `lustjad kasuma Khk; `lustjas kasvab rügi sees nõnda pitk kut kaer Mus; tuul viis ne `lustjad, kui rehaltse värvate vahel sai `tuultud Pha; rugid oo vahest `niiske `aaga `lustid täis VII; [kui] Tali võttis rügi ää, läks puhas `lustjaks; `Lustjad tegid leva mustaks Põi; kui märg aeg oo, siis o palju `lustjud vilja sehes; nii `lustis inimene, elab nagu `lustjas ruki sehes Muh; seemet ikke vahest vahetasse, kui aavad sea tel'led või `lustad või kure `erned `sisse Mar; rügi sees oli pailu `lustjud Kse; `tõmma se `lustjas `vällä Tõs; mõnikord oo vili na `lustjasi täis, `seoksed kaerde `moodi Aud; `lustjad teevad vil'la vahedass; vesi `ol'li pikka piima `jätku, `lustjas pikka leiva `jätku Hää; `lustjass om rüäterä `muudu, suur jäme kah, sedäsama `värmi kah nigu rügägi Ran; linan kasvass `lustja Võn; lina `sijmne sisen `lustja^o, päält musta^o Kan; Lina om `lustjet täüs, halb om `õkva kakko; `lustja oma<sup>o</sup> lina siseh kõllakadsõ Rüp; `lustjäss, `väega `lustjanõ lina Se

lustke n, g `lustke luste `lustke om `kaste aina `muudu; meil `lustkid ei ole, neid linnu sisen omma, meil lina ei ole Ote

lustus(s) `lustu|ss (-st-) g -sõ Urv Plv Vas Se; p `lustust Hls lust, isu, heameel mul õs olõ^o `lustust midägi<sup>o</sup> tetä `eie^o Urv; ei olõ^o `õigõt `lustust midägi tetä^o Plv; kuis sul `lustus sinnä minnä<sup>o</sup> um Vas; olõ<sup>o</sup> i täl tuud `lustuist minnä^o; `lustuss ja `rõõmsuss ja `kergüss Se || vallatus ul'akud teeve `lustust Hls

lusu lusu laskma lulli lööma sij ei viisi keäk tetä, pal't lusu lask; mehe pal't lusu lasev Krk

lusuv lusuv g -a laisk ja tühilubaja Nemä terve pere om serätse lusuva Nõo

luta lut'a Plt Krk, luta Hel vilets hobune, kronu Või temäl ääd obest olli, üit's vana lut'a olli rij ehen, sij ronis kui täi Krk || söim (poisile) kuradi lut'a, sul tuleb `vasta `kõrvu `panna, [et] ema `tahtmest ei täitnd Plt Vrd luts²

lutak *lut'a|k* g -ku kõrvakiil *and`kõrvu piti mõne lut'aku* Ote **Vrd** *lutik*²

lutakas *lutak|as* g -a Kaa(-t'-) Muh Mih

1. kerglane tüdruk *Ma ole eese poistele ikka ütlen, ää te neid linna lut'akid vetma akake, äi neist õiget naist saa* Kaa || lühike tüdruk *see oo pisike tüdriku lutakas, põle si asine tüdrik üht; ise pisike nagu lutakas* Muh

2. vormitu, lotendav *Lutakas riie oo eneto* Mih

lutakili *lohakil* [ta] *oo nii lutakili inimene, es pane`õged`seadi`riidid`selga* Muh

lutal, -e *lut'al(e)* ehal(e) *poesid kõisid lut'al; ma lähä lut'ale* Kse **Vrd** *luisale*

lutask *lutašk* Vas, g -i Se Lut pej vana, vilets ese *püssä lutaškiga?* (püssiloksuga) *tajp tõsõ är?* Se; *vaib väits olõ_i?* *lutašk* Lut

lute → *lude*¹

luterdama *luterdama* Jäm Muh

1. rääkima *ema lapsele õpeb ning räägib keik asjad sohe, pailu ne isad siis lastele luterdavad* Jäm

2. seltsima, sõbrustama *koiral sañt moed, luterdab`peele, mis elu vaht sedine* Jäm

3. ringi käima, hulkuma *sa oled täna nii luterdamese jaoks, sa võid koa sigu`sõõta; kül see luterdab palju* Muh

Vrd *loterdama*

luterlane *luterla|ne* VNg/-tt-/ Tõs Puh Nõo/-tõ-/ , *lutee-rla|ne* Jäm, g -se; *lutõrlanõ* Har Rõu *luteri usku inimene luterlane, see oo jo luteri usulene* Tõs; *kaits vene usulist`õlli siin, tõese olliva kõik luterlase* Puh; *mia ole`sündenu lutõrlane ja koole ka lutõrlane* Nõo; *ma? olõ õks lutõrlanõ, ei olõ ma? veneläne* Har **Vrd** *luterus*

luterus *luterus* g -e Sa Muh Rei Lä Tõs Tor spor K, I M, *lutruse* Aud Hää; *luteru|ss* g -se Trv Puh San; *lutõru|ss* g -sõ V; *lutteru|s* g -kse VNg, -se IisR

1. a *luterlik, luteriusu`Ristitud olen ja`lieris käind luteruse usu keriku all* IisR; *luteruse`usku inimesi`rohkem kut vene`usku* Vll; *Luteruse õpetaja käis teda`matmas ka* Põi; *see oo vana luteruse kirk* Muh; *luteruse kool`meistrile`anti talukoht* Tõs; *sääl samas`lutruse`surmu aia juures* Hää; *mina käisin vene`lieris, luteruse lierid on teiss`muodi* Ris; *luteruse kirik* Koe; *luteruse usu puhastus* Iis; *luteruse pühä* Kod; *luteruse usk om ehvangeliummi luteruse usk* Krk; *lutõrusõ* *kerk* Krl

2. s *luterlane`enne olid keik luterused, mu ema oli luterus, isa oli luterus* Krj; *sis ma oli üksi luterus* Jaa; *enne olid tähä suuremast kõik luterused* Põi; *luterused kõevad luteruse`kirku* Muh; *mees venelane ja naine luterus* Var; *miu ristiti luterusess* Krk; *kas sa olt venelene või luteruss* San; *nu omma vana lutõrusõ?, pidä tujd vanna lutõrusõ`usku* Se

lutik¹ → *lutikas*

lutik² *lut'ik* g *lut'ka* hoop *anna tälle üks lut'ik* Kod **Vrd** *lutak, lutt*⁵

lutikane *lutika|ne* (-t'-) Vll Mär Tor Koe VJg I Plt, *lutikai|ne* VNg, g -se; *lut'ikõ|ni, lutka|ni* Krl, *lut'ika|nõ* Har, g -dsõ *lutikaid täis ludikaine`sängi* VNg; *lut'ikased`riided viiasse`õue* Mär; *lutikane pesu üsa aeseb* Tor; *sie on lut'ikane säng* VJg; *lut'ikane maja, lut'ikid täis, ei lahe magada`koşkil* Kod; *säng om väega lut'ikõni* Krl; *latsõ omma lut'ikadsõ ja kirbudsõ?* Har

lutikas *luti|kas* (-t'-) Sa Muh L K I, *lutti|kas* Jõe Lüg, *ludi|kas* Jõe VNg, *ludi|gas* Kuu VNg, g -ka; n, g *ludika* VNg Vai(g -ga); *lut'kass* g `lut'ka Vas Se Lut; *luti|k* (-t'-) g -ka Kse Kod VIPõ Trv Puh Har, -ga Khk Hi Har Rõu Lei, -ku Saa M Nõo Ote San, -gu Khk Rei Rõu Plv Vas Lei, -ke Nõo Ote Rõn, -kõ Krl Plv(-gõ) Räp; *lut'k* Võn Kra, g `lut'ke Kam Rõn, `lut'ku Vas

1. söödik, hrl voodilutikas *Ludika* `kombel pue prau vahele ja `kuera `kombel libuda saba (alandlikkusest) Kuu; *ei ole ludikuid ei `kärbelaisi `kallal* VNg; *kaik `seinä vahed ludiko täüs; ludigad, nied on maja `seinä prakko vahel `elläd, punased `luomad, kippest `ammustad* Vai; *lutikas imeb ennast naha `sisse* Khk; *Pisike naagu lutikas, aga omal visa ing* Põi; *Lutigud põledati keeva `veega* Rei; *kanepil - - ümmargused `seemned kui lutika munad* Vig; *minul põle lut'ikast ega ruksakast kedagi* Aud; *Lutikid oo ränka moodi, keeva veega uputada vaja* PJg; *`oeted lutiki täis* Hää; *vasikas `kaanis ennast `piima täis kui lut'ikas* Saa; *tänäbu ma põle `ühte lut'ikastki näind* Juu; *mina lõin seenad nuuskpiiritust täis, siis lut'ikad kadusid ära* VMr; *vanapagan on külvand lut'ikaid ja `sääsiki* VJg; *lut'ik laheb tua laes kua `piäle* Kod; *sängi lutikit täis* Trv; *lutik tule ja süü siut, ime verd täüs* Krk; *prussakit ja ritsikit ja lutikit `olli tare täis* Nõo; *oi irmuss om lut'ikiidõ ädä* San; *saina `lahkide sise*l omma lut'ikõ Krl; *lut'ika omma latsõ kaala ni veritses `süünü üüd, et miil' lätt kurjass* Har; *lut'iga?* - - *noid mugu_paluda_kumma `vüiga?* Rõu; *lut'k purõ halusahe* Vas || fig `pehme vili *olnd*, [veskikivi] *teind puhas lutikaks need laiad öäd* (litsunud ivad laiaks) Mar; *Lut'ikas jaa `öldaks küll `sakslaste `kohta, väga `teisi piinanu* Hää **Vrd** lutt⁶

2. maksakaan (hrl lambal) *lammastel maksad mädad, lutigud sehes* Khk; *Maksa sigivad lutikad - - lammas läheb vett täis ja sureb ää* Põi; *`lambad oo lutikud täis* Muh; *`lamba `maksas on lutigad* Phl; *`loomel laiad lutikad sees; `lambal oo koa lutikad - - maks kihiseb, täis kohe lutiku* Tõs; *nende `lammad on lut'ikas* Juu; *kui lutikad on maksas, siis lammas jäeb lahjaks* Kad; *taþp `lamba ärä, aga `lambal maks lut'ikid täis nõnna ku kähisi* Kod; *kui lut'ikad `vaeva tegid, siis minu ema `aõdis sibulad - - ja soo`kaeru - - `paõdi kaerte* `ulka Lai; *`lambal om mass lutikid täüs* Hls; *vanast `anti lammastel inimese kust juvva, siss kaduвет lutigu ärä* Krk; *`lamba massa sisen om `lut'ke* Kam; *`lambil umma? lutike? massa siseh* Plv; *ku vihmanõ süüks, lööse `lambalõ lutik sisõh* Räp **Vrd** luttõ

Vrd luss

lutitama *lutitama* (-t'-) Põi Ris Lai *lutiga toitma* Va *lammas tõi kolm `talle, nüid peab `õhte lutitama* Põi; *ei võtn `piima, lut'itasin `kõiki `kolme `talle* Ris; *piima tall, [keda] ema ei lasnd imeda, lutitata sai* Lai

lutme `lut'me jagama, loopima poole `kirstu ma `lutse `vällä Hel

lutri, -s `lutri, -s lõdvaks, lonti(s) see lõng o pooli peal nii `lutri läin et; kui `lutri lased lõhja, siis o kuuru sehes; *sukad o `lutris `jalgas* Muh

luts¹ *luts* g *lutsu* eP(g -o LÄPõ) eL, `lutsu R(n `lutsu Vai) mageveekala (Lota lota) libe kui luts VNg; *sel jõel on `õõned `kalda alused, sääl on `vähki ja `lutsu sies küll; suu puhas `nindagu `lutsul* (hambutu) Lüg; *`lutsu `püvvedä rüsägä ja `nuodaga* Vai; *nii lihava kala nagu luts* Jäm; *luts on `pehme lõdisevene kala* Khk; *libiseb kääst ää kut luts; luts oo `seike `musta `karva kala* Mus; *Oli lutsu maks suur ja lai, siis tuli sügav ja külm tali* Põi; *sealt saab `särgi, `lutsa ja `auga* Muh; *Luts on ilme soomusete ja üsna libe* Käi; *küll sa oled aga*

`pehme nago luts Mar; Ennemä `käüdi `Ruhnus `lutsa vädämes Khn; lutsul `valge liha ilma `luuta Tor; luts, libe tüma kala, põle `koñti tundagi sies Ris; lutsul on ia magus liha JMd; laps on nagu pisike luts lihav Koe; lutsul on sügise kudu, siis tema tuleb jõkke; `lutsusid `püütasse `männadega, küll sie mänd on tuonud `lutsa `välja Trm; libe nagu luts [öeld sellele] kes na `lahke ja libe; lutsuss kiädetämä `sül'ti Kod; lutsul on konna piä KJn; luts koeb sõss jõulu, uvve `aasta `aigu Trv; siin on pal'lu `lutse Hls; `lutsel olna `konne kah sehen; lutsul ei ole soomust ei ammast Ran; lutsust saab ää sül't; laits puhass ku lutsu poig Nõo; Ta um ku lipõ luts, egast paigast lätt läbi (kogenud inimesest); üte loomussega<sup>?</sup> ol' saanu<sup>?</sup> katessakümmend `puuta `lutsa Plv; pal'as ku luts Vas; luts kudõ kos kivi kenga<sup>?</sup> oma<sup>?</sup> järven; `lutsõ püvvetäss mõrradõga Röp; luts om kõgõ rumalap kala Se; luts, `nilbõ kala Lei

luts² luts vilets hobune, kronu vana obese luts, ei tji einäl midägi, lämmütäp suhun ärä, jääp pal't juñ Krk **Vrd** luta

luts³ luts g lutsu Mih PJg ülevalminud, pehme (murakast) esite oo käbalad kõbad, siis `lähtad `pehmesse, `lähtad lutsusse, siiss oo vanad Mih; `este on kõvad käbalad, [aga] seesavad mõned päävad, on kõik lutsud, `pehmed PJg

luts⁴ lut's g lutsi Khk VII; pl lutsid Pöi (tõmp) kiil, vai pane lut's vahele, pane lut's palgi otsa ala; kui seinä alumissi tehasse, siis pannasse kivile ka lutsid `peelee, mis madalam on Khk

lutsak(as) lutsa|k g -gu Krl; lutsak|as g -a Var

1. a (lutsuna) libe meriärg, pisike lutsakas, `sohke libe Var

2. s kääkk, klimp mõni üt'el' k'aku[?], mõni üt'el' lutsagu[?] Krl

lutsale lutsupüügile siält kos `treimise `veski one, läksid lutsale isä ja poeg, männädegä `lutsa `püüdmä Kod

lutsi¹ lut'si tasane, pehme nihuke vagase, tasase olemesega mees, see nihuke lut'si mees; kui ta `joonud on, siis nii lut'si ja ea mees Juu

lutsi² lutsi lsk lutipudel – Pst

lutsik¹ lutsik laudul (kodutust, majast välja aetust) Vana on siis nüüd omaga päris lutsik `laudul Pöi

lutsik² → lütsik

lutsima `lutsima Jäm, (ta) lutsib Kaa Rei, `lutsib VNg IisR; `lut'sima Jür, lut'sima Saa, (ma) lut'sin; luds|ma TLä(-ts-) Rõn San Rõu/-d'-/,-me M(-ts- Pst), (ma) ludsi; `luutsima, (ta) luutsib Khk Mus, (nad) `luutsivad Jõe (kuuldavalt) imema, lutsutama `porsad `luutsivad ehk `niitsivad läbi `ammaste (vedelat toitu) Jõe; tiss suhu ja siis `lutsib VNg; siga `tõmmab läbi ammaste, luutsib Mus; Vassikas lutsib tühja nisa, piim oo otsas Kaa; `komme ikki lut'siti Saa; Sukkurt võib kua `lut'sida Jür; latse ludsive luttu Hls; laits ludsiss sedä topust, senni ku magame jäi; mis sa ludsit sel `päidlest üt'te `puhku; [vanamees] muudku ludsi oma `piipu Krk; kui luts [veest] `väl'lä võetass ja elun kavva om, siss ludsina oma massa ärä; poesike ludsiss aavast tolle kihvti `väl'lä (ussihammustusest); südäme ussi olnava, nyu ludsinava südäme `rasva Ran; kel südä `aige, tyu ludsip õlekõrrest ka `tervist `endäle Puh; Lat's mugu_ludõ `pässä Rõu || fig välja kurnama põld om lineage är lutsit ja

narrit; maa är igävest lahjass ludsit, sääl ei kasva ääp kedägi Krk **Vrd** ludima², luttima², lututama¹, luutsuma

lutsina|päev → luutsinapäev

lutsi|päev *lutsi|pääv* Rei, *lutsu-* Ans; *lut'si|pää* JMd, *lutsa-*, *lutsia-* Mus; *lutsipäe* Ans Kaa(-be), *lutsebä* Kär Kaa luutsinapäev, 13. detsember rahvakalendris *lutsipäe on ju ka joulute ees umbest; lutsupääv - - oli üheksa päeva enne jõulu, siis käisid sedasi valgete riietega ning peresid kautu* Ans; *lutsebä ööldi, et mehed lähtad metsa luudi tegema, üks koristamese pää [oli] Kär; Lutsapää öö on nii pitk, et kotkas kukub puust maha* Mus

lutsitama *lut'sitama* Tõs Juu lutsutama *mis tä (laps) mud'u lut'sitab, rind tühe* Tõs; *tüme koarlaid lut'sitaks, ei mute peäle ammas änäm akka* Juu

lutski *lutski kääk vanast tetti lutskisit, lutskise olli lamba verest* Krk

lutsnik *lutsni|k g -ku vangivalvur (tsaariajal) Ta oli ka linnas lutsnikuks olnd* Kaa

lutsna|päev → luutsinapäev

luts|pool *lutspool* süstik – VNg **Vrd** kotspool

lutsti *deskr Süüb ploumisi, a tuumad lükkab lutsti ja lutsti suust välja* IisR

lutsu *lutsu* lööma, viskama VNg Jõh Jäm(-ss-) Pöi Emm Rei Tõs Aud Nis Juu VJg Iis Trm Plt Pst Nõo Kam lutsukivi viskama *kivedega visketi vette, visketi lutsu* Jõh; *Me löime ka poisikselt lutsu* Pöi; *Sene peele võistleda, kis keige änäm lutsu viskab* Emm; *Lailiku kiviga saab lutsu visata* Rei; *lapsed viskavad jõe ääres lutsu* Aud; *poisid viskavad lutsu kiviga sulps ja sulps vette* Juu; *poisid viskavad lutsu* Trm **Vrd** litsu

lutsu|hand lühem sarikapaar kelba ligiduses latiotste toeks *lutsu hanna^o pandas, öt kaartõ ruud'mõ vaosⁱ? alla* Se **-kala** *luts Libe nindagu lutsu kala* Kuu; *püidasid lutsu kalu* Mus; *lutsu kala oo magus, iä kala* Tõs; *saunas öeldaks, nüid sa oled puhas ku lutsukala* Hää; *kroavides ja nihukeste kohtade peal on lutsu kalasi* Juu; *lutsukala omma nilbõ nahagõ* Krl; *vele_tõi^o liinmit ja lutsa, mina es taha_noid lutsukallu* Vas **-kell** “helisevate osakestega lutsupüügiriist” – Ran **-kivi** väike kivi lutsuviskamiseks *lutsu kivi* [on], *kellegä jõkke visetase lutsu* Lüg; *Lutsukiviga viskeda vee peel lutsu* Emm; *lutsu kivi vissatse ikke naa vett kaada* Tõs; *Lutsu kivi piab lame olema* Nõo **Vrd** litsukivi **-konks** kolmeharuline lutsuõng *Lutsukonks on kul'lustege* San

lutsu|magu tomp lõngas *langu om lutsumagusit täis, alvaste kedrätu* Ran **-mörd** lutsupüügivahend *Esiti olid lutsumõrrad, nee olid sügise jões* Pöi; *lutsumõrra olli, katel puul olli arude jõe veeren kinni* Trv; *lutsu mõrdo pand mõni sisse talvõl* Se **Vrd** lutsurüsa **-mänd** lutsuõng *lutsu mänd on nagu pudru mänd, pikad arud, männa ladva otsast lõigatasse* Trm; *Lutsu mänd tehasse ravvass männä muadu, pandasse kõlisevad ketid ja vanad rahad külge* Kod **-noot** lutsupüügivahend – Khn

lutsu|pöörüss *lutsu pöörüss* lutsuõng – Räp **-rüsa** = lutsumörd *lutsu rüsad, ned pandasse sügise sisse tikudega niisama, lutsu kudu ajal* Trm

lutsus rahulikult, mugavalt *Istus nii lutsus ahju taga soojas* Pöi

lutsutama *lutsutama (-t's-)* Khk Kaa Pöi Mär Kse Tor Juu JMd Koe VJg Trm Kod Plt Trv Puh Nõo Rõn Rõu Se, *luutsu-* Han, *lu(u)t'so-* Kod, *lutsu-* R lutsima *rinna* lapsed *lutsutavatta* VNg; *lapsele paneme luti suhe, lutsudab peele* Khk; *Pörssad lutsutasid vana emise all* Kaa; *Õde luutsutas venna nina all ponksi süia* Han; *laps lut'sutab tiissi* Tor;

mõni laps tahab `sõrme lutsutada JMd; lutsutab suus sea kamarad Trm; mes sa neiss `kärress lut'sotad ja mut'sotad, tule mede pot'i `juure ja süü õma imo `õtsa; kala piäd lut'sutab imedä Kod; laits lutsutap nisa otsan Trv; latse lutsutava kummi nisa Puh; Suur poiske, lut'sutap päkkä Nõo; Nännä? omma tühä, mis seo lats iks lutsutass Se Vrd lutsitama, luutsuma

lutsu|uulits *lutsu uulits* rehetoa ulualune – Ris **-õng** nõörist ja konksudest lutsupüügivahend *lutsuõng* -- üüts raud om, va'rs om, alt om kik arude väl'län, neil om konksi sehen ülesspidi Trv; *lutsu õng* kutsutass rogotka; *mõni kümme harro ol'l lutsu õngõl Röp Vrd lutsu|konks, -mänd*

lutsõr *lutsõ|r* g -ri vanaaegne tants *lutsõr ol'l `ümbre `tiiru `kargamine, vanast karati lutsõrit Vas*

lutt¹ *lut't* Hel, g *luti* Khk Pöi Hi(*lutt*), *lut'i* Mar Mär Aud Tor Ris Juu Kod Lai KJn Vön, *lut'u* Plt Ote; *lutt* g *lutu* JõeK Hls Krk San V, *luttu* VNg Lüg (kummist) imemisvahend *kahe nädäläsega oli `seitsme `aastane kodu ja `kiigutas last ja pani luttu suhu ja VNg; paar kolm `liitri [imes tall] `pääväs ikke `piima ärä sääld luttust Lüg; lapsele lut't sohe Khk; Vanasti naised tegid lutid ise nahast, õmmeldi kogu ja laasi `otsa, laps luttis nõnda Pöi; lapse lutt on, muud on nidad Käi; klaasi peel käib lutt Phl; anna lapsele lut'ti Mär; lut't, see oo kummi nisa ilma piimata Aud; lapsele `antase lut'ti, ku ta karib Tor; lut't pannakse klaasi `otsa -- `enne `õmlesid vahest `lammanaha `sõnna `otsa [lutiks] Juu; talleksele `antass kua lut'ti Kod; lutuge imetesse `latsi, me annime `põrstel, varsal kah Hls; temä om lutuge ärä `arjun, rind om ärä võet joba Krk; vanast `panti vöi, leib ja `tsukru `närtsuga suhu, see olli lutt Ote; panõ? latsõlõ lutt `suuhtõ, sõss tä jätt `ikmise `maaha Kan; lat's om ar vihanu?, võta_i? luttu ka inäp `suuhtõ Se Vrd ludsu², ludu², lutu¹*

lutt² *lut't* g *luti* Khk Muh Hel, *lut'i* Saa Ris Juu, *lutt* Pär, g *luti* Hi väike laps või asi sa pisine *lut't* Khk; see nagu naise *lut't* (lühike); sa mo vehe *lutt* (lapsest) Käi; *lut'ile* tulevad `saapad `jalga panna, mud'u ei saa meest Saa; oh sa vekki *lut't* Ris Vrd klutt²

lutt³ *lut't* Kad, g *luti* Sa Var Tõs Hää Krk Hel Krl Har Vas, *lut'i* Mär Var Aud; *lutt* g *luti* Hi, *lutti* Lüg Jõh; n, g *lutti* Vai; *plut't* g *plut'i* Mar Mär; *plutt* Har, g *pluta* Lei; *slut't* Har liiprikirves `liiprisi sai `raiuda luttiga Lüg; sene `palgi `vestämise pääl seda lutti `tarvideda Vai; *Lut't* oli jo õhest `aintsast küljest käiatud naagu `pöikel Kaa; *Lut't* oli naagu kerves, aga suure laia teraga Pöi; mehed lutiga tegad tööd `suures `metsas Käi; ärge `jätke *plut'ta* maha, mõni viib ää siit Mär; *luti* terä viisteist `tolli pikk ja `raskus kaksteist `naela Var; *lutiga* tahutase `liiper kandileses Tõs; *lutige* lüvväss ni lastu ärä Krk; *lutiga* tahotass `palkõ Vas || raudkonks, koba *lut't* `lüü'dass *pal'gi* `sisse, et ta ära ei `nihku Hää Vrd lots³

lutt⁴ *lutt* Rõu, g *lutu* Hls Krk Puh; *lut't* g *lut'i* Trm lutusarv, karjapasun sikasarvest tetäss *lutt*; *ilus* olli *kullete*, ku *lutuge* mängiti Krk; *luttu* ajama sarve puhuma *sij* mõist *luttu* aia Krk || (pasuna)lugu vot kos *lut't*, lõi *pasunaga* `neskesed *lut'id* `väl'ja et Trm

lutt⁵ *lut't* g *luti* Trv Hls Puh, *lut'i* Iis Kod Kan Urv; p *lut'ti* Sim hoop, laks *annan lut'i* `vasta `kõrvu; vot kus oli *lut't* Iis; *lein* `kämlegä `persse ühe *lut'i* Kod; sai üte *luti* Trv; *anna tal* üüts ää *lut't* vitsage Hls; *ma* *anna sullõ* mõnõ *lut'i* Kan; *luttu* a n d m a pekka andma, kluttima nüüd *anna* poisile *lut'ti*, vöi_s lähäb `vargalle; *anna* obustelle *lut'ti*, ku *mud'u* ei lähä Sim; *latsele* *lutti* andma Puh Vrd klutt³, klutti, lutik²

lutt⁶ *lu't* g *luti* Sa, *lu'i* Aud söödikputukas **a.** puuk *lu't* leheb `loomadel naha `sisse Khk; *lutid* lähvad nii koleks suureks Pha; *lepa* `metsas on öiete pal'lu *lu'tisi* Vll; *Luti* pea jääb alati `sisse, kui *luti* `välja `tõmmad Pöi **b.** lutikas ma üks kord tuli nende va *lu'ide* pärast laevast ää Aud

-lutt Ls rugilutt

lutt|auk pej naine *Poiss* oo eesele linnast ühe ette kaatsis tagumisega *lu'taugu* koju toond Kaa

lutti lonti *sukad* on *lodus*, `vaibund *loduse* ning *lutti* Jäm **Vrd** lotti

luttima¹ *luttima* on; deskr *rääk* *lutib* `õhta, *teeb* *lu't*, *lu't*, *lu't*; *u's* peab ka *luttima* vee sihes Khk

luttima² *luttima* Pöi, `lu'ma Kan imema, *lutsima* *Vanasti* *naised* *tegid* *lutid* ise - - laps *luttis* nõnda Pöi || pej *mi\_sa*<sup>o</sup> *tan* *iks* *lu'it* *taast* *piibust*, *innest* *tä* `lu'sõ, *nüüd* *jäl'ki*^o Kan

luttima³ *luttima* Pöi Muh Vig käima, *astuma* *Teab* *kus* *ta* *nüüd* *nii* *luttides* *lihab* Pöi; [linnu]pojad `lähtvad *luttides*, *vana* *läks* *aga* *ees* *ees* Muh || sammu sõitma *Vana* *setukaga* *luttima* Vig

luttis *luttis* Jäm Muh(-t't-) lontis *sukad* *luttis* *jalas*, *pole* *kenast* *ülal* Jäm || fig *see* oo `sõuke *pisike* *lu'tis* *inimene*; *luttis* *inimene*, `riided *lusas* *üll* Muh **Vrd** lottis

luttõ pl *luttõ*^o maksakaanid *see* `lamba *mass* *om* `väega *halv*, *se_om* *puha* *luttõid* *täüis*; *luttõ*^o *liigusõ*^o *sisen*, *ku* *lammass* *tapõtass* *ärä*^o Har **Vrd** ludõhõ

luttõr *luttõr* g `lutri viimane laevakere ehitusplank *Nüüd* *võtamõ* `lutri *käsile* Khn

lutu¹ n, g *lu'u* Muh Kse Tõs Saa KuuK Sim Kod Ksi Kam, *lutu* JõeK KJn Ote San Räp, *luttu* Jõe Jõh lsk *lutt* *laps* *imes* *luttu* Jõe; *anna* *lapsele* *lu'ut* Kse; *lu'ul* *rõngas* *taga* Tõs; *lapse* *lutu* *kadund* JõeK; *lu'uga* *imeta* *siis*, *ku* `piima *vähä* *on* KuuK; *paa* *lapsele* *lu'u* *suhu* Kod; *lu'u* *padass* *pudeli* `otsa Kam; *ei* *lää*^o *makama* *inne* *kui* *lutu* *suuh* *ei* *olõ*^o Räp **Vrd** ludu², luigu

lutu² n, g *lu'u* *adra* *osa*, *raudsahk* *akasin* `süüti `künmä, *lu'udele* [panin] *teräväd* *kõrvad* `külge; *lu'ud* *on* *sahad* Kod || käsikivi *osa* *puu* *lutu* *õli* *vibu* *õtsan*, *tapp* *kos* *õts* `kiñni *käis* Kod

-lutu Ls tutulutu

lutu|sarv *karjasarv* *luttu* `sarve *tege* *tuttu* *luttu* VNg; *lutu* *sarv* *tiib* *tutu* *lutu* Puh; *lutu* `sarvõ *puhuti*, [tuy] *oll* *sika* *sarvest* *tettü* Kam; *mõni* *karjuss* *õot'*, *mõni* *ai* *lutu* `sarvõ Urv; *sika* *sarvõst* *tet'ti* *lutu* *sarv*, *tiäge* *puhuti* *mängu* *tükkõ* Krl; *üt's* *karjat's* *sis* *tuy* *tul'l* *humogult* - - `naksi *lutu* `sarvõ *ajama* Har **Vrd** lutt⁴

lutuss *lutuss* g -e (tursunust) *Kae* *mes* *tu* *külmetämine* *tei*, *nüüd* *om* *nõna* *nigu* *lutuss* *pään* Nõo

lututama¹ *lu'utama* Ksi Nõo; *lutut|ama* Krk Kan Plv, -eme Hls Krk; *lu'otamma* Plv

1. *luti* *abil* *toitma* `tallesid *lututets* *ike* *peris* Hls; *temäl* *es* *ole* *piimä* `tilkagi, *kikk* *lututas* *latse* Krk

2. *imema* *või* *lutsutama* *sij* *lututs* *emä* *rinna* *otsan* Krk; *vars* *lutut'* *nissa* Kan; *lat's* *lutut'* *nissa* *kõtu* *täüis* Plv **Vrd** lutsima

lututama² *lututama* Koe Kod/lu'tu-/ TMr Rõn, -mma Plv karjapasunat puhuma karjapoiss *lututab pasunad tutu lutu* Koe; *lu'tutab `sarve, puhub `sarve külä vahel, et tiäväd eläjid `lasti `laska* Kod; *Mõnel nü'sseti vjil `lehmi, temä joba lutut* Rõn

luu *luu* üld(lou Lei)

1. a. kont (inimese-, looma-, kalaluu) *luu `paigast ära* Hlj; *luu `murdamist tule ikke ede* VNg; *Kää `varrel on kaks luud* Lüg; *`vaimu `kombel käib, ei õle liha ega luud* Jõh; *Sel jo luud-`kondid `unnikus (on pikali) IisR; `krompsu ei ole liha `eigä luu; krabul on kaks puol `ümmärgäist luud* Vai; *luud kondid on `terved, aga liha pole peel* Ans; *ää `murdag `eese luud-`kontisid ää* Khk; *pusija, kes `möistas luid `liikmid paega `peale `mutsida* Mus; *äi kana luudest saa midagid mette* Pha; *Vanasti oli luude `rohtu keedetud ja `joodud kui luud olid valutand* Põi; *kassile `antud liha luid; `kärpsed ammustavad üsna luini* Muh; *Luud-kondid valutavad, ilm leheb sandigs* Emm; *Kui luu sees `aige on, kaabi aga õbet* Rei; *pigistas nii, et luud-koñdid ragisesid* Mär; *tuli koa ehetamesel luid `väl'lä* Vig; *põletik oli juba luu sehes* Kse; *kaladel oo paelu luid* Tõs; *kõik luud `liikmed `aiged, või teha kedagi mette* PJg; *luuroos virutab luu `lõhki* Vän; *näe luu on `kat'ki `murtu* Hää; *olen täna nii paelu tööd teind, et luud ja koñdid kõik valutavad* Juu; [luupainaja] *matab sinu luud `liikmed `kangeks, et sa `kuškilt liiguta ei sua* KuuK; *luudes on valu; surnu `aedas on pailu luid* JMd; *ta nii ää põdend, luude vahel põle liha `ollagi enam* Koe; *luu on lapergune, aga koñt on ümmargune* Sim; *sel luomal on pal'lu luid* Iis; *`juuksva lei luie `sisse* Kod; *põle luie pial liha kedagi enam, `paljad luud* Ksi; *üks `ütleb luuks, teine koñdiks; luud koñdid jäid `terveks kõik* Plt; *obesa luu, sedä änäm paranda ei saa* Vil; *luts om ilma `luuta kala* Trv; *süldil luu olli sehen* Pst; *ärä kahedet lait's, liha luu ümmert `valla; ta om nõnda `puhtess varasten, et luud ega pääd ei ole maha jätten (mitte midagi); mu luu ja kondi om valu täis, ka neid võtt või jätt* Krk; *looma luu sehen om säsi* Ran; *ku kiiss oless ilma luida, siss `vaene inimene ei saass tedä `maitsagi; su silgu `sjüimine olli, miä jäti iki pää ja luu alali, temä virut kõik kõttu* Puh; *peni üräb luud; kuul läits lihast läbi ja luu `sisse jäi `saisma; kos mul vanast perse `olli taka nigu pada, kobi, nüid om pal'lass luu; löönu [naise] nii `kangede `vasta `saina, et kas vai luu kondi puruss* Nõo; *siist puusa luie mant om valluss* Võn; *tjü lätt niigu vana lõngess, nii ku `luidigi ei ole* Ote; *`rõhkust ei olõ luie sisen* Urv; *mul omma kõik luu `liikmõ `terhve?*; *anna\_telle silmä luie vahelõ (näkku)* Har; *maa seest tulõ inemise luid `vällä* Rõu; *liha nigu luu külest vallalõ* Plv; *kõik luu_kondi? ragisõsõ?* Vas; *liki luud [on] liha makuss* Se; *mul um arst võtt `ussõ ta lou* Lei; *laih liha um `luuga, a väkev olõ_i-* Lut; *luud lahti ~ vallale (sünnitajal, munejal) kui lehm akkab -- `poegima, siis `öötasse luud `lahti* Mar; *muedu ei saa laps `sündi `ühti, kui luud `lahti ei lähä* PJg; *luud lüövad `lahti, [kana] akkab usinast munema* Ris; *ku kana luud on `lahti, siis akkab munele* IisK; *kanal luu? vallalõ* Rõu || (kõhnast olendist) *`püksid on luil (rebadel, st ei püsi üleval)* IisR; *ta (hobune) ommetik üits luu mul ette panna; ei ole muud ku éng luie vahel* Krk; *lehm om nigu luu korv, nahk oiap luid kyun* Nõo; *no\_m mul kat's lehmä luud, no\_saat õks `piimä enämb* Har **b.** (luu-, sarvainena) *ku `naine elas, tegin luust `iegele`niula* Lüg; *kamm õlema `ülge luuss* Kod; *piibu `vanduss `olli ostetu, tjü `olli luust tettu* Nõo; *kamm omma luust tett* Krl; *`tartu piibu? ol'li_`kal'li?*, *njü? ol'li ilosa luust hannaga?* Plv; *`pekslär, sarvõ luust `treise `väl'lä piibo varrõ ja pit'si ja kol'o* Räp

2. kehaehitus, kasv monusa `luuga inimeine VNg; `korpi `luuga luom, alati nisukese `ilge õlekuga Lüg; tugeva `luuga mees Ans; see oo nii `moeka `luuga (ilus hobune, inimene) Muh; obune oo koreda `luuga, `sohkse suure jämedä `luuga, teene oo tihedä `luuga Tõs; laia `luuga inime Tor; üks va koreda `luuga obone, ajab ikke iest `sisse ja takka `väl'la; ea tihä `luuga obune peab oma ramm peal Ris; see va korbi `luuga obune, ei võta `rammu `ühti Juu; ilusa `luuga inime Koe; `kuivand `luuga mies VJg; kidura `luuga Kod; see on `peene `luuga, ei kaalu kedagi Lai; suure luiega KJn; ta\_i ole miu `müüdu ega miu luud kah Krk; ta om jämmembä luiega Puh; temä es ole suurd luud [vasikas], ta olli peenikest luud Rõn; taa meil illust lak'a luud lihm, taad `kõlbass kasuma jättä? Har; ei olõ? ta mino luud Plv || (inimkehast üldisemalt) miul käis ihust luiest värin läbi - - ku ta maha läks Krk; no sai ma\_ka repist `terve luu-lihaga üless Vas; kunass ma kodo är saasõ uma luu-lihaga? Se

3. fig (võrdlustes, ütlemites) Luu liha valijalle, `kannigas `leivä `leikajalle (jagaja saab jäägid) Kuu; Küll luu liha `kasvatab (tervis tuleb) Lüg; `Niisikest tuleb ikke `ninda `vemmeldata, et liha `lõhki ja luu sies pügäl Jõh; Luu-liha lusti täis, perse peremehe leiba täis (muretust elust) Kaa; Ää `näita oma `ristimata luud (õeldi lahtise suuga naerjale) - - `ambad tulad ju pärast `ristmest lapsel suhu Han; Vihm lei luuni läbi Khn; nagu luud ajab `silmä, anna ja anna Kod; mis sa miu vana luiest närit (kiusamisest); väel ja vägisi aap luud sarve `selgä, muudku anna ja anna Krk; rahast ilma nigu peni luust; üitskõrd petetäss `luuga, aga tõene kõrd ei saa lihagagi pettä (tasuta jätmisel); Kõik aig ma lödise külmä käen, nii et ma ole õkva luuss külmänu Nõo; kas sul soe luu\_kõtun omma?, et sa ni\_ `kangõ olõt Har; `rõiva omma ar luust (kõvaks) kül`mänü?, toogõ `tarrõ `kostuma Se; l u u j a n a h k (väga kõhnast olendist) `aigus `ninda `kurnand `vällä - - l u u j a n a h k [järel] Lüg; Sie igavene `kolgispuu mõni `naine, nigu l u u j a n a h k; Vana obune lõppend `otsa, `aimult viel l u u j a n a h k IisR; loom oo tükkis ää `nälgind, pal`jas l u u j a n a h k veel Khk; `Otsa lõppen nagu l u u j a n a h k, varsti Liiva Annuse `juure minija Han; ni vaevane ja `otses, nii kuind nagu l u u j a n a h k, nagu üks l u u k e r e Juu; `pal`lalt l u u j a n a h k VMr; inimene kõhna, l u u j a n a h k Kod; sij om nõnda ärä lõpenu ku l u u j a n a h k Hls; kõhn obes\_koht olli, l u u j a n a h k; ihu om nii ärä kujunu, pal`lass l u u j a n a h k jäänu Ran; liha om kõik luie pääl kadunu, `pal`lald n a h k j a l u u Rõn; kuis sul taa hopõn ni kõhnass om jätet, ta om nigu l u u j a n a h k Har; l u u s t j a l i h a s t k o g u k e h a s t `Maßsina vile `kuulub täna `ninda `selgest, et käib luust ja lihast läbi IisR; luust ja lihast keis valu läbi Khk; `Lõikav tuul, ta puhub sul - - luust ja lihast läbi Hää; tuul` puhk armõtohe, taa puhk `õkva luust ja lihast läbi Vas; l e i b a ~ i v a l u u s s e l a s k m a pärast sööki pikutama lähän `leibä `luusse `laskemaie Lüg; lased `luusse `leiba sööma `peeke Khk; lähme `leibä `luusse `laskma Mar; eedan `leiba `luuse `lasma Tor; lähän aan nüid `leiba koa `luusse Juu; laheb `leibä `luusse, ku ärä süüid, suad vähäkene siruli `laska, kõhe kerem Kod; nüid laseme `leiba `luuse Hls; vanast üteldi peräst `süüki, et laseme ivä luie `sisse Ran; ma_lähä `leibä `luuhhõ `laskma Har

4. (taimel) a. linaluu `ropsida kaik nied luud lina siest `vällä; `ninda `kavva `kolgida kui kaik l u u `lähtõ purust sääil sies Vai; linal o luud sees ja kiud `ümber; mõõgad `rookvad luud `väl'lä Vig; lina lõugeti oli, kellega `peksis luud purus Lih; Nõnda kavva `liutadi, ku l u u k a t' t i läks `ümmer sõrme mässsides Hää; lõugutame lina kül`lest luud `lahti Juu; takud on

luised, saab puistatud luud ää Ann; kui linad `val`mis `aedund on, siis kiud lüüvad luu küllest `lahti Koe; mõegaga ropsiti linad lueist `puhtast Trm; eks poiss `ol`li lõegand rihmad `kat`ki ja luute `alla pand KJn; lina `aiguve seni, ku na luu `valla annave Pst; tuli os luie ja lemmelte `sisse lännü Hls; otsik `paktil `ol`li luid kah sehen Ran; lina `võeti leost, `laotedi maha [ja] ku luu loogan `olli, `võeti üless; kui kolgitsega `linnu kolgiti, siss `kol`kmisega tulliva luu, aga rabamisega tulliva ravike Nõo; [kui] ärä `ol`li kolgitu luu puruss, siss rabajaga `pesti luu `väl`lä Ote; võta masina alt lina luu?, vii eläjeile kül`le ala Har; Kol`gidsõ `vaihõl sai\_lina? jo\_puul `puhtass luust Rõu; lina kasuss `luuga, luu puhastadass ar? ussõ Lut **b.** luuvilja kivi kova luu on neil [lodjapuu] `marjol sies Vai; juba kikk `jälle loomi luid (ploomikive) täis pillutud Vil; toome marja, luu sehen, `sijimle terä luu sehen, säält kasvap puu; reegil ja `luyumel, `kirssel om luu sehen Krk; kirsimarja omma hää marja?, olõss neil luud sisen is ollu?, siss olõss paremb süüa? ollu? Har

luu- 1. a. luu-, kondi- Pisike luu pihu läks kala süües `kurku Põi; lehem kõhna ku luukroñu; ei õle sedä iho enäm, nagu luu ruam Kod; esi ku üt`s luu kimbuk, kuri eñk pal`t luie vahel; oben olli tal ehen ku luu vari Krk; lehm ku vana luukol`ep Kan; mis ma tast süü vai söömäldä?, luu kribu om taha `perrä jäänü? Har; Halv om kaia?, ku? luum om nigu luukunn; timä um kui üt`s luu koju Vas **b.** (intensiteedisõnana: väga, täiesti, päris) luu kangõ (kangekaelne) panõgi palitusi `selgä\_mte; Puñn oli luu viksist piäl; luu `nälgäs Khn; ta jähi luuks lagedaks (varatuks) Ris; põles neil kõik ära, nii luuks lagedaks Juu

2. (luu-, sarvainest) Kena luu peaga nuga oli Põi; luu kamm `üiti, seda `pandi `piäle kui palavik ja roos oli Var; Kaks luu `nöepi oli ees ja enne vanasti oli veel üks ainus puu põer ainult Amb; luunõõlaga parandite `tihked `võrku, sõredal võrgul one käbi Kod; luu jahu pandas rüäle iks kige `rohkemb, luujahu om põllurammu Ote; Vanast õs olõ\_`kelgi_luu `nõpse, kõik ol`l niidist tett; luusal`v om lehmä säsüst tett, määritäss pääle, ku\_mõni kotuss paistõt om Har; inne sõta kül`beti õgal puul luu jahhu, munikõrd avit', munikõrd õs avida ka? Se **Vt** luuhammas

3. linaluu- `suetud linal ka peenike luu kibe sees Vig **Vt** luupuru

luua- luua- pahema kää nimetus `sormest lase kolm `tilka verd [krati tegemiseks], vana pühitud `luuatüing, `selle `piale Jõe; mine tuo `metsast `luuva `raagu, `tieme `luuva Lüg; Sie `karjapoiss meil jo päris `luuvassepp kuhe (hum luuameister) IisR; too luua oksad `siia, ma akka oolestama Khk; Paljas luua tüügas veel, nõnda `otsa kulund Põi; nüid `lähtvad metsast luua `oksi `tooma; `viska se luua tõnk ää Muh; soa nook `tehti ise, kas luua raast (raost) või Mar; `vaata oolega, et luua puru maha ei jää; tal on ulk luua võrust (võrusid) `tehtud Mär; vitsast keerutatse luua võru koa Kse; ää pühi `sohkse vana luua konsuga Tõs; luuavalla mehed oo võllakad (hum Võlla küla mehed) - - sii tehasse paelu luuasi Aud; vana luua kraabe, keik juba araleseks kulun; üks vana luua kõnt on siin, sellega saa änam parandad pühitud Ris; luua tõegus on tõnts luud; see on üks vana luua kants (õeld), kui luud väga `otses on Juu; vana luua kriips vedeleb muas JMd; ei selle luua tõngiga pühi enam kedagi Kad; luuamees `pühkis `kõrsi - - lükkas `kõrssi vil`ja pialt ära (tuulamisel) Trm; lähän luuda `õksu `õt`sma; tõene ei pidä suss luvva `kontsa kua Kod; kus sii va luvva kontsuke siit jäänu Trv; kääneti luvva `vitsu sugarade Ran; mia võti vana luvva kandsu, siss lätsi muru `pühkmä; Jaan läits `võssu luvva agu `õt`sma; luuvva kimp `sälgä ja jälle

`Elväde `müimä Nõo; Kusta lät's `mötsa luvva hako `tuuma; ta vana luvvakraap (kulunud luud), taaga_saa no kiä midä `pühki? inämb; sul vana luvva kraad'sa Kan; luvva konts vedelõss tarõ takal Krl; ta jäi `õkva ni_pal'lass ku luuva hand; tuu mullõ üt's luuva raag, ma `tsipsa toolõ kurjalõ latsõlõ `perse pääle Har; luvva kands om `järgi jäänu?; vana luvva tõnds Plv

luu|alasti ihualasti panõgi palitusi `selgä_mte, nda luu alasti lähätegid Khn

luuane luuane Plt, luvva|nõ g -tsõ Krl raagne, raagus kõol om lehi maha lännü, om luvvatsõss jäänu? Krl

luuart luuart Ris; `luuar|t Jõe Kuu, luugar|d Emm Phl, g -di laeva pealtuule parras Luugardist akkas tuli plinkima (majaka tuli ilmus nähtavale); Luugardi küljest aa parras kõrgem, aga vett tuleb seeld rohkem tekile kut leist Emm; luugard on `peale tuuld Phl

luuas|kont → luubaskont

luua|vars laps `sõitis `kaksite `luuva`varre `seljäs Lüg; luuda va's [tehti] kuuse puuss Kod; see tuli nigu pauk luuavarrest (ootamatult) Lai; naga om `siantu luuva varre `müüdu puu Pst; ma anna sul luvva varrega Krk; vanamijs es täi sääld mötsast - - luvva vart ka võtta Puh || fig Nisukese inimesele `näita `luuva vart (viska välja) IisR

luubart luubart lonkur – Plt

luuba|sahk hõlmader isa tegi arksaha osasi ja pani luubasaha kokku; luuba sahale `paandi kaks oost ette Kos; mul on koa luup või luuba sahk Jür; siis sai sahaga `sisse `künda, luubasahaga Amb **Vrd** luupsahk

luubas|kont luubas|kont Emm Rid Mar(`luu-), `luubes(e)- Kul Kir Kse, `luumese- Kir, luubusse- Muh, `luubusõ- Khn, luugas(e)- LNg Mar, luuas- LNg kederluu ta olli oma luubusse kondi `vastu kivi äe lüön Muh; `angree-n oli jala sees, luuas koñdist saadik; lõin pahema jala luugaskoñdi nii kõbaste ää, et valotab LNg; luubas koñdini oli siilik Rid; Luubaskondi pealt on paistes; Ta sai vastu luubas `konti; lõi luugase kondi puroks kohe Mar; `luubeskoñdist saadik Kul; `luubese koñt läks asemest ää Kse **Vrd** luupeks

luubes(e)|kont → luubaskont

***luuberdama** (ta) luuberdab lonkama – Ksi Plt

luubi- paadi- `Luubi`kuuri `ukse `pääle on `suureld `värvitud punane rist Kuu; isä õli `kordunis `luubi ülemb, isä õli `luubimies Lüg; `Vahtnas olli luubikuur mere ädaliste jäoks Muh

luud¹ luud g luua S L K I/g luuda Kod/ Hls Har Lei(lou-), luuva VII Pöi KJn San Har, luuvva Hls Krk Nõo Kan, luvva Mus Muh IisK Äks Trv T V, `luua, `luuva R(n `luuda, g `luvva Vai)

1. a. okstest, luuaraagudest tehtud pühkimisvahend `laisad inimised pidivad `varrega `luuaga `pühkima VNg; kodo isä tegi `luudi; `Saad ülä `luuva, sis ülä `luuva`varre ka (saad üle koera, saad üle koerasaba ka) Lüg; `Luudagi ei `möista teha (mehest, kes ei oska nn meestetõid teha) IisR; `korstena `pühkijä `lasko `luuda `alle Vai; Kallati läbi luua vett ja `anti loomale `juua, kui mõni inimene oli teda võlund Jäm; oomigu ma `äigasi paranda luuaga üle Khk; Luud oo ruunamata jäätud (oksad ühetasaseks lõikamata) Kaa; Luua oksi `korja vanas kuus, selle luuaga `pühkides kaduvad kerbud Pha; Käib nii `kaltsus `riides just kut vana luud Pöi; suur abe nagu luud; luuad teeme jämematest `okstest, vihad peenematest

Muh; *ani aljas, pɛɛ paljas* = luud Emm; *`kaskest tehässe luuad - - mõni teeb tammedest koa`* luudasi Mar; *`luudi sai`tehtud vanas kuus, noores kuus sigitab`kirpa Vig; Uus luud pühib puhta tua* (uus töötaja töötab hoolikalt) Han; *`luudega puhastasime [mõrrad] mudast`puhtas* Var; *läksi kadaku`tooma siit metsäst`luude jaoks Tõs; anipajost saavad ead`pehmed luuad Vän; luuadest sain ääd`inda Saa; see kõnt luud pane pliida`alla, mis sa taga veel pühid; see luud on nõnna kulund kui juudi abe Juu; sui`tehti`lehtedega luuad ja nendega pühiti põrandaid Kos; nüid on kõik kadunud nied luua muodid ja, nüid on arjad ja arjad Amb;`enne jüri`päeva ei`tohtind luuaga`õue`pühkida, siis pidi tule kahi tulema VMr; pühi luudaga kühüvli`piäle Kod; eks luvva oks ole siis kõege parem, kui`lehti ei ole Äks; tule keerude mul luuvva`kõütmise`lonti Krk; pehme luud läib purudest üle nigu vuhin, a luvvakands, tyy kraabib`kõik`puhtass; mina`pühkse`kõik ja`kraamse, üits es pane`luuda pääle (ei korista) Nõo; vanast`luudugõ`kõik pühiti San; lät`s`mõtsa luvva hako`tuyuma Kan; Päävalu [oli]`õkva\_ku luvvaga är\_võetu Urv; Mõnõhn majahn ol`puuk`luvva`muudu, mõnõhn paağahn jäl_pini`muudu Rõu; hagu vai luud pandass iä`mulko (märgiks, et keegi noodaloomuse kohal jääauku ei läheks) Se; kõo`raašsit loud Lei || fig`Katsus`aina vara kokku ajada, kuda aga sai, kas vai`luuva ja labidaga IisR; Idatuul on merehuud (pühib mere kaladest tühjaks) Jäm;`luode tuul on`taeva luud (loodetuulega taevas selgineb) KuuK; Tarvis [talle] luud sabase panna (toast välja visata) Iis b. tuuliluud`tuulamise luud pidi ikke`lihtne olema Mih; tuuli luud - - sij oli õlest`tehtud luud suure pika varre otsas Äks;`õlgest`tehti`väike luud, pühiti pead päält Vil; luvvaga pühiti`prahti pääl teräunnikul, edimält pühiti vitsust luvvaga, ku joba`puhta terä olliva, siss pühiti õlest luvvaga Puh; tolle õlitse luvvaga pühiti puru sääld vil`lä pääl ärä, ku sarjati Nõo*

2. kimp`Erne kisuti üläs,`kierati`luuda Jõh;`kijümne luudad aia piäl`tuulduvad Kod; tubak ol`luuva`viisi`kõik` - - luud mašs viis kopika Har

luud² luud g luua paemaa; vilets, kivine maa luud oo nii teräv, et`paljajalu käimaga äi saa läbi; hobused olled Tohaste luual Phl **Vrd** lood³

luuda- → luua-

luudaelema luuda_elema hulkuma – Kuu **Vrd** luudama¹

luudama¹ luudama Vän Tor Trv, da-inf luuata Hää,`luudada hv VNg hulkuma, luusima`luudab`kõik kohad ää Tor;`Võtab küla`mijüda luuata; Laisad on nijid`luudajad Hää; mis sa iki siin`luudat Trv **Vrd** luudaelema, luudima¹

luudama² luudama Lüg, da-inf luuata Hää, luuvata KJn; tud-part`luudatud Hlj

1. pühkima`luudeti`ahju agu`luuvaga, siis sai`ahju põrand`puhtast Lüg; ku rukkiteri tuulati, sis [tuuliluuaga]`luuvati teri KJn **Vrd** luudima²

2. siluma, tasandama Enne luuati rukki`pijnri,`siuti adral luud pääl, sij`tõmmas`pijnrad tasaseks. [luuaks] Ol`li aakimp, minu isa`luudas sellega;`Luudameseks ja karduleste`künmeseks`ol`li isi`väike`kerge ater Hää

luuded pl`luuded linas kasvav umbrohi`luudid,`tutrid ja`tel`ga linad naa täis PJg **Vrd** lude², luudjas

luude|elu = luudekamber, kabel läksime surnuga luude eluse; läksime luudeeluse niikauaks`varju, kut vihm`mööda läheb Khk -**kamber** luukamber läksin luude`kambri`akna`peale ja`vuatasin`sisse Plt **Vrd** luiekamber, luude|elu, -koda, -laut -**koda** = luudekamber Luud,

mis aava `kaevamisel `välja tulid, vissati luudekojase Pöi **Vrd** luiekoda **-laut** = luudekamber
`endiste `surnute luud tulid auast `vällä ja need võeti ja `pandi keriku taha luude `lauta Mar

luuderbunti luuderbuntì laskma laisklema, luuslanki lööma teised pikkavad `koplis
`niita, ta laseb `peale luuderbuntì Muh

luuderdama luuderdama Kaa Jaa Rei Mar kolama, ümber hulkuma *Obused*
luuderdasid kadakate vahel Kaa; ää luuderdag nii pailu mitte Jaa; *Eile umigu mei*
luuderdasime `metsas `ringi Rei **Vrd** luugerdama, luusterteme

luude|rohi luuvalurohi *Vanasti oli luude`rohtu keedetud ja `joodud, kui luud olid*
valutand Pöi; luuderohul on ilusad pikad lehed kahes pool Var; luude rohe -- andase
loomele, kui looma jalad `aiged oo Tõs Vrd luude|tõberohe, -valurohi -tõbe|rohe
= luuderohi luudetõberohe kasvab eenamas Tõs **-valu|rohi** luuvalurohi `luudevalu rohi, kui
`loomadel on kevadel jalad `aiged, siis keedetakse [sellest] teed VII **Vrd** luuderohi

luudima¹ `luudima Kuu Jõh käima **a.** ringi hulkuma *Ei tia, kus sie minu poiss nüüd*
*luudib Jõh Vrd luudama*¹ **b.** kiiresti minema *Vanaeit `luudib `jälle külasse `mennä Kuu*

luudima² `luudima R(-maie Lüg) leivaahju pühkima *Ma `luudisin `ahju poranda ära*
Hlj; `ahju `luudisimma `puhtast tuhast ja süsides ja siis panima nied `vorstid `sinne `ahju
porandalle VNg; siis sai -- `luudida ahu `luuaga kõhe `puhtast ja siis sai `sinne sama
põranda `pääle leib `panna Lüg; Süäd `tõmmeti [ahjust] `vällä ja siis akketi
luudima -- `Musta `ahju `leiba ei `pandud, `enne pidi õlema `luuditud Jõh || välja kiskuma
*`kargas kohe laba `keskelt tugevamaid `taimi `luudima VNg Vrd luudama*²

luuding `luuding g -e Kuu; `luudin|gi, `luudi|nk g -gi VNg kinnitusvahend **a.** kiil *Pane*
kanhas puile luudinged paigale Kuu b. võru *luudingi `panna lint `poldi `otsa c.* klamber
luudingi `aarad VNg

luudjas `luud|as g -a linas kasvav umbrohi *luudjad o pikemad ku linad; luudja seeme*
lähäb sõelast läbi (linaseemneid sarjates); luudjad lööb vikatiga peält ää Vig Vrd luuded

luud|kaar (kaerasort) *luudkaar vai püürkaar, tuju om üt's kõik' Se*

luudsna → luusna

luudutama *luudutama, luudo-* luuaga, vihaoksaga peksma *meie isä ei `peksnud [lapsi],*
emä vahel luudutas vihaluudaga; vai vanass õt'siti vijl `vitsa -- vihaluudaga luudotite su
läbi Kod

luu|jelu *luuelu* palvemaja – Jäm VII

luugaku *deskr (lonkamisest) lähäb luugaku, luugaku Ksi*

luugard → luuart

luugas(e)|kont → luubaskont

luugerdama *luugerdama* Phl Ris ümber hulkuma, looderdama *mis sa luugerdad, kui*
tööd äi viitsi `tehja Phl; luugerdab sama viisi, ei viitsi tüöd teha Ris Vrd loogerdama,
luuderdama

luugi|auk *luugiava kukkus [laevatekil] `luugi `august `alle VNg; Rehalse luugiaugust*
ajame einad rehalse peele üles Kaa; Luugiauk, kus rihalsest üles läks Tõs -kants
= luugikrae *luugi `kantsi `tahto parand (parandada) VNg -krae* laevateki luugiava
ümbritsev tõke *Luugikrae peab tekist oma kuuskümmend [sentimeetrit] kõrgem olema, siis*
lained äi saa nii kergesti luukisi lahti peksa Emm Vrd luugi|kants, -krants -krants
= luugikrae *Vehegeste puulaevdel olid madalad luugi krantsid, ainuld pool jälga kõrged*

Emm **-pra(a)sel** laadungiluugi katepresent *Luugipraaslid tehta prösendist ja nee peavad vett pidama* Emm; *luugi praseliga sal'gitaks luugid`kinne* Hää

***luugutama** (nad) *luugutavad kluugutama Suükured luugutavad klug-lug-lug-luu* Hää
Vrd kluugama

luuh- → *liuh-*

luu|haige|rohi hv *luu`aigerohi luuvalurohi* – Plt

luu|hammas (piima)hammas (peam ütlustes) *`Ennemast kui`ammas tuli suust`vällä, siis viseti`ahju`õtsile, ise`üäldi viel, et kilk, sah`luu`ammas,`anna`mulle raud`ammas, siis pidi uus`ammas`kasvama ja kõba* Jõh; *kilk sah`luuammas, anna`moole raudammas* Mar; *sah`riit`sik`luuammas* Kod; *ritsik seh, visats ahju pääle, ma anna siul`luu`amba, anna miul raud`amba`vastu* Krk; *mõni laseb`endäle kuld`amba panna, temäl om`luu`amba aga ilusa`amba; mia visassi`murtu`amba ahju pääle ja`ütli, et ritsik seh`luuammas, anna mulle raudammas* Nõo; *ritsik se`sullõ`luuammas* Krl; *viruskuundra, viruskuundra, võta`vasta`luuhammass, anna`mullõ`raudhammass* Rõu; *sah`sullõ`prussak`luuhammass, anna`mullõ`raudhammass;`luu`hamba`pilisese`inne* Lut || *sõim sa kuradi`luu`ammas* Lüg

luu|jalg 1. euf jänes *luu`jalga es tohi`tännitä`Se*

2. kontvõõras *luujala`ja kondi`võõra`, noid ol` [peiedel] inämb kui sugulaisi* Röp
Vrd luujüräjä

luu|jatk liiges; *luud-liikmed joodik kaaberdap nigu`luujakkest`valla oless; serände rohi, et ku võtat, siss kõik`luu`jaku käib läbi* Nõo; *ei ole`rõhkust`luu`jakkõ sisen eläjäl* Urv; *mul omma`luujaku ni`haluse`ku`tuli`õkva* Krl; *tenu jumalalõ, et mul`kõik`luujaku`terhve omma`; ma olõ ni`haigõ,`luujaku`ka omma`kõik`vallalõ* Har; *käänüss tu [jalg]`luujakust`vällä* Se || *Vok`il ol`iks õigõ`pal`lo naid`luu`jakkõ, and`iks meelen`pitä`edimält`Kan`-jooksi`luujooksi =`luujooksva – Rei`-jooksja =`luujooksva`luu`juuskja`tõpõ ma külh olõ`kuuldanu* Har **-jooksva** *jooksva, reuma`nie (ülased) avitavad`mitma`haiguse`vasta`jälle, kui`ninda`luu`juoksva on, kui`luust`tegeb`haiget* Kuu; *Luuvalu, kui`luu`akab`mädanema -- [seda]`üüti ka`luu`juoksva`Rei`Vrd`luu|jooksi,`-jooksja`-jooksva|rohi`jooksvarohi`Luu`juaksva`rohtu`korjati,`kuivatati ja`tehti`tied,`tarvitati`seda`juaksvavalude`vasta* Jõh; *luu`juoksva`rohod on`pisikesed`al`lid`veäned`kerge`aru`moa`peal`Juu;`luujuoksva`rohi,`iire`erne`moodi`lehed,`õiled,`kõvad`juured`all`IisK`-jüräjä`luujüräjä`kontvõõras – Rõu`Vrd`luu|jalg*

luuk¹ *luuk* S L spor K, I Hls Krk Ran Puh Rõn San, *luuk* Trv TMr Võn Ote V, g *luugi*; *luuk* g *luugi* Kuu VNg Lüg IisR; *luuki* g *luugi* VNg Vai

1. (lae-, põranda-, akna- vm) *ava sulgev kate; ka uks`menga`ottaga`luuki`lahti* VNg; *perä`aeta`eina`lao`august ja`luuk`panna`kinni, kui`on`täis`Lüg;`Enamjagu`luukisi`oli`ilma`iñjedeta,`nied`tõsseti`ette`IisR;`üöse`panna`luugid`ikkuna`ette`välläst`Vai;`luuk`võõtasse [mesipuul]`eest`εε, kui`pere`sisse`leheb`Kär;`liidil`äi`olegid`luuki`VII;`Tõmma`siis`laudi`augu`luuk`ka`peale; [veski]`Kihjal`on`õles ja`alla`käiv`luuk`sihes. Säelt`luugist`siis`tellitakse,`kudas`vilja`tahetakse`kulise`lasta`Põi;`kaju`pääl`on`luuk`Rei;`Akendel`oo`puust`luugid`ees`Han;`Kui`leivad`küpsesid,`siis`pidi`luuk`ikka [ahjul]`ees`olema`Tõs;`poestel`oo`luugidega (klappidega)`püksid`Tor;`luugidega`aknad`on`soemad,`ei`anna`nõnda`kül`ma`läbi`Saa;`kaebu`luuk`käib`kaebu`augu`peale --`luugil`kaks`põõna`all`Nis;`veiste`sõeme`kohtes`on [heinte`allaajamise]`auk --`mõni`teeb`luugi`peale, et`ilma`luugita`kisub*

tuult ülesse Juu; kas püüningu luuk on `kinni JMd; maja akendel on pailu `luukisi VJg; juba `õhta käen, lükkä `aknale luuk ette Kod; aida`päältse luuk om `valla Hls; `keldrel olli luuk ehen Krk; Es ole üttegi `luuki ijn, es midägi muud Rõn; kellä man `ülles luugi kah (kirikutornis) Har || fig `taiva `luugid `lahti, kui `kangest saab (sajab) Lüg; silm on südame luuk Ans; nüid õt'e `taeva luugid `lahti Juu Vrd luukim, luup²

2. luugiava `luugist saab lakka; `veski lae sies on luuk, kust `vinnata kottid üles Lüg; `laiva tegi pääl on `luuki, `luugist `lassa `kraami `sisse Vai; kukkus püüningu luugist ala Khk; juba luugi ukсед oo `lahti, [kirikutorni] iga külje peal o luuk Muh; luuk oo üläl tua `piäle `minnä Tõs; luugid on praseliga päält `kinne Hää; luuk lähäb toa peal (lakka) Ris; `einu visatasse luugist `alla Iis; luugiss `antse `õl'gi lakka Kod; `korstne luuk on, kus aur ja toss `väl'lä lähäb SJn; luugist aets einä üless. einä `kyyrme aets luugi ala Krk; kell kümme `paanti kõrts `kiinni, siss läbi luugi `müidi Ran; rihetarõ saanale ol' tettu luuk' - - ja säääl ol' `väikõnõ ussõkõnõ ijn, sääält `aeti vili lõkust `rihte Võn; ku_ `hainu lauda pääle otsast panõt, siss panõt lävest, a\_ku\_küllest panõt, siss om katusõst luuk' `sisse, sääält pandass haina_lauda pääle Har

3. laeva luugialune ruum, trümm `enne olid juo `suured `suured `laevad, üks luuk oli `se-menti, toine luuk oli `küündli täis VNg; || paadininas ja -päras olev pink Leväkot'id pangõ ede luugi `alla Khn

4. (veskitiiva osa) ma võta muist `luukisi maha, tuul vali Ans; tuulingul oo luugid, kui tuult pailu, siis `võotakse muist `luukisi ää, vaa ilmaga pannakse `juure veel VII; Kui tuul tasane oli, `pandi [tuuliku] `tiivadele luugid `peale; Sii jägu, mis tiival ilma luudeta on, sii on `luukide koht Põi

5. ahjukumm – Rõu Vas Vrd lunk

luuk² luuk' g luugi niks, pulk lõnga kerimiseks võta sääält luuk', aja lang läbi luugi ja kerilang vällä?; Luugiga keritäss `langa, et langa nuti\_tasandusõ? ja kerä saa häste\_kõva. Ilma luugilda võtt näpu? linast `langa keerrin veritsess Har

luuk³ luuk g `luugi ogalik `luugid `jälle - - `niskesed `veiksed kalad, õkkad `kurgu all; enam ei õle `kuullagi, et `luuki `püieta Lüg Vrd luukar

*luuk⁴ p luuku on Nad (luiged) on kenad linnud kui ojuvad ja oma tasast luuku teevad Põi Vrd kluuk-kluuk

luu|kaarikas kõhn, luine olend Pal'lad luud ja liha põlegi pial, see see luukaarikas on Mih; Lehm `siokõ nagu luukaarikas Khn; Luukaarikas - - põle muud ku pal'las luu ja nahk Tor Vrd luukarik -kaarites = luukarits luukaarites, til'lu lil'luksed, pißsed särje `moodi [kalad] Mar

luu|kaarits¹ (taim) a. anemoon ühed `valged oo, suurde `valge õidega, `üitasse luukaaritsad Kse b. luukaarits, kasteena `moodu, rikub `vil'la Lih; luukaarits - - kaunad `külges, kollase õitega, lina `kõrgune oo Var

luu|kaarits² → luukarits

luu|kala (kala) `veiksed mõrrad, kevadi püiavad `räimesi, sügisi luukala Ris

luukam `luukam g -e loikam, logard `seante `luukam üles kasunu. va `luukam ja logarik, ei viisi tüüd tetä Hls

luukama `luukama, da-inf luugata spor KPõ, I(luuga- Kod), loogata Hää, `luukada R; ipf (ta) `luukas Rei lonkama Eit `hoiberdus `rannal vähä, nüüd `luukab toist `jalga Kuu;

tüttar `luukab, `juoksva `puusas Hlj; obone `luukab tagumist `jalga; sie mies on jo mittu `aastat `luukand, aga `arstid on nüüd `praavitand täma jala `tervest Lüg; obune lähab loogates Hää; jalg `aige, `luukab HJn; `õngab seda `jalga, `luukab JõeK; ta akkas jo lapses `luukama JMd; lähab luugates, puu jalg tal all VMr; `luukab pualkolmat ja pualkolmat VJg; kui jalg `aige õli, siis `luukasin Iis; ega ta `luuka kedagi, mud'u `õngab ivakese Trm; nõnna valus, et ei sua luugata kua; `luukab `jalga, `aega luagata küll vangin Kod; vaest sepp `naelas [rautamisel] jala ära obusel, akkas `luukama Lai || fig Ega pääst `luukama jää (õeldi pea vigastamisel) Kuu; kell `luukab, ei õle `õigess seenä piäl, `seisma tükib `jäämä Kod Vrd luupama

luu|kamber kalmistu kabel; surnukamber luu`kambrid õlid kabeli`uynes Pal; luukammer om `kerkun `lõune puul küllen Ran; surnu `pahti luu`kambrede Nõo; Vana luukammõr ollu_nigu veidike `allapoolõ, paar`trepiastõt maa `sisse `astu Urv; `Kuyl`ja paänniva `üüisest luu`kambrõhe Ráp Vrd luudekamber, luukeller

luuka|päev `luuka|päe Tõs, -pää Plt 18. oktoober, kirikukalendris evangelist Luuka päev Vrd luukasepäev

luukar `luukar g -i ogalik `luukaril on teräväd okkad kõhu all ja `seljäs Lüg Vrd luuk³

luu|karik = luukaarikas Si mustlaste obene_m kõhna ku_ts luukarik Pst **-karing** luukaring ogalik – Khk Vrd luukarits **-karits** ogalik; luukarits luukaarits oo üks ilma tarvitamatta kala Rid; luukaritsatel on teravad oimud Mär; luukaritsad oo sii, pisike kondine [kala] Kir; luu karitsad, pisiksed kalad, terabad okkad Nis; luukaritsad, ega need `süia ei süüni, need luud ja `prahti täis Juu; luukaritsad olid jões, madalas Kos || (lahjast loomast) Loomad oo kui luukaaritsad, puusanukid kõik `püsti - - luukaaritsatel tuleb `süia anda Han Vrd luu|kaarites, -karing, -karnits, -karvits **-karnits** = luukarits luukarnits on - - tol`li pikkune ja ega ta `süia ei süüni Juu; luukarnitsad vahest kilude `ulkas, neil on `pal`lad teravad koõdid Jür; luu karnitsed, need kasvavad `kraavides Pai; `jüstku va luukarnits (kõhn) Koe; luukarnitsaid siin meiegi vies, vahest `teisi nii et kidiseb kohe Kad; luukarnits on nisuke vek'e kala, nigu kiisk Ksi; pisike inime nagu luukarnits Pil; luukarnitsad, nõid ei `kõlba `süia Lai; näe, luukarnits ka sekka tulnd; Mede jões on ka viil luukarnitsid ja kivi`rulla, nendegä ei `tehtä kedägi Vil **-karvits** luukarits terav nagu luukarvits Juu

Luukas: (ähvardavais väljendeis) ma `näita `soole, kudas `luukas õlut teeb (annan peksa) Vig; Kas sa ei tiiä - - kohe Luukas saina sisse mulgu om jätnü (uksenäitamisest) Aud; ooda ma näüdä sulle, kuiss `luukass õlut tek`k (karistan sind) San

luukase|päev `luukase- = luukapäev – Jõe VNg Saa

luu|kaste|hein luu`kaste ein (taim) – Mar Kir

luu|kasvaja kooljaluu ühel naisel olle luu `kasvaja nagu puu õuen Phl **-keller** luukamber matusõaid ja luukeller, sinna pandass ku mõni om kost lõüt Har

luukene dem < luu **1. a.** kont kana `luukeised VNg; need `väikesed `luukesed võivad sulle `kurku `minna Mär; lapsel on pisikesed `luukesed VJg; jala `luukene `murdus `kat`ki Iis; `veike kala `luukene läks `kurku Trm; latsel om `pehme `luukse Hls; laku säält `luukõist; tii_säält tsia jala luukõsõst üt`s huün Har; mehevele `luukõsõ`kõik` murrõl`di `kat`ski? Vas || kammiselg ei olõ kammil `hambõid, pal`lass `luukõnõ, omma maha_kakõnu

kõik Har **b.** fig kõhn loom *obõsõ* `luukõnõ `tuudi Ran; *tal ei ole muud, kui üits lehmä* `luukene Kam; *tuu* [lamba] `luukõsõ är *mat't* Lut

2. luuvilja kivi *toomõ* `marju sisen ja *kiirsi* `marju sisen ja *ploomi* `marju sisen *omma* `luukõsõ? Har

luuker *luuker* g `luukri (kala) `luukrid, *pisised sõrme pitkused loomad meres* Rei

luukere **a.** luustik *Luukere on inimesel* [sees], `muidu ei `sõisa `püsti Lüg; *Liiva* `võtmise `aegu *inimese luukered tulid* [kalmest] `välja Põi; *luukere tükid* [on] *maa sees* Vän; *inimese luukeri* Kod; [tal] `olli *inimese luukere nukan* Nõo; *ma näi luukeresid* Krl || *paadikere kui luukere valmiss, siss nakati kül'le* `laudu `kül'ge *paenutama, `kaare* `pääle Ran **Vrd** *luukore* **b.** (kõhnast olendist) *lahja loom, pal'las luukere veel* Mar; *mõnel inimesel on pal'las luu ja nahk, jußt kui luukere teene* Juu; *obuse luukere* JMd; *liha pialt ära, põlegi muud kui luukere* Sim; *küll om sji* `otsa lõpenu *ku luu ker* Hls; *sji ku luu ker, pal'lass luu ja nahk* Krk; *ta om jäänü nigu üt's luu ke're, ta om nigu* `kirstu panda? Har; *sääl es olõ inämb muud ku tuu* luukere Rõu **Vrd** *luukerip*

Vrd *luukov*

luukerip (kõhnast olendist) *sji om küll luukerip, mis* `seantsest *ostit; luukerip, kõhn ku üt's kiipsuke; obese ku luukeripu, tuul lükkäss jala_pält maha; ku vana luu keripu kurt kunagi, et ta küll sjiü* Krk **Vrd** *luukimp, -kirves*

***luukim** pl `luukimid *luuk mõisates olid tükkis suured* [salved], *torid kül'les, [tegid]* `luukimid `lahti ning [vili] `jooskis *kotti* Ans

luukimp = *luukerip jußt ku luu kimp kunagi, tal liha sugugi pääl ei ole, pal't nahk ja soone* Krk

luukirves **1.** (kõhnast olendist) *lehm om jäänü_ku luukirvõss inne* Kan; *Tiäst es olõ inäp midägi?*, *kõhna nigu_vana luu kirvõss* Urv; *taa om kui luukirvõss kuiv* Plv **Vrd** *luukerip*

2. *peigmehega kosjas kaasas olev naisterahvas peigmehele oli luu`kirves* `kaasas. *kui pruudi vanemad ei votta* `kosja `viinasi `vastu, *siis luu`kirves akkab* `soimama Jõe

luukont **1. a.** kont, *luu luukoõdid õlid kerso siden* Kod; *ma lätsi õla pääl maha nindagu pardats, nüid om -- sji* luukoõnt *ärä põrudet* Krk; *vana inimesel om tuhnane nägemine ja kõik luukondi* `kange ja *kõvera* Nõo || (ütlustes) *Eks luukont jäe ikke valitsejale, kes palju valib ja pärast kõige viletsama suab* Trm; *luu koõnt valijalle, pool perset* `põlgajalle Lai **b.** *luupeks* Lõi *jäla luukontist paigald* εε Emm; *luukont on sii jala pöva juures* Käi

2. (kõhnast olendist) `Tüõga jäi [hobune] *nisukesest luu`koõdist et* IisR; `meskene `süümine *karjal one, eläjäd* `pal'jad *luukoõdid* Kod || *luupainaja luukoõnt käib mu lehmäle* `sel'gä Saa

luukore *luukere koerad õlid liha ümmert ärä süänud, muku luukorejed õlid* Kod **Vrd** *luukorv*

luukort → *pruukost*

luukorv **a.** *luukere lõpnud luum viädässe* `võssu, *liha kadub ümmert ärä, jääb luama luuko'v* Kod **Vrd** *luukore* **b.** (lahjast loomast) *lehm om nigu luu korv, nahk oiap luid kuun* Nõo **-krõmmel** *luukrõmmel* kõhn, *luine olend* – Har

luuks täiesti, kõvasti *Linknaõl vääb lavad luuks* `kindi Khn

luuksuma `luuksuma, (ta) *luuksub* Iis, `luuksub Lüg deskr **a.** nuuksuma küll ta *luuksub* Iis **b.** kluuksuma *Luik* `luuksub Lüg

luuksutama *luuksutama kruuksuma Küll niid kured aga võtavad* `praegu *luuksutada* Hää

luukur `luukur Juu VMr, g -i spor R, Kad VJg Iis Trm, `luukru Kod MMg; n, g `luukuri VNg lonkur `luukuri `luuka VNg; *obone on* `luukur, `luukab tagumist `jalga Lüg; *siin oli üks* `luukur *rässep* VMr; *on üks* `luukur *luom* Iis; `luukur *vanames* Trm; *tüdrük tuleb* - - `luukruuga; *siäl õli* `ulka `luukrud *mehi* Kod; *kolm* `luukrud *vanamest lähnud kerstu jün* MMg

luul hv *luul* g *luuli* pajalaud – Urv

luuldasa arvult `Tiiliskivie `müämine käünd `luuldasa; *sa luid kalu, paljuks said* `luuldasa Kuu **Vrd** looldese

luule *luule* Jäm Khk VII Pöi Noa Mär Var Tõs Saa Kei Juu Koe VJg Trm Kod Plt M Puh San, -õ Krl Har Rõu, `luule Hlj VNg tühi jutt, väljamõeldis *sie on* `paljas `luule Hlj; *see muidu üks* `rahva *luule, sellel pole sehes midad* VII; *See on muidu luule, nii vana mees võta naist änam midagi* Pöi; *mõnel inimesel on seda huulet* (fantaasiat) Noa; *se mud'u luule, ää usu ühti* Tõs; *tühi luule* Koe; *ega nied õiged jutud ei ole, nied on va huuled kõik* VJg; *ära tema huulet usu* Trm; *tühi luule kõik* Plt; *sij om periss sündünü lugu, ega sij ei ole luule* Krk; *sij om pal'las rahva luule* Puh; *kas tu om õigõ, et ala perremiis minevä pühäbä hõpõ pulmõ ol'li pedänü?* [või on see] *luulõ* Har || hv poeesia *luule laulud* Koe **Vrd** *luulejutt, luuletis, luuletus*

luulejutt luiskelugu, loba *tämä aja* `luule *juttu* VNg; *see oo muidu luule jutt* Muh; *luulejutt pole tõsine jutt mette* Var; *si mud'u inimeste* `luulejutt *on, nüidki vel loravad* Juu; *kui inimene täie mõistuse juures on, ei lähe ta nisukest luule juttu kõnelema* Ksi; *ärä aia luule juttu* Hls; *mea arva, sij [tulihänna lugu] om luulejutt* Krk; *karjalat's kõnõli, et neide lehmä ol'li söönü? mi_kadajusõ vällä?*, *tuu om luulõjutt - - kadajat ei süü* [lehm] *ilmangi* Har || muinasjutt *sial raamatus oo pal'lu luule juttusi* Mär **Vrd** *luule, luulelugu -laul* rahvalaul *vanad laulud, mes vanaste olled, ne kutsudagse luule laulud* Phl; [ta] *om luule laulu tegija* San

luulelik *luuleli*|k g -ku Tõs KJn

1. *tühja juttu ajav, valelik* *tää* `sohke *luulelik* *inimene, teeb* `tühjä *juttu* Tõs

2. *luuleline vägä luulelik* [inimene], *laalab ja mõstab ilusti kõnelda ja* KJn

luule|lugu = *luulejutt sie on ikke kõhe täis sündind lugu - - ega sie ei õle mõni akkaja lugu ega* `luule *lugu* Jõh

luulema `luulema Kuu Hlj; (ta) *luuleb* Muh arvama, ette kujutama *Kie mu* `kuuleb `laulavaie, `laulavaie, `laskevaie, *sie* `luuleb *ilul olema* rhv1 Lüg; *kes kuuleb, se luuleb, kes teab, se_p pane mette tähelegid* Muh || *luuletama* – Hlj

luuletama *luuletama* Jäm Khk VII Pöi Muh Rei/-dama/ spor L, HaLä JMd Koe VJg I Plt KJn Trv Puh, -eme Hls Krk(-em) Hel San, -õmõ Krl, *luulõtamma* Har Vid(-ma Vas), `luuletama R

1. luiskama, valetama, liialdama tühi `luuletamine VNg; Peremes `luuletas pual `ilma kokku Jõh; tämä `liiga `paljo `luuleta, ei ole tosi Vai; luuletai keis siin, sedissi `asju räägib, teab seda tööks pidada või valeks oida, luuletab `pæele Jäm; selle ta luuletas vist omast pæest `juure Khk; `umbest luuletab VII; ära luuleda nii palju Rei; ää `tühja luuleta Mär; kes sul `seukest `asja ette luuletas Var; luuletavad mud'u Tõs; `ol'lid mu `kohta suure jutu `val'mis luuletand Tor; mis `aassa ta luuletab `jälle Ris; tal ikka ia kiel, et `oskab `iaste `reakida ja `väl'ja luuletada niisukest `asju Hag; mis sa mud'u `tühja luuletad Juu; küll nad aga luuletasid JMd; sie õige luuletab nüüd Iis; ära kuradid usu, see vanames on `kange luuletama Trm; sji om üits luuleted jutt Hls; mia ei mõista luulete Krk; tõene luuletap uudisi Puh; mi\_sa no `hullu usut, ta mõist - - luulõta? Har; äbärik käu siih luulõtõh Se

2. u luuletusi, laule looma luuletaja riimib `laulusi Khk; tahab koa, aga ei mõista `ühti luuletada Mär; luuletajad õlid jälle krañsid, tegid laalu Kod; vana `Jansēñ luulet' laulu kadajesaksule; Koidula om isamaa `laule luuleten; sji om minu luuletet, sji om minu oma tüü Hel Vrd luulema

luuletis luuletis Tõs, -tes Juu, -dis Jäm, g -e tühi jutt, väljamõeldis sedap_sa `uskuda, se on luuledis Jäm; luuletis oo mud'u üks tühe - - jutt, põle `õige Tõs; eks ta üks ilma `rahva luuletet ja jutt ole Juu; tühi luuletet, mis ta reagib Plt Vrd luule, luuletus

luuletus luuletus g -e Põi Muh Mär Tõs Tor JMd Koe VJg Iis Trm Kod KJn Hls San; luulõtu|s(s) g -sõ Krl Plv Vas; `luuletu|s g -kse VNg

1. tühi jutt, väljamõeldis sie one `selge `luuletus; mina seda `luuletust ei usu VNg; see on muidu `rahva luuletus Muh; see oo mud'u luuletus, ei see põle tõsi jutt Tor; see on sinu `enda luuletus; ei ma tema luuletust usu JMd; sie on luuletus, ei sie ole `õige Koe; räägib luuletusi VJg; luuletus, tühi luule Kod; sji om puhas luuletus, ei ole `õigust suguki Hls; tuu om tühi luuletus San; ta jutt om nigu üt's luulõtus, ärä kõnõlõ Krl Vrd luuletis

2. u luuletus sial raamatu sees oo pal'lu ilusid luuletusi Mär; luuletusi `olla roamatuski JMd; `kangest ilus luuletus Trm; luulõtuse omma ilusõ lugedõ Krl

Vrd luule

luu|liha kondi ümber olev liha tõese tünni pani pekiliha, tõese pani luuliha täis Kod; tuu luu liha, pane `kartula `pääle, keedä vana mulgi `süüki Trv -liigendid luud-liikmed mina ole oma luu liigendega küll terve inimene oln; inimese luuliigendel oo igäühel oma nimi Muh

luuline `luuline Kär Muh, -le|ne Khk, g -se pasmaline kuue või `seitsme `luulene kanjas Khk; üks oli viie `teisme `luuline [suga] Kär; `kangru niied `ollid nelja, viie ja kuie `luulised Muh

luu|maja palvemaja mies es taha mette, et ta luumaeas keis; Seal oli esiti luu maja, `palvelised käisid seal `tundi pidamas Põi

luumma `luumma kõie otsa kinnitama, et see ei hargneks vaia ar `luumi kabla ots Lut

luu|muna kooljaluu luu muna kasvab vahest jala `peale; luu muna on obusel jala `kül'gis, `põrgu kibiga põletakse `teisi Juu -murik kõhn olend küll tä_o kõhna nõnna ku luu murik Kod -mustlane manguja Mis sa mangud kui luumustlane Vig; Ajab `pääle ku luu `mustlane Hää

luune `luu|ne Kul Amb Iis Kod Trv Ote, g -se Lüg Vai Mar Kse Plt, -tse Ran Nõo Kam San; `luu|nõ g -tsõ Võn spor V(-dsõ); *luuine* Nõo Rõn Plv

1. luust tehtud `Õstasin puest tihikammi ja `kammimise `kammi, õlivad `luused Lüg; `luune `piibu `pitsi Vai; `väike raka penike, aogub läbi `luutse aia = keel Ran; *kammi omma luust tett*, `luudsõ? Krl; [piibu] *vambtuus om`luunõ, sinnä? kogo priki ja`lijmi Plv* || fig *kijil` om küll lihanõ, aga`luutsõ kaala`lõikap läbi nigu`niuhti Võn*

2. luine, luurohke **a.** (lihast) *karused on kalad -- [neil on]`luune liha Amb;`luune [liha], pali`kohta siden Kod; va luuine kala, tada ei taha Nõo b.* (linadest) *kangas on`luune Iis;`luused linad Plt; kui`olli`luune lina kedrätä, siss võt`näpule soone`sisse,`õkva veritess võt`näpu Nõo; ma,i osta? naid linnu, na omma`väega`luudsõ?; linul rabatass üte otsa?`luutsõpa, tõsõ otsa?`puhtapa? Har*

3. kondine, kõhn ihu om *luuine, ei ole enämb liha`koskil Rõn; luuine inemine Plv*

***luunik** pl *luunikud* (kartulisort) `Esti`ollid suured punased ja`siuksed`mustjad viiulid ja`valged luunikud KJn

luu|nina *luunina* täi – VJg

-luunja Ls silmäluunja

luup¹ *luup* g *luubi* S spor L(-p` Khn), Ris(sl-) Kad, `luubi spor R/n `luupi VNg; `(s)liüüpi g `(s)liüübi Vai laeva aerupaat, päästepaat; väike ühemastiline purjelaev `aurik jäi `paigale ja kohe *luup tuli`vällä;`luubid olid rand`rüütlite`paadid Jõe;`Tormiga`pääseväd`luubiga vahest`randa Kuu;`ranna`miestel ei olt`luupi VNg;`seili`laiva oli sie`slüüpi Vai; Luubiga`käidi lõbusõitu tegemas Jäm; meremihed keivad maal luubiga; mehed kobisid küll`luupi, aga nii`kange meri oli,`täitas luubi εε, mehed uppused ikka εε Khk; olid luubiga merele läind ning uppund ää VII; paadil\_o selg, luubil ei ole; luup oo nagu peo pesa lai Muh; laeval on luup, kis mehe`maale toob Emm; luubiga äi või kougele merele`minna Rei; luup, nagu paet, purju ja mašt peal, aga suurem ja alt`kitsam, sügavam Rid;`mõisa ärradel olid luubid, luubiga nad`sõitsid merel või tiigis Var; ükskord tuln üksaenuke luubitäis,`englismadrusõd oln Khn; ku laev`ankrus,`lastaks sluup`alla ja`maale Ris; lustisõidu jauks -- olid mõisa`tiikides luubid Kad || paat jääl liikumiseks meitel oli sii luup, saani tallad mõlemal pool all Krj; poiss jähi uie`aasta`ööse ea luubi`alla Muh*

luup² *luup* g *luubi* Käi; pl *luubid* Emm luuk *Ammaspaaku vahel aeda lovad sõrvapidi tihesti kogu, naa kut ukсед ja luubid* Emm; Esimesed *luubid* olid [tarul] mee väljavõtmiseks ja pere sisseajamiseks Käi

luup³, **luupa** *luup* g *luuba* Ris Kos Jür HJn; n, g *luupa* Kad Rak, `luupa Kuu Hlj JõeK Kad; *lupa* g *luppa* Kad hõlmader `nairimaad, seda`kinneti ikke`ärjaga, obusemies läks`luupaga ies Hlj; *luubad on raudsahad, raud ninad ees Kos; luubad olid ikka kui ned raud sahad`väl`la tulid Jür; luupa, mis ühele`puole`püerab. pärast sät`iti luupale leikraud ette KuuK; luppadega`künti; obune vedas`luupa vasta kivi`kat`ki; luupaga`püöras ikka maa`ästi`ringi Kad Vrd luupader*

luup|ader hõlmader *luupadra* kää pidemed olid`jälle`niisukesed kõverad puud Hlj; *luup`atrad tulivad, tiib`küljes VNg; lupa adra oli nesukene: õlm oli ja siis oli sahk ja siis raam oli sial pial ja siis sial obune käis ies Kad Vrd luup³, *luupa-*, *luup|sahk**

luu|pain luupainaja *ku latsõlgi_tu_luupain `säl'gä tul'l, sõss kõik' häll värisi; kae\_ku eläjäle tu luupain `säl'gä tulõ, sõss om elläi likõ ku_vesi Urv; luupain käü `säl'gä `painamõ Krl; ma pel'ksi luu`painu; Käve sullõ ku\_luupain `säl'gä Rõu; lehm inisess, luupain säläh Plv*

luu|painaja 1. folkl painaja, tallaja *luu`painaja `tallu selas VNg; Käib `piaie kui luu`painaja, `naagub emalt `viimase koppika `inge tagant ära IisR; luu`painaja on peal, ääld `lahti ei tule; luu`painaja keind peal, enamasti keis kassi näul Mus; mis sa mind `tüitad, just nagu luu`painaja aad `ühte ja teist `asja `peale Muh; luu`painaja käib loomale `selga Emm; pidand olema inimestel ka, et luu`painaja käib `peele magamas Käi; küll oo lahaks jäänd, nagu sur luu`painaja Mar; luu`painaja `tallas inimesi ja `loomi vanaste Var; luu`painaja kõis obuse `selgäs ja obu ajas piä sõnikuse Tõs; ku luu`painaja aavatud sai, sis ta kadus ää, ega ta sis enam saand tulla Vän; ku luu`painaja käib sind `painamas, sis köidä omal lina `suitsse ari `sel'gä Saa; luu`paenajud käinud enne inimeste peal Ris; käib `piaie kui luu`paenaja, aab `mõnda `aassa `kangeste `piaie Nis; mis mul nüüd viga elada, olen luu`painaja karjast `lahti (sugulastest, kes pidevalt midagi tahavad) Sim; luu`painaja oli, kis sel'las käis - - aga mis loom se luu`painaja on, seda\_i tiand `keegi Plt; mijs võttis ropsi puu, `õõrus obesel `sel'ga, et luu`painaja ära kaoks Vil; ärrä `kääünü luu`painejess; sa olt ku luu`paineje mul sel'län Krk; luu`painaja tullu `rõhknu nii kõvaste `säl'gä, et tõene kõgisnu all Nõo; vanast ol'l `mitmal mihel luu`painja pääle kääünü?, ol'l `laskunu nii pääle, et ei olõ saanu liigutagi Har; ma joht esi? tüyd luu`painja `kääumist es näe? Rõu; luu`painaja kääüse ega `üüse `lehma `painama Plv; luu`painja ku tul'l hobõsõ pääle, sis tu hopõn ol' hämm nigu vesi Se **Vrd** luu|pain, -painak(as), painas, -paine, -painijas, -painjas, -patakas*

2. arstija, luude paika panija *kui luu õli `katki, luu`painaja pani `paigale; Senel luu`painajal `käidi ligidält ja `kaugelt; Mina õlen viel `viimane luu`painaja siin `ümbrusses, õppisin oma mehelt Lüg*

Vrd luupainija

luu|painajass → luupainjas

luu|painak(as) luupainaja *luu`painakas - - käib `luomal peal Jõe; luupaenakas oli pial kõin Tõs; luupainak rõhus mind `irmsasti tänä `üüsi Saa; lehm old märg - - luupainakas käind pial Ann -painas luupainaja luu`painas on kui lehm `märjaks `tombab Jõe -paine luupainaja luupainet näha ei saa, aga ta oo `tunda, kui tuleb Mär; luupaene kõiä peäl, enne vanad inimesed sedä `usksid Vig; nägin luupaenet, kaäsi nägu [oli] Tor; luupaine käis luomadelle piaie ja `tallas neid; luu`painest ei sua kudagi `lahti JMd; luu`pained olid seilas käind Koe; luupaene käib loomal kallal, teese inimese viha piab olema Äks; luupaine tulnd `peale, `litsund inge `kinni Lai; Eks nad ullud ju vanast pand küll luupaenet `sel'gä KJn; Kuri inimene, nõid, käüb luu`paines Hls; üt's luupaine (raskus) piap sul iki oleme, ega sa_i saa lahelt eläde; sij käi tõisel luupainen; seni ta tege luupainet (mangub), seni ku ta piap kätte `saama Krk; ku eläjäss makap ja inisep, siss olna luupaene säl'län Puh; luupaine tulõ tõõsõ vihast `säl'gä Võn; ämm käis minijäle luu`paineess Kam; ku elläi jäi närväss, [siis] luupaine ol'l käinu San; luupainõ? kääüse eläjile `säl'ga - - karva otsa? lätsi likõss Plv*

luu|painija 1. luupainaja sel `luomal on nüüd luu`painija Jõh; ta `painis seda omale just kui luu`painiji Jäm; [tal] käib luupainija Iis

2. arstija, luude paika panija luu `painija, õli üks `niske, kes `paigale pani, kas õla ja kää luud ja keik; Mul läks `kõrra `peiglaluu `paigast ära, `läksin luu`painijalle kõhe Lüg

luu|painijas luupainaja luu`painijas kävi `lehmä `painamass Kuu; küll sie luu`painijas `vaivas minu `oige Hlj; justku luu`painijas käis `pääle VNg

luu|painja → luupainaja

luu|painjas luupainaja `kiusab `ninda kui üks luu`painajass VNg; teine inime, kes viha kannab su `piale, piab sedasi luu`painjast `käimagi su enese või luoma seljas Kad; luu`painjas käänud ühel seljän, piigissänud nõnna, et ing `kinni jäänud Kod; `ändsid seda (küünalt) `sisse, kohe oli luu`painjas kadund Lai

luu|paise(-) luupaese, luupaese koht luupeks – Mih PJg

luu|paljas 1. puupaljas võt` `hindäle luu `palja naase Se

2. kiilas luupal`las pea Mar

luupama `luupama Juu Plt lonkama, luukama ta `luupab koa natukese Juu; `luupab ja `lonkab Plt **Vrd** loopama

luupa|sahk = luupader luupasahk - - sie on sie püör sahk; Luupasahaga `aeti vagu, siis `paändi uad vakku ja uus luupa täis `keeras need mulla `sisse Amb; `luupa sahk - - ladus `ästi maa ära Pee **Vrd** luuba-, luupa|sahk

luu|patakas luupainaja luupatakas akkan sial tal`meistri obuste pial `köima Kse; me küläs - - oli üks mees, kellel ka piäl oli kein see luupatakas; teine võtn püssi käde, et laseb luupatakast Var; luupatakas `tallab ja rõhub inimest Mih; naa kui silmäd `kinni vajusid, nii tuli luupatakas `tallama Tõs; luupatakas `vaotan sedasi `piale, et engata ei saa; luupatakas `köia pial, kui seliti magama jääde Aud **-pealse|kont** luupeks Laps riigib luu`pialtse `kohta vastamisi Han; luu`pealse koht liigub Kse; Kõrdid [olid] - - luupealse kondini Tõs; luu`pialtse kondid [on] sääre ja põia vahel Aud; luu`pealse koht sai äda Kei

luu|peks luu|peks g **-peksi** Sa(-e Khk Kär, -u Kär) Mär Ris Juu Kos SJn; **-päks** Khk, g **-päks|i** Mär Pil, **-e** Ris Koe; **-päiks** g **-päikse** Pee pahk-, kederluu nikastas jala luupeksi kuhast ää; Ma sai söukse matsu, et luupeks oli tüki aega paistetand Khk; üle jala luupekse olid leidid; lei jala luupeksu `vastu kihja `kanda Kär; `väänas luupeksi ää Kaa; ühel aeal olid luupesist `saati `riided Pha; vesi ulatas luupeksini Pöi; pane luupäksi ümmer kalts; luupäks naa `aige, ei või mette `astudagi Mär; sai luupeksi ammastega `kiinni Juu; seelikud olid - - ju kohe siit luupeksist saadik Kos; luu`päiksed `aiged Pee; jalg luupäksist `aige Pil; tema jalg löi nii kõvasti miul senna jala luupeksi - - `pihta SJn **Vrd** luubaskont, luu|kont, **-paise**, **-pealsekont**, **-pekse-**, **-püks**, **-püksikont**

luu|pekse- luu|pekse- Khk Pöi Ris JMd JJn, **-pekse-** Mus Rei PJg Jür SJn, **-peksi-** Sa(**-peks|a-** Jäm Khk, **-u-** Kär) Muh, **-päkse-** Ris Jür Koe, **-päkse-** Amb Koe, **-päksi-** Mär Juu Plt; `luupse- Khn Nis Juu luupeks; luupekse- ma löi luupeksi kondi ära Jäm; jalg luupekse `liikmest `aige Khk; luupeksu koht Kär; luu`pekse koht oo, kus jalg liigub, see, mis jalalabast `kõrgemal oo Mus; Mol soabas õerus luupeksi kondi pealt puhas naha ää; Luupeksi nuki peal `sõuke `kasvaja kut lapse ruusik Pöi; kapetal `olli luupeski kondini kiri; luupeksi kondid, nee oo nii ellikud, nii õrnad Muh; Luu`pekse kont - - see käib ikka inimese

`kohta, loomal ma pole mitte kuulnd Rei; luu`peksenukist sidusime jala `kinni (ussihammustuse korral) PJg; münol jäävad magamesega ne luupäkse kõndid kibedaks Ris; jala `luupse koñt, `kangeste valus, kui äda soab Nis; vesi kohe `luupsekoñdist `suati; `pasle paelad [on] all_pol luupäksi `koñti; luupäksi nukk lähäb vahel asemelt ää, lööb põia `viltu kohe Juu; Luu `pekse koñt valutab, kui `juosva `jalgus on Jür; lõin luu `päkse koñdi valusašti `vasta laua `jalga ää Koe; luupäksi luu Plt; `enne `üeldi `pahklude asemel luu `pekse koñt SJn

luup|saag luupsaag suur kahemehesaag – Var **-sahk** = luupader siis sai sahaga `sisse `künda - - luupsahaga; kõrre ja kesaküñni jäuks oli luupsahk Amb **Vrd** luuba-, luupa|sahk luupse- → luupekse-

luu|puru a. (luistest kaladest) tuli `silma (särjed) - - [ainult] luupuru Vai; ahvena kala oo üsä luu puru Tor; Säünäss um ahk, laga ja\_paks kala, a\_timä um `väega luid täüs, `õkvalt ku? üt's luu puru Rõu **b.** (luupurustest linadest) esimesed rooge takud oo kui va luu puru Mär; sañdid linad oo luu puru täis Tor; süle ja parand luupuru täis Hää; ei õle siäl kedägi linu - - luu purud on Kod; alva lina, va luu puru Trv; na omma halva lina?, igävene luupuru Har

luu|päiks, -päks → luupeks

luu|püks luu|püks g -püksi SaLä Jaa luupeks peksab luupüksid `ükstese `vastu ära Ans; nikastas jala luupüksist ee; löi luupüksi `vastu ust Khk

luu|püksi|kont = luupüks luupüksi kondid nii `aiged Khk; jalg vääratas ja luupüksi koñt [nihkus] asemelt Jaa

luur¹ luur g luuri Muh Emm

1. abivahendina või eseme osana kasutatav puupulk vähike puujupakas `olli luuriks (pööraks); kui es soa `nöõpa, `pandi [pükstele] puu luurid ette ja `aitas küll; lasnal oo varre `otsas luur (põikpulk); viñju pulk o puu luur ja pael `külges (seatapul kärsa ümber panemiseks); mõrra `perse luur Muh

2. vurriluu – Emm

luur² → pruul

luurama `luurama Vai VII Hel/-me/, da-inf luurata Jäm Khk Põi Muh Emm spor L, Ris Juu JMd Koe VJg I VIPõ Trv San, luurada Har/-mma/ Krl/-mõ, -dõ/, `luurada Kuu VNg salaja jälgima, passima, varitsema mie lähän `luurama, voib `olla `trehvan midägi sääld nägemä Vai; `luuras peelt, kut ma `aita läksi Khk; kaśś `luurab rotti, vahib `peale VII; Va kul'l `luuras sii õlal, kanad olid `õues Põi; `vaata kus ta (sokk) `luurab sealt `okste vahelt Noa; kaśś olli säääl terve päeva iire augu juures luuranud Saa; `vargad `luurasid maja `ümber JMd; `luuras mind taga VJg; mes sa siin `luurad Trm; `luurab teise järele KJn; varast luuratõss Krl; no_käü vana `luuramma, kis tu piass olõma, kiä sinna\_ `va'gilõ käü Har || luusima, uitama käisin `luurasin ja `luitasin sedasi sammata möda `metsi Juu **Vrd** luurima

luu|rasu (kätejõust) vanast ütledi mõsu `mõskjale, et pane luu `rasva pääle, kül_tä siss `valgess lääb; kättega õõru äste kõvaste, küll siss mõsu `puhtass lääb, tuu om tu luu rasu Nõo

luuri `luuri vedama, lõõma Jäm Juu VJg Pil Krk T V

1. vägikaigast vedama *vidasid* `luuri, *kummas* `kangem on Pil; *mehe vedävä* `luuri Võn; `luuri `veetasse, *kabel tõisele* `kaala, `perse tagast kokku ja siis vedama Ote; *viami nüüd* `luuri kah San; *poesi veä* `luuri Krl; `Luuri veten `pañti jala\_kokku, `võeti nuiast kinni?, *kiä tõsõ üless tõmmašs, ol' võidumišs* Har; `poiskõsõ? *vidävä?* `luuri pulgaga Plv; *taah* `veivä *suvõl aiah* `poiskõsõ `luuri, `tahtva kaia?, *kiä kõvõmb om* Räp || *fig peni* `viävä `luuri (on paarituses kinni jäänud) Nõo

2. mängima, tantsima *läks koa teiste* `ulka `luuri `lüema, *üppama ja* `mängima VJg; `laske kadri `luuri lüvvä (kadrisantidest) Krk

luuri|kana vurr *luurikana, se_o oki poolist* `tehtud; *luurikana uriseb põrandad kaudu; nagu luurikana põrandal, nii vagavast tansib* Muh

luurima `luurima Jäm Khk Krj VII Muh Rei Mär Kse Han Aud Hää Koe Kod KJn, `luur|ma Nõo/-r-/ Kan Rõu, -me Hls Krk, -mõ Krl, (ma) *luuri(n)*; `luurima, (ma) `luurin VNg

1. piiluma, luurama `luurimma *järele, kuhu sa lähed* VNg; *luurib ukse taga, kuulab, mis teised* `rääkivad Khk; `luuris mütu `pääva `ümber Krj; *silmad muudku* `luurisid `ringi Mär; *Silmad suured pias ja luurib* `poissa; *Kass luurib* `põesa all `lindu Han; *varas luurib* `ümber uonete Koe; *sala piilul, käib ja luurib* Kod; *mis sa luurid siin usse pääl* Hls; *ta\_i saa esi* `koeki minnä, *siss ta luurib ja vahip* `tõisi, *kos* `kiäki lähäb Nõo; *varass luur* `ümbre tarõ Krl

2. (hiilides) ringi liikuma, luusima *sipelgas luurib* `ühte `järke, *ei sipelgas ei maka* Muh; *mis sa luurid, kui ei viitsi tüöd teha* Koe; *luur* `pääle edesi tagasi, *ei viisi midägi tetä* Krk

luurin (paarituses kinni jäänud) *koerad õlid luurin* Kod

luu|roos (haigus) *luuroos, sie lahutab luid, luud tulevad* `vällä Lüg; *luuroos virutab luu* `lõhki; *luuroos olli jala ära söönd* Vän; *luuruus* `ilman ei parane, *elopääväd mädäneb* Kod; *kivirüüs võip luuroosuss ka edesi* `minna Krk; *roosi om mitmet* `muudu, *punane rüüs, ihu* `karva rüüs ja *luu rüüs* Ote

luusadi *deskr ma* `kähku `keia ei või, *kein* `luusadi `luusadi Kul

luusakara *luusakara* lõõma *luuslanki lõõma lõid* *luusakara* Plt **Vrd** *luusamenti, luusikara*

luusamenti *luusamenti* lõõma = *luusakara* – Käi

luu|sard (kõhnast olendist) *loom -- oli kõhnast jäänd, ära* `luidunud, *siis ta oli nagu luu sard kohe* Lai; *ta_i tallita kõrraperäst oma sigu, sia nigu luu sarja jälle* Puh; *ta_m kõhn nigu üits luu sard, ta_i jõvva kõnelda kah* Nõo; *ta_m kõhn ku luu sard, liha täl ei ole midägina* Rõn -sarv *sarvejuur lehm om sarve maha lõõnu, pal'la luu sarve* [on järe] Hel; *lihm om sarvõ maha_murdanu_luusa_rv om_jäänü? ennede* Har; *sarv tulõ päält ar?, sõss jääss luusa_rv ala* Rõu; *luusa_rvi aja ma peale käima Poiss aas luu_sarvi* `vasta, *et tä põle nuga võtn; Tüdrük aab luu_sarvi pial, et täda pidul lubatse* Han **Vrd** *luusilma*

luusi `luusi *laskma laisklema et sa* `lonki *sait või* `luusi `laske, *sedä es oole* Krk

luusik *luusi|k* Plt, g -ku KJn *ringiluusija lehm on igävene* *luusik* KJn

luusikara *luusikara, luuskara* lõõma *luuslanki lõõma, laisklema lööb aga luusikara* `peale sii *päevad* `otsa; *mis sa sii* `luuskara *lööd* Muh || *inimesed kihuvad koa vahel, tantsivad ja* `kargavad ja *löövad* `luuskara (lõbutsemisest) Muh **Vrd** *luusakara*

luusikõ `luusikõ? ihne taa vanõmb miñni om mul `luusikõ?, taa nilg kirbu ar?, tege kirbu nahast `kinda päk'ä? Se

luu|silma *luu`silma* ajama manguma, peale käima *Mõni laps akkab luu `silma pial`aama, nagu uni* Han; *Luu`silma ajab pääl* Hää **Vrd** luusarv

luusima `luusima spor S L Ha, JMd Koe VJg Sim I Plt KJn Ran Puh, `luu|ma KJn Nõo/-s-/ Trv Har Rõu Vas, -me M San/-s-/, -mõ Krl, (ma) *luusi(n)*; `luusima, (ma) `luusin R(-maie Lüg) sihitult ringi käima, hulkuma, lonkima; aeglaselt liikuma `luusib `müöde `metsi Kuu; `laiska inimine `luusi `ümber VNg; *midä sie `luusid `üöse, ku et lähä magama Vai; ma lehe natune `väl'ja `luusima; so ema oli nii kaua `aige, nüid luusib `peele `jälle Khk; öösse `luusivad `väljas VII; mis sa luusid, aka tööle Rei; luusib aga peale üksi päini möda `metsa Mär; `luusisin muedu `mööda `põlda Tor; [teised vanainimesed] ikka `luusivad, nii vilets põle keeg_kui mina Ris; mis sa luusid alati, et sa kodo ei seesa Juu; luusib samma `viisi, ei viitsi tüöd teha JõeK; poisid `luusivad `ümber maja JMd; koer luusib mööda `metsi Trm; luusib `ühte`viisi `ümmer KJn; mia luusi nõndasammulik Hls; Lehmä `luuseve `vil`lä `müüjä, karjast es jole `kuskil Krk; ega magada es läpe, vaja olli `luusi ja `nal`la tetä Ran; mis sa luusit `müüda saina `vijri San; mi\_sa\_käüt tanh `ümber luusisin, ku sa tüüd ei viisi_tetä? Har **Vrd** luuskima¹, luusterteme*

luuskam `luuskam g -i laiskleja, looder `Luuskam igavene, tüäd ei tie Jõh

luuskama `luuskama Mär Lai

1. sügavalt magama `luuskab `paksu und Mär

2. logelema, aega viitma läksid niisama `luuskama Lai

luuskami `luuskami lööma Jõh Lai luuslanki lööma *Lüüb `luuskami `ümbär, `tüöle ei lähe Jõh; eks mina saand ka noores `luuskami `lüia, põle karjas käind, põle teist `teenind; eks nüid ole ka neid `luuskami `lööjaid* Lai **Vrd** luuskampi, luuskommi

luuskampi `luuskampi viskama = luuskami `viskab `luuskampi, ei `viitsi midägi tehä, `vaatab kus saab `päiväkese `õhta Lüg **Vrd** luuskompi

luuskanti `luuskanti lööma Muh Han, -kañti Juu(-s-) VJg/-s-/ KJn luuslanki lööma *mis sa sii `luuskanti lööd Muh; Mees tööd ei viitsi tiha, mugu lööb luuskanti Han; lähän `luuskañti` lööma* Juu **Vrd** luuslanti

luuskara → luusikara

luuskima `luuskima Rei Iis/-s-/, `luuskme San, (ma) *luusi(n)*

1. luusima poisid `luuskivad `ümber Rei; vaada üits peni *luusk` ümbre* maja San

2. nuuskima *mis sa luusid* (koerale) Iis

luuskma `luuskma, (ma) *luusi* pikalt, sügavalt hingama *inne hinge `väl`la minemist`luuskse latsõkõnõ vijil`väega rassõhõ* Kan

luuskommi, luuskompi *Luuskommi* lööma Koe(`luuskompi) Trm luuslanki lööma *Mõnes talus õli tööd üle pea ja kaela, aga mõnes talus läksid mõned päevad luuskommi löömisega õhtale; Ta lõi vahel natuke luuskommi* Trm; *poisikesed lüövad `luuskompi* Koe **Vrd** luuskami, luuskampi

luus|kont *luuskoñt* pahkluu – Ris

luuslaadi `luuslaadi lööma luuslanki lööma *midägi tetä? es olõ?, lei mugu? `luuslaadi* Kan

luuslanki `luus|lanki lööma, laskma Lüg IisR Jäm Kaa Emm Hää Jür Hls Rõu, -*lan*gi Kuu Plt lulli lööma, logelema, muretult aega veetma `Nuores `poves löi `luuslan*gi*, ega siis vanaldagi enämb tüöd omaks `oeda Kuu; Tüö aeg, ei või `luuslanki `lüüa IisR; Ein koos, vili annab veel aega, niid veib ka püsut luuslanki lasta; Noored inimesed [kipuvad] änam luuslanki lööma kut tööd tegema Kaa; Ei mede kodus lastu lapsi luuslanki lüüa Hää; läksivad `luuslan*gi* `lööma -- `kuškile metsa `alla; `luuslan*gi* `löömene oli `rohkem linnas -- maa`rahval ei old `aega Plt; lask `luuslanki pääle ja kõnd külä mööda Hls; Vai ta no\_tüüd õigõ\_tegegi, ta mugu\_`luuslan*ki* lüü õnnõ? Rõu || Nüid lähvad `luuslanki (lõbutsema) Jür **Vrd** luusakara, luusamenti, luusikara, luuskami, luuskampi, luuskanti, luuskompi, luuslaadi, luuslanti, luuspuud, luussa

luuslanti `luus|lanti lööma, laskma Hlj Muh Emm Mar Han Trv Hls Krk Rõu, -*lan*ti Khn Tor Hää Saa Juu Sim KJn; Luislanti Pha luuslanki lööma Lõi `luuslan*ti* `terve `päeva Hlj; Äi ta saa säääl üht luuslanti lasta, säääl kord kõva Pha; Poiss löi mütu aega luuslanti Emm; Poiss lööb `luuslan*ti*, kedagi ei tee, tüdrik akkab kua juba `luuslan*ti* `lasma Han; Sui `saksõl ränk mehine palavaga `randõs `luuslan*ti* `leüä Khn; noored inimesed löövad `luuslan*ti* Hää; tema lööb `luuslan*ti* säääl töö juures, tööst ei ole `asjagi Saa; ei tal old teha `miski, löi niisama `luuslan*ti* Sim; jälle läks `luuslan*ti* `lööma KJn; temä ei taha kedägi tettä, akkab `luuslan*ti* `lüüjima Hls; poisi muud ei tji, ku `luuslan*ti* lasev Krk; Timahavva lei ma külh `luuslan*ti* Rõu **Vrd** luuskanti

luusna `luusna Plv/-s-/ Räp, `luudsna Vön Kam(-t) Plv, `luut`skna Räp

1. (kinnikasvanud) jõekäär; endine jõesäng vana kõrdsi mant lätt `luudsna Vön; läämi\_soeniidü `luusnahe hainalõ Plv; `luusnede seeh, säääl vuykala ei püsü?, nu? `tahtva? `jooskvat vett; `luut`skna omma oja veereh mäda `kotsõ Räp

2. (sügavam) veelomp `luutsna omma vesitse kotusse -- nigu mulgi linaleo, noid kutsuti kah `luutsniss; `luutsnade lätt elläi kah `sisse Kam; `luusna um lump jõõ veereh Plv || sügav koht jões jõen pal`lu `luudsnit, `luudsnidem om pal`lu kallu sisen Kam **Vrd** luutsnik

luuspuud `luuspuud lööma Kuu Hls luuslanki lööma tuo `rannald kiluverk ja hakka parandama, ärä `muidu `luuspuud lüö; `Aeva `lüöte `luuspuud, `milla siis `tüöle akkate Kuu

luussa `luussa lööma luuslanki lööma Akkas `luussa `lüöma `tõiste `nuorte `seltsis Lüg

luust → kluust

luuster luuster g luustre jooksik, trügija Punik om just kui üits luuster Hls

luusterteme luusterteme hulkuma, luusima temä luustertess ümmer Krk **Vrd** luuderdama

luusjõöja luukasvaja luu`sõöjäd oo koa, see luu `peale akkab kasoma ja teeb `kanged valo Mar; luu`süüjä om siseh Plv -**tiisikus** (luuhaigus) `luude sees oli `kange valu, luu `tiiskus või mis see pidi olema Rap; luu`tiiskuss um sääne luuhalu õnnõ Rõu; loomad - - luu tiisikus, kõndi? kõik rogisõva? Räp

luutima `luutima, (ma) luudi jooksmata [ta] tahab ikka `luutida Khk

luutsi luutsi tuuliluud luutsi, see `tehti `õlgedest, vihu `moodi; luutsiga pühiti `lustjad ära vil`ja sihest Khk

luutsi|haga kaseokstest tuuliluud luutsi `aaga pühitasse rehes Khk

luutsik(as) *luutsi|k* g -gu Jäm; *luutsik|as* g -a Kaa Krj kellu *Pot'tsepp* `määris *luutsikaga* kivi `peele `saue Kaa; *luutsikaga* varbiti *seinad ning ahjud ära* Krj

luutsina|päev `luut'sina- Lüg/-t-/ Har Rõu, *lu'sina-* Plt; `lutsnabe Khk Muh; lu(u)tsna- Mus Kaa Krj, lutsinu- Käi, luutsia- Pal 13. detsember, rahvakalendri tähtpäev `Luutsina`päiva `üösel kukkus `kotkas kolm `korda puust maha Lüg; `lutsnabe peab üks teisent `pääva enne `jõulu olema Khk; Vanad inimesed niitasid lambad ikka enne *lutsnapääva* ära Mus; `lutsnabe öö `olle kõege pitkem Muh; *lu'sinapää on kaks nädalad* `enne `jõulu Plt **Vrd** lutsipäev

luutsis lontis *sukad sol* `luutsis `jalges kõik Mär **Vrd** lootsis

luutskna, luutsna → luusna

luutsnik *luutsn|k* g -ku lompidega vesine koht *suu luutsniku?*, *lombi omma?* [metsa] sisen Kan **Vrd** luusna

luutsuma `luutsuma, (ta) `luutsu VNg; `luutsuma, (ta) *luutsub* Saa

1. *lutsima pisukene laps* `luutsu [sõrme] VNg

2. *nuuksuma pärast* `ikmist *laps luutsub* Saa

luu|tõbe|rohi = luuvalurohi *looma luutõbe rohi oo koa, kui loomad luutõbes oo, sii keiväd ikke* `toomas - - mägede `kohtades kasovad, neid `juuri keedetasse looma luutõbe `vasto Mar; *luutõbe rohod,* `valged õied kasuvad `viltu kül'les Mär

luu|tõbi (luuhaigus) *temal ei ole* `tervist, *kas on luutõbi, jäi* `känni Rid; *kis loomad pidid olema luutõbes, ei saand* `keiä, *siis anna* `ussi `sesse, *siis pidi* `terbeks tegema; *mol koa looma viisi luutõbi* `jalge `sesse läind Mar; *loomad põdevad luu tõbe* Mär; *luu tõbi on niisugune, mis sööb luu kat'ti, on kole* `aigus Juu **-tõbine** a < luutõbi *allas ein teeb loomad luutõbesess;* Jalad lääpis all nagu *luutõbisel* lehmäl Mar **-valu** reuma; *reumavalu luu valu, tämä on juo kole* Lüg; *Ma* `selle luuvalu `aigusse käest enamb ei `päese, *paras* `nende `aige `luitega `auda `menna IisR; *Luu valu on ju üks* `irmpsamatest valudest, *midagi* `peale `panna äi saa Pöi; *luud* `kangest valutavad ja `aiged, *luuvalu on* Vän; *luuvalu või jooõsa* `aigus Tor; *niiskess luuvalu ma ei õle vijl* `löidnud Kod; *luuvalu* `jalgu sisen Rärp

luu|valu|hain, -valu|hein *luuvalu hain* Plv, *luuvalu ein* Tor Plt = luuvalurohi **-valu|rohi** *luuvalu raviks kasutatav taim, hrl jooksva rohi luuvalu rohi* `kasvab mägede peel, *suured karused tutid, mõni paneb ihu* `peele, *kus* `jooskja sihes on Khk; *Luuvalu`rohtu* `kasvas `paargu ees Kaa; *Luuvalu rohi on madal põõsas, nõnda jala* `kõrgune, *varred vähe kõverad, kui* `püüse võtad, *akkavad käte* `kül'ge kut vaik Pöi; *luuvalu rohud oo* `paksude lepa põesaste all Muh; *Luuvalu rohi, sellel on* `väikesed madalad lehed ja suur pikk `valge õis `kasvab `keskeld `välja Rei; *Lähan* `vaatan, *kas ma luuvalu`rohtu leian; Tema tegi luuvalurohu* *tüüd* Saa; *luuvalu rohi kasuss tok'ki pite üless,* `val'gide `häelmidega Plv **Vrd** luu|tõberohi, -valuhein

luu|vari (kõhnast olendist) *oben olli tal ehen ku luuvari;* `nälgun olliv ku luu varju Krk **-üdi** *luuõõnte pehme kude luu sehen om luu üdi* Hls; *luu üdi on pehme nigu rasu* Ran **Vrd** kondiüdi

luõb → loib

luõdus → loodus²

lõastik `lõasti|k g -ku lõhandik `lõastik om suur, mis pakk poolless aet Krk **Vrd** lõhastik

lõba lõba Tür Puh

1. loba mis sa aad muedu `tühja lõba, mis kedagi väärt ei ole TÜR

2. lobiseja, lõõpija lõba mijs Puh

Vrd lõbi

lõbahhutma lõbahhutma = lõbahtamma Tsiga ol'l - - `vällä pääsnü? ni tuu kohetusõ ar lõbahhutmu? Se

lõbahtamma lõbahtamma larpima puul' `tuupe nii rutto lõbahtiva? är?, teivä? pudeli tühäss kui lõhn Ráp **Vrd** lõbahhutma

***lõbama** (ma) lõban lobisema, lobama – TÜR

lõbask lõbask lobiseja Ma_ka_i_tiiä_kuis tä sääne lõbask om Urv **Vrd** lobask(i), lõbisk, lõbösk

lõbe lõbe g -da ladusa jutuga, lobisev mõni našterahvass om `kangede lõbeda `suuga, jutt joosep ütte `viisi; om ikki ää lõbeda `lougega Puh **Vrd** lobe, lõbi

lõbemed pl lõbemed Tor Kod Plt, lõbeme Nõo Ote

1. lõpused kala lüüb lõbemed laiali; kala one lõbemed pidi `kiñni Kod **Vrd** lõdemed

2. lõuad; huuled ma anna sulle `müüdü lõbemit; Köstre olle kül väega paksu kerega ja laia nõoga, lõbeme värisivä ja rappusiva, kui ta kõnel Nõo; anna lõbemit `müüda Ote

Vrd lõgemed

lõbi lõbi PJg Trv Puh Se

1. lobiseja, jutukas (inimene) sji olli üt's lõbi vanainimene; vana lõbi, lõbisess igat `tühja `asja Trv; lõbi inimen lobisess Se **Vrd** lõbe

2. (vali) loba – PJg

Vrd lobi², lõba

lõbima lõbima Kse Nis eL(-me M San, -mõ Har) (isukalt, ahnelt) sööma, õgima krat't tuln ja kukkun lõbima Kse; kui loomal ia toit ees, lõbib na `kähku Nis; Akka ruttu lõbima, sõss saab ennembi minema Trv; kana lõbive `putru süvva Pst; küll lõbip Krk; ma_la lõbi veedikese `kapstii, võta mõne lõvvatävvve Nõo; ma lõbi kõtu täüs San; kid'si süü umast kirstust, `lõhkõ lõbi tõsõ käest; Ma sai kül_hää_`põrsa?, vala\_süük' ette, lõbiva\_suurõ `suuga? Urv; t'sigagi lõbi ruttu, nii inemine kah Rõu; lõbi kui elläi Se **Vrd** lobima¹

lõbinal lobinal Na_`põrsa `naksi ede otsast joba lõbinal `süümä, nais kasusõ sööja\_`sia? Urv **Vrd** klõbinal

lõbisema lõbisema Khk/lõ-/ Mär, -me Trv Hel, -m Krk

1. plagisema, lõgisema nii külm, `ambad `akvad juba lõbisema; ukse link lõbiseb Khk; mul olli nõnda irm, et `amba lõbissive suhun Krk

2. lõdisema, värisema külmä ja irmu pärast ta lõbisess periss Trv; latsel lõvvak lõbisess; karjastel kül'm, lõbisev lage nurme pääl; ihu lõbisess sel'lan Krk

3. lobisema üt's vana lõbi, lõbisess igat `tühja `asja Trv

lõbisk lõbišk g -i lobiseja ta sääre lõbišk om; sõss ol'l säääl üt's lõbišk `tütruk, tuud `tahtõ tiä naisõss Urv **Vrd** lõbask, lõbösk

lõbijsuu lõbi suu lobamokk – San **Vrd** lobisuu

lõboski lõboski lokuti kuke lõboski Mar

lõbu lõbu Jõe Lüg(-o) Jõh IisR Põi Muh L/-o Mar/ Juu JMd Koe ViK TaPõ Plt KJn eL(p lõpu V), lõbu Sa Rei Ris, lobu Hlj VNg Vai, lebu Kuu IisR

1. lust, rõõm, nauding; lõbustus, meelelahutus, ajaviide *Lebu oli `lailald alade* Kuu; *tühi lobu* VNg; *sie on `nuore inimise lõbu `käiä pidu majas* Lüg; *`pal'lo lobu sai nähä* Vai; *seda teeb muidu `eese lõbuku* Khk; *`laupa `õhta, siis oo küla kiige all noordel lõbu küll* VII; *`Joomine on `jälle täma lõbu* Pöi; *`teitele teeb veel lõbu, kui teene ädas oo; ei ma oma lõbu pärast oleks sinna läind `ühte* Mär; *muud lõbu põln, inimesed kõisivad pühaba `kõrtsis* Han; *tä teeb `moole paelu lõbu* Tõs; *seal `pulmes `ol'li lõbu küll* Tor; *me `vaesed tahme ka lõbu; meil oo lõbu `lõpmata ja immu ilma otsata* Hää; *seal oli lõbu laialt* Ris; *ei lõbu inimest toida* JMd; *`maahti oli ilus ja siis meil oli lõbu kua sialt `minna* Koe; *suure lõbuga läksid* Kod; *nüid inimesed ajavad lõbu taga* Pal; *see teind teistele nisukest lõbu, et kõik `naernuvad; ei tia, mis lõbu ta sest sai* Lai; *lõbu pärast jooseve, ega neil tarvilist `juusku ei oole* Krk; *kui mül ää, siss lõbu `minmä; lõbust ma midägi es tüä, tüü `ol'li minu lõbu alati* Ran; *poosi olliva lõbu täis* Puh; *tüü livvu`laskmine tei jo lõbu latsese* Nõo; *küll sai lõbu* San; *Oi_lõbu ja nali, mis sääl ol' Urv; mul ei ole üttegi lõpu (tahtmist) pidulõ mindä?* Krl; *no mis taast ilma lõbust õks saia om* Har; *egal ul'lil uma lõbu* Vas; *egäl üt'el ol' uma lõbu ja uma murõh* Röp **Vrd** lõbudus, lõbustus

2. pidu, simman (esineb ka pl) *`lähme lõbule* Jõh; *`Kargab lõbudel `käia* IisR; *pidasid `õhta natuke `aega lõbu* VII; *talus peeda suurt lõbu* Rei; *`lähtvad kokku lõbu pidama* Kse; *lähme lõbudele* Sim; *mi_sa kodus sienetad, tule lõbule koa* Trm; *noored käivad ike lõbul ja tansivad* Äks

lõbu- lõbu-, *nalja- siin jõe pääl ei õle `luotsikku, lõbu `sõitu ei saa tehä* Lüg; *lähme `sõnna, seal oo täna lõbu `õhta (pidu)* Mär; *lõbutüdre, se ikke üks liperdaja oo* PJg; *saksad teevad lõbu`reisi* Hää; *kui lõbu sõidud olivad, siis olid kuluskid `oostel kaelas* Sim; *kalapüügige om nõnda, et ku `tervüs käen, om poolest sandik nagu lõbu asi* Trv; *lätsime `mõtsa `pähknile, tüü `ol'li nigu lõbu asi* Ran; *mia `aie neele lõbu jutte, siss na kulleltsiva ja naariva* Nõo; *nüü läit'si kah lõbureisi pääle* Har

lõbudus *lõbudus* Khk/lõ-/; *lõbudu|ss g -se* Puh Krl; *p lõbudust* Har lõbu, meelelahutus *siis laultsid `sõuksi `laulusi, see oli siis `jälle nende lõbudus* Khk; *noortel inimestel kikk lõbuduse* Puh; *ku ma terhve oss ollu?, siss oss ollu lõbudust* Har

lõbukass *lõbuk|ass g -a lõbus mõni om sel'tskonnann nii lõbukass* Ran

lõbulind *lõbunaine* See *`sõuke lõbu lind, sest saa naist `õhti* Pöi; *lääme `sinna, sääl om üits ää lõbulind, sääl om iki `asja saia* Krk

lõbu|maja 1. *bordell lõbumaja, kus litsid koos kõik* PJg; *üt's lõbumaja elo, muud midägi?* Se

2. *rahvamaja `nuored `käiväd `jälle lõbumajas kuos* Lüg

lõbus *lõbus* Lüg(-os) Jõh Vai Pöi Muh spor L/-os Mar/, *Juu Koe VMr Kad VJg I Plt KJn Trv Pst Hls/g -e/ TLä, lõbus* Sa Ris, *lobus* Jõe Hlj VNg Vai, *lebus* Kuu, *g -a; lõbu|ss g -sa* Trv Nõo *Ote Plv Rõu/n lõpuss/, -se* Krk San, *-sõ* Krl

1. rõõmus, heatujuline, naljatlev *kass on ju lobus luom* Jõe; *Ilus kohe valatada, ku igä nuor inimine alade lebus on* Kuu; *`ninda lobusa `näuga* Hlj; *nee olid lõbusad mihed keik* Khk; *Nii kena lõbus linnu laul on* Pöi; *seal oli paelu lõbusid inimesi* Kse; *mul `ol'li täna lõbus meel* Tor; *Lõbusad inimesed mõstavad ka teštele lõbu teha* Saa; *inimene on lõbusas olekus, kui tal `easte on läinud* Pal; *lõbusa iseloomuga, `naeris pal'lu, ajas lõbusaid juttusid*

Lai; *lõbusad inimesed teevad teštelegi lõbu* Plt; `äste `lahke ja lõbuss inimene Trv; *temä om lõbuse jutuge* Hls; *ta_lli `väega lõbuss `tü'rik, ta püis miu, mia - - jäi `õnge* Nõo; *lõbusõ inemisõ?* Krl || *lahke, sõbralik teine on lõbus teise `vastu* Pha; *iga inimese `vasta oli lõbus, ei old vihane* Lai **Vrd** lõbukass

2. mõnus, meeldiv, tore; *muretu lobus olemine oli säääl `kampanis* Vai; `seltsis lõbusam `keia Khk; *Päris lõbus `õhta `olla olnd* Põi; *see oo õte lõbus, et saab `laupa `õhtu külase `menna* Muh; *lõbus elu - - põle muret kedägi* Tõs; *noored rahvas, neil naa lõbus ilus elu* Juu; *eks `eñtsed aad old ikke lõbusad küll* Kad; *lõbus elo, iivä elo, ei õle muret ei `vaeva* Kod; *ega nñjd kõege lõbusamad päävad ole olnud* Pal; *saare pääl `tañtsime, sõime ja jõime, säääl ol'li `seäke lõbus olla* Pst; *säääl `ol'li muidu lõbus elädä* Ran; `talgun `ol'li jo lõbuss, valeti ja tetti `nal'la Ote; *lõbuss päiv ol' meil pühabe näätäl* San; *eläse lõbusõt ellu?* Krl || `peendrad akkavad lõbusaks minema (taimed hakkavad tärkama) Pha

3. hea, kiire, jõudus *lõbus mies `tüöle* Vai; *See uks oo nii lõbus keima* (liigub kergesti) Khk; `Seikste lõbusa kasuga `kaskede küljest ikka `seiksi [pehmeid vihaoksi] sai; *Nende nõõgu (notsu) olne nõnda lõbusa kasuga* Kaa; `parkali vedelik pidi `äste vana olema - - siis pidi temaga kõige lõbusamb olema teha VMr

lõbusadõ lõbusalt *ma_käve vñj' õdagu `kullõman,* [mesilased] *sumisi nii lõbusadõ* Har **Vrd** lõbusahe

lõbusahe = lõbusadõ aig lätt lõbusahe Plv

***lõbusalt** lõbusald Ran, lõbusalt Krj

1. rõõmsalt *latse nii lõbusald mängivä* Ran **Vrd** lõbusadõ

2. lahedalt *kõis käib lõbusalt august läbi* Krj

Vrd lõbusast(i)

lõbusast(i) *lõbusast* VMr; *lõbusa|st* Jaa, *-sti* Khk, *lebusasti* Kuu lõbusalt; hästi, ladusasti *Aig läks igägi lebusasti* Kuu; *aeg läks lõbusasti `mööda* Khk; *taimed kasuvad lõbusast* Jaa; [kangakudumine] *läks lõbusast* VMr

lõbustama *lõbust|ama* Põi Muh spor L, JMd Koe VJg Iis Trm Plt KJn Trv Ran Puh, *-amma* Lüg Rõu, *-eme* Hls San, *-õmmõ* Krl; *lõbu|stama* Jäm Khk VII Rei Ris, *lobu-* Hlj VNg, *lebu-* Kuu

1. lõbusaks tegema, meelelahutust pakkuma *Ma tahin tädä lebusta, et ei igäv olis* Kuu; *lõbustas `teisi tüki `aega oma juttudega* Khk; *Inimene peab ennast millegagi lõbustama* Põi; *te peate tüdrikumi lõbustama* Muh; *inimesed `tahtsid `natke lõbustada koa `entid* Mär; *viin lõbustab rahvast* Kse; *lõbustasime teeneteist `pulmes* Tor; *lõbusta last vähä, muidu akkab `jällä `karjuma* Trm; *na olli säääl `endid lõbustenu* San; *ilusõ laulu lõbustõsõ minnu?* Krl

2. lõbutsema *lobustab siel `toisega* Hlj; `ärge `ninda pali lobustaga VNg; *lähän ka lõbustamma ja `vahtima, `tuska jahotamma* Lüg; *lõbustasid säääl pääva tõusuni* Khk; *vanadel pole `tahtmist lõbusta* VII; *noored lõbustavad* Rei; *pühävätti käevad koos lõbustamas* Mär; *pidu piäl inimesed ikke lõbustavad, `tañtsvad ja `mängväd* Tõs; *poestel viin ligi ja lõbustavad* Hää; *nuored lõbustavad üheskuos; ärge liialt lõbustage* JMd; *nuored inimesed `lähvad pidule lõbustama* Koe; *seal sai `ästi lõbusteta* VJg; *nüd tahetasse mudku*

lõbustada Plt; *kakelust sääl es ole -- noored lõbustava, muud midägi* Ran; *ma ennembi lõbusti ka`ümbre* Puh; *pulmal sai väega pal`lu lõbustut* Krl

lõbustus *lõbustu|s* Pöi Mar Mär Kse Juu JMd Koe VJg Trm Kod/-ss-/ Plt KJn Hls Puh, *lõbustu|ss* San, *lõbustu|s* Jäm Khk, g -se lõbustamine; lõbus meelelahutus *enne`sakstel olid kõiksugused lõbustused* Mär; *seal põlnd lõbustust`ühti* Kse; *seal on nihuke lõbustuse koht* Juu; *küll tüdrukud lõbustuse iest uolitsevad; nüid`olla lõbustuse maksud koa* JMd; *meil muud`kohta ei old nüid lõbustuse`kohta kui jõgi* Koe; *on igasugu lõbustuisi; sel`simaja kääst`võetasse lõbustuse`maksu* Trm; *meil one õma lõbussus -- issud ja aad juttu* Kod; *üks lõbustus teese`piale* Plt; *es ole lõbustust ega lõbu* Hls **Vrd** lõbutsus

lõbutsema *lõbutsema* Pal Ran, *lobu-* Hlj; tn *lõbutsemine* Trv lõbusalt aega veetma, meelt lahutama *siin on üvä lobutsetta* Hlj; *nooremad lõbutsevad* Pal; *noore lätsivä järve`võjnde lõbutsema; lõbutsiva ja`kargliiva ütenkuun* Ran **Vrd** lõbustama

***lõbutsus** *lõbutsus* g -e lõbustus *Meide ajal olid jo sehust lõbutsust nägu kiiga all`käimine ja`talgute nugimine* Rei

lõbõsk *lõbõsk* g -i lobiseja *ta um igävene lõbõsk, üttelukku -- suu jahvatass õnnõ; ta vana lõbõsk um, ei väsü`ta är` kunagi`* Plv **Vrd** lõbask, lõbisk

lõdemed pl *lõdemed lõpused lõdemed liiguvad, ku [kala] vee seest`väl`las on* Vän **Vrd** lõbemed, lõgemed

lõdev → lõtv

lõdeval *lõdeval* lõdvalt – Rõu **Vrd** lõdevil, lõdevil

lõdevil, **-(I)e lõdevil** il Rid Mar Mär Hää Plt, -ile Mär, -ille Plt, -el(e) Mar Vig Kse

1. *lõdvalt üks pidas eest kangast`kinni, et ei saa mitte väga lõdevil [poomi]`peale`minna* Rid; *kangas oo lõdevil, ta põle mette`kangel* Mar; *koorma kõis oo lõdevile* Mär; *oki nõõrid olid lõdevel* Kse || *uks on lõdevil* Hää **Vrd** lodevil, lõdeval, lõdõvuhe, lõdevel(le)

2. *lõdvaks kangas oo lõdevele läind* Mar; *lase lõng lõdeville* Plt **Vrd** lõdvale

Vrd lõdevil

lõdin *lõdin* g -a IisR Kod; *lõtin* San, g *lõdin|a* Puh Nõo Rõu Plv, -õ Krl

1. *värin Akkas nii külm, et enamb ei saa kudagi lõdinast`lahti* IisR; *kui`tervid ei õle, one kõhe lõdin ja ihu arg* Kod

2. *teat heli a. lahin, pahin vesi pangist joseb kui lõtin* Puh **b.** *lõgin mijs sõitsi`müüüdä tallu, vankrõ lõdinõ ol`li kuulda`* Krl

lõdinal *deskr`vanker jooseb lõdinal soppas* Aud **Vrd** lodinal¹, lõdinal

lõdisama, lõdisema *lõdisama* Trv Vas, -mma Har Rõu; *lõdis|ema* Lüg(-mma) IisR Pöi Muh spor L, Nis Juu JMd JJn Koe ViK I Plt Puh Nõo, -eme San, -emä KJn, -õma Khn, -õmma Kan Har Plv Räp, -õm(m)õ Krl

1. *värisema sült lõdiseb`kausis;`aava lehed lõdisevad, ku vähäkese`tuule`õhku on; südä lõdiseb sies,`kahjo on* Lüg; *Eks ma aja`äeres`külmast`kõssakil`uotand ja lõdisend* IisR; *Vanal oli nii suur irm, et püksid lõdisesid`jalgas* Pöi; *ihu lõdiseb nõnna et ammas laksub suus* Muh; *loomad lõdisesid`väl`les külma vihma kää* Mär; *puu lehed üsna lõdisesid tuule kää* Kse; *süda nii lõdises sees* Tor; *ku kül`m on, ihu lõdiseb* Hää; *vat ku`rammus ta (härg) on, nagu liha koit, liha lõdiseb* Nis; *kukk vapustab vahest peäd, nõnna et loitid lõdisevad* Juu; *süda lõdiseb irmu pärast* Koe; *alati sai lõdiseta ja kül`metata* Kad; *lõdisesin*

külma pärast VJg; ei õle kõva, ta lõdiseb viel Iis; tä one `niske peber sij laud - - egäle puale lõdiseb Kod; kül'm aab lõdisemä KJn; nakassi lõdisama Trv; lõdise periss kül'mägä Puh; ma ol'li külmätünnü, lõdise `õkva? Krl; Sääl nimä_sõss värisi ja_lõdise?, nikagu mehe? õdagult kodu `tul'li? Rõu; lõdisass nigu? `hamba? `paukva? suuh Vas **Vrd** lodisema

2. lõgisema külm `kangeste, `ambad lõdisevad suus kohe Tõs; mul `ambad lõdisevad külma pärast JMd; `ammad lõdisevad suus irmu pärast Plt; `amba lõdiseve San; ma\_`kül'mä põrhõld ni_et `hamba lõdisasõ suuhn Har

Vrd lõbisema, lõdisema

lõdistama lõdist|ama IisR Põi Mär Hää Juu VJg Iis Trm Kod/-ss-/ Plt Puh Nõo, -amma Lüg, -eme San, -õmmõ Krl

1. lõgistama, plagistama lõdistas külmas tuas `ambaid VJg; `aige lõdistab `ambid Trm; rehepeksu maßsina suur sõul kua lõdissab ja peksäb Kod; `ambid lõdistadass kül'maga Puh; ma lõdiste `ambit San; `amba lõdistõsõ üt'stõsõ `vasta Krl

2. lõdisema, värisema külm paneb lõdistamma Lüg; Kaua sa ing seal lage tuule käe lõdistad Põi; mis sa lõdistad, pane omale `riideid `rohkem `sel'ga Juu; paneb lõdistama külma pärast Plt **Vrd** lodistama

3. vastu rääkima tämä ei sal'li, ku `vassa lõdissatse Kod **Vrd** lodistama

lõdu → lõtv

lõdus¹ lõdus Lüg, g -a Jür Pee Koe lahke, sõbralik `tõine on kõhe lõdus, `lahke igä ühe `vasta Lüg; lõdusa jutuga mies Jür; lõdus tüdruk Koe || kergelt, sujuvalt liikuv puuassi `vankred olivad ikke kanis lõdusad Pee **Vrd** ladus

lõdus² lõdus jõuetu olend on üks vana lõdus, põle kedägi enäm `aßsa KJn

lõdustõ lõdustõ lobedalt – Har

lõduv, lõdva → lõtv

lõdvakili lõdvalt `riided o lõdvakili üll; kõis o lõdvakili Muh

lõdval lõdval Muh Mär Var Tõs Khn spor Ha, VJg Iis, `lõtval Lüg, `lotval Hlj, `letval Kuu lõdvalt vokki nüör on `lõtval, `tarvis `kangemalle `panna Lüg; kui juhevits nõnna lõdval oo ja teine vägä `kangel, `vanker juhah Mär; riie oo lõdval Tõs; nüer ond lõdval Khn; vöö on nii lõdval ja `lõõgas - - vaob nii `persse `peale lohakile Juu; sädälga rihm on `liiga lõdval VJg; kõis on lõdval, tarvis viel kõvida Iis || see puu oo nii lõdval, akkab ää `kuima Muh **Vrd** lõdvali, lõdvele, lõtval

lõdvale lõdvale Kaa/lõ-/ Tõs Juu JõeK VJg Sim Plt, `lõtvale Lüg Jõh, `lotvale Hlj lõdvaks lasi kääd `lotvale Hlj; Koti pael oo lõdvale jäänd Kaa; ma `lassi [voki nõörid] lõdvale Tõs; kangast soab poomi pealt lõdvale `lastud, kui lüket `lastakse Juu; kui korutas, teine lõng jäi lõdvale JõeK; lase nuer lõdvale VJg **Vrd** lõdevil(1)e, lõdvali, lõdvele

lõdvali lõdvali HMd Kei Kos, `lotvali Jõe, `letvali Kuu Jõh

1. lõdvale Vahest sai salaja vokki lõdvali timmitud Kei; juhevits läks lõdvali ja `vanker akkas juhama Kos

2. lõdvalt verk on `lotvali Jõe **Vrd** lõdval

lõdvalt lõdvalt Rap Jür VJg Trm Plt KJn lõdvana, mitte tugevasti kõis oli lõdvalt `kinni Rap; Nüör oli lõdvalt ja pamp kukkus õlalt maha Jür; kaas oli `niimodi lõdvalt, `kergelt sial

pial VJg; *lõdvalt* `kinni pandud Trm; [nõör on] väga lõdvalt ja `lohtis, nõör jääb ripakille Plt **Vrd** lõdvakili, lõdval, lõdvali, lõdvast(i), lõdvalt

lõdvast(i) lõdvast Sim Kod/-ss/, -sti Plt, -ste Kad lõdvalt sa panid ta lõdvast kiinni Sim; lõdvass - - õled sidonud Kod; pael on lõdvasti seotud Plt **Vrd** lõtvest

lõdvele lõdvale, lõdvaks ku võrk kusiköie `külge jamatasse, `jäetässe vähäke lõdvele Kod

lõdvemal lõdvemal lõdvemalt kui teine juhi lõdvemal, teine pingumal, `viskab [vankri] `ruopast `väl'la Kad **Vrd** lõtvämmäl

lõdvemal(i)e lõdvemale Ris/lö-/ HMd Juu Amb, -lle Kei KuuK VJg Iis Trm, `lõtvemalle Lüg lõdvemaks `sellega `kierätässe `kangemalle ja `lõtvemalle `nüöri Lüg; kruust timmitakse vokki, `kieratakse nõör pingumale või lõdvemale Ris; lase see nõör natuke lõdvemale, siis ma soan `sõlme teha Juu; kõis tarvis lõdvemalle `lassa Iis; Noored [mõisnikud] said aru, et tuleb ikke neil `orjadel õhju natuke lõdvemalle `laske (rohkem vabadust anda) Trm **Vrd** lõtvemälle

lõdvendama lõdvendama JMd Iis Plt lõdvemaks muutma lõdvenda vähä kõit JMd; tarvis lõdvendata, on kõvast `kinni Iis; lõdvenda natuke, on liig kõvašti Plt || fig ta lõdvendab ennast viina juomise läbi JMd **Vrd** lõdvestama, lõtvendama

lõdvestama lõdvestama lõdvemaks muutma natukene kulub voki `nüeri lõdvestata VJg **Vrd** lõdvendama

lõdõvuhe lõdvalt Sa² hoiad saagõ veiga lõdõvuhe Se **Vrd** lõdevil

lõege|hain lõikhein lõege ain om pik'k, teräväd veered; lõege ain kasvab luhan madalambade `kohtade pääl Ran

lõemastama lõemastama VMr Sim kulutama, lõhkuma pal'gi`viuga on mitu `puari `kindaid ää lõemastand VMr; piupesad `jälle ää lõemastatud Sim

lõga lõga hõõgub süsi `õõgab ja `õõgab, suur lõga; siss põle ju änam `ilma ja majasi, ku lõgasi paelu on Hää

lõgama lõgama Hää, -me Pst hõõguma unnik `süssi lõgavad; Puud on `ahjus ära põlenu, ainult söed lõgavad vjil Hää || kiirelt põlema ruttu lõgasive läbi; peenikse puu - - lõgave ära Pst **Vrd** lõkkama

lõgemed pl lõgemed Kuu/lo-, le-/ Põi Muh Kse Var spor Pä(sg lõge), Trm Plt SJn, lõgõmõd Khn, lõgõmõ² Har; sg lõgem g -e Hel

1. lõpused kala lõgemed oo punased Tor; kalal ju lõgemed Hää; Räemed juba alvad, näe lõgemed punased SJn **Vrd** lõdemed

2. suu, lõuad; ka hambad `Aeva `potrab `rääkidä, omal logemed `putru täüs Kuu; `Tõmma `soole lõgemete `pihta, kui sa\_b jäta oma irisemist `järke Põi; tee omad lõgemed `lahti (hobusele); pea omad lõgemed `kinni Muh; `tõmmas `talle `vasta lõgemid Var; Piä\_nd oma lõgõmõd `kindi; `näütäb oma `pal'ju lõgõmi (paljaid igemeid) Khn; panen sulle `vastu lõgemid PJg; lõgemed puha suust ää läind Plt; lehmäl lõgõmõ<sup>2</sup> Har || suunurk Ni\_ku korra `rüipas, nii `tõmmas teese sõrmega teenepoolt lõgemest SJn **Vrd** lõgima¹

Vrd lõbemed, lõkmed

3. pehme, luustumata koht imiku koljul Tidemüts hois, et midägi ei `puutund kovast `vasta legemie Kuu || lõhenev koht lõõ lõgeme kottale Hel **Vrd** lõges

lõgenema lõgenema süttima tuli nakass lõgenema, lätt joba palama Kam

lõges lõges g -e lõge – Jür **Vrd** lõgemed

lõgima¹ lõgima² Urv(sg lõkim) Rõu, -mõ² Plv Vas Ráp Se lõuad Pia no uma_lõgima üt'skõrd joba kiinni²; Ma keeruda sullõ üte lobsu lõgimille, sõss kae, ka_sa üt'skõrd jääb joba vakka; and `vasta lõgimit Urv; ku\_sa\_vijil suud `laotat, sõss ma_panõ sullõ lõgimõhe Rõu; Lõgimõ² om valusass `võtnu Vas; hobõsõl lõgimõ<sup>2</sup> Ráp; anna sullõ lõgimehe, et `hamba suust `vällä läävä² Se || (lobamokast) umma² tal naistõrahval küil hää² lõgimõ² Plv; kas timä lõgimit sis olõ õi kia kuuldu² Se **Vrd** lõgemed, lõgimits

lõgima² lõgima, da-inf lõki² õgima küll mu tsiga või vijil² lõki² Kan

lõgimits lõgimit's g -i lõug `tõmba `müüdä lõgimi'si Urv **Vrd** lõgima¹

lõgin lõgin g -a Lüg IisR Muh Mär Kse Tõs Khn Tor Hää Saa JMd Koe VJg Iis Kod Plt KJn Trv Pst Nõo, g -e Hls Krk; lõgin g -a Jäm Khk Ris; lõkin g lõgin|a Puh Nõo Rõu Urv Plv, -e San, -õ Krl

1. teat heli `vankri lõgin juo `kostab `iemald Lüg; rataste lõgin tuleb Khk; ammaste lõgin o kuulda Muh; Eenäniidumasinal ond lõgin taga, kui niidäb: lõkk-lõkk-lõkk Khn; `kuulsin seda lõgint `alla `keldressegi; mia es saa `siivre lõgina pärast magada Saa; ma kuulen ukse lõginad JMd; juba meie `vankri lõgin one `kuulta Kod; tallerte, kahvelte ja väiste lõgin Hls; ma\_j või kullelde seda igavest lõgint San; ratabõ lõginat kuuli Plv || fig ku nä<sup>2</sup> ulganide sääil kõnõlõsõ<sup>2</sup>, sõss `võtvä² ku lõvva lõkin om inne Urv **Vrd** login¹, lõgistus

2. lagin naarab nigu lõginaga; kui `tüt'rigu kengu otst `alla tulliva, siss `ol'li jutu kõgin ja naaru lõgin Nõo; `naarsive nigu lõkin takan Krl

3. kohin, lahin tuli palab ku lõgin Trv; nüüd om puu kuiva, palave kui lõgin Hls **Vrd** lõhin

Vrd klõgin, lõdin

lõginal lõginal Lüg Tor Tõs Ris/lõ-/ Juu JMd JJn Koe VJg Iis Plt Pst Nõo adv < lõgin a. lõgisedes, lõginaga `veski käib lõginal, on üvä tuul Lüg; uks läks lõginal `lahti; `ammad lõgisesid lõginal kül'maga suus Tor; vanger lähäb lõginal Iis || kulinal Ega külmä vett ei juvva lõginal Nõo **Vrd** loginal b. kohinal, hoogsalt puud põlevad lõginal Tõs; tuli akkas liidi all lõginal põlema Tor; pane lastud `alla, läheb põlema nii et lõginal JJn; tuluk põleb pliida all lõginal Koe; `turva rabast `võt'sime `turvid, põles lõginal Plt c. laginal laps akab lõginal `naerma VJg; Laits naarab, naarab lõginal Pst

Vrd klõginal

lõginits lõginits g -a Kan Plv õgard jõvva es taalõ lõginitsalõ inämb nii pal'lõ `süüki lavva `pääle `kanda Kan

lõgisama, lõgisema lõgisama Trv, -mma Urv Har Rõu; lõgisema Lüg/-mma/ Jõh IisR Põi Muh spor L, Juu JMd JJn Koe VJg Iis(-mma) Trm Kod Ksi Plt KJn(-mä) Trv TLä Kam, -eme Hls Krk San(-õmõ), -õma Khn, -õmma Har Plv Ráp, -õmmõ Krl; lõgisema Jäm Khk VII Jaa Rei Ris

1. lõginat tekitama; lõginaga liikuma a. `veski lõgiseb, ku `täiest käib Lüg; kodarad lõgisevad VII; ukse link lõgiseb Muh; ratas lõgiseb mis ermus Rei; Niidumasin lõgisõb Khn; paja ja pange sangad lõgisevad Hää; `vankre rattad lõgisevad nõnna, kostab kis teab kui `kaugele juba ää Juu; meie uks ei lõgise JMd; `siiber lõgises nii `kangeste, nii `kange maru oli JJn; `vardad lõgisevad KJn; lusika lõgiseve Hls; kudass nii, et `varda lõgisiva Nõo; vok'k om - - lõgisõmmõ nakanu Krl; kae no² ku rattõid vahel õks määrit, siss lättävä

nigu lõgisass ennedä Har; ku seibi? kulunu? oma?, sõss nakkass `vañkri lõgisõmma Röp || (kulinal joomisest) juub ku lõgiseb, lõkk-lõkk laheb kõriss `alla Kod **b.** (hammastest) `ambad lõgisevad siis, kui `külmetab inime Jõh; `ambad lõgisevad ükstese `vastu Khk; Ta oli ikka nii külma sügise mere peal, et `ambad võttis suus lõgisema Pöi; ammas lõgiseb suus, nii `kange külma valu Var; `ambad akkavad teinekord irmu pärast lõgisema Saa; [halltõve puhul] käisid külma värinad, `ambad lõgisesid Ksi; `amba lõgisava suhun Trv; oben tule ku kabja lõgisess Krk; ma pel'lässi nii `kangede, et ma vabisi, `amba ka lõgisiva suun Nõo; Nii külma om `tämbä, et `hamba lõgisasõ_suun Urv

Vrd klõgisema, logisema

2. pragisema [tuli] juba lõgiseb nõnna et Juu; tuluk lõgiseb pliida all Koe; Kuiva agudega -- mis ruttu ära lõgises põleda, seal jäid mättad enamast kõik alles (kütise tegemisest) Trm; tuli vähekeisi lõgiseb KJn; üd'se lõgiseva, ilm lätt kül'mäle Kam

3. lagistama küll ta lõgises `naerda VJg; naarab nõnnagu lõgiseb Kod || lobisema mis sa lõgisõt ilm asanda San

Vrd lõbisema, lägisema¹, plõgisema

lõgistama lõgist|ama IisR Pöi Muh spor L, Koe VJg Iis Trm Kod/-ss-/ Plt KJn Trv Puh Nõo Kam, -amma Har Rõu Plv, -eme Hls San, -õmmõ Krl, lõgistama Jäm Khk Pha Rei

1. lõginat tekitades, lõginal midagi tegema; lõgiseda laskma **a.** Lõgistasin vana `kerstu lukku `lahti IisR; kes seal lõgistab ukse taga Muh; mis sa lõgistad uksest Tõs; Lõgistab juba masinaga põllal Khn; lõgistas oma pius lusikid Tor; tuul akas siivert lõgistama; vahel tuleb [uks] lõgistes peris `kergesti `lahti Saa; lõgistas ust, aga ei suand tuppä Koe; lõgissad ust, et tule tii `lahti Kod; lõgistap väiste-kahveldega Trv; mia lõgiste lusikid Hls; ma lõgista sõni ku\_ma `sissi saa San; mis sa lõgistõt lohitsid Krl; mis sa `tühja `kaussi `müüjä lohedsaga lõgistat; `haigri lõgistass -- uma vasaraga? (toonekure nokaplaginast) Har; ol' nii kang lehm -- muidogu lõgist, seeniss ku uiss vallalõ tul'l Plv || fig Lõgistap lõugu ja naarap Nõo **Vrd** klõgistamma, logistama **b.** (hammastest) lõgistab `ambud Khk; Kui `purjus oli, siis akkas `ambud lõgistama Pöi; Koer oli nii kuri, lõgistas `ambud Rei; külma paneb `ammud lõgistama Mär

Vrd lõdistama

2. lagistama Terve õhtu aina lõgistasid (naljatasid ja naersid) Pha; lõgistas `naeru VJg

lõgistus lõgistu|s IisR Iis, lõgistu|ss Krl, g -se

1. lõgin ma ei tea, mis lõgistus sial õli Iis; väidse ja taldrikide lõgistuisi ol' kuulda? Krl

2. lõgisev ese, logu Mis luoreha sie, `selle lõgistusega tasu `välja `mennagi IisR

Vrd logistis

lõgistõllõh lõgistades lõgistõllõh käve [püssiga] Se

lõgu lõgu g lõo, lõu Vig Han Var Tõs Aud Pär lõoke kevadi kui lõgu `välja `tulla, akkab soe tulema; lõgu lõõritseb üleval `taeva all Var; lõod kevädi üsä varakult põllude `kohtas; `kuulsi lõo `laulu Tõs **Vrd** lõo¹

lõha¹ lõha lahas jalg `sioti lõhasse, luu oli `kat'ki läind Nis **Vrd** laha²

*lõha² pl lõhad lõhe, pragu vanal aeal olid lõhadega aesad Mär

*lõhama nud-part lõhand lõhenema puu on lõhand, pragusi täis läind Juu

lõhandik lõhandi|k Pst, g -ku Hlj Jõh IisR Hää Saa Ris Amb JMd Koe VMr Sim Iis Trm Kod KLõ Hls Krk(n lõhantik) Võn, -gu Saa Trv, -kku Lüg Jõh IisR; lohandi|k g -ku Hlj VNg, -gu Kuu; lohandi|kku g -gu VNg Vai/-kko g -go/

1. a. pooleks lõõdud puupakk, palk `voeti lohandik, akketi siest `tühjaks `oenestama (pesuküna tegemisel) Hlj; lohandikust `kistakse `peerud VNg; `Saagi neid lõhandikkusi `riidamaal ja tie `pliitapuid IisR; ma `tõstsin lõhandigu teise kuha pääl Saa; pakk `lüüdi `lõhki lõhandikuks Amb; ega\_s ma neid lõhandikka `käskind `tuua JMd; `õige puu lõhutasse lõhandikust kui on pienemb, kui on jäme, siis nel'jandikust Trm; lõhandikess `testi õnni põrandid ja `seinä Kod; Oki kere on `tehtud paksust lauast või lõhandikust SJn; temä rais lõhandiku peenikes Hls; no om suure lõhantiku Krk; säält saab rattapuud tost lõhandikust Võn || poolik, suurem tükk keedäme `kartula ja kaali lõhandikka KJn **Vrd** lõhask, lõhaspoolik, lõhanik **b.** fig (kogukast inimesest) on aga lohandik meest VNg; `priske `tütrik `nindagu lõhandik õli Lüg; `Istusivad minu ette nied lõhandikud IisR; naine nagu lõhandik Iis; tema on lõhandik tüdruk Ksi

Vrd lahandik

2. lõhe, pragu; lohk Lõhandikkus ei ole vett sies Lüg; kui roek ära mädaneb, siss tulevad lõhandikud `sisse; karvakakud on säält lõhandiku ja augude sees ja koore all Saa || lõhik – Trv **Vrd** lõhandus

Vrd lõhastik, lõhendik

lõhandus lõhandus g -e Krj/lõ-/ Muh Kse Iis; lohandu|ss g -kse VNg

1. lõhe, lõhang, pragu `palgi lohanduss VNg; kui paod `lahti lõövad `kange külmaga, siis oo lõhandused meres Muh **Vrd** lõhandik

2. auk Suured lõhandused [võrgul] sees Krj; mõrras `olli suur lõhandus Muh

Vrd lõhastus

3. kangavahelik – Kse

lõhask lõhašk Krk, g -i Hls lõhandik kuuse, kase, aava puu lõhašk, neist saab ka `kirvek `lauda tahuda Hls **Vrd** lõhastik

lõhas|poolik lõhandik kui puu `lõhki lõöd, siis soad lõhaspoolikud Juu **Vrd** lahaspoolik

lõhastama lõhastama Muh Ris/lõ-/ Plt KJn, -em(e) Hls, lohastama Kuu

1. lõhestama **a.** lõhki lõõma, ajama, kiskuma päiv lohastab `paadi ärä; Lohastin `roika, piin tegemä püst`aida Kuu; `pilpad lõhastse liimeistrega paku kül`lest ja tehässe `pilpa katust KJn || fig see lõhastab enese üsna ää söömaga ja joomaga Muh **b.** lõhesid, haavu tekitama [lehm] lohastab `tissid `lohki `aidu_e vahel Kuu || fig see lõhastas mu südä nõnna et (valmistas hingepiina) Muh

2. katki tegema, ära lõhkuma lapsed lõhastan keik ära Ris; see om lõhasteja, lõhasteb ärä puha, mis tal om, ei oia suguki Hls

lõhastik lõhasti|k g -ku Mär Koe Plt Hls Krk

1. pooleks lõõdud puupakk, lõhandik suured puu lõhastikud maas Mär; lõhastiku om riidan; lõhastik om suur, mis pakk pooless aet, kañt om vähike Krk **Vrd** lahastik², lõastik, lõhask

2. lõhe, lõhang lõhastik, määd või mua, mis `lõhki läind Plt

lõhastus lõhastus g -e KJn, -õ Khn; lohastus g -e VNg

1. lõhe, lõhang, pragu *maa sies one lohastus* VNg; *Lai lõhastus tuli ede, [jäätükü] sai kuõdagi üle* Khn; *käel on lõhastused piäl* KJn **Vrd** *luhastus*

2. auk *käristäsid`ankruga mio võrgussõ jõlmatu lõhastusõ;`Siokõst lõhastust [võrgus] jõva`jõlmaski silm`silmä`kindi`aada* Khn

Vrd lõhandus

lõhe¹ *lõhe* Lüg IisR Põi Mär Vig Tor Juu Kos Jä IisK Iis Trm Kod KLõ Hls Krk Puh, *lohe* Kuu VNg Vai pragu, *lõhang lai lohe on jää sies* VNg; *suure lõhe`kasvand [puu]`sisse* Lüg; *maa sies on üks lohe* Vai; *Paadi lauad vaadeti kõik ilma lõhedeta ead terved lauad* Põi; *kibi müüril suur lõhe sees* Mär; *lõhe on puu sees* Tor; *moa sees mõnes`kohtes suur lõhe* Juu; *kui kuiv aeg, me põld lõheneb`lõhki, suured lõhed sees* Kos; *kui tuores puu -- äkitselt`kuivab, siis`kuivab lõhed`sisse* Amb; *seina sies on suur lõhe* Iis; *sõrmed kua, kui teed`mussa tüüd ja ei pese, võtab lõhed`sisse* Kod; *kui [leival] lõhed sehes on, siis õeldasse, et pere`lahkub`Äks; savi maa`sisse lõõb lõhesid* Plt; *kaju serväst lähäb -- ma`ilma suur lõhe, võib`olla et tuleb ma`ilma suur vesi siukst lõhest* KJn; *russaku jooseve lõhe vahele* Hls; *lõhesit täüs, sij ei ole muud ku tule puu* Krk **Vrd** *lahe*⁴, *lõha*², *lõhandik*, *lõvi*¹, *lõhu*

lõhe² n, g *lõhe* Jõe Lüg Jõh Põi Muh spor L/-õ Khn/, HMd HJn KuuK Amb JMd Trm, *lohe* SaLä Emm Käi Ris, *lohe* Kuu VNg Vai; *lohi* g *lohe* Kuu; ppl *lõhi* Hlj lõhekala, *lõhi`Suured lohed,`jüskü vedamigud;`Räim`andab`leivä, lohe tuob`joukuse* Kuu; *kala`püiti --`kammelaid ja lõhi ja`siigu ja* Hlj; *sügise`aiga oli lohesid`kaunis tugevasti* VNg; *moni kerd on kahe`puudasi lohesi* Vai; *juhtumise`kombel saab siit merest ka lõhe* Khk; *pole ma sõdukest jurakad lõhe näind; kui to`rm on, tulavad lõhed jõge* Mus; *Lõhe on ise magus kala* Põi; *mõni lõhe`juhtub kevade`mõrda* Muh; *mehed`püüdvad lõhesid* Rei; *lõhe`juhtub väga`arva olema sii* Tõs; *lõhõ`kallis`saksõ lava kala* Khn; *lõhe on viie naelast kuue`kümne naelani* Hää; *lõhel punane liha* Ris; *lõhesi on vähäst`võitu* HMD; *lõhesid on siin jõgedes* KuuK; *lõhe on täppid täis, kuldsädemed küljes* Trm **Vrd** *luhe*²

lõhe³ *lõhe* Ksi, g *-da* Ris *lahe, lahke na lõhe inime* Ris; *lõhe tuul -- ei ole ta siss kül`m, ei ole ta palav* Ksi **Vrd** *lohe*³

lõhe- *lõhe-* (kala) *lohe rüsä on üle sada`süldä pikk; Jogi`mielit lohed kudu`paika kogunema ja neid`püüeti siis rüsä ja lohe`verkujega; Lohe`õhjed olid`suured tugevad* Kuu; *vie`juomas sai lõhe`nuodal`käia* Jõh; *lohe`verkodel on`pullud pääl kase tohost* Vai; *mõni lõhe kala oo nii suur nagu pool sööma`lauda* Muh; *Lõhepüüü õnged piab aga põhjast üles lasma, siis nee püüdvad param; Lõheõnged aa mihist suured justkut käsiõnge õnged* Emm; *lõhe kala on arulene toit, punane liha, ku ta ära`syüldub; lõhesi saab -- mõrradega, noodaga ja lõhe võrgudega* Hää; *lõhe püid käib ikka, kus kosed on, vie kukkumised* HMD; *lõhe kala ei õle`Peipsis* Trm

lõheline *lõheline* lõhedega nii *lõheline pal`k --`tarbepuuss kõrvale arvatud* Kod **Vrd** *lõvine*¹

lõhendama *lõhendama* Iis; tud-part *lõhendetu* Äks lõhestama lähän *piergu lõhendama* Iis; *kuusk oli ärä lõhendetu* Äks

lõhendik *lõhendi*|k Hää, g *-ku* Mär JJn Iis Lai, *-kku* Jõh; pl *lohendigud* Kuu

1. pooleks lõõdud puupakk, palk `paksud lohendigud `aia teuks Kuu; lõhendikkudest `tehti jo lauda ja kuuri lagesid; reialuste pial olid lõhendikud `pandud, kus einad pial olid JJn; kolm `päeva `nühkisin üht lõhendikku (saagisin nüri saega) Lai || fig (kogukast inimesest) No ikke `suurel lõhendikkul ramu ka `rohkem Jõh

2. lõhe, lõhang, pragu savimaa `lõhkneb ära, siis on suured lõhendikud maa sies Iis

3. auk ma_ilma suur lõhendik sihis [võrgus] Hää

Vrd lõhandik

lõhenema lõhenema Tor Kos Äks Vil, -m Krk lõheliseks, praguliseks muutuma; lõhestuma kivimüür lõheneb Tor; kui kuiv aeg, me põld lõheneb `lõhki, suured lõhed sees Kos; leevad on lõhenenud Äks; mõni `kasvaja om säääl sehen, kas paise vai ruus, sii lõhenep ja ajap mädä `vällä Krk **Vrd** lahenema², lõhama

lõhestama lõhestama Lüg/-mma/ Mär Tor Hää KuuK Amb JMd JJn VMr VJg Sim Iis Trm Kod/-ss-/ Plt, lohestama VNg Vai(-mma) lõhki ajama; lõheliseks, praguliseks tegema `vihma lohesta `kaunad `lohki VNg; `korvi vits lõhestatasse, kui `tervelt on jäme `panna; tuul lõhestab makkad `vällä keväde Lüg; merevesi ei lohesta käsi, kädä ei `lohke Vai; `kuusmañn, sie lõhestatakse `lõhki ja siis saab selle piirapii `väl'ja `vesta KuuK; pieru lõmmud tahvad lõhestada JMd; tuo metsast juured ära, siis kuori nad ära, siis lõhesta `lõhki VMr; tuuled lõhestavad mua ää VJg; lõhessame ube, võtama teräd `väl'jä; iired kõik ärä lõhessand kaarad, muku keded aga Kod; lõhestud tomingast pikad vitsad said ära [kooritud] Plt **Vrd** lõhastama, lõhendama

lõhetama lõhetama KJn; lõhõtamma Har

1. valutama – KJn

2. lokendama no sai `vihma, no nakass vili lõhõtamma, vili nakass mustõtõn kasuma Har

lõhevil lõhevil Jür, -vel Mär õhevil, elevil lõhevel iga tüha asja pärast, ei tea kus lähäks või kus oleks; paneb uut kleiti `sel'ga, oo nii `uhke, lõhevel seal juures Mär; on uudist `reakida, tuleb nägu lõhevil Jür

lõhevil(l)e lõheville Rõn, -lle Jür

1. lõhenenud käe om lõheville ütte `viisi Rõn **Vrd** lahevale

2. õheville, elevile võtab teise lõheville Jür

lõhi lõhi vihmahoog, valing lõhi om tuu lağa ja harv vihm, mia kõvastõ tulõ Har

lõhin lõhin g -a VII/lõ-/ Muh Mär Kse VMr VJg Iis; lõhen Tõs kohin, mühin tuli lõhinaga põleb, suure tärinaga VII; tuli põleb mis lõhin Mär; puu lehed üsä lõhesevad, lõhen taga Tõs; kuulin, mis lõhin sial on Iis **Vrd** lohin²

lõhinal lõhinal IisR Põi Muh Mär Kse Han Var Khn/lõhõ-/ VMr Iis, -ll Jür VJg; lõhinal Khk Kaa Krj mühinal, hoogsalt Iad `kuivad `oksad, nied põlevad mis lõhinal; `Selle manerga `sisse või `kallada `ühtigi, säelt `juokseb õlut lõhinal `väl'ja IisR; Soe vihm pani viljad otse lõhinal kasuma Kaa; Kadakas põleb lõhinal ää ja on `otsas `jälle Põi; tõrb põles seäl lõhinal Mär; suur järsk tuli on, lõhinal `lõõgab Var; Kasõ kuõr põlõb mis lõhõnal Khn; `Arva nääd, kui `kiegi üsna lõhinall juoseb Jür; nied on tõrvaksed, põlevad nigu lõhinal VMr **Vrd** lohinal²

lõhisema lõhisema Mär Kse Han Mih Tõs/lõhe-/ JMd Koe VJg Iis; lõhi- Khk Kaa Pha kohisema, mühisema tuli üsna lõhiseb Khk; Rugil oo pee peel, kasu oo ka kena, muud kut

lõhiseb tuule kää; Niid tuli kenad `vihma, rohi kasub mis lõhiseb Kaa; tuul lõhiseb Mär; puu lehed lõhisevad `kange `tuule kää JMd; tuluke lõhiseb jo põleda VJg

lõhistama *lõhistama* Mär, *lõhi-* Khk kohistama, mühistama tuli - - lõhistab lage peel, mette `ahjus Khk; tuul lõhistab `välles Mär

lõhi|vihm tugev vihm, valing *lõhivihm om mu_lina? kiini_`pessünü, no\_piat üle `äestämmä* Har **Vrd** luhevihm

lõhk¹ *lõhk* g *lõh|u* Hlj Põi/lõ-/ Muh spor L, Jür KuuK Kad, -o Mar Ris

1. lõhandik *puu lõhud, mis neljaks katti või pooleks o `löödud, pannakse rehetoa parsile `kuima Põi; me `lõhkusime alu lõhuks* Muh; `vankri ratta lõhud kuevatasse kaks kolm `aastad, `enne kui saab rattud tehä Mar; võta lõhk kätte ja pilbusta sealt küll`lest `peale Kse; toal oo suured lõhud peal, pigiga koos, see ei mädane ega `koita koa mette Mih; Vanašti `laevi `väl`la `aeti, `suuri `laevi, sis `ollid lidud kooritu aavapuu lõhud; *kuut`spuul` on puust `tehtu lõhk, puu või raud varras sijs* Hää

2. lohk, poolik, paks viil *nied on iad `süia, `kapsa lõhud. tuo aga `lõhku* Hlj; *kui ei keedeta suppi mette, siis tehässe kardoli lõhod* Mar; `kaapsa piäd pannasse lõhu `viisi leemese Var; *pani õhe `kaapsa ja pool kaali `lõhku patta* Aud; `Veiksed kõvad kapsapiad klaasiti, leigati pooleks ja need pooled `päandi `astjasse `apnema. `Talve keedeti neid `lõhkusi liha ja kardula `kõrva Jür; mõni lõhk on suur, `leika nied `puolest Kad

Vrd lohk²

lõhk² *lõhk* g *lõhu* Hää Trv lõhe, pragu jääs suured lõhud sehes Hää; *seinäl lõhk sehen; kolgispuul oli seande lai lõhk sehen, kos lina peod tõmmati* Trv **Vrd** lahk¹

lõhkam *lõhkam* g -a lõök, hoop *anna kurjale vaimule ää `lõhkam, ää kõlak; obene sibab sulle ärä üte `lõhkama* Trv **Vrd** lahkam

lõhkama *lõhka|ma, lõha|ta* Trv Nõo, -me, -te M; `lõhkamaie Lüg; `lohkama Vai

1. lõhkuma, tükkideks tegema *kui `kartuli maha `pannasse, siis mõned `lõhkavad, `tervelt on `suured `panna* Lüg; [õllei] *nii suur ramo vahel, et `lohka sene `potska `lohki; puu on ka `lahke, sedä on üvä `lohka, üväst `lähtö `lohki* Vai; *mehe `lõhkava siga; latika `lõhkat ärä, sõss om tal `ulka `rasva periss sisen* Trv

2. midagi intensiivselt tegema **a.** tormama, kihutama *`ninda kovast [hobune] `lohka, et `riistad `lohka purust* Vai; *küll pani `lõhkame* Trv; *Nüüd lääve kateksi lõhaten ninda\_t, `arvave et `il`läs jääb* Hls; *kava sa sedäsi jõvvat lõhate* Krk; *paegal ei seisa, ta ütte`puhku käi, `lõhkass `ümbre* Hel; *Sina lõhkat kah iks tõstega üten, sa piad karja taka lõhkama* Nõo **b.** valutama *pää `lohka kovast* Vai

Vrd lahkama

*lõhke *lõhke* Khk halgas, kergesti lõhenev *nii `lõhke puu, saab nõnda `piirgu `kisku* Khk

lõhke|aine u lõhkeaine *`Enne sai `puurida juo kivielle `augud sise ja siis hagati panema `lohke`ainet* Kuu; *enne\_s ole jo `lõhke`ainid mitte* Jaa; *pannasse suuri `lõhke `ainid `sõnna `sesse, `lastasse kiba puroks* Mar

lõhkema *lõhkema* Lüg/-maie/ IisR Põi Muh Mär Pä/ `lõhkõ- Khn/ Juu JMd Koe I Äks Plt KJn M/-me/; `lõhkema Jäm Khk VII Käi Ris, `lohkema Kuu VNg Vai lõhki minema **a.** lõhenema, pragunema *kui puu on `päivä kääs, siis `lõhkeb* Lüg; *maa `lõhkeb* kuevaga

Mär; puu lõhkeb, praod lähtväd sisse Tõs; õunad on nõnda val'mis, et akkavad juba lõhkema Saa; mõnes kohtes nihuke sauene moa lõhkeb nii lõhki Juu; nahk lõhkeb tuule kää JMd; kui ei ole ia ahi, siis leib lõhkeb ära Äks; kevade kui läksime ojasse joosma -- siis sääred ja jalad lõhkesid ära kangesti Plt **b.** plahvatama kui kivisi lõhutakse, siis kivi lõhkeb VII; söamihed läksid ladu kustutama ning se lõhkes Jäm; Me vaatasime kui väina peal pommid lõhkesid Põi; suurtüki kuul lõhkeb Trm || fig süda kas lõhkeb sees, nii suur mure ja valu Khk; köht nii täis, et lõhkeb VII; süda tahab lõhkeda, suur mure vaevab südät Tõs

Vrd lahkema, lõhknema

lõhkerdama lõhkerdama Nõo, lõhkõ- Urv

1. jõhkrutsema Lõhkerdap egäl puul, kui keski osatap tedä, siss om ruskuga platsin Nõo

2. nihelema mis sa lõhkõrdat nii Urv

lõhke|tuhlis lõhke tuhli, kuorega tuhliid leigati katki, pesti hüästi puhtaks ja siis pandi silgud pääle Kuu

lõhki lõhki Lüg IisR Põi Muh L K I M u Puh, lõhki Mus VII Rei Ris, lõhki Jõe Kuu Hlj VNg Vai

1. **a.** puruks, katki, pooleks kassil oli nina lõhki, nii et ambad paistasid Jõe; vahest läksid vergud lõhki, siis täüdüis hakkada neid parandama Kuu; nosis noaga karu mao lõhki ja suoled kukkusid -- välja Lüg; puud ajada kiiliga lõhki Vai; Saapa ots lõhki naagu jänese moka Põi; õlanuka koht läin lõhki Muh; ajad eese kääd lõhki seal pindade otses; võta karduled tule pealt ää, keevad lõhki Mär; peerud tehti kasepuust, kasepuu lüüasse lõhki Mih; pissiksed kalad aetassõ kõhust lõhki Khn; poisid kiskund nii et pihad lõhki Pär; mis lülikad puud on, ned lähvad kohe lõhki Tor; sulase püksid keik lõhki; nii kuiv on väl'las, et maa võtab lõhki Ris; silmad olid lõhki ja verised Juu; mine lüe viel paar algu lõhki Amb; kaas tieb kausi lõhki JMd; mõni puu on kohe ia algas, lähäb iast lõhki Sim; tõmmas paberi lõhki Trm; kui leib lõhki, [siis] pere lähäb pualess, pere lähäb lahku; tänäuade tõmmas külm tjjd lõhki Kod; kaalid kasvavad lõhki KJn; suu tuulel lõhki puhut Trv; aga siss läits temä (paise) üitskõrd lõhki Pst; kui ahi om jahe, sis tõmmap [leival] koorikse lõhki Hls; pää olli lõhki lüüd Krk **b.** fig Mis sa seda õppetad, sie ise tarkusest lõhki minemas; Siin võid ennast vai lõhki kiskuda, millaski kõik tehtud ei saa IisR; suur tükk ajab suu lõhki VII; aab kas obuse lõhki, sõedab na kangeste Tõs; Lõi teise naha nõnda lõhki (pettis) Hää; kus on kaera kisle -- vanames ütles ikke, et süö või lõhki Amb; ää aa obust lõhki JMd; süda lähäb lõhki mure pärast Koe; Ega ma ennast lõhki või tõmmata Kad; riisikein lüüb lehmä ja lamba lõhki Kod; ärä pilli lõhki aia Hls; süda valutep, taap lõhki minna; sji lää lõhki oma uhkusege Krk

2. lahku, laiali Juused olid parama külje peale lõhki kammitud Põi; mõnel talo koht võetasse lõhki Mar; obustega aeti vagu lõhki Tõs; abe oli let'is, kahel puol lõhki Sim; võta suka varras, aa piä (juuksed) lõhki Kod

Vrd lahki, luhki

lõhki|mokk (ülahuulelõhest) Tämal õli ülamine mokk lõhki, üöldi -- sie vana lõhkimokk Lüg

lõhkinane `lõhkina|ne Jõh, `lohkina|ne Kuu, g -se lõhkine Kuhu nisikese `lõhkinase `pluusaga enam `minna Jõh **Vrd** lohkinaine

lõhkine `lõhki|ne Lüg Põi Muh spor L, Juu JMd Koe VJg Sim I Plt KJn Pst Hls, `lohki|ne Kuu VNg, g -se katkine, lõhega kauss õli rübäli kaupmehelt `õstades kõhe `lõhkine Lüg; See vana `lõhkine katel, sellega äi `tehta änam midagi Põi; `lõhkised püksid `jalges Mär; `lõhkine puu, pragu sehes; neid `lõhkisi `leibu [oli] väga ia `süia Tõs; särk sai siit kõik märjase ja põlved olid kõik punased ja `lõhkised Aud; mul üks `lõhkine vaanas Hää; mis sest `lõhkisest põllest veel ette paned Juu; ää `mulle `lõhkist `tassi anna JMd; tuli `lõhkise peaga koju VJg; suured `aambrid õlid, piinni `mõudu, löid `lõhkise kivile `külge, siis lagunes ära Trm; `lõhkine kauks kobiseb, terve kõliseb Kod; ära pane `sel`gä sedä va `lõhkist jakid KJn; tule `lipnid panti `lõhkistele uultele pääle Pst; `lõhkisest nõust om alamp `sivvä Hls || kooritud `lõhkist karduld [anti] Vig **Vrd** lahkine, luhkine, lõhkinane

lõhk|kartulid (poolitatud) kooreta kartulid lõhk`kartulad ja liha, kooritud `kartulad olid Var; lõhk`kartulid oli pühade toit, siis akati liha `keetma ja lõhk`kartulid `koorima Mih

lõhknema `lõhknema Vän Amb JMd Koe ViK I; `lohkenemma Vai

1. lõhki minema; lõhenema jää `lohkeno ka viel, `painu ja siis lüüb `lohki, lüüb pragu `sisse Vai; vere soon `lõhknes, `pañdi selele `voodi Vän; sügise aal mu oma kääd kõik `lõhknesid märjaga puruks Amb; pal`gid `lõhknevad päeva käes, `tarvis varjule `panna Koe; siis lüevad vesi rakud `väl`la ja kui nied ära `lõhknevad, siis saab `terveks VMr; jääl on praud sies, tahab `lõhkneda VJg; savimaa `lõhkneb ära, siis on suured lõhendikud maa sies Iis; Jala kanna ümber õli nii paks nahk, et tükkis lõhknema Trm; kui iä sula näeb, järv `lõhkneb, lüüb `lõhki Kod; ahju või plita kivid võivad `lõhknend `olla Lai || fig kas mino süädä ei `lõhkne, küll `lõhkneb lapse päräss Kod **Vrd** lahknema

2. vihastuma sa selle päräss siis nõnna `lõhkned ja `sõimad Kod

lõhk|puu lõhutud puu, halg lõhkpuu pinu Han **Vrd** lõhu|puu

lõhkuma `lõhkuma Lüg(-maie) Jõh IisR Põi Muh Lä(`lõhko-) spor Pä, K I, `lõhkma Mar Vig Han Var Mih Tõs Khn Saa Kod KJn Vil M(-me) u Nõo Rõn Har(-mõ), (ma) lõhu(n); `lõhkuma, (ma) lõhu(n) Sa Emm Ris, `lo-, lo- Jõe Kuu VNg Vai; lõhuma Phl

1. a. lõhki, katki tegema Poiss läks ka isale abi puid `lohkuma Kuu; torm `lõhkus `metsä, ajas puud `juuridega `pitkäli Lüg; sinine kivi `lõhkus ennast `kergemini ära, punased on sandemad `lõhkuda Mus; Muidu on kena mees, aga kui `purju jääb, siis akkab `lõhkuma; Siga riu on aja `jälle ää `lõhkund Põi; tolm `lõhkus suu ää, nii kipe et; tormid `lõhkuvad mõrrad ää Muh; Lülist puud äi saa kervega lõhkuda Emm; nääd `lõhkvad kiba, ja lõhob `eese silmäd ää Mar; `lõhkus vana maja maha Mär; Lõhutse ja lõigatse, keedetse ja küpsetatse, aga `süia ei sünni = vorstitikk Han; labediga ei saa kätte sealt, raud kangiga peab `lahti `lõhkma Mih; `Lõhkma küll kangõd, aga tegemä põlõ `ühti Khn; tuul lõhub pesu, löüb `lõhki Aud; `Turbast maad piab äk`iga `lõhkuma Hää; ära lase lehmäl `aida ära `lõhku Saa; nad lõhuvad ühetese silmad ää Ris; `lõhkus sii oma `vankre ää, pidi `laskma parandada; ei te muud tee, kui `pal`last lõhute püksid ja sokid puruks Juu; sie nii algas puu, ea `lõhkuda HJn; ää lõhu akent ära Amb; poisid läksid kirikud `lõhkuma (ehale) Koe; mina oma adra talle `sinna kivide `sisse küll `lõhkuda ei anna VMr; `kange tuule iis, puid lõhub, murrab maha Sim; kiva lõhuti tulega Trm; `vargad tulid `aita `lõhkma Kod; alg lõhutasse

nel'last lõmmust Äks; `aknad lõhuti iijst ärä, poesiksed käesid sijs ja `lõhksid selle oreli ärä Vil; oles temä (tuulispask) `rõuku laiiali puistan või `lõhkunu, aga temä es tji kahju Pst; ta om maruvihane, puruss lõhk kik asja Krk; tetti kuhjale aed ümmer, et mud'u looma lõhuve kuhja ärä Hel || fig hävitama, kahjustama sie lõhub mu südänt, [et] sain `niisukese `naise Lüg **b.** puruks kiskuma `kuera `lohkus minu verisest VNg; unt `lõhkus `lamba ää Muh; üks pul'l võt'tis mehe `sarbe vahele ja `lõhkus ää Mär; libäuñt oo teene, mis `loomi taka lõhub ja murrab Vig; see ärg `olle siis `lõhkun veel mõne inimese ää Aud; kukel on suured kannussed, kui läheb `kiskuma, siis kannustega lõhub Lai; kul'l `lõhkus õhe [kana] ärä Vil

2. midagi intensiivselt tegema **a.** lõõma, peksma üks `riiu mies `lõhkus `tõise verisest Lüg; ma sai `lõhku Muh; tää (mees) oli nii lõhutud, [et] palagatega `pöördi Vig; obesed -- ammasteg `kiissid ja isi `iuklesid siss, `lõhksid `jalgega ja `kaklesid Saa; küll juodikud `lõhkusid JMd; mis `kootidega lõhuti, need õlid alus rukkid Trm; oli üks suur puumui -- ja sellega siis `lõhkusid nõnnakavva ku vesi `väl'la tuli kapsastest Äks; kui lehm `lõpsta ei last, sabaga kõvast `lõhkus, siis naised sidusivad saba `kiini Lai; ma pia vitsa väl'last `tuuma ja sut `lõhkma Hls; anise lõhuv `siibege vett; tat olli nõnda lõhut aida `võt'mege, sel'g olli sinine Krk **b.** perutama Mõni obone `kardab, et `kandu käib midägi, sis tahab akkada `lõhkuma Lüg; Obu oli `kohkund ja `lõhkuma läind Põi; [ta] oli riisu rähä peäl ja obone akas `lõhkma, pidi `surma `saama Vig; obused `pistsid `lõhkuma, `lõhkvad mis kole Tõs; vahest akkavad obused sõnniku vedamese aal `lõhkuma, kui redeled lähvad `kandu Juu; kui obune `lõhkuma läks, `juhtus õnnetus ka, kas `murdis kaelaluu või `viskas `kraavi Lai; vanast es ole `leisit pääl, es ole `raudu suhun, siis na `lõhksive iki `rohkep Krk; täl ei olegi serätsit obesit, kes `lõhkma lähvä, vana kroñukese om Nõo **c.** valutama ristluid lõhub ja `aigetab Lüg; `Ammas `lõhkus `ninda_t `terve pia õli valu täis Jõh; Kõrva `kuume sihes lõhub just kut peksaks vasariga Põi; pea lõhob ots Mar; va `lindav `juosmes, üsnä lõhub täna mu sies Ris; lõhk nõnda ku ull, et ei lase magade kah Krk || pekslema südä lõhub siden Kod **d.** (muud juhud) üks lõhub (mängib) lugusid, `tõised `tantsivad Lüg; koerad `lõhkusid `auku (haukuda) Muh; ühõst kohast `teise lõhob ja elberdab peal Mar; Jässakad poisid oo, `kanged tööd `lõhkma Han; küll lõhub tene `eina `niita, nii et nahk märg Aud; `lõhkusid naerda na et Tor; iga pää lõhud (käid) seda vahet Ris; vahest `kange tuulega `veškid `lõhkusid nõnna et Juu; sij lõhub jutto küll ajada; küll ta lõhk saanass `väl'jä Kod; kärsitul põle millaski `aega, et teeks korralikult, pirin-parin lõhub Plt; lõhu mud'u `aevit, turdsu nõnda et silmä vesitse pähän Hls; latse `lõhksiv jahu `putru kõtu täüs; temä lõhk `rõõva päält ärä (ajas teki maha) Krk; mugu lõhub tüütegemist, `taade `kaemist ei ole suguki; Lõhuva minekit, nigu jala viil vähät võtava Nõo

Vrd lõhkama

3. tükeldama neid `maasi katkutse ja lõhutse Tõs; lõhuti mua ärä, egäle õma jagu Kod

Vrd lahkma, luhkuma

lõhkus `lõhku|s g -õ tigidus, kurjus – Krl **Vrd** lähkuss

lõhkuss `lõhku|ss Har/-õ-/ , g -sõ Rõu lahkus, heldus ku\_tõnõ sullõ perämitse pala ka\_poolõss and -- tuu om `lõhkuss Har; inemisõ `lõhkuss piat olõma, piat iks `pakma [süüa] Rõu

lõhkõ `lõhkõ San Urv Krl Har(-õ-) Rõu lahke, helde *kidsi võttõv kirstust ja `lõhkõ lõikav `persest San; lahi jutulõ, `lõhkõ annussõllõ Krl; muide `pernaanõ om pal`lu `lõhkõp ku mi\_ `pernaanõ; `lõhkõl lagunõss, sikkõl siginess Har; `Lõhkõl inemisel omma² harva² `hamba, kidsil omma<sup>2</sup> hamba kidsavala; kel sääntse\_ sinise\_ silmä<sup>2</sup>, tuu ol`l `lõhkõ inemine Rõu || pillaja minni `laskõv kõik läbi ruttu, ollõv `lõhkõ San **Vrd** lõõhkõ*

lõhm lõhm g lõhmu lõhmus lõhmu niid`se² Se

lõhmakas lõhmak|as g -a Lüg/`l-/ Muh Mär Kse Hää Nis Jür JMd Koe Iis Puh/-a|ss/

1. suur, kogukas tugev `lõhmakas puu, ei saa maha Lüg; [kiriku] `keskel ikka ma_ ilma lõhmakas [torn] Muh; on aga ia suur lõhmakas, küll sie tüöd vehib JMd; üks suur obune on lõhmakas Iis

2. (suur) tükk `leiba suur lõhmakas Hää; paku ots, `lõhki `löödud, üks lõhmakas on Nis; ia `lõhmaka lõin puu kül`lest `väl`la Iis

Vrd lohmakas, lõhmakas

3. hoop, lõök üks joosik `tõmmas lõhmaka Hää; sai ia lõhmaka mäda `kõrbu, oli ia lõhmakas kohe Nis

Vrd lahmakas¹, lõhmus¹

4. lõhmakas, ikka sihuke va pire, vallatu üleannetu laps Kse

lõhmama `lõhmama lõõmama suur tuli akkab `lõhmama Muh

lõhmerdama lõhmerdama Mär Var Nis Koe

1. latrama küll lõhmerdab et suu vahutab Mär; jahmerdab ja lõhmerdab päävad `otsa, ega tema suu ei seisa Koe || vallatlema lapsed lõhmerdavad, käratsevad Nis

2. ringi hulkuma lõhmerdab piale ühüst kohast `teisi Mär

Vrd lõhverdama

lõhmima `lõhmima, (ta) lõhmib ahnelt sööma, vohmima küll sij lõhmib `süia Ksi **Vrd** lohmima, lõhmima

lõhmus¹ `lõhmu|s g -sse Lüg

1. kogukas ia `lõhmus inimist, tugev `tütrik Lüg

2. hoop, lõök [sai] ühe `lõhmusse, ühe `loppo `vasta `kõrvi Lüg

lõhmus² lõhmu|s g -se Põi Kse Pär Vän Tor Saa MMg Plt Pil SJn Hls Krl, -sse Muh Trm Kod, -s(s)a Kõp Vil; lõhmu|ss g -se Krk, -sse Mär Hää TaPõ KJn Trv T, -ssa Trv, -s(s)õ San V(n -ss Kan Urv Se); lõhmus g -e Sa(-se Khk) Hi; lõmuss g -e; pl lemuse² Lei pärn lõhmus `õitseb Jäm; lõhmussed `andvad eed mett Khk; `möisa `juures lõhmusi mõned on VII; seal kasus ilma talune lõhmus, ehk o see võsu jälle aan Muh; need suured lõhmussed tulevad põllu äärest maha võtta Mär; siin nad kasvatasid lõhmusid omal ajal viisudeks; kui pisike on, sis on lõhmus, kui suureks kasub, on pärn Vän; lõhmusest tehase laiad loogad; lõhmuse koorest saab `viisu Tor; `kistass kuyr ümmerd ära, jääb pal`las ilma kooreta `valge lõhmuss Hää; lõhmusse õie tee Trm; lõhmusse süi `aeti `lõhki ja `testi nagu laud, selless `testi villa vaka kül`jed ja kuas Kod; [sauna]nuust `ol`li `tehtud lõhmussa niidest; lõhmussa kuyr on paks, `päälmine kuyr on korbane ja pude, alumene jooseb sedäsi niineste Vil; mede mõtsan om vähä lõhmusid Hls; mis vana, sij om pärn, mis nuyr, sij om lõhmuss Krk; nuyr kolm `keisret om lepituse tähess üte lõhmusse istutanu; niids `olli lõhmusse puust `väl`lä `kistu Ran; mia `korja ikki lõhmusse `äitsmit, et `aastass ajass tijs

saab Puh; lõhmusse koore ja `aelma tij om kühä ja nohu `vastu Ote; ku lõhmuss `äitsep, siss ta om mehitsit täis nigu mehipuu Rõn; meil om kait's `väegõ illust lõhmust San; poiss ragi lõhmussiid Urv; vanast `ol'li suurõ lõhmusõ, arjukõsõ tek'ki nuist koorist `kastõ, minga `kaupa sälläga `kañdi Har; kat'si pädi tjjid kasusõ? lõhmusõ? Plv; läki lõhmussihe (niint tooma) Rär; kistass `niid'si noorõl lõhmusõl ja koetass `viisa Se || side, kõidis lõhmuss tetti pedäjä koorest - - lõhmuss ol'l paari sõrmõ lak'unõ, mõnikõrd laemb, nii pik'k kui tu mühk sai Rõu Vrd lõhm, lõmmus

lõhmus|niids lõhmuse niin lõhmusniidse omma? kõvõmba_ku paiu niidse?, nyu pidävä `rohköp `vasta Vas; viiso? omma lõhmussniit'sist ni paiuniit'sist ka? Se **-puu** pärnapuu lõhmuspu `õitsmed tee taarist Jäm; sääil `niitis on ka mitu kännast, ühest `kändast `välja kasund lõhmuspud Khk; lõhmuspuid äi kasu `meite `ümbruses VII; lõhmuspuu oo valvakas puu Muh; Lõhmuspu koor vees ee leudada, soob kärna `rohtu Emm; lõhmuspu õis pidada ka olema arsti rohi palaviku `vastu Phl; lõhmuspuud `üiti ka niinepuud Vän

lõhmussõnõ lõhmussõnõ Har; lõhmussõ|ni g -dsõ Krl lõhmusest tehtud `pernasel ol'li lõhmussõdsõ l'uvva? Krl; mul om kotun lõhmussõnõ vigla hand, tu\_m `ke'ge ja pehmekene Har

lõhmus|viisk lõhmusest viisk lõhmuss viisu pidi oleme kuivage jalan ja paju viisu likkege Krk

lõhmustam(m)a lõhmustam(m)a lõhestama akkame `piergu lõhmustamma Iis Vrd lõmmustama

lõhn¹ lõhn g lõhna Põi Muh spor L, Kei Juu Amb JMd Koe Kad VJg Sim TaPõ(lõhõn Kod) Plt KJn Kõp eL(lõhn Har; lõhõn Plv Rär), `lõhna Lüg Jõh; lõhn g lõhna Sa Emm Rei Ris, `lõhnä Kuu; lohn Hlj, n, g `lohna VNg Vai

1. lõhn `ilge `lohna VNg; leib on appu juo, on appu lõhn `juures Lüg; küll on üvä `lohna `aiso Vai; sibula lõhn taga Kär; sañt lõhn toas VII; Nii kena `värske leva lõhn oli toas, kui väljast `sisse tulid Põi; tehasse kadaga `suitsu, siis kaob lõhn ää Muh; jumala kääpadel oo magus ea lõhn Mar; sel oo natuke `lõhna `juures koa Kse; `surnul paha lõhn, kaua seisn, `lõhnab juba Tõs; ea lõhn `tul'li ninase Tor; kevade `aegu on `väl'les ilus lõhn Kei; mõni lill on koa alva lõhnaga JMd; majas on ea lõhn üelda `puhta maja `kohta VJg; tuba õli paha `lõhna täis Iis; kased `lõhnavad, `värske kase lehe lõhõn Kod; sital on ais, lõhn on muul, paremal asjal Ksi; Lõhna om lihale manu tõmmanu joba Trv; suu jooseb vett, kui näed kedägi ääd vai lõhnast om joba ää tunda Ran; eläjäss om jo mitu kuud laodan ollu, ta tahab jo `värskit, temä tunnep nigu ääd rohu `lõhna joba Puh; sij lõhn joba aab `süäme alvass; ää aena lõhn `olli, ku_sa `istsit sääil rattin Nõo; mõssit ja avvutit küll toda `tõnni, aga iks `tulli võõrass lõhn rasvale manu Ote; kalluda taa putr pinile, taal om jo hapu lõhn manh Har; nuhuda\_ku hüä lõhn taal lil'lil um Vas; sääne imelik lõhõn `jäie mano `uitsalõ Rär; suust tulõ halva `lõhna, täl om vika sisekunnu man Se || fig sai `lõhna ninasse (aimas) Trm; lõhn vällän vai kõmu Hel; Lõhõn man (purjus) Rär

2. (tuule)puhang, õhk; kuumus, leitsak väälas on täna külma lõhn Koe; vähä seast tuule lõhna tule, siss om ää olla; ahjust tule `kuuma `lõhna üless Krk; sij lõhn (kerge tuul) om otse `vasta Ran; ala minnõ? `ussõ (välja), sul om rinna_`haigõ?, `tõmbat `külmä `lõhna `rindu; vingu ja karmu kätte lõpõss inemine, lõhn, tyy kätte inemine ei lõpõ? Har; ei tohi?

kuuma lõhna kätte minnä[?], ku silmä[?] 'haigõ[?]; eilä 'ol'le 'loiskõ ilm, pehme lõhõn Plv; [kütis] ammutõdi 'turbaga kõvaste kiñni[?], ni et es anna[?] 'lõhna 'vällä Vas; sannah mõro lõhõn ja ving siseh Röp; lõhn tulõ ahost 'ussõ Lut || sai raaskõni 'lõhna tõmmadõ rassõst tüüst Krl Vrd lõsn¹

3. kiirus, rutt; valu 'anna 'lõhnä, küll siis 'lähteväd (lammastest) Kuu; koer lõhnaga 'juuksi, 'juuksi lõõsaga 'võssu Kod; siis tuli kari kodu, tulise lõhnaga kodu küna kallale Lai; anna 'lõhna obõsalõ Ote; tyy ka no mõni lõhn Kan; anna[?] vitsaga 'lõhna Krl; tul' suurõ lõhnaga mukka tõrõlõmmõ Har; Meil ol' jo_sääne lõhn takast, et olõ õs 'aigu 'perrägi_kaiia[?]; juusk üte lõhnaga peräle Rõu; ega 'mulgi kodo 'rohköp 'lõhna ei olõ[?], üts lehm um ja hobõnõ [talitada] Plv; ku ~ nigu lõhn ~ lõhnaga ~ lõhnast kibekiiresti, otsekohe poiis läks ku lõhnaga Kod; inimese olli ku lõhnast tõmmanu ärä 'põrse selle naise käest Krk; 'mõlder tyy mul 'suurma ärä nigu lõhn Puh; ku 'lämmi om, siss läp piim 'apnass nigu lõhn; mes lõdu obene om, tyy süüp pal'lu ja situp 'endä tühjäss nigu lõhn; 'ütleb serätsit 'sõnnu, et tõesel jääb suu 'kinni nigu lõhn Nõo; tuli lägüsi (läks suureks) nigu lõhn Urv; ta käve nigu lõhnast, is olõ 'aigu sukugi Har; Mijss ol' nii vihanõ, et nainõ lät's ku lõhnaga tarõst 'vällä Rõu; Sõss ol'liva vorsti_tettõvä_ku üt's lõhõn Röp

4. (mitte) lõhna(gi) sugugi, üldsegi ei tää seest mitti 'lõhnagi; jalg om nõnda valuss, 'lõhna änäp 'astu ei lase Krk; Tuli ei taha mitte üits lõhn palada, muud kui visisep; Om küll nigu üits pisuand, et ütte lõhna paegal ei püsi Nõo; lõhna le(gi) lähedale(gi) on mõnel loomal ike jala, ta jooseb nigu tuul, sa_i saa mitte lõhnalegi; kait's kolm nädälit perän last (sünnitust) es tule mij's minu lõhnale Nõo

lõhn² lõhn g lõhna Põi Muh Khn Hää Saa Kei VIPõ I(lõhõn Kod) eL(lõhn Har; g lõhnu Pst Har); lõhn g lõhna Kär Mus Krj

1. lõsn madala lõhnaga rehetuba Mus; lõhn oli kuus 'jalga 'kõrge, et rugid 'püsti 'mahtusid Krj; mis sedasi madala 'laega oo, see üidasse madala lõhnaga toaks Muh; Parred 'oll'id viie kuue to'llitsed noored pal'gid, 'ästi 'ühtlased siuakad ja lõhnade pääl 'seisid Hää; 'kõrge lõhnaga rehi, paelu lääb ülesse 'vil'lä KJn; Riistä puud 'oiti üleväl tare lõhnas või 'kamre pääl Vil; Tare lõhn om joba eresse kujunu, ei pia enämb lämit kinni Trv; kus ää 'kõrge lõhn olli, sai suur tappen tetä Pst; meil oli liha vast laen, säääl lõhna kotel üleven Hls; tarõ lõhn 'olli puust, palgid sala 'pulkõga kokku 'pantu; nii kõhn nigu lõhna pääl kuivatedu Ran; lõhna pääl 'kuiviva lõmmu nii iluste ärä nigu kõdra, noil 'ol'li valuss tuli Nõo; medä 'kõrgemp lõhn, sedä parembide 'kuivi vili Kam; lõhn om ahju suu kottal, liha suitsutatas üleval säääl Rõn; tuli käve üless lõhna pääle, lakka, sõss 'teie kummu ahu suu ette Har; lõhna 'pääle 'pañti puid ja 'pirdõ Vas || fig 'kõrge lõhnaga inimene, kes 'uhke_o ning 'kiitleb Mus

2. kummialune tuli lääb 'lõhna Trv; ahju kaari alune kutsuti kah lõhnass Kam

3. leitseauk 'tõmma lõhõn 'lasti, lähäb vinu ja rõsi taress 'väl'jä; saanal õli lõhõn ukse kõhal seenä siden Kod; pane lõhn 'kiñni, et lein 'väl'jä ei lähä MMg; päält lõhnast 'lasti suits 'vällä Krk Vrd lõhna, lõhnik

lõhna|aken = lõhnaauk lõhnaaken om allpuul 'pañsi rihatse usse kottel, 'siiber käis ette Krk; vana-'aotsen taren [oli] lõhnaakan - - kost suits ja ving ja lõhn 'vällä läits Kam -auk leitseauk lõhnaauk one tare seenän üleväll, ligi lae all, rõsi juakseb 'väl'jä siält; laadal kua

õli lõhnaauk, siält `lasti eläjä inge `auru `väl`jä Kod; toppinud [last] läbi lõhna aagu, et siis soab `tervest Pal; kui vili üless atets ja kui `tossu sisse tuleb, siss tetasse lõhna auk valla Pst; lõhnaaugul käis lükätev laud ijst ärä, et toss `vällä lääp; sa olet `säände must ku lõhnaaugu topuss Krk || ahju suitsuauk – Krk Rõn **Vrd** lõhnamulk, lõsnaauk **-laud** leitseaugu kattelaud lõhna laud käis suane piäl; saun läks `suitsu täis, `tõmma lõhna laud edess ärä Kod

lõhnama¹ `lõhna|ma Hlj Lüg/-maie/, da-inf lõhna|ta Muh Mar Mär Kse Tõs Tor Hää Juu JMd Koe VMr Kad VJg Iis Trm Kod KJn Vil Ote, -me, -te San, -m(m)a, -da<sup>o</sup> spor V(-õ- Har), -mõ, -dõ Krl; `lõhnama Ris, lõhnata Jäm Khk, `lõhnada Rei; `lohnama, `lohnada VNg u lõhna levitama liha läheb `lõhnama Hlj; õõ viiul, `õösse ta `lõhnab Khk; tali `aljad, kõvad lehed, `lõhnavad `kangest Mar; `surnu `lõhnab, mõned `ütlevad koa `lehkab Tõs; mets `lõhnab kevade nii `easte Juu; sa `lõhnad kui kurivaim VJg; rükis ku eelitsäb kua `lõhnab Kod; viige taa `kuul`ja kohegi `külmä, taa siin `lämmän jo lõhnass Har; kala<sup>o</sup> umma<sup>o</sup> `lõhnama `naanu<sup>o</sup> Plv; [maatjaheinad] sinetäse<sup>o</sup> keväjä, `lõhnasõ^o `väega<sup>o</sup> Ráp || peeretama ei pia oma tagumikku `kinni, on `kange `lõhnamaie Lüg

lõhnama² `lõhna|ma, lõhna|ta TLä, -m(m)a, -da<sup>o</sup> Rõu Vas Se tõrelema; siunama, sõimama `lõhnab tõist `irmsade `säl`lä taga, suu `sisse ei `julge Ran; ma lõhnassi tedä, `ütli et seräst rumalat tükki ei tohi tetä; oh sa `taivakene, ku siss Miinä pißt `lõhnama Nõo; ta lõhnaás minno nigu jõus Rõu; hummogu ma `lõhnssi `poissa, et mis ti tüt `säantsit `tempa Vas; ka no `lõhnas niku<sup>o</sup> tuld aja `väl`lä Se **Vrd** lõhnutama¹

lõhnama³ `lõhnam(m)a, lõhna|ta<sup>o</sup> Kan Urv, -da<sup>o</sup> Se; (sa) `lõhnat Rõu

1. lõdmama tuli palass kõvaste, `lõhnas `väega; naás `lõhnamma tuu talo Se

2. kihutama, kiirustama sulanõ lõhnaás `niitmist, aga<sup>o</sup> `sõski es jõvva `õigõss õdaguss `val`mis Kan; Sul `tütruk kotun, mi_sa_ `lõhnat sinnä\_kodu\_nii Urv; mis sa no ta `tüüga nii vägä `lõhnat, küll saa tettuss Rõu **Vrd** lõhnutama²

lõhna|mulk 1. ahju suitsuauk lõhnamulk om ahju sehen, ilma keresseda tarõ vai sanna ahju sehen Ran; es ole üttegi `truupi, es midägi, tuli käis lõhnamulgust `väl`lä; ku `leibä küd`seti, `panti lõhnamulk `kinni, susati kivi ette, et kuum `väl`lä es saa joosta Nõo; longi all om lõhna mulgu Ote; lõhna mulk - - käe jämmü<sup>o</sup> kivi ka, mia `pañti ette, ku ahu kõvastõ `palli Har

2. leitseaug siin olli kah mõnedel tettu saena `sisse lõhna `mulke vai suidsu `mulke, kost suits `väl`lä läits Ran; lase lõhnamulk `valla, siss lääb ving `väl`lä Nõo; lõhnamulgu olliva rehe augu suu kotsil ja usse kotal kah Ote; lõhnamulk, ku riht pessets, siis säält `tõmbab auru `vällä Rõn **Vrd** lõhnapaja

Vrd lõhnaauk

lõhna|paar talade paar parred käisid lõhna paari `pääle Krj **-paja** leitseaug lõhna paja `olli ülevän läve kottal, laud tõogati ette Nõo; vanemba inimese `ütliva lõhna paja, nooremba `ütliva mulk Kam; kui rehi üless `panti, siss olli `tossu täis, siss `lasti lõhnapaja `valla Ote **Vrd** lõhnamulk **-puu** ahju suu kohal asuv õrs lõhnapuud, kus `peergu kuivatati Vil; lõhna puu pääl kuivatati `kiñdit, sukke Trv; ahju suu kottal olli lõhnapuu, tala man, säääl lõmmu `kuivev pääl Hls; liha `panti lõhnapuu `pääle `suitskume - - olli üits pik`k puu,

tõine ots olli tõise tala pääl Krk; lõhnapu om ahju lõhna pääl Nõo; lõhnapu o'l' aho lõku iih ja sinnä `panti sukkõ `kuivama Võn Vrd lõsnapuu

lõhna|päälne 1. rehetare talade ja parte kohal olev soe ruum, partepealne lõhnapäälne `o'l'li rehe taren, sääl sai `rõske vili ruttu kuivass; `o'l'li kõik õredass `raotu sehest, ärä labatu si lõhnapäälne, es piä enämb `kuuma `kinni Ran; meil `o'l'li lõhnapäälne, kaits puud läits ahju lõhna kottald üle tare, sinna `paanti lõmmu `pääle Nõo; lõhnapäälne `o'l'li `kõrge, päälpuul `parsi ahju suu `kotsil ülevän Kam; et tuli lakkõ kibõnit ei\_hiidäsi?, tuu `taibiss `raoti tuurõ\_puu? ja `säeti paa `kot'silõ üless üle aho otsa, üteldi lõhnapäälidse_puu? Rõu Vrd lõhna|päälis, -päälne, lõhnupäälis

2. ahjupealne või ahjurind – Kam Rõu

lõhna|päälis, -päälne partepealne `pandsõ üsä tävve puid lõhnapäälsehe kuioma Kan; puu õnne o'l' lõhna pääl, tüdriku võtti? kua manu `läütüess. ku vana lõppi, jäl? `paanti lõhnapäälis täüs; lõhna`päälne, parrõ? ahu suu pääl `üllen Har **-suu** lõhnaauk pane ahu lõhna suhu `kuima - - kummi `peale, `sinna lõhna `kohta Pil

lõhnatama lõhnatama JJn, da-inf lõhnada Rõu

1. nuusutama küll [lehm] lõhnatas seda vett JJn

2. midagi kiiresti tegema Lät's ku_lõhnati, kae es `perrägi Rõu

lõhna leitseauk ülevän ahju suu kottal olli serände `väike uiss, kutsuti lõhna uiss, tuu olli `kütmise `aigu `valla Puh Vrd lõhn²

***lõhnik** p lõhnikut leitseauk – Hel Vrd lõhn²

lõhnu|päälis partepealne lõhnu `pääliss - - ahu suu `kotsõl, kost lõhn käve üless, sääl olli puu? `risti üle Har

lõhnutama¹ lõhnutama Nõo Plv tõrelema; siunama, sõimama lõhnut sandil kere kuumass, et vai sina käit `saantman; ma\_je lõhnutanu küll neid, mes tost kasu Nõo; esi õnnõ kae\_s, a `tõisi om `kangõ takast lõhnutama Plv Vrd lõhnama²

lõhnutama² lõhnutama Nõo

1. tuulutama Ma lõhnuta oma talve rõivit vällän tuule käen

2. kihutama Temä lõhnutap ruttu kõik kotusse läbi, kui ta kodu tuleb Nõo Vrd lõhnama³

lõhtlemme `lõhtlemme uhkeldama, kehklema mi\_sa tan `lõhtlet, `näütät `vastid `rõivid Krl

lõhu lõhu ”pikk järves kasvav lõikhein” – Trv Vrd lohuhein

lõhutama lõhutama puretama Lõhutab kõik lehmad veriseks, ajab koerad `pääle Hää

lõhutut lõhutut g -õ jäälöhe – Khn

lõhva lõhva Saa Krk Krl

1. latraja olet va laja `suugõ lõhva; lõhva lõhvõrdõss alasi Krl

2. sõim, pej sij lehm on va lõhva, `muuku lähab `vil'la ja `tõmmab ennast täis Saa; sij om ku üits vana lõhva kunagi (ulakast lapsest) Krk

Vrd lõhvard

lõhvak lõhvak lõhvard sa oled iki üit's va lõhvak Puh

lõhvard lõhvard Trm Plt, g -i Tõs Hag Koe Lai KJn Krl; lõhvard Hel, g -i Hää; lõhva|rt Aud Trm Plt/-rt/ Puh, g -rdi Iis San

1. latraja, tagarääkija va lõhvard, mis sa sii lõhverdad Tõs; lõhvard armastab pailu `riakida Koe; mis nisuke lõhvard - - `riakis `alba teistest Lai; va lõhvard, räägib teist tagasella Plt; lõhvard kiigipäia võtt ja kõneles Hel; om üits vana lõhvard San || lõkard lõhvard, kes järest lõhverdad naerda Trm **Vrd** lõhvak, lõhvats, lõhverd

2. ringijooksja lõhvard, lehm, kes ei seisa paegal Aud

Vrd lõhva

lõhvatama lõhvatama Mar Kse lahvatama lõke lõhvatas põlema, akas `järsko põlema Mar

lõhvats lõhva|ts g -tsi PJg Nõo, -t's g -d'si Rõu lõhvard lõhvats lõkerdab peale PJg; vana igävene lõhvats, aga toda_s mõesta üteldä Nõo; Ta jo_noorõst pääst saane lõhvats Rõu

lõhvatõhn laterdades käü lõhvatõhn küllä pitehn Rõu

lõhve lõhve g `lõhve Kei; n, g lõhve Nõo

1. lõhvard kes pal'ju juttu räägib ja irvitab, üks lõhve on Kei **Vrd** lõhverd

2. (hõredast riidest) Nii õre rõevas koetu nigu üits lõhve Nõo

lõhvel lõhv|el Nõo Kam Ote, -õl San Urv hatul, narmendamas Rõiva egä päiv sällän, ega tu ime ei ole, et na lõhvel omava Nõo; enne `katski minekit om rõivas lõhvel, päält om kulunu ja õhuke Ote

lõhvele lõhvele Nõo Kam Ote; lõhvõlõ San Kan Urv Plv, `lõh- Võn Kan

1. hatule, hõredaks tuu palajass om kõik lõhvele, ega `sinnä `paika ei saa panna Nõo; `ündrik kah lätt `kartuli `võtmise man lõhvele Kam; kõik' omma nii lõhvele lännu, `kat'skiminekil Ote; kuhit om küünärnuk'ist hiivalõ `hõõrunu?, om kõik lõhvõlõ lännü? Kan

2. väikesteks tükkideks piat näet [toidu] lõhvõlõ ajamõ San

lõhvend lõhvend lõuend peenike kangas kui lõhvend Ksi

lõhver `lõhver Vän, lõhvõr Har

1. lõhvard ta igävene vana lõhvõr om, egä timä jutul konagi `otsa ei tulõ? Har

2. kergemeelne naine seoke vana `lõhver, `lapsa iga mehega Vän

Vrd lõhverd

lõhverd lõhv|rd g -rdi Trv; lõhv|rt Trv Puh, g -rdi Krk(-rt g -rti); lõhvõrd Urv Krl/-rd/ Har Plv

1. lõhvard Kui mõni selle lõhverdi moka `kinni oiass, sis saass tõise kah kõnelte Krk; lõhvõrd, kiä alati lõhvõrdass Urv; Tä om üts igävene lõhvõrd Plv **Vrd** lõhve, lõhverdis

2. kergemeelne naine lõhvert, kes meestege ümmer käü Krk

Vrd lõhver

lõhverdama lõhver|dama spor L(-hb- Mar), Hag Juu Koe VJg I Plt KJn Vil Trv Pst TLä Rõn, -deme San, -teme Hls Krk; lõhverdama Hlj Jõh IisR, -mma Lüg; lõhvõrdam(m)a Khn Urv Har Rõu Vas Röp, -õmmõ Krl Har; lõhverdama Khk, lõhverdämä Kuu

1. lobisema, latrama; taga rääkima Midäs sa lõhverdäd sama`viisi, ku muud ei ole `rääkidä, siis ole vaid Kuu; `tõine on `kange lõhverdamma ja `patramaie Lüg; üks igävene lõhverdaja, lõhverdab `pæele Khk; mes sa paegal lõhverdad Mar; poisid-tüdikud lõhverdavad Kse; kas kalad juba `tehtüd, et te lõhvõrdatõ Khn; Eeded olid külavahel ette lõhverdand PJg; lõhverdab, on sel aga lõvvad, `laimab tõiss ja mõessab kõnelda Kod; kodus kedagi teha ei old, siis käis möda küla lõhverdamas Lai; naised sial omavahele

lõhverdasid, jahvatasid mitu `tuñdi Plt; *Sääl olli ta kait's` tunni lõhverten ninda et moka vatuten* Krk; *temäl om` tutvust nii jäl'edäde, ta lõhverdab` terve ilma läbi* Nõo; *taal taad juttu` väega pal'lu, timä jäi vijl sinna` koolimaja manu lõhvõrdamma* Har; *Naašõ_lõhvõrdi ja_tsaagadi hummugu kao veeren, tiä_kiä neil` hambin ol'l* Rõu; *Käü küllä pite vana lõõts ja lõhvõrdas* Vas || *lõkerdama järest lõhverdab naerda* Trm **Vrd** lõverdam(m)a

2. ringi jooksmä, hulkuma *Mis sa selle krõhvaga ringi lõhverdad* Mar; *Nüüd juba piäks ühekorra külä kaudu lõhvõrdamisest` aitama* Khn; *Miu lehm, sij muud ku lõhverteb* Hls; *lehmätük'k üttest` tõisi lõhverdab, võtass siist ja sääl` suuga,` ütsegi tälle ei passi* Nõo

Vrd lahverdama, lõhmerdama

lõhverdis *lõhverdis* g -e Kse; *lõhverd|es* g -se Hää lõhverdaja `Seukest lõhverdest ei vôi kunagi` uskuda Hää **Vrd** lõhverd, lõhverdus, lõhverts

lõhverdus *lõhverdus* Kod, `lõhverdus g -e IisR

1. lõhverdis `Irmus` lõhverdus on, `rægib, suu vahutab IisR

2. loba *Sie jo puhas` lõhverdus* IisR

3. (vanast rõivast) *ei tiä kos si pinsaku lõhverdus on* Kod

lõhverts *lõhverts* Hää Saa Hls, g -i Pst, -e PJg; *lõhve|rts* g -rtsi Krk, -rtsi Hls

1. lõhverdis *See vana lõhverts ei läpe ka vakka olla* PJg; *Kütä mineme oma ullu jutug - - [siis on] õhk puhas lõhvertsist* Pst; *ärä usta selle lõhvertsi jutu, sij võleteb* Hls || *edvistaja lõhverts edeve` kangest* Krk

2. söim `jusku va lõhverts istub obese sel'las, [kleidi]änd teise kül'le pääl (parunipreilist) Saa; *igävene lõhverts,` kunnigil paigal ei kurda* Hls; `kange` julge ku üüts lõhverts, temä ei tunne au ega äbü Krk

lõhvetama *lõhvetama* Ote, -mma Plv; *lõhvõtam(m)a* Kan Urv Vas, -õmmõ Krl hatutama, hõredaks muutuma *rõivas om lõhvetama lännu, ta` varsti lätt läbi* Ote; *ta lätt lõhvõtamma - - aja kõi'` horkvalla`* Kan; *tuul` om` rõiva är pessünü, pük'si põlvõ` lõhvõtõsõ* Urv; *linamasinõ rihm om är lõhvõtunu* Krl; *rõivass lõhvetass joba, mis ta inäp pidä* Plv; *lõhvõtõs,` hüivale lännu?, är` nühkünu* Vas

lõhvõ *lõhvõ* helde, lahke `Väega lõhvõ naistõraass Rõu

lõhvõndama *lõhvõndama* hatutama *Põlvõ pääl köüdetäss siss tuy* [lina]peo kiñni?, *mõnikõrd` võtsõ põllõ` põl'vi kottalt lõhvõndama* Kan

lõhvõuma *lõhvõuma* hargnema *Taa viij' tulõ är palista, muidu nakkas lõhvõuma?* Rõu

lõiake(ne) dem < lõig *punane pullike, jõhvine lõiake* = kuremari, jõhvikas Nõo; *verrev lihmäkene,` ihvine lõiakõnõ* = jõhvikas Har **Vrd** lõake

lõibu|kivi lõmmukivi `Lõibukivi õli suur ja sile; *Lie`servä ies põrandaga tasa oli` lõibukivi, senel lõhuti` lõibupuid* Lüg; *lõibu kivi õli põrandaga tasane kõhe* Jõh -puu lõmm, peerupuu `Lõibupuud, nied õlivad jämädad kasealud, nied lõhuti` pienest ja` pandi` ahju` õtsile` kuivama, neist kisuti` piergu Lüg

lõibustama `lõibustama lõmmusid lõhkuma *Lie ies paas, kus` lõibusteti puid* Lüg

lõig lõig g lõia T(lõ- Kam Rõn; g lõja) V(lõ-), lõa (-õ-) Rõn Lut Lei Kra lõõg, kütke *lehm` olli pääpõrnussin, lõig` panti` sarvi ja tõene ots` panti jala` kül'ge; mugala sarve oma, ei saa` lõiga` sarvi panna; maasik, astu lõjale, tõese lehmä om lõjan* Nõo; *vana kulunu raud` saina,` pañti lõig` kül'ge, sääl ei rao lehm` sil'mä ärä ei nõnad* Kam; `lõigu

ol' katõsugutsiid, mõni ol' kablunõ lõig, mõni ket'ine lõig; lehmä ruhe manu aia[?], saava lõiga `panda San; Karus hõigass et vit'si lõialõ, vit'si lõialõ, sõss egä lehm lät's uma lõia manu<sup>?</sup> Urv; tuul ol' lihm lõia `sisse lõppunu, ol' lõia `väega pikkä `pandunu Har; ma_tul'li lehmägä[?], lõig ol' käehn Rõu; egal talomehel ol' lõigu tet'ä[?] `mõisahe Vas; kes om sääntse rassõ tüü man, taa om nigu<sup>?</sup> lõiga pant Se; talvõ pääle pandasõ<sup>?</sup> [lehm] lõiga Lut; lõig täis himu otsas; mõõt täis lasõ no tel tetä<sup>?</sup>, küll üt'skõrd timä lõig õks täis saa Har; Kavva tä tan õks `kiasas, kül saa tä lõig ka täüss Rõu || Läts lõia pääle (poos enda) Räp

lõigahus lõigahus g -õ ühe lõikamise jagu ma aäni telle hää tubli lõigahusõ tubakut Har

lõigama lõigama lõõga panema – Lei

lõigatama lõigatama Lüg, lõegatama PJg lõikuma `Käisin säääl tubakamasina pääl tubaka lõigatamas Lüg

lõige lõige Noa Mär Kse Saa Kei Pai VJg IPõ Plt Vil Trv, lõige Lüg Jõh, lõege Tõs PJg Tor Juu Kod Äks Ran Ote, g `lõike; lõigõ(?) g `lõikõ Krl Har; lõige g `lõike Jäm; leige VNg/l-/ Khk Kär Jür, leiges Ris JõeK, g `leike

1. a. lõikamine kui [hein] `kõrgemaks on jäänd ning siis säält veel lõõd, siis on raava `leiked Khk b. sisselõige sügav lõige Jäm; terava noa lõige või, `irmsast `jooksis verd Pai; `saage tuleb `õkva `risti puud oeda, et lõege ei tule vildakuss Ran c. (lõikepinnast) munad `kietis ära, `leikas puoleks, pani pudru `sisse teravad otsad `alla pidi ja `leiked ülesse Jür d. (kuu loomisest) kat's lõigõt om, `vahtsõ kuu lõigõ_ja vana kuu lõigõ[?] Har

2. lõik a. viil `pannu pääl `praatida `kartuli `leikeid VNg; kaali või `tihle `lõiked - - õhukesed tükid Tõs; lõige `õeldakse kah viiluka `kohta Kei; anna üt's lõigõ tubakut Har b. maatükk, siil `kruntisi ei õld, siis `metsä siest `anneti pisike lõige Lüg; käisin lõigetes lina `kiskumas VJg; kui taludes `jäät'i väl'ja `õtsa `mõnda `kohta [põldu] maha, siis `õõldi lõigetest, `jäeti `sõõti Trm; lõege õli nagu metsäss `anti pobolille tükk muad Kod; mõedeti `veiksed lõeged kätte, nij olid `lahtiste inimeste käes Äks; taludel olid `lõiked tagamaadel Lai; kui nu maa ärä `jaati üt'te `krunti, siis `äädüvä nu `lõike ärä Ote

3. u joonis rõiva juurdelõikamiseks Riide lõ egetel oli väike viga sees PJg; `rõõva tegemisel on lõige, ikki ilust lõiget `tahtsid kikk Saa; `paprest lõigat lõigõ[?] Krl

lõige|raud adranuga arksahal oo lusikas, lañtsahal o lõegeraud Vig; kui kare küünd, siis `pandi lõigeraud koa ette Kse; lõege raud künnab maa `lõhki Hää Vrd lõikraud

lõiges lõiges g `lõike Muh LãLo Kse Han(lõeges); leiges g `leike Sa Hi Ris kaalikas leiges oli vahel üle poole sääre, na suured olid teised Jäm; `leikid pannasse supi `sisse; Leiges kut päiges (suur) Khk; mitu jäda leigest Pha; kui `leikid oli, sis `tehti `leikid koa tuhliste sega Jaa; Paise nagut suur leiges põlve õndlas Põi; sõi rõhked lõigest Muh; Kõps leiges on keige param siis süia, kui ta veel soe on Emm; va `puine leiges, `pendo täis Kãi; on sool tänabo suured `lõiked LNg; aned sõid `lõiked kõik ää Mar; ma tule lõigest `saama Kse; Pia `pal'las nagu lõiges Han; `leikede lehed Ris Vrd lõik³

lõigi|raud adrataoline tööriist uudismaa üleskõndmiseks säääl koh puu `juuri pal'lo, säääl muidõ `saaki `küñdä ku lõigiravvaga `lõika ih Se Vrd lõikraud

***lõigitsema** ipf (ma) lõigidsi lõikuma, voolima Ku otsõ `sántse ilusa puu ossa `vällä - - tuu lõigidsi piibu `muudu är[?] Rõu

lõigu- *lõigu-* Põi Vig Krk, *lõegu-* Kir Lih, *leigu-* Khk Kaa VJg, *lõego-* Kod lõikamis-, lõike- *leigu`raudasi mütmed`moodi Khk; Selle mehe tehtud kerved pole leiguriistad üht; Vikat tuleb ikka vastu tera käiata, terapidi libistades eed leigutera äi tee Kaa; See pole nõnda ea lõigu kerves`õhti, mis letsiks`üütakse; Uherdi sai koa rauast`tehtud, aga lõigu ots`pandi terasest Põi; teesel on ea lõeguteräs Kir; lõegu rind o see kus sa tööd teed`järges Lih; nuga alate ühen, õmass käess kõhe lõegoriiss [võtta] Kod; kik`k lõiguriista karastets kõvass, sõss`lõikass parepest Krk*

lõiguline *lõiguline* Rap Lai; *lõeguli|ne* Kos, *-le|ne Mih/-go-/* Aud KJn, g *-se*

1. *kähar, kahar`vihma pihotas sadada, juba pilbed`jälle ilosod lõegolesed Mih; seande ilus lõegulene pea sul* Aud; *lõegulest juussed* KJn

2. *põimitud lõegulist paelad, suka paelad, üsna ike nii kahe või kolme sõrme`laiused olid,`mitme`sorti lõngaga* Kos

3. *kindakiri* – Rap

lõiguss *lõigu|ss (-õ-)* g *-se* Se, *Lõigus* Vas (rahva)laul; *naljajutt midäss te tahate teedä nuid vannu`lõigusi; är läävä meelest vana`aolitse?`lõiguse?`* Se

lõigutama¹ *lõigu|tama* Saa/-dama/ Koe Lai Trv Puh Nõo Ote Kan Urv, *-amma* Kam Urv, *-em(e)* Pst Hls Krk; *lõegu|ama* Tõs Ksi KJn Ran Nõo Kam, *-emme* Krl; *lõigutama* Jäm Pha, *leigudama* Emm

1. *lõikavalt valutama; kipitama sipelgate kusi lõigutab naha pial* Koe; *sõrm on`umbes üleval ja lõigutab mis`irmus Ksi; küll pia valutab, lõigutab* Lai; *ku`ummes`aige, sis kül ta lõigutab* KJn; *ihu om like, lõiguteb igige* Hls; *sij süük`olli kipe, lõigut`s keele pääl* Krk; *ihu nigu lõigutab säll`än, mõni purenu vai söönu* Ran; *igi võtap sil`mä lavva`katski, sil`mä lõigutava* Nõo; *ihu säll`än lõigutap aena`niitmiseega vai rüä`lõikamisega* Kam; *latsekene nakas`ikma, ihu nakas lõigutama* Ote; *ma`lõiksi sõrmõ`kat`ski, pañni soolast`võidu pääle, kül`p no viil ilman lõigutass* Kan; *Silmä`nii lõigutasõ?, ei`tiiä`kas sijp om`silma lännü`vai* Urv; *iiige (higiga) nakas kihä lõegutemme* Krl

2. *lõõma, virutama Leigudas kaikaga ülald alla* Emm; *oles`moole lõegutan* Tõs; *ta lõigudas mul ühe`tuhvlaikama`vastu kõrva juurigid* Saa

3. *tormama, sööstma nõnda lõigutas edasi (hobusest)* Jäm; *Panid leigudama, ehk`joudvad koo* Emm

4. *loputama lõigutasime kala`veega üle* Pha

lõigutama² → *liigutama*¹

lõihõ *lõihõ* lahja *lõihõ* maa pääl *olõ`i peremiist, peremiis`taha`i`p panda?`mitägi pääle* Lut

lõik¹ *lõik* Kod Krk, g *lõigu* Põi Muh Mar/-o/ Mär Hää Saa Tür Lai Plt Pil Hls Krk, *lõegu* Vig/-o/ Tõs Tor Juu; *leik* g *leigu* Jäm Khk(lõ-) Kär Kaa KuuK Koe VMr Kad Sim Iis, *leigu* Kuu IisR; n, g *leiku* VNg

1. *lõikamine, lõikus a. kui`leiku lopp on, siis`tievata pukki`vihku (istuvad viimase vihu peal)* VNg; *Kõik rukkid kuluvad omale ära,`uuve`leiguni piab [nendega] elama* IisR; *ken es saa lõiguga teise`seltsis`valmis änd, lapsemad ning vanamad, siis see sidus* Khk; *nemä lääve oma parast`lõiku edesi* Krk **b.** *lõiketeravus oherdi -- leik on nūri, ei leiga, ei aka*

enam Jäm; vikatil pole `leiku mette, pole seda leigu mõnu mette Khk; Kena magusa lõiguga sae oli Pöi

2. lõik a. viil `koores karduled ää ja `lõikas leeme lõigud `val`mis Mär; nemad `kiet`sid suppi ka neist (naeritest) `enne, no `leikasid `veiksest leigud `sinna `sisse KuuK; `lõikab `kartulid `lõikudest Lai; levä lõik Hls b. maatükk, siil `põldudel olivad leigud kõrvas VMr; leigud õlivad kitsukesed ja `veikesed põllud Iis; eenämu tükid õlid `Saskveren lõik ja mäng Kod

3. hammas kummagil obusel pole `leikusi suus Kär

4. hoop, lõök ma `andsi tal paar' `lõiku vitsage Hls

5. kiire jooks ma `pistsi `peetidest läbi `sõukse lõiguga et Muh; poiss `pistis `lõiku tulise `kiirusega Saa; raba's levä ja pañds `lõiku Krk

lõik² lõik g lõigu lõikhein `lamba neelätev küll neid `lõiku Krk

lõik³ lõik g lõigu HMD Kei kaalikas Sõid toorest `lõiku nagu obused Kei Vrd lõiges

lõik⁴ lõik g lõigu hrl pl (piklik ja peenike) helmes, piiprell noorigu `ehte olli lõigu; miu emäl olli kolm `kõrda `lõike, neli `kõrda `kijde kaalan Krk

lõika lõika, `lõõka noodamärk tuu\_m `lõõka, märk rovnatamise jaost, et noot `õiglasõlt k'äüse Se

***lõikaja** `leikaja JMd, `lõikai Lei

1. tera vikadi `lõikai, tu\_m saagi `veilist t'ett Lei

2. lõikhein sie va `leikaja eena `ulkas, ega luom seda süö JMd

lõikam `lõikam g -i hoop tõmmasin talle õhe `lõikami, et ta teist änam ei taha Aud

lõikama `lõikama, lõigata (lõe-) Muh Pöi L HaLä(lõõ- Juu) spor Jä, I KLõ Trv T(lõõ- Võn Rõn) Lei, `lõika(da) Lüg(-maie) Jõh; `lõikam(m)a, lõiga|da?, -ta<sup>o</sup> V(lõega- Lei Kra, lõõga- Rõu Röp, lõõja- Lut); `lõika|m(e), lõiga|te M(-de Krk; lõe- Hel) San, -mõ, -dõ San(-tõ) Krl Har; `lõikma Vig Lei Võn; `leikama, leigata Sa(-õi-) Hi LNg Kir KPõ(lee- Kos Kad Sim) Iis Trm Pal, `leika(da) R(`leiga- Hlj VNg) Jäm Mus VII Emm Rei; `leikma, leigata, `leikada SaLä; `leikämä, -dä Kuu

1. a. terariistaga lõhki, katki, pooleks, tükkideks tegema, viile, laaste jne eraldama üks kilu `leigata `viieks tükkiks, sie `panna `onga `otsa Jõe; luom tappetasse ja `lõigetasse `lõhki; ärä `lõika `vorsti (ära peereta) Lüg; `vastlapä, siis leigeti `juuksid ning siis `pesti `palged; pole kõhu äärest leigatud (tunnustavalt kellestki) Jäm; esimene `leikamine leva peeld o kasu kannik Khk; leigatakse või rahvitakse `kaapsu piad, kui oled peenikseks `leikand, nuiatakse tihele Pha; Sea karva `võtmisega `lõikas sõrme ää Pöi; pühabe ei lõegata `küisi, siis `lõikad oma õnne ää Muh; ma `leikasi iga ühele kantsigu [leiba] Rei; sii külas oli ikke sedasi, teine peremees `lõikas teisel [juukseid] Mar; kaaled lõegatasse koa tüki `kaupa kardulete ja liha `seltsi Vig; Ühüssa `korda mõeda, `kümnes kord `lõika Han; Mia lõega obosõ laka vähämäs Khn; pian akkama `sijpi paast `väl'la `lõikama Saa; peremes `leikas `leiba, ega teised `leiba ei leigan Ris; keäri päräd on nii `kanged, lõegata ei soa Juu; Üks tüdruk leigand kogematta `lambal tiissi ää Amb; nüri `noaga `lõika nigu `saega TÜR; `nahka leigates olgu suured käärid Ann; sõela täis `leiba sai leigata ja `viidi kohe [jõulu] esimesel üel `luumadele VMr; lõigatasse kangas maha, siis jäävad `narmad järele; Jonstavi kivid - - need õlid ead [veski] kivid `lõikama (jahvatama) Trm; `sõrgu

lõegati [härjal], sest muedo ei suanud `kündä Kod; liha `lõikan õege `peenest `vürhvlst Pal; naba va`rs lõigatasse `lahti Ksi; ema `lõikas kõrva `lõhki `lambal -- siis `tu`ndis oma `lambad ära Lai; sai õle katust võtta ja `õl'ga `kat'ki lõegata ja elä,eätele `antud KJn; mehe `lõikave [leiva] `valla Hls; `laaste lõegati, kui `õlgi es ole vai taheti parõmbat katust Ran; mia ole ka `väega ell -- ku Miinä mul `varba `küüdsi `lõikap, siis miä röögi; põrs songip kõik taeme üless, `lõikame sij `põrsa kärss `kat'ski, siss ta_i saa `sonki Nõo; mõrdsuk `oll'i lõiganu pää otst ärä, ihu ragunu tük'ess Ote; ku_sa lammast püät, ärä_lõigaku_sisse Urv; poisel om jo tsiga puhastõt, nakasõ `lahki `lõikamma Har; mul oll' ime_kaiä?, et saia mant oll' lõigat puul' ar? Rõu; ma päälisskauda `lõiksi mõnõ lipsukõsõ, nii et `suuhtõ sai tsusada? Plv; kida, tu lõigatass, mõnõl om suurõst ka jäänü?, s_tu ei saa `selgest kõnõlda? Se || (tapmisesest) `mõtle, ta lõigass kõri `endel maha; me lõigasime ka `ende sia ärä, liha oli vaea Krk **b.** (terariista lõikevõimest) jussi ein, seda vikat ei `leika Jõe; `Käiasin `pussi teravaks, nüüd `leikab nii kui `siepi Hlj; saag on nüri, ei sie `leika mitte `suaja sittagi VNg; `suome `kirved on jo minu aja sies `kõige paremad `lõikama Lüg; `suitsu ta (nuga) leigab, `rohkem ta\_p tee medad Khk; see nuga ep nää puud, `miskid änd ei leiga Mus; Kõik äi ole lõigu teras, sellepärast äi `lõika Põi; sirbid tehässe sepäl `neoksedest vekatidest, mis ei `lõika änäm; rohi lähäb võsaks, vekat ei `lõika Mar; iad `leikajad kiarid JMd; alb nuga, tuema terägä, ei `lõika iva Kod; vikat `lõikab magusade Ote; väit's om nii nõhrüss lännü?, et ei `lõika hapud `piimä kah Har; õdagu oll' kuiv, vikat' `haina es `lõika? Vas || minu `ammad ei `leika `õuna Ris **c.** juurde lõikama särgi käis `valmis leigetud juba, jupid pole kogu `aetud Jäm; tüssist [kampsun] oli, ta oli ise leigatud siis ka nenda_t siit oli kõvasti `ümber Pha; `muntsrite järele lõegatse `riiidid Muh; Purju leikamese kohaks valida lagem koht voi suure ruumi pärand Emm; `oskas täda (mütsi) -- `väl'la lõegata Aud; kui `kleitisi `lõikavad, siis on nihuke lõege, kelle järele nad `lõikavad Juu; rätsep `leikab `riide nit'i järele `väl'la, mehe õde `leikas mulle nit'id `väl'la VMr; `enne leigatakse, pärast akata `õmblema VJg; pihaga kuued, mis nüid läbi lõigatud, rinna eest `lahti, `keskelt `õmblus sees Lai; po`rst `oll'i serände kitsass jak'k, aga kõik kiha `perrä iluste lõegatu Ran; [ta] lõegass jaki ärä, miä esi ummelsi Nõo **d.** haava tekitama luha ein mis leigab, vahede äärdega Khk; ilus ein, aga luom ei süö, `leikab luoma kielt Kad; keele `leikaja on lai rohi, `leikab sõrme ka lõhki, nii terav serv on Sim; temä (lõikhein) lõegass, kui tõstid, kuju `olli, lõegass käe kah puruss Ran; tarnain om nii kare ja teräv, et `lõikap käe `katski Nõo

2. tööriistaga töötama **a.** õsuma; niitma käin nüüd iga päe `pillisi (roogu) `leikamas, nie `kasvavad meres, `kalda ligi Jõe; `moisa `pellul sai rugid `leika ja `tuhli noppi Hlj; neli vakkama `leikasid, kas `otra ehk rukki, se `andas ikke `leika VNg; kes omaga jäi `viimäsest `lõikama, sene `seljas õli `kõige `väljä küüri Lüg; `leikma aketi oolipäeva `aegu Ans; kudas sa `külvad, nõnda sa `leikad Khk; rugid, nee sai ikka leigatud vahe sirbiga Pha; viis vikatid `lõikavad `ühte `järke Muh; kui mina veel `leikamas inimene olin, `ilmas ei polnd `kõrsi maas Rei; talivilja põllud said sirbiga leigatud, lapsed `olled järel sidumas, vanad inimest `leikasid Phl; kui meri oo määnd, oo kuib, siis lõegatasse lemm`roogu Mar; `lõikaja, kis ei `oska, jääb `pal'lu laga maha, laga järel, siis sasib kõik rukki ää Mär; [jõulu]pühäde `aegas `leikasid, `ennem ei läind roog kõbass mette Kir; Vili küpse küll, võib `lõikama akata Khn; Rukist lõigati sirbiga, pärast `tul'lid rautsid Hää; kolmegisõ `leikasime `tündrema rukkid

Nis; ei jää `roovimise vihk nii ilus kui leigatud vili HJn; `leikaja pidi ike nii kärmas olema, et `päävas `leikas `kuorma `vihkusi Amb; uba leigati sirbiga, teda ei `kistud juurtega Ann; kui odrad leigati, sai õle sidemed `tehtud Sim; nüüd akkavad `lõikama, liäväd sirbid `sisse Kod; minagi lõegasin ühe tüki `kaera ära, kaera kõrs on pehme Pal; sel'g jäi ninda `aigess, aga ega midägi tetä es vöi ennegu rügä lõigat olli Pst; üü `aiga lõigasim läbi ja ommukuss olli kikk kokku pant akin Krk; tsirbiga lõegati sõõru `vil'lä, kos juure ja ossa sisen Kam; ku kiä `lõikass, siss ei tuhõ takast `juuskõ?, jääss sälg `haigõss (rukki lõikamisest) Har; Mõnikõrd ol' tyy ol'g nii jämme ja kõva, et jovva õs kui `sirbiga lõögada? Rõu || fig `Ahnepäits tahab ikke `leikada sialt, kuhu ei ole `külvand (teiste töövaeva ära kasutada) IisR; Mis `noores `põlves külid, seda vanas `põlves `lõikad Han **b.** saagima `laudu `leigata `kuusest ja `männist Hlj; `nürjä `saega kui `lõikad, `üellässe, mis sa sittaga `kihnad; sügise `läksid `metsä ja nii `kaua ku kevädeni sai `mõisadelle puid `lõika Lüg; `nuorel kuul `lõigeti okkaspuud ja vanal kuul `lõigeti lehtpuud Jõh; talumehed `lõikasad ilma lubata `metsa Mih; viin pal'gid `veškisse, `lõikan `laudu Juu; leigati pieru lõmmud, sialt akati `nuaga, pussuga `kiskuma KuuK; kõige pialt suab puu maha `lastud, siis saab nottideks leigatud Amb; puud tahvad lõigata JMd; sai leigatud `metsa ja rahaks `tehtud Kad; lüht lõigati `saega `välja Trm; alt lõeganud puud, õllud juba piä `aegu läbi lõegatud, ku visanud selle tüvikuga poosi minemä Kod; lõegassivad pal'gi kolmest `kat'ki, üks puulteist `sülda jäi iga tükk Äks; paari piäl (kahekesi) `lõikavad puid KJn; üks on lõigand kasumetsast säält `kaška maha Vil; suur saag om loogage, sellege saab ütsinde lõigate Hls; `uibul lõigats `vällä kun `väege kähmän, oksa `kokku kasunu Krk; vanast ei ole `lastu `saega lõegata, et pid'änu `kirvega maha raguma Ran; kajosalve puu olliva kõik' `valmiss lõegatu ja ärä kanditu, mugu tji kajo; lõegass poole kuuse maha, nüüd käip tuul majale pääle Nõo; pedäjä `tuydi mõtsast, lõögati tük'est `kat'ski ja lahoti `kat'ski, siss `kišti pirress Võn; lõigake see katõkese jala päält maha?, `kat'ski vöi ma üt'sindä ka lõigada?; `pik'se om `vahtrõ maha lõönü?, `õkva nigu `saega lõigat Har; vanast ol' suur saag, `tuyga lõigati `laudu, olõ õs vanast mašsiniid Rõu; tuyd mõtsa saart jo hoiõ, es täü? ütte `puukõistki lõigada?; ma lasõ tuy vana sanna är lõigada `hindälle pliidi puiss Vas **c.** kraavi, maad, turvast kaevama `saare mehed on `kanged kravi `lõikamaie Lüg; ise leiga auk (haud) `valmis Pha; raba äär oli rahvast täis, kõik olid raba (turba) `lõikajad Vig; mehed läksid rabasse turvast `lõikama Vän; tüdrukud ja mehed ja käisid `kraavisi `leikamas Kad; `lõikad muad `ümmer - - ku tahad `pijnrid tehä Kod; oli suur kraav lõigata Lai; `lõikavad `turbid syust Vil; lõegati `turbit ja sõss neid palutide Trv; põllud olliva vij sehen, siss nakati kraavisorisid `lõikama, läits vesi vähämbäle; kos madalambad põllud, sinna `lasti `kraave lõegata; `enne `jaani lõegati `turbad, seeni olliva jälle `kangad kodada Ran; [neil] tulep iki aiamaa viglaga lõegata; egal üt'el `olli oma syütük'k, sääl lõegati turvast Puh; vanast ku `turbit lõegati, siss üteldi, et `lõika kamar ärä pääl, siss saame `turba kätte; sital `lastana mõni päiv lademen `kuiva, siss lõegatana nigu meil `turbit lõegatass Nõo; saarõkõsõ lõegassiva Krüüneri `mõisan `kraavi Kam; maa om jo kuiv, no_piat `laosõ `ümbre `lõikamma Har; maa om vesine, tulõ kraav lõigada `sisse Se **d.** nikerdama, säлке, tákke vms tegema `lõigetasse `lauvale suon `sisse Jõh; [mõrra] kupu küles on igäl ühel `leigatud oma `märki Vai; need olid siukst vanad `muistist asemed - - leigatud olid sured vigurid `sõnna `sisse Pha; leiga õnar ede

Käi; vitsa küened saavad puu `sisse lõegatud Kir; joogi kannudki olid puust, kirjuss lõigatud Mih; õuemärgid olid puu `sisse leigatud HMd; lõika `seia `väike õnar `sisse, piab nõöri paramini `kinni Nis; uulte väidseg lõigats nõu lavval uulte `sissi Krk; päeva`pulkel olliva teopäevä `pääle lõigat Ote; [kui] lehm `piimä nakass `andma, sõss lõikass joonõ sarvõ `pääle Rõu e. vikatit noaga teritama lasen vigastimme `leikädä teräväs Kuu; `taudu vikkast `lõikap paremast ku `lõigetü vikkast Lüg; vikatisi meitil ei lõegata, meitil käitätse Tõs; kohe olid vikati `leikamise nuad Ann; kui ma sulane olin, siis `leikasin, pärast `jälle olen ikke `piinnind Sim; pañnid vikati jala `alla, `lõikasad `piale üless poole, niikaua kui teravast sai -- kui `liiga pal`lu õli lõigatud, läks `lot`si Trm; mõned `lõikavad `nuaga vikatid, suurem jagu pinnivad, mina lõegassin kõik Äks; väits ja kirves taht `ihva, vikat taht lõigate Krk; mihe `lõikave naiste vikati kah ärä, aga `luiskame piab iki egäüits esi Hel; kui terä väegä õhuksess om lõegatu, siss läb katekõrra Ran; ega egäüits ei mõsta vikatit lõegata, aga liibata mõstab ega üits Nõo; `lõiksõ paari suvõga vikati maha Kam; see vikat` om paksuss jäänü?, see ei võta enämb `haina, sedä piat `lõikamma Har

3. kirurgiliselt sekkuma a. kohitsema, kastreerima Mene `kutsu Ludvi `porsast `leikama Kuu; Kui oli `veike luom `leikada, siis `aitas [liiguks] `puolest `tuobist, kui suur, pidi ikke `tuobine pudel olema IisR; Põrsas on ära leigatud Jäm; kui tall lõegatud `olli, siis `pandi `tuhka `peale Muh; sälg, kui ära leigedi, oli ruun Rei; jäär ehk pässu, aga mis lõegatud oo, need `õõtakse `oinad Mär; Vahest ku pullid tigidaks läksid, siis põld muud kedagi, leigati ää Kei; kis käib täkkusi `lõikamas, see on `ungur Juu; leigatud ärjad `üiti kabud Jür; vanames -- sie oli vana ärja `leikaja kohe KuuK; täkutsälg, `leikamatta täkk Ann; `lamba `tallesi ja ärja värsikuid `leikas Kad; sõj kuñdi `lõikamine täl suurem tüü õligi Kod; kutsu va Matt `põrsid `lõikame, mud`u `põrsa lääve vanasse Hel; just `lõikamise `perrä pañd ta toda kõevu lehe `lõimi aava pääle Puh; ku kolmass veeränd om, siss om kuu täis, siss ei või `põrsit lõegata, lääp `paistuma Nõo; Peris käänis `pääga `tasku väedsega lõegatas `kuñti Rõn; nüüd meil vanna `pahru ei olõ?, `lõikamada_ `põrssit om inne Kan; vanast tul`l `vendlane `t`akku `lõikamma, uma rihm ol`l ola pääle mähit Har; `lõikamalda, mis jätetäss suguinass Rõu; pahru liha õi olõ? ni hüä, hot`t ar lõika? paar `päiväki? inne `tapmiist Se b. opereerima `kopsujest on `leigatud Kuu; `leigetasse kae `vällä Jõh; juudiulusised, ned `leikvad `ümber Jäm; südame `külges oo `kasvaja, seda\_p tohi lõegata mette Muh; `leepretel lõegati sääremarjad ära Lih; lõegatud luu äärest mäda `väl`la Vän; `leikasivad lapsekoja `kasvaja `väl`la Kad; kos serände kopsu mädändik olna, lõegatana Puh; mõñõl lõegatana emäkoda ärä, siss ei ole kuu`rõivit, ei ole last kah; pel`läss, et vände koolep ärä, ku arst `lõikap Nõo; lõegatass laits `vällä ja eläb Rõn; ol`l lõigatu, siss ol`l nakanu nägime San; ku inemist lõigatass, piat [pärast] kümme `päivä sällä pääl olõma Har || lahkama mõñõl tul`l äkiline surm -- siss lõigati üless ja siss lubati matta? Har

4. sisse, läbi vajuma kui on sula -- lumi, siis obose jalad `lõikavad läbi, `kuorik on lumel pääl, obose jalad `lõikavad läbi Lüg; ratas `leikab `sisse, `pehme maa; `pehme koht, jalad `leikavad läbi Khk; obuse jalad `lõikavad jääst läbi, ei kanna piäl Tõs; Ilm läks vähe sulakast, reerauad `lõikasad lumest läbi Trm; [talvenooda] arude ja perä all olliva paraea kivi, et `porri es `lõika Ran; lumi om pehmekene, rii `lõikass läbi nikaagu maani?; `lõikass

no hobõsõ jala läbi lumõst Har; `võrko vissitädäss, ku mutta `lõikass, pandass `ol'ge ala noole kivele, siss lää_j mutta Se

5. fig **a.** teravalt valutama, ebameeldivat aistingut esile kutsuma *Tal nisuke terav äel, et `leikab luust ja lihast läbi IisR; suur valu, `lõikab sees kohe `kangeste Tõs; `Rüekis sedäsi, et `lõikas `luussõ ning lihassõ Khn; valu `leikas kõhust läbi Ris; ku vägä sualane ehk kõva rohi, küll `lõikab kiäle piäl Kod; `tärpentiin, sellel olevet `lõikaje valu Krk; mi[?] opõtajal om üt's läbi `lõikaja helü, ku ta jutust `ütless, ta `lõikass su\_kõrvust ka\_läbi; ku õks valu `lõikass `süämede, siss om minek' kah Har; siäh (sees) `lõikas suurõst halust Lut **b.** teravat külmatunnet tekitama tuul üsna leigab, nii külm vahe tuul Khk; `Lõikav tuul, ta puhub sul riie test ja luust ja lihast läbi Hää; `täempe om `kange `lõikaje kül'm Krk; `niiske tuul' om kige ullemb, sji `lõikab sul lihast ja luust läbi Hel; `täämbä om külm põhja tuul', ta `lõikass kasukast ka_läbi Har **c.** südame-, hingevalu põhjustama sie jutt `lõikab mu südant, et lähä `mielest `vällä Lüg; see sõna `leikas mo südamest nenda läbi Khk; süda `lõikab tuld sees ja põleb, aga ega kedagi teha põle Mär; sõna `lõikas südäme, `kangeste valus oli Tõs; kui nii sahidid ullud sõnad on, siis `lõikab nõnna läbi südame Juu; `leikas südamesse, tuli paha tunnet Sim; kül süda `lõikab siden - - et tüdrik läks tõesele Kod; tuj sõna, mia sa[?] mullõ iilä `ütli, tu `lõikass mu `süämen nigu habõnaväit's; siss `naksi mul süä nii `lõikamma, et kas mu\_poigki enämb elun om Har **d.** (teravalt ütlemisest, taga rääkimisest) `tõine inimine on `kange kielt `lõikamaie Lüg; Nävad jo uhked, `leikavad teist ikke sõnadega IisR; keeled `lõikavad nendel, üks aab `ühte lora, teine aab teist Mar; ees ea, taga `persse, sis `lõikab `kaela Mär; teisele `oskab `öölda n_na et `aitab kohe, ta on `lõikaea keelega Lai; suu ijin oma sula sõber, aga sällä taka `lõikap `lõõri; nali ei `lõika `kaala, `nal'la võip `aada Nõo; kijj' om küll lihanõ, aga `huutsõ kaala `lõikap läbi nigu `niuhti Võn; suu manh sulat nihu t'sukur, sällätakan `lõikat lõõri maha[?] Har; Niisama lõigas õnnõ tõist inemiist - - õt saa_s muid'o elläke_ko_tõist kõnõlõss Se || riivama sääräne jutt lõikass õks au manu_kah Har **e.** vaheltkasu saama Ooste parisnikud leikasid iga oo pæelt oma tasku oma pisiksed rahad Kaa; Kus kukkus kasu leikama Emm; No küll aga `lõikas - - ku keegi teesele mõne asja müib ja kõvasti kasu võtab Tor; tuj om jo vüürkaoba pidämine, ku sa kasu `lõikat vahepääl Puh **f.** (muud juhud) `Leikab kodu `nüörigä `leibä (on vaene) Kuu; `lõikas `tütrikulle taha (oli suguühthes) Lüg; `Miski kañt ei `lõikand (kuskil polnud edu) Jäm; [on] leevast `lahti lõigatud, läks mehega ise `leiba (elavad lahus) VII; mul om vastanõ särk sällän, nõkl mant lõigat enne (uhuuus) Har; ega no tu kat'ssada `ruublit olõ õi_puu otsast lõõgada[?] Rõu*

6. kiiresti liikuma, jooksuma, tormama kuer kadus jää `krunnije taha ärä, mina `leikan järel Kuu; võttan jalad `selgä, `lõikan menemä Lüg; `lammas `lõikas viel `undile järälä Jõh; paneb ees `leikama, `oota mind üht Khk; las leigata, küll väsib ära Krj; lähed `koorma `otsa, obu paneb `lõikama Muh; `Pistis siit `leikama, nenda et `kampad `vilkusid Rei; `olle kodo magand ja tä vaim `olle möödä `ilma lõigand Mar; Üks läks joostes ees, teine pani lõigates takka järele Han; Kui veistel paelu söödikid kallal, sis tõstavad sabad `sel'ga ja panevad `lõikama Tor; näe kud'as si poiss mäe pääl `lõikab, nõnda et kontsad käivad `kukrus Saa; küll me aga `lõikasime, naa kudass vähä jalad `añtsid Juu; [lehm] `leikab ies, ole mies et saad `järgi JJn; lasime `pal'la jalu - - `talve ja sui alati sai leigata, milla meil

jalas kedagi oli Koe; kel `jõudu, `leikavad `linna, kes `vaesed, kutsuvad koju ämmaemanda Kad; lõegasin õtse `alla pitkä eenä `sisse Kod; muud kui `lõikab ühest `teisi Vil; ta tahass mutku ümmer lõegata sinna tänna Trv; uni tule uegaten, läbi laane lõegaten, meie til'lukesele ti'ale; poiss, sij `lõikap kōik' piduse läbi Nõo; lõikass pääle ütest `tõisi Ote; hopõn lät's uma langa pääle vil'lä `sisse, is jää\_ `saisma, lõigass mi_langast ka läbi Har; Ma^o panõ siist õkva üle suu lõikama Vas; kõgõ parõmbidõ `lõikass puõlaiv, ku tävvest käe päält om tuul' Räp || sa oled ikke vist `viina saand, jutt `lõikab naa et Mär

7. midagi hoogsalt tegema Kaik tüõ `leikab kääs Kuu; sel on `õige ia `kessel (kõht), nii pali `kraami `lõikab `sisse; `lõikab `ühte `puhku ikkeda Lüg; `istus aga `lapsega ja `leikas `lauu Jõh; siis tõstab äna üles ja muudkui `leikab joosta Krj; Kui mölder magama jäi - - paljas kivi lõikas käia Trm; tämä `lõikab juttu küll, `vuata et ei sua jutuss `lasti; suul `lõikab (immutab) sia liha läbi, ei lähä apuss Kod; küll ta `lõikass kõvast tüü tegemist Krk; Õdagu pand pää valutama ja lõegas valutamist terve üü Nõo; ta `lõikass taad `hullu `pil'i alasi (nuttis); kat's `poiskõist `tapli tii veeren, ma aäni ka viil' `huugu, et lõigakõ poisi<sup>o</sup> Har; rüärääk `lõikass `kõõgõ üü<sup>o</sup> Lei || `Leika kuhe üle `einama (mine otse) IisR

8. lõõma, virutama tegin `kuuma vett, `lõikasin `neile `selgä Lüg; Sulane `leikas korupi `lahtiselt rie `piale IisR; ma `leika `soole `vastu nägu Muh; vetad `kaika käde ja `leikad teisel pehe, siis oled ta maha lõõnd Käi; `lõika tääl (hobusele) `rohkem takka, mis tä mud'o nõrgib Mar; ma `lõika `soole, mes sa vahid veel Tõs; koer tul'li kallale, mehel es ole muud, kui lõigas tokiga Saa; `leikasin mäda (mööda) `kõrvu JMd; võta sil'mivie kapp ja `leika `vasta nägu Kad; `lõika tälle, pane üks laksak sellele lehmäle Kod; suur tugev tüdruk oli, see `lõikas [lokku] nõnna, et aina `kerkis seda `viisi Lai; temä `mõtlend, et `lõikan `kirvega KJn; ma `lõikan sulle üte napsu mööda `kül'ge Pst; lõigats `rõõvil [kurikaga] ku lagin, iki laks laks; `lõika valu tal, sõss ta tääd, et ta tõisskõrd änäp ei tii Krk; `lõika_no_mõni huup tõsõlõ Har; ma tälle `lõiksi üte pusmaga Vas

9. hävitama, kaotama Kirre (kirs) leikab puust paadilouad püsku ajaga läbi Emm; siäbikivi `lõikab rasva ärä Kod; ku loomal ale (kae) `pääle tule, siis ani sule läbi puhuti peenikest `suula `siissi, sij pidi ale är `lõikame Krk || katkestama olass [kartulid] veel varemini maha saand - - vihmasadu `lõikas ära Mih

10. eraldama, piirama See Sinikesoo `lõikab need põllud poolest Trm; niidü käärd, lõigat tu `viija^o Se

11. taipama, jagama Poisil nupp leikab Emm

lõike⁻¹ `lõike- Tor Kod, `leike- Emm Trm lõike- `leike`ambad ees Emm; `lõike`riistu `ol'li paelu Tor; viilmeistri `lõikeraud Kod

lõike⁻² `lõike- Muh Kse, `leike- Sa Hi kaalika- [ta] akkab `leike jädu `rookima; istutasi `siia kord `leike ruudid Jäm; sihantsed `leike jurakad kasusid Khk; Kena ketlik leiges, see paneme eestele kevadeks leikeruudises; Lapseeas oli leikekaabe meitele maiuse asjaks Kaa; Ussid sõid `leike lehed nõnda ää, just paljad raad veel [järel] Põi; neljabe `õhta `olli `lõike leem Muh; Paargu taa (taha) aianurka teeme ette paari leikejäda Emm; `lõike lõhud Kse

lõik|haer lõikeraud vanast olliv lõikaertege adra, nij lõigasiv juure katik Hls **-hain** lõikhein lõikain `kasvi madalide `maade pääl, suu `viiri pääl Ran; lõikain - - kui nuur ol', luum iks sei, aga kui vanass läits, es `kõlba Kam; ku ma seo lehmäkese `õsti, siss ol' tä luu

ja nahk, habõ iks tñveerest lõik`hainu ja puossakõisi Rõu; lõikhain, noidõga lõigut käe är^o
 Plv **-hammas** lõikehammas obusel on ülelevel leik`ambad, tämä kui süö `rohtu, siis tomma
 `neiega oma\_pole VNg; siin `õeldakse ikka lõik`ambad Hag **-hein** (taim) lõik ein `luomidel
 `kieled lõikab `katki Jõh; lõikeinal on ääred teravad, seda ei tohi mitte läbi peo tõmmata
 Saa; lõikein lõikass puruss, nindagu väidse rammi `sisse Krk; sji om nii rammuss maa, et
 kasvateb lõik`einä kah Hel **Vrd** lõikhain, -rohi **-helmes** piklik helmes, piiprell peenikse
 lõik`el`me Krk **Vrd** lõikushelmes

lõikmõ pl `lõikmõ Röp Lei tükid ta `määrne jahu, tsakõ^o nigu `lõikmõ^o Röp

lõik|raud adranuga; mättaader lõikraud on saksamaa adral ees -- `tiisli `külge käis
 kruvidega `kiini Trm; lõikraud, sellegä vedeti kriim ette, mueto konksater ei jõõda mätäss
 `ümber lükätä Kod; Ku ol` kõva söõdümaa ja har`giga_es saa_midägi_tetä^o, sõss
 `kiinti\_lõikrauaga<sup>o</sup>. Täa ol` üte_rauaga_har`kadõr ja tyy raud ol`ll terräv Rõu; iih mihdäs
 õks lõik`ravvaga, takah adraga<sup>o</sup> Se **Vrd** lõige-, lõigilraud **-rohi** lõikhein lõikrohe `tõmmab
 nagu saega käe kat`ti Tor

lõiku- `lõiku- Lüg Jõh, `leiku- R KuuK JMd ViK Iis lõikus- siis tulivad `leikutükid:
 kaks tükki rukkid, üks `kaera, üks `otra, `neljavakkased tükkid Hlj; tädimehel oli sie `leiku
 `massin, `sirge rukki `jälle `laskes masinaga maha; `einamad oli sis kaks `tiinu vai kaksteist
 vakkamad, sene iest pidi siis tegema `leiku`päävad; isa oli `väljvaht, `muetas [teolistele]
 neid `leikutükki VNg; pärast `einä `aiga on `lõiku aig; `lõiku pühäl `käidi kerikus Lüg;
 Rukkis `alle `põlve, [aga] `varsti `leikuaeg käes IisR; [oli] leiku `päivi teha JMd; `leiku
 masina vikatid tahvad teritata VMr; `leikutükid olivad ja see oli oma asi sis, `leika päävaga
 või kahega ära Kad; kui tuli `leikuaeg, siis `aeti [ühispõllule] jäud `sisse Rak; murakad
 saavad `leiku ajast `küpses Iis

lõiku|kuu `lõiku- Lüg Jõh, `leiku- R Mus Kad lõikuskuu, august `omme on esimine
 `august, akkab juo `lõikukuu; kibe `lõiku kuu aig Lüg; `Leikukuu õli `õige `vihmane Jõh

***lõikum** p `lõikumat liik d`uomõ (joome) `lõikumat Lei

lõikuma `lõikuma, (ma) lõigun (lõe-) Juu Äks Plt Trm Pal, `lõigun Lüg(-maie, `lõiko-)
 Jõh IisR; `lõikma, (ma) lõegu(n) KJn Kõp Trv Hel/-me/ T, lõegon Kod; `lõikma V, -me
 San, -mõ KrI, (ma) lõigu (lõõgu Rõu); `leikuma, (ma) leigun Hi, `leigun Kuu VNg

1. korduvalt lõikama; vestma, voolima `tarvis `porsastelle `leikuda `karduli Kuu; poiss
 on `kange lõikumaie, `piiad samasugused -- `pussid `peida `tõiste iest `vällä Lüg; Mis
 nied paberid nüüd purust `lõikusid Jõh; naised `lõikusid ohakaid Trm; tõesid ei mõessa
 `lõiku `kapja Kod; `kartuli pudrule mõni lõegub pekiliha `sisse Pal; karjapoesid, kis karjas
 käesid, `lõikusivad `vitsu ja tegivad `korvisid Äks; lüsi tuli `väl`la `lõikuda, et paegal seisab
 Plt; lõegutasse puud kat`ti pakkudes KJn; taari pudi `tehti ja vahel lõeguti leib `sisse Kõp;
 ma lõegu kangast maha Trv; lääme lõegume kardule päälitsit Hel; miä lõegi sääil kumarusi
 `kartuli Ran; vanast es ole kapusta `üüvlit, siss väedsega sai lõegutuss Puh; vanast üteldi, et
 ku rõevass lõegutass ärä, siss jo raesatass, ko_sa nyy tüki panet, mes üle jäävä; kalmusse
 lehe lõegutas põrmandu pääle `katski, `kirpe pärast; mitu `kyyrmat agu `tuüdi, mia lõegi
 väl`lä jämedämbä siäst ja sääsi `riita Nõo; lõegup `küidsi Kam; `kapsta lõiguti aiast ärä ja
 `panti reheala, siss ku `aiga ol`l, siss kupatidi Ote; lavva tulese `katski `lõiku San;
 mi_sa_lõigut, kõih kõõgi `asku täüs Urv; Tyy tõlv ol`l säändene üttest puust `väl`lä lõigut

Har; `uibu ubinit lõõgutass libsõss Rõu; võta üt's pihlapu puu ja lõigu ütesä `riste sinnä?`
pääle; [ma] lõigi_kaali `lipsõ söögi `sisse, sai magusap magu Vas; puupulgalõ tette otsast
mulk `sisse, küle `pääle lõõguteva? `t'sälga?, kost `mehtse?` immä söödivä? Räp; leevä pala?
lõigutasõ ja kuivatasõ ahoh ar? Se; kaldun jo? ei pügä pääd, ei lõigu `küüd'si Lut

2. a. opereerima inimese ajo olna suur, arsti `näevä, kes lõeguva Ran; tedä kliinikun
lõeguti, `kõiki `aavlit ei ole kätte `saadu Nõo **b.** kohitsema `põrsod `lõigotasse Lüg

3. fig teravalt valutama valu `leiku läbi VNg; `Ambas oli nii `kange `leikuv valu, et äi
soond õösse silma `kinni Emm; on roos ähk medaged, siis leigub läbi Phl

lõikus `lõikus Lüg Jõh Muh L Nis Juu I Äks VIPõ Ran, `leikus R Sa(`lö- Jäm Pha)
Hi(-os Phl) Kir spor Ha, Jä ViK, g -e; `lõiku|ss g -se Trv Hls Krk T, -sõ Krl Har Vas Plv
Räp; all `lõikuistõ Se

1. lõikamine `Praakalid - - igä päiv kävid igä siel `ringi neh kus `leikus `puolel oli
parajast Kuu; `suuremad puud menid `metsäs juo `lõikuse `alle Lüg; mida rohkem `vilku
sihes on, seda parem on [veski]kivi `leikus Põi; Ead mulda oli ainuld labida leikus maad,
alla oli puhas va vesi-liiv Emm; liimmeister on `lõikuse riist, kaks käepidet ja tera Var;
talvel rabeleti puu `leikusega VMr; [turba] `väl'la `leikus `makseti rahas Rak; peris `lõikuse
puru tuleb `väl'ja, lüüb sae tii `kiinni, ammad koon Kod; kui põld maha sai, tulli `turba
`lõikuss; vanast `olli kraavi `lõikust vähä Ran; Leevakah ol' lina `ketrus ja lavva `lõikus Räp
|| lõige kui `jälle `johtus `tuuline ilm olema, no siis - - mittu `kerda niisuguse jää prau tegi
sise ehk `leikuse Kuu

2. viljakoristus; lõigatud vili, saak aleti `leikust `riede ja `esmaspäi VNg; Kui lõppes
`lõikus `väljal, sis lõppes meie `lõuneleib Lüg; `kaura `leikus on ies Vai; kuidas `leikus oli
ka Khk; Leikuseaeg oli tiitsetõ aeg, päev juba lühem, õhtal sööma ajal pandi lamp põlema
Kaa; odra `lõikuse `aegas, siis `kõidi `pähklil Muh; Kuidas küli, nenda `leikus Rei; `kõrge
maa meestel tuleb üks nädal `enni see ruki `lõikus kätte ja kus on leogod maad, seal tuleb
päräst Mar; Ku sa tend (maad) ilusti ja oolega arid, sis ta nägu mõstab `vasta, annab
`lõikust Hää; põllalt akati kohe `lõikuse järel `naprasi ää vidama Kei; rukis pekseti kõige
`enne, kohe `peale `leikust Jür; ua `leikus õli kua iki sirbiga Trm; sirbigä lõegatasse `riisti
läbi side maha ja `lõikus `sinnä piäle; ennevanass õlid `mõisa rükkid ja õmad rükkid, õli
`lõikuss palju Kod; kui jußt `vihma ei olnud oodata, `seisis `lõikus `lahti Äks; särgi väel
tegivad tööd, kui oli kas sirbiga `lõikus või Lai; kui om `äste õnnistanu, om ää `lõikuss
Kam; vil'la lõikus om siss, ku vili `valmis om Ote

3. operatsioon läks `aige majasse `lõikusele Lüg; `sõnna `leikuse laavale on neid pailu
jäänd Khk; ma olen kolm `korda `lõikuse all olnud Hää; irmus - - targad `leikuse arstid olid
HMD; `peale `leikust, kui ma `terveks sain, käisin kohe villa `veškil `villu `kehramas Jür;
miu süä ei kannate `vaate `surnut ega `lõikust Krk; nüüd perän `lõikust om täl suu pään
kõveride, näo närvi olna läbi lõegatu Nõo; pääl pulme `viidi äi `lõikusele, siis lõegati ärä
tuu vähk Rõn; tu ol' Võrul `lõikusõl kat's nädalit, a\_ `kuyli õks maha? Har; ol' tah jo_veereh
(suremas), te'ti `lõikuss ja parasi ärä? Räp; sul vaja `Tartohe `lõikuistõ minnä? Se

4. fig **a.** hoog, rutt `sõuke kipe `lõikus `olli et Muh; `kange `lõikuss olli, es saa `enge ka
tagasi tõmmate Krk **b.** saak, saam `enne `käisiväd `liisu `poisid, siis neil `üösitel õli `lõikus

[tüdrukute juures] Lüg; *ku kõik (tüdrukud) siäl aedan, siis on sedä lõikuss, kääväd poesid siäl Kod*

lõikuse- lõikus- `piatasse seda lõikusse pühä Jõh; `leikuse `kuuga õsutatse ning pannatse vili kogu Ans; *poiss sai `leikuseku viie `teismndamal kahe `oastaseks Põi; `lõikuse kuu `olli karuse kuu Muh; `lõikusepüha, kirikärä peab tänu `jutlust Mar; lauritsapäe on `leikusekuus JõeK; ku vili suab kokko pandud, pidetässe `lõikuse pühä Kod; `täampe om edimene `lõikuse kuu päe Hls*

lõikus|helmes piklik helmes, piiprell tõõsõ ol'i `pikligu?, noid kutsuti lõikus helme? Se Vrd lõikhelmes

lõik|väits mättaader; adranuga Üits obene läits lõikväidsege - - tõne harkadrage takan San

lõikõl loomisel (kuust) *siss om kuu `lõikõl, ku `keškelt `õkva om, ku üt's viij' om täüs kasunu? Har*

lõi|laast käärlaud Lõi `laastuga ajas [lõngu] Lüg

lõim lõim g lõime Muh Lä Saa Hag JMd Tür VMr VJg Trm Plt KJn Trv Hls Krk Ote Rõn San Kan, `lõime Lüg Jõh Mar Jür HJn Amb Koe Rak Iis, lõimõ spor V(n lõim), lõeme Muh Tor Hag Juu Trm Kod Pal Trv TLä Lut, lõõme Rõu Plv, lõõmõ Rõu(-m-) Lei Lut/n lõim/; loim g loime Kuu Hlj; lõime g lõime Põi Var Ris Kei KuuK Amb JJn; lõeme HMD Kos VMr, g lõime Tõs(`lõe-) Amb; lõime g lõime (lõime) Sa Hi Ris; n, g lõime Hlj Lüg, loime VNg Vai

1. kanga pikilõng *kui jumal `loimed `andab, küll külast kued `korjab Kuu; `mustri tekkid `tahvad `lõime voli, `muidu jääb kude nägima Lüg; Ise `ketrab, ise `keerab, omad koed, omad `lõimed Jõh; `tutkamed, `kanga `loime `otsad Vai; nee Sõrve kuued, nee `tehti linuste lõimetega Ans; lõime vihil sai `tehtud `võrked `sisse Khk; viimati akas poest `lõimid `saama, siis `tehti poe lõimetega `riided Pha; Ega `riidel oli oma lõime ja ega `lõimel oma jammus Põi; lõim luvasse üles, koe kojotse `sisse Muh; See kõlba mette kudesse äga lõimesse (mitte kuhugi) Emm; Suure võlla rattal on puust `ambad `külges, nendest `laste lõimet järele Rei; lolli kuduja viga, kui kibasse jääb, lõim jäb lõdvale Vig; Keedeti linaseemendest eli, `võeti seda `pintsliga ja lihiti lõimed ää, siis olid libedad Han; `lõime `kääres lõi valu kuppes Saa; nendel (seelikutel) on kodukedratud lõime ka Ris; siis me panime linna `valged `lõimed ja linased koed sies Kei; koelõng piab laum olema, lõeme keerd keerum Hag; mul tuli `kanga `lõime `puudu Juu; toon `lõimed kõik su kätte kehrata HJn; Lõime läeb `käärimisega segamini ja siis põle sest lugu, et üks lõng on keerum kedratud ja teine laum Amb; `lõimed tulevad `lahti leigata, et saab `ümber varva siduda ja `sõl'mida JJn; lõeme sai `kasta jah, ei kuivalt ei saand lõemet kedrada VMr; lõim õli linane ja kude õli villane Trm; tämä_o ise kude ja ise lõim - - kõneleb `kaste pite (on valelik) Kod; kui lau lõime teed, siis kududa ei saa, lõngad purud kõik Plt; aa lõim kehade `pääle Trv; `olli villatse kleedi, lõeme `pääle `koetu Ran; sij lõim ei ole asi, ei tiiä, kas sij kangass kinnätap kodada Nõo; undrigu ja jaki rõivass ol'l oma `koetu, poodi lõim üless `veetü ja oma villane `sisse `koetu Ote; linatse lõimege kangass San; villadset ka iks `koeti kruudilisi lõime `sisse Kan; ma mõsõ õigõ `mõsku ja värvi na_lõimõ är? Urv; Lina kedrati kõik'*

inämbüsi lõõmõs Rõu; tedä saa lõimi ja kudõihe (igale poole) Plv; joudo sullõ, lõimi kudõhist (tervitus kangakäärijale) Se

2. vits, niin Sa'ra alumadsõ veere poolõ? t'susati puraskiga_lahe?, säält t'susati üt's lõõmõ ots sisest puult välläpoolõ; Põhalõ pandas kat's lõõmõ vitsa kõrvutsikku Rõu; viisu lõim Vas

3. puusüü pehme puu suure lõimege, aaste kasuse om aste laia Krk Vrd loim², loom⁵

lõim² lõim Kam Rõn San, g lõime Hel Ote, lõimõ Kan(n -m) Har Vas Se, lõõme Rõu haspel aame langa lõime pääle üless Hel; ku langa lõime pääle aad ja ta üttest sarvest üle kargab, siis om vi'rp sehen Ote; langa luvvass lõimõ pääl Kan; ko_sa_tu langa lõimõ pa'ni?, ma_naka langa luyamadõ Har Vrd loim³, lõiv¹

lõim³ lõim g lõeme Kod; pl lõemed MMg, lõõmed Jõh

1. tallevill lõeme vill ei võta värvi pääle; tallekese lõim, lõemevill one pehme ja pitk; lõemed ei võtva üväss värvi pääle Kod Vrd liem, lõõmin

2. vastsündinu juuksed kui laps ilma sünnib, siis one täl lõemed piä piäl; kui lõeme juuksed jäämä pähä, tulema kade inimene Kod; lapsel on - - lõeme juuksed MMg

Vrd lõimik¹

lõim⁴ → lõime¹

lõimama lõimama laimama – Vas

lõime¹ lõime, lõeme g lõime Põi Muh L(-õ Khn); n, g lõime Var, lõeme Vig Tor Hää; lõime g lõime Sa(-ei- Khk Kär Pha); lõim Jäm/-õ-/ Kir, g lõime PJg, lõime Han; lõimes Jäm/-õ-/ Han, g lõime Kse leivanõu, -küna päävaleib [on], mis paar pääva lõimes peetaste apnemas Jäm; leib pandi õhta lõime, oomiku sõtkuti veel ning pandi jahu natuse juure; nii jäme lõime, tee vakk leiba sees ee Khk; raabikakk tuli alt põhast, lõime küljest Pha; aava puust oli se lõime; Jahud pandud lõime, pala vesi peale, labjaga rokeldud segamine Põi; leib tõuseb lõimes Muh; meitel oo paraaegu ümmargune lõeme, enni oli pikergune, mõnel oo sea künä moodi Vig; suur lõeme oli leiba täis - - ema pani mu leiba sõtkma Tõs; Mede perele jäeb sie lõemõ pisikeses Khn; lõimesse jääb leva juur PJg; levad tõstetass lõeme sijnst labinda pääl Hää; lõimel on neli sarve, kellest tänd kantse Saa

lõime² lõime Mar Juu Kod Hls Krk seltsi, kampa; nõusse, mõju alla üks kuri mees akkas teist kiusama, tahtis teist oma lõime soada Juu; veike vasik tükib kirju lõime jäämä; ku mehel naene one, no mes sinä tämä lõime eedäd; kos tä suab ärä tulla, kõrd oo sinnä lõime akanud; tulga meie lõime Kod; lõ i m e (g i) lähedale(gi), sinnapole(gi) nüit ei lase sinna lõime ka änäp tulla; mea ei ole temä lõimegi saanu; ta ei ole seda lõimegi, et ta selle tüdär ütelts olevet; sijn poi'ss ei oole emä lõimegi (ei sarnane kuidagi) Krk Vrd lõimesse, lõimi

lõimekas lõimek|as IisR|l-/ JJn Hel, lõimek|as VNg, g -a; lõime|gas g -ka Kuu tihedalõimeline lõimekas kanjas VNg; Lõimekal kangal jäeb kude nigu riide sisse rohkemb, lõim tieb kirja IisR; kui oli kuet vähä, jäi liiga lõimekas, lõimest paks JJn

*lõimele lõimele Kad, lõimele VNg ühele meelele, nõusse tämä tahdoss minu oma lõimele VNg; kuda nüid kiegi oma lõimele suab (poisid tüdrukuid nõusse) Kad

lõime|lang lõimelõng `loimelang -- `kaalu `enne loim ärä ka, ku `kangast luod Kuu; lõemelang pidi olema keeremp kui koe lang Kam; Vanast keriti kōik' lõimō langa², nii häste villatsō_ku_linatsō_nikadsiga² Urv; Lõdmō langa_kedrati tasadsō² ja `kimmä keeruga<sup>2</sup> Rõu **-lõng** lõime moodustav lõng `Lõime lõngad õlid `kierummad Lüg; sua kooguga tõmmedaste `lõime lõngad sua piide vahelt läbi Jäm; `lõime lõngale\_p või süid kerida mette Khk; Linadest kedratud `lõime lõng, see oli kena ja peenike Põi; lõime lõng peab ea lõng olema, ei tohi `pinku ega `tompu `olla Mar; kangast kääritse, need oo `lõime lõngad, `sisse kujutse, need oo kue lõngad Tõs; `lõime lõng tehakse `kierum, piab tulisem vokki `ringi `kierama Ris; Mõni lasi asveldamise aal `lõimelõnga kua läbi nõelasilma Amb; lõime lõngast `laugu `lõnga ei `pandud Sim; lõime lõng -- `aeti kiarpuie `piale Trm; lõemelõng olgu ikka ühetasane ja `keerdjas Lai; vahel koe lõngad olid villased ja lõime lõngad linased Plt **Vrd** lõimelang, lõimlõng

lõimen lõimen = lõimes¹ mia ei ole nende lõimen ollu Krk

lõimene `lõimene JN, `lõimõnõ Har lõimeline [kangas tuleb] `liiga `lõimene, kui on `liiga tihe suga JN; see om üdse `lõimõnõ rõõvass Har **Vrd** lõimine

lõime|niids lõimeniin Viisulõ `pañti neli lõõmõ`niidse, noist `pañti nõna pääle\_kat's `aasa ja_kundsass kat's Rõu **-niit** lõim mis pakkule saab `pandud, nied on `kanga `lõime `niidid Jõh; ma_lõpõdi `tämbä hommugu teki lõimõ niidi tegemise Har **-pakk** lõimepoom `Lõimepakk, kuhu `ümber lõim saab pakkule `kierada Lüg; Lasipuust oli tugev kepp, `kelle üks ots käis `lõimepakku `aukudesse IisR; lõpepuu oli mõni varras, `pañdi lõime paku `sisse Plt **-rõivas** tiheda lõimega riie lõime rõõvas, läbi linane Trv; lõeme rõevass, kua `olli pagsun suan `koetu ja kavva saesnu, siss temä nigu `murdu ärä Rõn

lõimes¹ `lõimes Jõh Mar; `loimess Kuu nõus kõik mes teine teeb, tä teeb koa järele, nad õhõs `lõimes Mar **Vrd** lõimen, lõimis

lõimes² → lõime¹

***lõimesse** `loimesse nõusse Oled saand `tütrigu henes `loimesse Kuu **Vrd** lõime², lõimi

lõime|volis, -võima, -võitu tihedasilmaline Sie on `niisuke `lõimevolis `kangas IisR; mis lõeme `võima [riie] on, se põle nii ilus Juu; kangas `lõime `võitu Koe **-võillas** lõimepoom Vändäst mugu² `aeti õnnõ\_lõdmõvõllast `ümbre, sõss kangas jäl juusk üles Rõu **-võrk** vabrikulõimest kalavõrk Nie `loime `vergud ei `püüdänd `niidi vai peris `vergu `lanngast `tehtud `verkuje `vasta Kuu

lõimi nõusse ta kuriing peebutand tõse oma `lõimi Trm **Vrd** lõime², lõimesse

lõimik¹ lõimik Puh, lõemi|k, g -ku Ran; pl lõemike Ran Nõo

1. tallevill – TLä

2. vastsündinu juuksed pojal `ol'liva `valge edimäld nu lõemike, mõnel om mustemba; ega nu lõemike kõrraga ärä ei lähä, kiu `järgi iki tuleva Ran

Vrd leemik³, lõim³

***lõimik**², **lõimikas** lõemik Kod, `loimi|k g -gu Kuu; lõimik|as g -a Iis Plt/lõe-/ tihedalõimeline Eks neid `kanga ole saand `kuotud `loimigu ja igäte `muotisi Kuu; kudo villass kudet linaselle, siis jäeb lõemik Kod; suga oli raud `piidega, ei `kõlband kududa, riie tuleb kole lõemikas Plt **Vrd** lõimiklane

lõimiklane lõimikla|ne g -se Trm Kod/lõe-/ tihedalõimeline kui kude `lõime `kiinni ei katnd, siis õli lõimiklane kangas Trm; kangas tükk lõemiklane õlema, pidid kõvass kuduma; lõemiklane inetu särk sel'jän Kod **Vrd** lõimikline

lõimikline lõimikli|ne g -se = lõimiklane kui oli linane lõim või poomvillane, siis oli [kangas] lõimikline Lai

lõimima `lõimima nõustuma – Jõh

lõimine `lõimine Lüg, lõiminõ Urv Se; g lõimidsõ Kan lõimeline liinalõimidsõ, puul'villadsõst `rõivast Kan; Lõiminõ kleidirõõvas Urv **Vrd** lõimene

lõimis `lõimis Trm, `loimis Vai nõus nävad on ühes `lõimis Trm **Vrd** lõimes

lõim|lõng lõimelõng kassi'kaela sõl'm, seda ei lubatud lõim lõhjal `sesse teha VII **-puud** lõim- Kod Pal, lõi- Kod käärpuid lyypuud, mõni ütleb lõimpuud Kod

lõip lõip g `lõibu VNg/-oi-/ Lüg Jõh; lõip g lõibu Hi; `loipu g `loibu VNg Vai(-o)

1. lõmm sie one üvä `rieska `loipu, sie `anda `piergu VNg; mõnest lõhandikkust sai neli, mõnest kaheksa `lõipu Lüg; lõip oli puu alu sugune, `särme õli õhemb Jõh; tuo sie `loipo sii, miä kison `piergo Vai

2. kiilukujuline puutükk lõip, kui alge äi lehe `katki end, lehep teisest `otsast `välja Emm; Ma lõi puu küljest lõibu ää Käi; `teibad jeevad lõibugs, äi lehe otsekohe `luhki Phl

lõip|puud → lõimpuud

lõitka `lõitka klomp hobõsõ jala all om `lõitka?, pessä är; `saapa `kundsõ ala võtt ka `lõitka Se **Vrd** klõtkä

lõiv¹ lõiv g lõivu haspel – Rõn **Vrd** lõim²

lõiv² lõiv Nõo, g lõiv|u Võn Rõu Röp, -õ Vas Se(-v); n `lõivo Se; g lõevu Kod lõoke ku om `lambda naha suurunõ palakõnõ palast maad, sõss lõiv jo lõõritass pääl; sisask laul iks ilosappa ku lõiv Vas; kas kuulit, lõiv `lindas Röp; `lõivo ja kãko, nõu `petvä inemiisi Se **Vrd** lõivuke(ne)

lõiv³ lõiv Kad; lõiv g lõivu VII maks `maksime kiriku `lõivu VII

lõivokanõ lõivokanõ lõoke lõivokanõ, illos hääl om timäl, kui tä `laulma nakass Se **Vrd** lõivuke(ne)

***lõivuke(ne)** lõevuke, -ke|ne Puh Nõo, lõevoke, -ke|ne Kod, g -se; lõivokõ|nõ Se, lõivõkõ|nõ Vas Se, lõõvokõ|nõ Võn Plv Vas Röp(lõõvõ-), g -sõ lõoke lõevoke teeb kesäle pesä, kesk kesä eläjä jäl'je `sisse; lõevokesed `tallavad lume `väl'jadelt Kod; joba lõevukene väl'län, lasep ku tsirab; nüid joba om lumeta nurme `kinke, nüid nakap lõevuke `laulma Puh; lõevukese lõõritiva `kõrgen `taiva all Nõo; lõivõkõisi kah um `lõpmada veidükese `perrä jäännü?; keväjä ku mõni pälvekene um jo lumõst palass, kohe saa jo `laska_pääle, um lõivõkõnõ jo saal Vas; lõõvõkõnõ om põllu tsirk Röp **Vrd** lõivokanõ

lõivu|talv lõotalv, kevadel uuesti mahasadanud lumi lõivu talv tul'l nüüd vjil Võn; lõivõ tal'v ol'l keväjä, ku tul'l `väikene lumõkõnõ; lõivõ `talvõ näi ega keväjä Vas

lõka lõka Trm Urv Rõu Röp

1. latraja, lobiseja Lõka läheb jälle, ei tea kohe nüid lõkerdama läheb Trm; Sa_l't üt's lõka küll ilman, suu sul jahvatas ütte `viisi Urv || on kui [veski]kivi `ümbre käü, siss lüü lõka-lõka-lõka Rõu

2. a. tantsupidu *poiiss tul'l lõka päält, pää kõik verine Röp* b. (ehale minekust) *lät's lõka pääle*² Röp

lõkadit *lõkadit* lööma lõgisema `amba lööve lõkadit, lõgiseve suhun Krk

lõkake(ne) dem a. noor kaun ei ole viil kedägi, `õige väikse lõkakse viil kül'len Hls; ärä kakku ärä lõkaksit Krk; `ernel om pal't lõkakõsõ `kül'len Nõo; ei olõ viil suurõ aša, lõkakõsõ ommava Vön **Vrd** lõkk<sup>2</sup> b. lokuti, lott kanal om ka iki `väikse lõkakse Hls; Must pinikõnõ, valgõ lõkakõnõ, kuus päivä maka, säitsmendäl hauk = pastor Krl **Vrd** lõkk³

lõkal ehal lõkal `käämä Röp

lõka|laud 1. lokulaud `terveh küläh `lүүidi lõka `lauda Plv || (latrajast) *Mis sa lõkalaud käüt küllä pite lõksutõh* Vas

2. rähn lõkalaud *tjip* keväde mõtsan lõk-lõk-lõk Kam

lõka-lika on eläide kellä teevä lõka-lika Puh

lõkane lõka|ne g -tse kaunarohke tinav`aasta om `väega lõkane erne, pal'lu lõkku kül'len Nõo

lõkar lõka|r g -i loba, naljajutt läki² lõkarit `lүүmä; lõkari pääle om timä mijs Se

lõkard lõkard Hää Plt, lõkard Jäm, lõkart Saa, g -i latraja; lõkerdaja see on igavene lõkard Jäm; kis ilmast `ilma naarab, `ambad `irvi suus, see on lõkart; aasin selle lõkarti minema, ma ei sall'i seantsid lõkartisi Saa; lõkard - - käib möda küla ja suu jooseb `ühte `puhku Plt **Vrd** lõkarts

lõkardi|pulk lõkardipulk (veski osa) – Var **Vt** köstripulk

lõkarts lõkarts lõkerdaja lõkarts lõkerdab peale PJg **Vrd** lõkard

lõkat lõkat Kos Kod on aa [pumpa] vändast `ringi lõkat-lõkat, lõkat-lõkat Kos; *tjib* `niskess lõginad, lõkat-lõkat Kod

lõkatama¹ lõkatama Muh Kse Mih Kod Vas Se, -mma Har Rõu Plv Röp

1. lõgistama; lõgisema siäl ta [puuvanker] lõkatas `minnä Kod; *mis tu kivi sääl lõkatass, `suurmõid tetäss vai; nuidõga* (krappidega) lõkati pääle nikagu põdra_küt'te pääle `lät'si Har; `veski lõkatass Plv || (kuke häälitsemisest) *meil oli vana kukk, ta lõkatas* Kse

2. latrama, lobisema käü mugu lõkatamahn, küllä pitehn lõkatass Rõu; *Tulõ jo*² vana lõkalaud, näüs mis ta no² lõkatas Vas; lõkatass `pääle üt'te ja tõist, suu pääh juysk Röp; *Naase*² lõkadiva² tah pia hummoguni² Se || lõkerdama see lõkatas nõnna naerda Muh

Vrd klõkatama

lõkatama² lõkatama Muh Mär Han Mih Tõs Tor Kod Pil KJn lahvatama se tuli paljast `iildub, aga äkist akkab lõkatama Muh; [ta] *Lõkatab põlema nagu kuiv kadaka põesas, süda täis, isi näust punane ja kisab* Han; *vat kus kadagas lõkatas kärinal põlema* Mih; `puhkusid õege kaua ja tuli lõkatas põlema Tor; *tuli lõkatab, lähäb üks ao uunik põlema* Kod

lõkats¹ lõkats Kos Tür VJg Trm Kod Ksi KJn Ran Nõo Krl Vas, lõkkats Jõh IisR, g -i; lõka|t's Kõp Puh, g -t'si Hää Saa Kod Lai KJn Ote Rõu Se, -tsi Saa Nis Hls Hel San Kan Röp, -d'si Har Rõu, -dsi, -d'- spor V

1. krapp obusel lõkat's kaelas Lai; *ku lehmil lõkatsi*² kaalan, sõss ei olõ² `pelgämist, et `mõtsa är² `kaossõ Kan; lõkat's, plekist käänet nelä kändiline kaistikõnõ, sääl ol'l tila sisehn,

tuy kõlisi Rõu; hobõsõ?`üüse öödsih, sõss olliva? lõkadsi? kaalah Plv; lehem lõkat'siga? Se Vrd lokats²

2. esemete, asjade osa **a.** lõks, sulgur *Lõkkatsiga`pannasse ket't`kaela`rihma`rõngast läbi Jõh;`kanga lükke ammasrattal on lõkats, et ratas tagasi ei joose Saa; Nuyr obene nakass alpusi juuskma ümbre tiku, kui äkki pässi keti lõkats päedsete küllest valla Nõo; Lõkat's om keti otsan Har* **b.** veski osa, puupulk veskikolu kinga all lõkats raputab `veški`kinga Nis; `veški lõkat's käib kivi aagu siden Kod; kivi silmän`olli kängä küllen lõkatsi pulk, *tuy raput`sarja, raput teri maha kivi`sisse, jahuss`juuskma; teräkäng om all kol'u otsan, toda lõkatsi pulk liigutab, lüüb teri kivi`sil'mä Ran; lõkat's ol`kat'ski lännü?`, kivi jäi tõhjäss, naksi`väega kõvastõ`ümbre minemä Har; lõkat's ol'l tuulekivi man, peśs terri`alla Rõu Vrd lõksak(as) c. pilak raud lõkats - - *tuy`olli saena küllen, sääl pird`palli (põles) Ran d. löe osa vikati`löele`pantse lõkat's`külgi kõverast pajost, löepulga asemale KJn e. kellapendel – Har**

Vrd klõkats, likats

3. **a.** laterdis; lõkerdis, eputis *Oitke_nd iast, et sie lõkkats`aisu ninasse ei saaks IisR; mis sa sii lõkerdad, va lõkat's Hää; vana tühja jutu lõkats VJg; tüd'rikukese lõkat's one,`kerge ja edev Kod; siande va lõkat's, lõkerteb`pääle ilmast`ilma Hls; ega lõkat'sit ei massa`usku Ote; tuy om igävene lõkat's naistõrahvass Urv; Taal lõkat'sil suu jauh ku`tatra`veški Rõu; Sa? olõt vana lõkats, sullõ ei või midägi kõnõlda Vas; lõkatsit saa vahest nii vil'länd et panõ kas vai kõrva? kinni Räp; timä om sääne lõkat's, lõkatas Se*

lõkats² lõkats g -i Vig Tor Saa Tür KJn Krk Plv; lõkat's Hel Puh, g -i Hää Hls Krl vana kulunud asi selle lõkatsi asemel peab uue lingi panema Saa; vana nuga on lõkats, logiseb KJn; sij penk om`siante lõkats Krk; väedse lõkat's Hel; va`vankri lõkat's Puh; massina lõkats Plv **Vrd** lokats¹

lõke lõke Hel TMr, g lõkke Põi Muh Rid Mär Vig Tõs Tor Saa spor K, Iis Trm Kod Trv Hls San; n, g lõke Mar Kul LÄEd Hää Krk Puh, -õ Khn, lõkke Hlj Lüg IisR; lõke g lõkke Jäm Khk Kär Kaa VII; n, g lõke Emm Ris lahtine tuli; leek puhub süöd lõkkele, tuluke akkab`uuest põlemaie;`õitsis õlime lõkke`ääres külite maas Lüg; Old sääl suurt`jaani`päeva tuld kedagi,`veike lõkke oli IisR; ää tehk`sõukest irm suurt lõket Khk; Karja poisi`põlves sai lõket küll`tehtud Põi; ta läks lõkke`eare sojotama Muh; panemi igavese lõke ja akkami ise minema Emm; tehässe lõket ikke, kui talvel`metsas oled Rid; lõke visiseb ja immitseb Mar; karduled said lõkesse [küpsema]`pandud Kul; Lõke`ääres`lintsid sädemed rätiku`sisse Han; puhu süed lõkkele, puhu põlema Tõs; mine tie lõke paja`alla Ris; ei tee täna suurt tuld, teen`veikese lõkke Juu; eenamual tehakse koa lõket JMd; karja laste tule lõke Sim; lõket tjjd kivi`õtsa ehk kos edesi ei lähä Kod; tuli lööb lõkkelle KJn; lõket tetti [ahju] suu pääle, sis taga`tõmbab tuli Hls; näe`mianta tuli ku kassi lõke (väike) Hel || fig *Temäl lõke ännä all (häda käes) Trv*

lõken lõken g lõgeme peerg, pilbas nonde lõgemidega läits ahi ruttu palama; lõgeme palava nigu lõgisess Kam

lõkendama lõkendama Muh Mär Vig Tõs Tor Hää Juu JMd Ann Koe VMr Sim TaPõ Plt KJn Trv Puh, -eme Hls; lõkõndamma Har; lõkkendama Kuu/lo-/ IisR, -mma Lüg; lõkendama Khk Kär Emm Ris

1. leegitsema tuluke lõkkendab üles `kuuse `oksidest `saate Lüg; ahi lõkendab paes põleda Kär; tuli üsna lõkendab Muh; sai küll kustunud, aga akkas jällä lõkendama Mär; tuli lähäb eledaks, lõkendab nii paelu Juu; tuli lõkendab ja silma pilguga olid kõik maas, katus ja õle virnad Ann; küll lõkendab nüid, kuivad puud all Äks; rehe ahi palap kui lõkendap Puh; näet, sääl nakass jo tuli lõkõndamma Har

2. fig õhetama, punetama kana [hari] lõkkendab, juo akkab `varsti munele Lüg; Sina läind ka ia eluga näust lõkkendama IisR; Tuli suure joosuga, nägu lõkendab pees Emm; paled lõkendavad kas külmäst või sojast Tõs; küll `teitel on aga punased paled, üsna lõkendavad keik Ris; ta on viha täis, nii et lõkendab näust Koe; vanaeit ei `juoma mutku `selged kuort, ega ta muidu nii näust lõkendaks VMr; kui `purje jäävad, siis lõkendasid ja punetasid Lai; kül_si lõkendab, kül sel on palav KJn || eredalt särama kardule äitseve alle ku lõkendeb Hls

Vrd lõketama¹

***lõkendus** lõkkendus g -e u punetus, õhetus Eks lihunikkul sie lõkkendus `sellest tule, [et] juob `suoja `luoma verd IisR

lõkerdama lõker|dama Muh Mar Han Aud PJg Hää Saa VJg Trm Plt Vil Pst T, -deme Pst Hls Hel(-õmõ) San, -tem(e) Hls Krk; lõkõrd|ama Ote Kan Urv Krl, -amma Plv Ráp, -õmmõ Har; lõkerdama Pha Käi

1. (edvistades) naeru lagistama, (naerdes) rääkima; ka palju lobisema võttis aga lõkerda `peale `terve päeva Muh; Suur naerulõkerdamene ei lõpe `iaga Han; mis ned tüdrukud veel lõkerdavad, ku magama ei saa Aud; tüdruk lõkerdas mööda küla kõik ära `reakida Trm; põkerdab ühest kohast `teisi, aab juttu, lõkerdab Plt; mis te `irtsade ja lõkerdade Pst; suu laiali ja `amba ütte`puhku `irvi, muudku lõkerterp Hls; Tüdriku lõkerdi, kui poisi naid taga aive ja `viige `pil'dseve Hel; ega\_ss vanemba inimese ei lõkerda, nooremba iki Ran; aga ole `rõdmuss ja lõkerda tõstega ütten, lähäp pal'lu parembide asi Nõo; ta mugu lõkerdass üttest tarest `teisi, ta esi ei `mõtle kah, mis ta kõnelass Kam; no mis sa lõkerdet, va etev San; ta lõkõrdass ja inõsitäss ütte lukku, ei pia_vahet sukugi? Kan; tuu lõkõrdass niisama, tuust ei olõ iin ei takan midägi Har; Sa muud ei `iijike ku jutta lõkõrdat õnnõ Ráp **Vrd** lõketama², lõkõrdõllõma

2. kõketama kana² kaaritasõ², lõõritasõ ja lõkõrdasõ Plv

Vrd kõkerdama

3. lõkendama, helendama kui on `neoke külm, siis oo koi`valge täht nagu suur tule lamp, ühnä lõkerdab Mar

4. logisema üks vana noa lõkat's lõkerdab Hää **Vrd** lokerdama

***lõkerdis** lõkerdis Khk, lõkerdes Juu lõkerdaja oli üks va lõkerdes Juu **Vrd** lõkerdus, lõkerts, lõkõrdi

***lõkerdus** lõkkerdus g -e IisR, lõkerdos Käi lõkerdis Lõkkerdusest `üeldakse nisukest inimest, [kes] `räägib ja `naerab segamine IisR; Igavene lõkerdos, mis ta muud teeb kui lõkerdab Käi

lõkerts lõkerts lõkerdis – Krk

lõketama¹ lõketama Jõh/-kk-/ Tõs VJg Iis; lõketama Jäm Khk, -dama Emm

1. leegitsema tuluke lõketab all Khk; tuli lõõn päris lõketama kohe; puhu põlema, puhu lõketama Tõs || (suurt) lõket tegema Mi_sa lõkedad seel, tuli käib üle puu ladede Emm

2. fig õhetama, punetama nägu lõkketab, et `torka õkkaga veri `vällä Jõh; nägu punetab ja lõketab tule `paistel VJg

Vrd lõkendama

3. ringi hulkuma lapsed lõkedavad küla kautu Khk

lõketama² lõketama lõkerdama lõketab naarta, mes sa alate naarad Kod

lõketus lõketus lõkerdis – Kod

lõkitsema lõkitsema Põi Muh LNg Mar KJn, lõ- Khk

1. vähehaaval põlema Vähe lõkitses veel, ma koristasi tukid kogu, põleb ää Põi; kui tuli akkab ää `kustoma, siis `öötasse, vähe lõkitseb veel Mar; kas tuli on `kustund? ei ole - - vähäkene lõkitseb KJn

2. podisema puder lõkitseb `katlas `kiia Khk

lõkk¹ lõkk g lõku Võn Kam Plv Röp

1. ahjukumm, kummialune lõhnapuu ol' aho lõku iin Võn; rehe `ahjel om `nüidki viil lõku Kam; kaußs om aho lõkuh Plv; panõ aho lõku ala Röp || tuhkhaud – Võn

2. varjualune `mihti obõstõga `nurmõ ja `tuydi tõõsest pääväst [vilja]päid lõkku `val`miss; pirrukuy `viidi tarõ lõku pääle kujuma, säält õdagu `tuydi, `pahti `ahjo `lämmäle Võn; `tõmba ratta<sup>?</sup> är lõku ala, vast nakkas `üüse sadama Plv; aida trepist om hää `aita kävvä[?], tuy om inämbüsi puust, pääl om lõkk ja all om trepp Röp

Vrd lokk⁶

lõkk² lõkk g lõka Vil M Ran Nõo Võn noor kaun ua lõka ku `alla tillikse om, ku suure, siss kõdra Trv; `erne lõkkel ei ole viil tera sehen, ei saa viil `kiita Pst; ku ernes ja uba ärä äitsnu om, siss tuleve lõka Hls; ual ei oole `kõtra `meastegi, lõka alle, mis te ärä kakude Krk; joba `väiksed lõkad väl'län, tillused kõdrad Ran; poiss, mes sa noist lõkust kakud Nõo **Vrd** lokk⁷

lõkk³ lõkk g lõka M Ran

1. lott, volt sigadel olli väst lõka lõvva all, siantse pika ku nisa ollive Pst; lõkkege sia ei ole vääga ää sort, neid om `arva Krk

2. lokuti kukel üleven om ari ja all om lõka Hls

Vrd lokk⁵

3. lõpus a. kala hingamiselund ku lõka punatse om, om kala vanass lännu Krk
b. kirikuõpetaja kaelaside õpetajal om ka lõka lõvva all, õige pikä lõka Hls; lõka - - rist seen, kate aruge Krk

lõkkadi on rehepekso maßsin lähäb lõkkadi-lõkkad Kod

lõkkama lõkkama, lõkata Muh Trm Kod leegitsema, hooga põlema akkab nii tugevast lõkkama Muh; ahi lõkkab Trm; puud one `irmus kuevad, puud lõkkavad ruttu ärä; ahi lõkkab nõnna, et tuli käib `kummi Kod || vahel ta oo `sõuke lõkkav, vahel\_o jälle `sõuke vaga (ilmast) Muh **Vrd** lõgama

lõkkus lõkkus g -e leegitsus – Kod

lõkmed pl `lõkmed JJn Pil SJn(sg lõke) Vil

1. lõpused `viska `lõkmed maha, kui kalu puhastad Pil

2. suunurk Piip käib ühest `lõkmest `teise SJn; rasv tilgub `lõkmest Vil

Vrd lõgemed

lõks¹ lõks Rõn, g lõks|u Põi Muh L Nis Kei Juu Kos JMd Koe VJg I Äks Plt Puh TMr Võn San, -o Mar Mih SJn, -i Hää Saa Ran Nõo Kam Krl Har, lõgsi Ran Ote, lõksu Lüg IisR; lõk's g lõksi Vil M V(lõk'si Röp), lõgsi Nõo San/-u/ Rõu; lõks g lõksu Jäm Khk VII Hi LNg Ris; loks g lõksu Kuu VNg; n, g lõksu VNg Vai

1. püünis lõksuga saab [hiired] ärä püüetüid Kuu; rot't lihab lõksu VII; Ta (rändrott) ramp on nii tark, ta lõksu äi lähe Põi; enne ollid lausad, siis lõksa ei oln Muh; Varemni on püütud leski lõksuga (mesilastest) Käi; nüüd rot't jähi lõkso jälle Mar; Suur rot't oli aitõs lõksu vahõlõ läin Khn; tõhul piab ka lõks olema Hää; lõuk oli teist moodi kui lõks Nis; mõni ütleb rebase lõksud, mõni rauad Juu; iir jääb lõksu, kuuled, et plaks käib, onegi juba lõksun; lõks one ka'si (kasti) muudu, uks eden Kod; ma võt'sin lõksuga kinni kaks [tuhkrut] Lai; kos muti rada läib, raa pääle paned lõksi Hls; nüid om ta (hiir) lõksi pant, ei saa valla änäp Krk; väikse roti, nij lähvä lõgsi vahele Nõo; tuhkrut püvvetas ka ravvadega ja lõksudega Võn; rot't vii iire lõgsu är?, ku_suur rot't om San; meil poiskõsõ püündävä püvvi lõksuga kinni? Har; mükrõ häõtedi lõksõga?; mul um hüä lõk's, nigu hiir liigahut, nii um plõk's Rõu || mõni inemõni püünd tõsele alasi lõksi ette panda? Har Vrd klõks¹

2. fig täbar olukord, jänn see jähi üsna lõksu oma tööga Muh; jäin üsna lõksu oma tegemisega Tor; ta ei osand ennast väl'la reäkida ühti, jäi ikke lõksu Juu; ma jäen lõksu tänä, ei suand õigel aal [minema] Kod

3. sulgemis-, kinnitusvahend; näpits Lõksuga pannakse luom kinni, lõks läeb rõnga külge IisR; lõks olli [lehm] kurgu alt lahti läin Muh; [unna] ots lähäb lõksu vahelt lahti, nõör saab lapitud ja jälle lõksu pandud Rid; panevad ussi lõksu vahele Kse; Ohjadel olid lõksud otstes, neid oli kergem suulise rõngaste külge panna kui siduda Han; riidepoomil oli ammasratas ja see lõks käis sinna piale Tõs; pesu lõksudega kinni Aud; rihaluse esimised värabad olid lõksuga Nis; ohja arule lõks otsa ja pannal külge, mud'u lähäb lahti Kos; kahearulene lõk's, senna pisteti kase püürg jälle vahele Vil; lõksige pañds uisa kutsi raudsikide sissi; lõksi ja tangi olli [kohitsejal] kaalan rihmag puha Krk; [ahju] sehelmätsel ussel om lõks, mes lääb raami taade, oiab kinni Ran; kui äk'le tet'ti, pañti pih pisti, lõksi vastamiisi kokku, sinnä pääle nakati laudu panma Kam; ku ohiliku suitsõ rõnga külist vallalõ võtat, sõss tyy om tyy lõk's Röp

4. nibu; kida kõrva lõks one sij, mes varjuss one eden Kod; mõnel olna keele all väike - - lõks Ran

lõks² lõks Muh Mär Kod, g lõksu Tõs Juu Koe KJn M Puh San; lõk's g lõksi Puh Kam Ote; p lõksu Mar/-o/ Vig Vän KuuK Plt, lõksu Jõe

1. a. lõksatus pisike ääl, pisike lõks, lõks kuulda kohe Tõs; mia kuuli ütte väikst lõksu Hls; uss tei üte lõksu San b. luksatus lõksud käevad sedasi vahest Juu; mul käeva lõksu Puh; c. int lingi nina tegi lõks Muh; närib pähkliid lõks ja lõks Mär; akanud kuduma lõks-lõks Kod; nij lääve katik ku lõks ja lõks Krk; kui tu lõk'smine tulõ, siss tege iks lõk's ja lõk's Kam

Vrd klõks², liks², luks¹

2. lõksu lõõma 1. külmast paukuma Olli kül'm, et lõksu lõi Vän; aa teivad lüövad kül'ma pärast lõksu Koe; lüüb kül'mä kähen lõksu Trv; kui õige lõksu lüüb, siss

pannass obestele lämit vett kül'mäle sekkä Hel 2. aega surnuks lööma `naised `saavad `leksu `lüia küll Jõe; `enne oli neid `nuori inimesi, nied mutku lõivad `lõksu KuuK; mis te käede `lõksu `lүүmä küllä `mүүдä Puh

lõks³ lõks Häa Pil, g lõksu Muh Mär Aud Tor Ris Nis Ann Kod Plt KJn, lõksi Saa Plv; lõk's g lõksi Trv Krk; lõks g lõksu Jaa, lõksi Phl

1. a. laterdis üks va lõks, lõksutab `peale sii Aud; Ta oo vana lõks, ega ta muud tii, ku `tühja juttu aeab Tor; si riid `tul'li meil vana lõksi peräst Saa; on üks lõks, ei pia saladust Nis; kuradi lõks - - ta `ühte `puhku laterdab, aga ta jutust põle `ühtegi `tolku Plt **Vrd** lõksut **b.** kergemeelne lõks, mis söuke va koterdis oli, kes seike `ringi`aaja oli Jaa; va tüdruku lõks seande Aud; va edeve lõks om alle Krk

2. a. logu, loks on vana lõks järel jään Ris; see lõks `viska `metsa (noast) Ann; sji vana lõksutükk one, vana lukulõks Kod; väitse lõk's Trv **b.** (väikesest asjast) see oo muidu pisike leva lõks; me oleks selle pisikese lõksu koa soan (masinast) Muh

Vrd loks¹

lõks⁴ lõk's g lõksi puder teeme natukese odra ja `tuhli `lõksi Muh

***lõks**⁵ pl lõksi Hls, lõksi[?] Har lõug tal (loomal) omma[?] lõksi[?], ta `lõksõ vahele jäät Har || tüdruku suguelundid – Hls

lõksak(as) lõksa|k Saa Kod Hls Krk(g -gu), lõgsa|k Hls Ran, g -ku; lõksakas KJn

1. lõksatus ahju uks lähab väikse lõksakuga `kiini Saa; kuule, kui suur lõksakas `ol'li KJn; väike lõgsak, nagu usse lõgsak Hls **Vrd** klõksak(as)

2. kerge hoop, lõök and ühe lõksaku tälle pähä Kod; kus ta selle lõksaku lei Krk

3. puupulk veski kolu all kolul `olli kui pannikene all, tolle küllen `olli puu lõgsak; kui `veske valemide käis, siss lõgsak kah raput valemide Ran **Vrd** lõkats¹

lõksam `lõksam Kse, g -i Han pakane vahest omigu `kange kül'm, `kange `lõksam Kse; Täna oo igavene `lõksam `väl'las; `Neukse `lõksamiga piab pailu `riidid `sel'ga panema Han

lõksama `lõksama Puh, da-inf lõksata Pöi (lõksti) lööma või purunema Üks kodar `lõksas `jälle ratta sihest ää; `Juhtus [tuuliku] `lasmise `aegu mõni [hammas] sihest ää `lõksama, siis oli uus jälle oort `sisse `lüia Pöi; mia `lõksa `tälle Puh

lõksat lõksat Muh Kod int pisikesed pumba kaod, ikka lõksat lõksat [tegid] Muh; vanass tüd'rik kudunud kangass - - lõksat ja lõksat, `aega `mүүдä Kod

lõksatama lõksatama Muh Tõs Häa Saa Koe Kod KJn Trv Puh Nõo(-gs-), -me San, -eme Hls Krk, -õmmõ Krl; lõksatamma Iis, `l- Lüg korraks lõksuma, lõksti tegema `akna aak `lõksatas, akken meni `lahti Lüg; uks lõksatas `kinni Muh; vii pange sang lõksatab Häa; kuulin ükskõrd ust lõksatamma Iis; vedru kukub `kiini ku lõksatab Kod; lähäb `kat'ki `niigu lõksatab KJn; mis sji sääl lõksati Hls; Kui näl'lane oled, siss lääb egä süük nigu `lõksatap; meil `olli serände krambiga `värjä, mes lõgsat Nõo; pүүрд ussõtapa kiini nigu lõksatõss Krl **Vrd** klõksatama

lõksats lõksat's lõksatus mis lõksat's sji `olli Hls

lõksatus lõksatu|s Plt KJn Hls Krl/-s/, -u|ss Koe Puh San, g -se; `lõksatus g -e Lüg IisR lõksatamine `lõksatus käis, mene `vahtimaie, kas meni uks `lahti Lüg; Pimedas `kuulsin

lõksatust, võtti vist kukkus IisR; tegi veikse lõksatuse Plt; mia kuuli usse lõksatust Hls; sedä lõksatust pel'lässi Puh; lambaravva lõksatuse Krl Vrd lõksats, lõksaus, lõksavus

lõksaus *lõksaus* g -e lõksatus ma kuuli ussõ lõksaust Krl

lõksavus *lõksavus* Hel; *lõksavu|ss* (-gs-) g -se Nõo lõksatus *Ku lingi lõksavus kuuldu joba, siss joosime emäle vasta* Hel; *päiv es ole viijl tõsnu, ku värjä lõgsavuss käis* Nõo

lõkse *lõkse* Kod; *lõkse* g lõkse Jäm

1. vedel supp *ei õle piimäkõrdi lõksetki* Kod

2. laine *lõkse sööb kalda alused õõneks* Jäm

Vrd lokse

lõks|haspel lõksuga, lugejaga haspel *lõks aspel, kui paasmas täis saab, sis lööb lõksu* Vig

lõksike *lõksike* Trv Pst kerge, habras *om seande lõksike; lõksike inimene* (kõhn) Trv || kergemeelne tüdrukuse *lirva om, siante lõksike* Pst

lõksima *lõksima* Mar, *lõk's|ma* Ran Kam Ote San Kan Urv Plv Se, -me Krk Hel, (ma) *lõksi(n); lõk'smõ, (ma) lõk'si* Krl

1. luksuma *mis sa lõksit* Kam; *latsel ol'l vaest kül'm, lõk'sma nakaäs* Kan; *Lat's om hindä vaest likõs lasknu?*, *mis tä muidu lõk's* Urv; *pääle söögi naksi lõk'smõ* Krl; *mi_sa lõksidõ, parõp lõksku_i* Se **Vrd** lõksuma

2. lõksti hammustama *poisid lõksisid jõhvikid* Mär || (söömisesest) *ei ole manu võtta midägi, lõksime nõnda sama tõisi* (küpsekartuleid) Ran

lõksjas *lõksjas* kõlav mõnel one ele *lõksjas naar* Kod

lõks|külm käre külm, pakane *Täna oli nii lõkskül'm, et aiateibad paukusid* Kul

lõksna *lõk'sna* Urv Har kiire *Es tunnõ_ka_mis om pühapäiv, ol'l tel küländ lõksnat* Urv || [ta] *om esi viijl karjalat's ja koda kangast nigu lõksna enne* Har

lõksne *lõksne* pakasene *lõksne ilm, kül lõksub ja paugub* Hls

lõkst(i) *lõkst* Võn/-k-/ Krl; *lõksti* Muh Tõs Kod(-k-) Trv Hls Krk int *keel õlli külges ja siis keerti lõksti luk'k taha* Muh; *uks läks lõksti kinni kohe* Tõs; [madu] *võtnu karna-psti konna pääst kinni, söõnu üt'skõrd lõk'sti* [ära]; *obene püüräb lõksti kõhe seie* Kod; *lүү ku lõksti katik; suur kaing õlli ussel ehen ja uss õlli lõksti kinni lүүd* Krk; *üt's nakanu kuustõ üless kebimä, ambassa tennivä iks lõk'st ja lõk'st* Võn; *no ta om kül'mä saanu, lõk's* (luksub), *tõmbass lõkst ja lõkst* Krl

lõkstu *lõkstu* Hls Krk

1. kinnis – Hls

2. kirikuõpetaja kaelaside *lõkstu lõvva all* Krk

lõksu|lõng peenike linane lõng vanaste ond lõksu lõngad kedrata - - ond kedratud, siis *viidud lõngad mõisa* Mär; *Kõige peenem oli lõksu lõng, millest mõisa härrale särki tehti* Vig; *peenuse pärast lõksu lõngas üiti - - tüdrukutel oli suur mure kohe, kuda sa saad nii peenes selle lõnga* Lih; *Lõksulõnga viht pidi mõisaproua sõrmusest läbi minema* Han

lõksuma *lõksuma* Muh Mär Kse Var Aud Hää Hag Koe Kad Iis Trm Plt KJn Vil Puh, *lõksma* Mar/*lõksob/* Tõs Saa Kod KJn Trv Hls Ran Rõu Vas/-k-/ (ta) *lõksub; lõksuma, (ma) lõksu* Khk; *leksuma, (ma) leksun* Kuu

1. lõksatusi tekitama, lõksatades liikuma *akati juba lõksuma* (vilja masindama) Muh; puud lõksvad kange külмага, plõks ja plõks Mar; veški lõksub tasa käia Mär; kanga soalaad lõksub, kui kangast koetse, peabki lõksma, kui kõvasti tõmmad Saa; mul oli nii kül'm, et ambad lõksusid Koe; vanger lõksub, lüüb ruupa tõeselt puult tõesele puale; veskil lõksuvad tangutegemise ketervarred Kod; kül'm talvel lõksub väl'jas, lööb puid lõhki Trm; koab kangast mis lõksub Trv

2. luksuma laps lõksub, tuul läbi tõmban Aud; inime lõksub kül'maga Hää; [kui] lõksuma aab, siis üelda, et ei tea, kes nüüd [tagaselja] reagib Kad; latse vahel lõksuva kah ja iki lämmitedäss Ran; lat's nakass kül'mäga² lõksma Rõu Vrd klõksuma, lõksima

3. logisema, loksuma liigete nuga lingerdab, terä lõksub ots Var; vankri polt akkas lõksuma Iis; nuga lõksub käes KJn; kui [masinal] kruiv ärä om, lõksub Puh || lipendama iest hilpub ja tagand leksub Kuu

4. latrama on üks na küla krapp, lõksub aga piale Hag; Ku² Liiso ar² nakkas lõksma, siss kullõ puul päivä Vas

lõksut lõksu|t VJg/-t/ Trm, lõksu|t u Jõe, g -ti latraja on üks igavene lõksut Jõe; sie on suur tühja jutu lõksut VJg; patras aga peale nägo va lõksut Trm Vrd lõks³

lõksutama lõksutama Põi Muh Mär LälLõ Pä Hag Juu JMd Koe Sim I(-mma Iis) Plt Pil KJn(-gs-) Trv TLä(-gs-) Kam, -eme Hls Krk San, -õmmõ Krl, lõksutama Mar Kod; lõksutama u Jõe, Kuu/le-/ Jõh IisR, -mma Lüg Jõh; lõksutama Khk Krj Pha Käi Ris, -dama Emm; lõksutõ- Vas

1. lõksatusi tekitama, lõgistama vanamor lõksutab kangest kududa Lüg; poisid lõksutasid ukse linki IisR; mis sa lõksutad selle sitaga (püssist) Khk; see lõksutab nõnna kanngast kududa, liks ja laks Muh; Kui aga pool aega ja änam peab pumpa lõksudama, see aa juba pumba piinamene Emm; kul't lõksutab lõugu Mär; lõksuta aga piale [lõugutiga] Lih; tuul lõksutas akant vastu seinä Saa; mis ta ometi lõksutab seal ukse kallal Juu; poisid lõksutab nuga Koe; kes kiirest kudus, et kääved plõksusid kääs - - see muudku lõksutab aga Sim; üks asi akkas vankri all lõksutama Iis; poisid tahavad püssi lõksutada Pil; pööräne obene lõksutep lõuge, nagu võtas iki kinni; temä lõksuteb ämbid, ku ta vihane om Hls; püüs õlli täis laaditu ja poiske võt't saanä pääl ja lõgsut, lõgsut ja lask tüdrukese maha Nõo; peni lõksutõs ämbid Krl || näräma, krõmpsutama küll obene lõksutap kaaru; roti vil'lä ärä lõksutanuva Kam

2. a. latrama; taga rääkima Et sel lõksutajal kiel kurku kuivaks IisR; Niid lõksutasid säääl oma ambaid, muidugi teiste inimeste kallal Pha; ea lõuames, kis ästi lõksutas Vig; Ta oo mind kouda küla taga lõksutan Han; Paras, ää suagõ enäm teisi perse tagant lõksuta Khn; ma lõksutan paelu, paelu räägin PJg; Pia suumulk kord kah kinni, sul juba lõksutud küll Tor; juosseb ühest uksest sisse ja teisest väl'la, lõksutab aga piale Hag; mis sa lõksutad nii paelu ja kulutad seda suud Juu; ken pal'lu kõneless - - sij lõksutess lõuge Krk; temä käib ütest tõisi ja lõgsutap Puh; Mis sa lõkalausid kääüt küllä pite lõksutõh Vas || (luksumisest) Mis asi sie ajab lõksutama Jõh Vrd lõksutõllõma b. riidlema, tänitama No mis ta õmmete lõksutab Jõh; küll tä lõksutas neid ämbid, tõreles Kod; teiste tegemisele leidis viga, siis selle kallal lõksutas Lai

Vrd klõksutama

3. laksutama ööbik lõksotab `peale juba lepa `metse sees Mar; `üöbik lõksutab `laulu Koe **Vrd** loksutama

4. ringi jooksma, hulkuma Mes sa `leksutad kogu `onnetuma `päivä `ringi Kuu; ta võib lõksutada `terve päeva läbi Tor

lõksutis lõksutis Han, lõksutis Krj, g -e lobiseja, laterdaja võib selle lõksutisele sellest puugata, siis küla `jälle [jutte] täis Krj; See oo jo maailmama lõksutis, köib kouda küla ja lõksutab Han

lõksutus lõksutus g -õ Krl, `lõksutus g -e Lüg IisR lõksutamine a. sinu `kanga `lõksutus `kuulub juo `tõise tuppä, et lase last magada Lüg; Jätta sie `ukselukku `lõksutus, `murrad `viimate `võtme IisR; peni üräsi huud nigu `amba lõksutusõ ol'l kuulda<sup>o</sup> Krl b. loba, laim `Õige inime akka täma `lõksutusi `kuulamagi IisR || laterdaja Sel `lõksutusel akka nüüd `kiire, `tarvis jo saba `kierus küllasse [laterdama] `juossa IisR

lõksutõllõma lõksutõllõma lobisema, latrama Kää küllä pite ummi `lõugu lõksutõllõn, et mul ollõv vigalid`se_latsõ^o Rõu **Vrd** lõksutama

lõku|alune 1. katuse-, varjualune kel pik`emp `kaardealune om, toda kutsuti kah lõkualune Kam; olõ ei eraldi, to tõsõ `hyyne kõrval, lõkualunõ om puie `panda; ta lõkualonõ ei piä_ka `vihma inämb `häste `kinni Plv **Vrd** lokualune

2. ahju kumm, kummialune aho lõku alutsõ^o Röp

Vrd lokialune

lõkut lõkut kinnis prees on til`luke, ümmargune, oma lõkut siin, kellega ta `kinni oli Lai

lõkutama lõkutama Muh Saa/-dama/ Ksi KJn TLä, -eme Hel

1. lõkerdama tal on sihake lõkudamise amat' Saa; [ta] lõkutas igal pool Ksi; mis sa alati lõkutad, ole vahel tõsine kah KJn; mis te lõkutedi, ku te paegal ei saisa; alati naard ja lõkutes Hel; mes te säääl niikavva lõkutide - - naarava ja aava juttu, teevä `nal'la säääl Ran; Mes pääle sa prõlla onte lõkutat Nõo

2. kõkutama kana lõkutab, muna `valmis Muh

lõkutid pl lõkutid Muh Kod lokutid kuke lõkutid o `pehmed ja punased Muh; külm ärä kuke lõkutid `võtnud ja arja kua Kod **Vrd** lõkutis

lõkutis lõkut|is g -se lokuti kanal oo eldad ja kuke|_o lõkutsed kõrva `eares Muh **Vrd** lekut, lõkutid, lõkuts

lõkuts lõku|t's g -t'si, -tsi Kod

1. lõpus ma võtan kala lõkut'sid ärä, kala all one Kod

2. lokuti kuke| one lõkutsid ja ari Kod **Vrd** lõkutis

lõkõrdi lõkõrdi lõkerdis Sie kolõ edev tüdrik, nagu va lõkõrdi Khn

lõkõrdõllõma lõkõrdõllõma latrama kääse `ümbre `tsõõre ja lõkõrdõllõss Röp **Vrd** lõkerdama

lõllama `lõllama, lõllata Põi Muh Han; `lõllama Jaa Põi

1. a. lällama; trallama siis ta `lõllas laulda öö läbi Muh; `Joonud mehed lõllan eilse päeva läbi; Ta noorelt lõllas naasama rinki Han b. latrama mis sa nii pali `lõllad Muh; Ta lõllab sellest tervele maailmale Han

2. rahu olema keesik `lõllab sii, `sõuke rakeldis teiste seas Põi

3. lõõmama *katel tuleb üle, tuli lõllab liidi all kangesti* Jaa; ehk *tuli lõllab juba piisi suu all* Muh

lõlle lõlle vali jutt, melu *naestel o sõuke lõlle taga et* Muh

lõlle|kauss lobiseja *see justkui lõlle kauss, lõllab peale* Muh **Vrd** lõllepill -pill = lõllekauss *loba suuga inimene oo lõllepil'l* Muh

lõlletama lõlletama Pöi, lõlle- Jaa

1. *lehvima; lehvitama Ää lõlleta oma surde lahtiste juustega sii mette; Rugid otse lõlletavad tuule kääs* Pöi

2. *leegitsema Tuli lõlletab nii kangest* Pöi

3. *tuld tegema mis sa peaksid sii lõlletama, tule koar keib ahju suust välja* Jaa

lõllitama lõllitama laulma, kaasitama *vanad laalud, muko lõllitavad aga* Kod

lõmak(as) lõma|k g -ku, -ko Kod, -gu Krk; lõmak|as g -a Tõs PJg suur tükk, lahmakas mulla lõmakas Tõs; juuksed pitkäd nõnnagu lõmakud Kod; mine tyy mõni lõmak puid sisse ahju visate Krk || ammaste kohta öeldass, et löi lõmakad väl'la PJg **Vrd** klõmak(as), lõmmakas

lõmama lõmama Pöi Ris Nis purustama, lõmastama *Meite tuulingu kivi on nüri, muidu lõmab vilja ää, pole õiget jahu* Pöi; lõmand ää kõik, kat'ki puha Nis **Vrd** lomama, lõmama

lõmask(i) lõma|šk g -ski; n, g lõmaski lõhkuja, pillaja *om kuradi lõmaski* Krk

lõmastama lõmastama Vig Kse Var Tõs Aud Nis Rak Pil SJn, -em(e) Pst Hls Krk

1. *purustama, lõmastama oo need kapetad ää lõmastand Vig; lõmastas masina vahel kää ää Kse; mis sa lõmastad sest toidust nii ära - - ära sodi Var; siga lõmastas meil ulga karduld ja kaapsid ää Aud; loom, kis närrib kõik puruks, üstkui lõmastab ää kõik Nis; lõmastand ää, mis sellega veel teha* Pil

2. *raiskama, pillama peerastes ja lõmastes, ei mõista oida; üte kõrrage ei või är lõmaste kikke puha* Hls; sellel ei pisu kedägi ette, sij lõmastess varsti läbi Krk

3. **a.** *ahnelt, toitu raisates räpakalt sööma mis sa lõmasted ära tõiste ijst* Pst; küll ta lõmasteb söögi man Hls; *siga ka ku manu saa, lükkäss levätonni ümmer, akkass lõmestem mud'u* Krk **b.** *ülepeakaela töötama küll ta lõmasteb sedä tüüd tetä; ega sa selle ijst midagi ei saa, et sa nõnda lõmasted* Hls

lõmbahtamma lõmbahtamma neelama ärki lõmbaht Plv **Vrd** lõmbatamma

lõmbatamma lõmbatamma lõmpsama põrsalõ vaia süüä viiä?, ääsä vei söögi, is süü?, paar kõrd lõmbati suuga? Har **Vrd** lõmbahtamma

lõmbin viltu, kõverdi moka? lõmbin (mossitab) Har

lõmbsahtamma lõmbsahtamma neelatama lõmbsahta nüüd ruttu Plv

lõmbõ lõmbõ? g lõmpõ Kan Urv laga, vedel ja lahja toit vanast ülti vedelät hõelat süüki lõmpõss; taa ku lõmbõ?, mis ma taast süü Kan

lõmer lõmer Var, g -a Mar Kse Tõs, -i Han

1. *peru; tige See lõmer [koer] tuleb kallale ka, kui ta lahti pääseb* Mar; lõmer obu ei kuula keeldu ega oidmest; lõmer obune, sellega ei saa saadu vädada Kse; obu müllab ja jurab, tuline lõmer; pul' oo ikka pahur, obu oo lõmer Var; lõmer lehm muud ei tein kui röökis Tõs || ablas oled üks lõmer, looma kohta ja inimesel niisama ka, ahmib ää, mis ta kätte saab Kse **Vrd** lõmesk

2. üleannetu need oo lõmerad -- lõkerdasid `piale (lastest); lõmer -- sihuke poiss, ulakusi, vallatusi [teeb] Kse; Kõik kohjad need lapsed läbi `joosvad, nuusvad ja ää `lõhkvad, igavesed lõmerid; Seda lõmerid ma ole juba oiatan Han

lõmerdama lõmerdama Kse Han Var Tõs, -teme Krk

1. perutama lõmer obu lõmerdab, ei `kuula `keeldu Kse

2. lärmama, mürgeldama Poisid lõmerdasid tänava pial; `Joosvad ja lõmerdavad mud`u pial Han; me_sa lõmerdad [õeldi, kui keegi] ete valjuste reagib Tõs; mis te lõmertede, `lõugade Krk

lõmerdis lõmerdis g -e tormakas, püsimatu [ta] Oli naa lõmer, et `joosis vahel silmad `vasta puid purus, oli igavene lõmerdis Han **Vrd** lõmert

lõmert lõmert = lõmerdis lõmert inime põle asja tegija Var

lõmesk lõmesk g -i ablas nigu lõmesk, pal`lu sõi -- paha näha, kui `sisse aas Plt **Vrd** lõmer

lõmestama lõmestama Plt Pil KJn aplalt sööma, õgima lõmestab -- ia söögi isu, võtab nii `ahnesti Plt; lõmestab, noh, `sisse aab Pil **Vrd** lomistama, lõmistama

lõmi lõmi ablas lõmi inime sööb paelu ja `lõmmab aga teeste eest Tor

lõmima lõmima Lüg/-maie/ Muh Mär Mih Aud Hää Koe Kad Kod Lai Plt SJn, -me Hls isukalt sööma, õgima; lõmpsi on `kange `sisse lõmimaie, süüb pali Lüg; nüid akkame lõmima Muh; koer lõmib kõik toedo ää Mih; nüid ole kõhu täis lõmin, võib `jälle `minna Aud; Lõmis suppi nii et suu vahutas Hää; `enne ikke `üeldi lastele, et tulge lõmima Kad; sedä tä lõmib, täätsä `lõugega, üväss võtab Kod; koerale tehase sia söögi `taolist, pannasse jahu ja `kartulid, vaest `lõssi ka, `antasse ette, et lõmi Lai; akkas kohe suppi lõmima SJn **Vrd** lomima

lõminaga hoogsalt, lahvatades Ku kase aud leid lõminaga põlema, sis sai [ahjule] `kärnäst pelt ette `panna; Nied `rondid ei akkaned lõminaga põlema Lüg

lõminan kimbatuses tämä one lõminan, rabeleb ja ädän, et tüü jääb pualeli Kod

lõmisema lõmisema Lüg Jõh

1. lõõmama `enne vanast süsi põleteti, ta põles `nindagu lõmises Lüg; Ahi akkab lõmisema, paned küdema, `viskab `tuulega `sissegi; Suur tuli lõmiseb `pliita all, tuba `suitsu täis Jõh

2. lobisema, vatrama Mis ta säel nii `kaua lõmiseb Jõh

lõmistama lõmistama Põi PJg aplalt sööma Lase obune lõmistab kaerakoti tühjaks, siis paneme rataste ede Põi || näsutama Lehm tõmmas riide tüki suhu ja lõmistas ta päris ää PJg **Vrd** lomistama, lõmestama

lõmm¹ lõmm g lõmmu Põi Muh L K I eL(lõmm Rõu Plv Se), -o Mar Mär Ris, -i Hää Plt Puh, `lõmmu Hlj Lüg Jõh IisR; lõmm Kuu Ris, g lõmmu (-i) S; lomm g `lommu Kuu; pl lommu Lei puulõhandik või -pakk (hrl peergude kiskumiseks) Siis hagati neist `lõmmi,est `nuaga neh `pirgusi `korvie jauks `kiskuma Kuu; ku lüüb pakku kahest, siis saab kaks `lõmmu Lüg; metsast `toodi peeru puud, `tehti `lõmmudeks, peeru piduseks, siis aketi `peergu `kiskuma Kaa; lõmmid tehakse `valmis ning pannakse parsile `kuima VII; anna see piiru alu lõmm moo käde Emm; niikaua isa `kiskus `peergu, kui lõmm sai üsna `otsa juba Kul; õrred koa, üks ots aho `kohtes, teene ots lõsna peäl, enni olid lõmmud seäl peäl Vig;

Ku enne `lõmmu `tehti, ot'siti ikki, mis `seuke lahe puu on Hää; enne olid lõmmud, siss `tehti kiiniga `särmed ja noaga `kisti piiruks Rap; olid ilusad `sirged kase puud, sai `lõmmusi lõhutud Juu; ää sa mu pieru `lõmmu ära põleta JMd; lõmm kooriti ää, `löödi puu nel'laks `lõhki Pai; lõmm one kuaritud kasepuu, siis juakseb `pijrgu, `lahke männipuu ja haav võib kua `õlla; kellel õlid rehe majad, tareden ike kuevatite `lõmma Kod; Vanast kuft lõmmu unik pardsil Hls; nende `lõmmega sai tal'v läbi Puh; minge tõmmake `lõmmest `pirde, saab noedega tuld läedätä Nõo; nüüd ei ole ämp `pirdu tettu, ei `lõmmu ei San; Lõmmu_`paanti pa'rsilõ vai rehe ahu pääle\_kuiuma, noist sai pilakullõ `pirdõ; Suur ja tukõv mijss `õkva nigu lõmm Urv; pedäje puu omma selle paremba lõmmõss `lahku? ja pirrõss `kisku?, et nyu ei tiks? nigu kuusõ puu?; Lõmmu\_lahuti looma poolõst, välimine puul' `jäeti lõmmõss, süä jäi palutusspuuss Har; Ku_`korvõ `naati kudama, sõss `tuudi lõmmu\_lumbist är? ja\_`naati `pirdõ `kiskma Rõu; aja parre? ja panõ lõmmu? pääle Vas; `mõisa metsass `lõmma varastõdass, `korvõ kudava?, `kiskva `pirda Se **Vrd** lõip

lõmm² lõmm g lõmmu Põi Muh, lõmm g lõmmu Khk Mus Kaa Krj

1. leegitsev tuli, lõõm `lõmma suur lõmm üless Khk; mets põleb, suur lõmm o `lahti Mus; Tuli küdis esiti samle sehes, kunni `viimuks oli lõmm `lahti Kaa; Poisid tegid väljal igavest surt kadaga `lõmmu Põi; ma tee lõmmu `katla `alla Muh || fig möll oli igavene lõmm `tõusend Põi

2. suits, aur Egavene lõmm käis uksest `välja, kut obuse änd läks `räästa `alla Põi

lõmm³ lõmm g lõmm|u Muh, -i Hää; lõmm Kaa VII, g lõmmu Khk

1. int üks lõmm keis korra Khk; ukсед käivad limm ja lõmm VII

2. hoop, lõök soame `lõmmu kõik tese käest Muh; ma `a'ntsi tal ää lõmmi Hää

Vrd klõmm¹

lõmm⁴ lõmm g lõmmu Kod Võn, lõmm g lõmmu Mus

1. suur tükk, kamakas kui künnäd, suured lõmmud tõisevad ülesi; siad `püüräväd ülesi suured lõmmud iätet muad; and mulle kaks `lõmmu `sijpi Kod || pl suured kalamehesaapad – Võn **Vrd** klõmm²

2. kevadine suur ja lahja silk saab neid vahe kõhuga `lõmmusid kevade küll murda Mus

lõmmakas lõmmakas Muh, lõ- Kaa suur tükk, lahmakas See [puu]lõmmakas oo veel pihu jäme, ooda ma anna `taale veel paari äsadust pihta Kaa; `seuke suur inimese lõmmakas Muh **Vrd** lommakas, lõmak(as)

lõmmama¹ `lõmmama, da-inf lõmmata Põi Muh; `lõmmama Khk Mus lõmmama suur tule lõmm maas, tuli üsna `lõmmab Khk; kui jaanituld tehasse, siis tõru `lõmmab tünni sehest `välja Mus; tuli `lõmmab `katla all Muh **Vrd** lõmmuma²

***lõmmama**² `lõmmama, da-inf lõmmata taguma Sai südand täis ja kukkus `lõmmama Rei **Vrd** lõmmuma¹

lõmmats lõmmats vibalik peenike ja põle `puusasi, va lõmmats Plt

lõmme|leht vesikupp või -roos lõmmelehe kasvava jõen, vij pääl om lak'ka ja juure om vij sehen Nõo; kõllatse omma lõmmelehe, suure tsõõriku lehe om näil Ote **Vrd** lõmmuleht

lõmmendama `lõmmendama (karedast pinnast) `Krässus teraga `kirvega ei saa siledat tahumist, pind jääb `sooniline ja `lõmmendama Jõh

lõmmerdama lõmmerdama lobisema `kange lõmmerdama Tõs

lõmmerdis lõmmerdis lobiseja just kui va lõmmerdis, lõmmerdab `piäle Tõs

lõmmima lõmmima, (ma) lõmmiin Mär Kse PJg, lõmmima, (te) lõmmite Khk peksma, taguma Mis te lõmmite uksi Khk; lõmmis teese läbi Mär; ma võtsi peeru alu ja akkasi teda lõmmima Kse; Alevi vahel läind poisid üksteist lõmmima PJg **Vrd** klõmmima, lõmmuma¹

lõmmitama lõmmitama kiiresti sööma – Kse

lõmmu|kauss lõhmusest, pärnapuust kauss lõmmu kausi kirivetse Hel **-kivi** koldeesine kivi puulõhkumiseks ja peergude kiskumiseks `ahju `juures õli ümmärgune sileda `põhjaga kivi, sie õli lõmmu kivi Lüg; lõmmu kivi - - kos pääl `raoti puid ja kisuti `pirde; lõmmu kivi `olli tasane kivi, iluss lağa kivi, muidu oless jo puu`lahkmisega põrmandu puruss `pesnu Nõo; lõmmu kivi ol'l pia ahu suu `kotsin, tuu ol'l põrmadu sisen, põrmaduga üts`tassa Har; kesk tarrõ ol'l lõmmukivi, sääll lahuti lõmmu² Plv **-leht** vesikupp või -roos lõmmulihe² kasuõ soodidõ sisen ja `säärtse nupi\_kasuõ `otsa Har; lõmmuleht liigahhass, kõik kari `kaehhass = tarõ uš ja inemise<sup>2</sup> Vas; `panda² lat's lõmmu `lehte `sisse, havvuta² ahoh (harjaste võtmisest) Lut **Vrd** lõmmeleht

lõmmuma¹ lõmmuma, (ma) lõmmu Põi Muh; lõmmuma, (ma) lõmmu(n) Jäm Khk Emm, impõ lõmmudakse Phl

1. taguma, peksma; lõhkuma ma lõmmu [aiapostide] `pihta suure nuiaga Jäm; lapsed, mis te lõmmute `uksi; akkas puid lõmmuma, nee on nii `sitked, neid ep saa kuidagid `luhki; kus teine lõmmub teist, lõõb üsna vigaseks Khk; Äga soab ise koa lõmmuda Põi; kukume seda ruki reht lõmmuma; ma lõmmu sind läbi, kui sa põle vagusi mette Muh; Mees tuli sakkis peega kuju ja akkas lõmmuma Emm **Vrd** lõmmama², lõmmima

2. sõimlema Kus kukkus nõnda lõmmuma Põi

lõmmuma² lõmmuma, (ta) lõmmub lõdmama tuli lõmmus nõnda Põi **Vrd** lõmmama¹

lõmmu|parred latid rehtoas, millel peerupakud kuivasid lõmmu parred õlid rehe ahju suu kõhal, nõid õlid lühikesed Kod **Vrd** lõmmu|talad, -õrred **-puu** lõmm, oksteta peerupakk `Lõmmupuud õlid kasest ehk `männast, `oieti `kuivas kõhas Jõh; `meitel sii polnd ead lõmmupuud Mih; Aga suu pääl `vaata mis jässakad, perse maa kül'les `kiinni, ei saa `ianes lõmmupuud Hää; tuome metsast lõmmu puid Ris; `mõisass `aanti puale-tõese `arssinased lõmmupuud, `eeste `aanti kased, siis uavad Kod; õrred olid lõõsa kohas, seal peal olid lõmmu puud Plt; savi maa päält - - ku liiva maa päält saat iks lõmmu puud Har **-põhi** lõmmupuud südamik Kui lõmm sai peergudeks kistud, jäi puu südamik järele - - see oli lõmmupõhi ja seisis ahju ligi nurkas Mär

lõmmus lõmmu|s g -s(s)e KJn Hel, -sõ Lei; lõmmu|ss San, -šs Rüp, g -ssõ lõhmus, pärn pajo ja lõmmus KJn; lõmmussõ koorõst saava niidse² `viisa kuta² Rüp

lõmmustama lõmmustama Amb Koe; lõmmustama Khk lõhestama piiru lõmmud `kervega lõmmustas ära, pärast akati `kiskuma; võta piiru lõmm, lõmmusta `piirgu Khk; `esteks lõmmustatakse, siis `kistakse lõmmud pieruks; välk lõmmustas kase ää Amb || katki tõmbama sa oled kõik oma riided ää lõmmustand Koe **Vrd** lõhmustam(m)a, lõmmutama¹

lõmmu|talad = lõmmuparred Lõmmu puud `ollid lõmmutalade piäl, nõid kaks siukst puud, mis ahju kohal lae [all] on KJn

lõmmutama¹ lõmmutama Koe, -eme, -õmõ San; `lommutama Kuu lõhestama, lõhki lõõma [puu] `lommudetti `katki ja `pandi tulesse Kuu || katki nārīma iired lõmmutavad kot'i ää Koe **Vrd** lõmmustama

lõmmutama² lõmmutama paugutama, kõmmutama lõmmutas ta püüsigā maha Tor

lõmmu|õrred = lõmmuparred need oo õrred `vasta `seina, kus lõmmud peal käivad, need oo lõmmu õrred Mär

lõmp lõmp on; deskri t'siga süü nigu lõmp, võtt `suugõ lõmp-lõmp Krl

lõmpama¹ `lõmpa|ma, lõmba|ta Ote Rõn, -mõ, -tõ San (korra) rüüpama küll olli ää [toit], ma `saie üle veere lõmbata Ote; lõmbakõ_piimā kah, siss kõtt jahuss San **Vrd** lõmpima

lõmpama² → klõmpama

lõmpima `lõmpima, (ta) lõmbib Ksi Lai; `lõmpma Hel Kam Rõu, -mõ Har Se, `lõmpma (-õ-) T V, -mõ San Krl, (ma) lõmbi (-m-)

1. larpīma, lürpīma lusikaga vahest laps lõmbib Ksi; tyy kiisa liim om `väegā ää, toda lõmbi Ran; mes temäl, lõmbip kere täis ja lähāb oma tūid Nõo; Nii valiste ei massa `lõmpi, `aiga om külland Rõn; ma\_ `lõmpsõ taa suurõ potitāvve `piima är? San; Mi\_sa\_taast leemest lõmbit, panõ saku kah iks Urv; lõmbi õnnõ, taa om ää jahu putr; mis sa lõmbit nii pal'lu taad `viina ja olt (õlut) Krl; mu_põrssi is süü? `süüki, ma\_paāni siss sulasõ naasõ `põrsalõ ette, tyy `naksi nii `lõmpma, et kõrva? `leühvelli pään Har; mehe? `lõmpva taad tūid nigu vinelāse? Plv; lõmp vedelät `luitsaga Rāp **Vrd** lampma, lõmpama¹

2. lõõpīma Missa_lõmbit naad'e sõnnoga? Rāp

Vrd lõmpsima

lõmpri `lõmpri Rõu

1. söõmar Vašt sai no_sul `lõmpril ka_kõtt täüs Rõu

2. lobiseja Vana `lõmpri, ka_sa_piāt suu Rõu

lõmps¹ lõmps Põi Tõs Ksi, g lõmpsu Ris/-o/ Koe Puh, `l- Lüg IisR, lõmbsu Ran Nõo, lõmsu Mär Trm; lõmps g lõmpsi Hls, lõmsi Krk; lõmps Khk Mus

1. suutāis, lonks ma võttan viel ühe `lõmpsu lient Lüg; sain suure lõmsu Mär; jõi ühe lõmpsuga ää Koe; sai mõni lõmps `liikvert võtta, süä läit's nõnda karres ja ääs Hls; karjussel `olli viin `valmiss `tūudu, `anti egāle ütele lõmps `viina Ran; võta mõne lõmbsu suppi Nõo || supilake – Ris **Vrd** klõmps, klõnks, lõmpsak(as)

2. int süõb lõmps ja lõmps Lüg; uks tegi lõmps, [ta] läks `välja Khk; Ma kuuli küll, kui kerstu kaan kukkus `õõse lõmps Põi; süõb kohe lõmps lõmps, `kange `söõjä loom Tõs

Vrd lamps¹, lomps²

3. ahnitseja, õgard Ega see lõmps `muidu seda suust maha lase IisR; va lõmps, kikk ärä söõnu Krk

lõmps² lõmps Tõs Koe, g lõmpsi Vig Hää KJn SJn Krl, lõms|i Mär Hää San, -u Jür; lõmps g lõm|psi Trv Hls(lõmps), -bsi Krk; lõmps g lõmps|i Rei, -u Kaa

1. lõõpīja, loraja; kergats Mis sa selle lõmpsiga semmid Rei; küll_o lõmsid lapsed Mär; Lõmps on irmus lobiseja, suure jutuga ja al'p Hää; sie oli niuke va lõmps vanames Koe; Va lõmps on, põle tal `ühtegi `õiged sõna SJn; jooseb siia ja `sinna, lõmps poiss Hls; vana lõmps, ärä lõmsi San

2. lõõp, lora aeab lõmpsu `väl'ja Kaa

Vrd lamps², lomps¹

lõmps³ lõmps g lõmps|i Mar Kir(lõmsi) Lih Kse, -u Pöi; lõmps g lõmsi Muh; lõmps Khk, g lõmpsu Krj (taim) **a.** hundinui Lõmpsuga pole `tehtud midagi, vahest lapsed tõid `õitsid koju Pöi; lõmpsis said `tehtud käbad [võrkudele] `piale -- see nal'lalt ei mädane Lih **b.** võhumõõk Lõmps on suurde `pitkade `lehtedega rohi, suured põõsad kasuvad koos. Kasuvad allika soonde peal ja `loikudes roavides, kus ikka vett on Pöi **c.** (muust taimest) lõmsid kasuvad `aidas, sinised õied; lõmps oo `sõuke suur lai rohi, mis vee sihes kasvab Muh; undi purikas ja lõmpsid mere `ääres Mar; lõmpsid kasuvad `järves, suured laiad lehed `kül'ges, putke ja uhemõõga `moodi Kse

lõmps⁴ lõmps g lõmsi kingsepa kruustangid lõmsi vahel tehase `saapa pilu, ehk vana saabast paegatse ehk; soabassepp `õmbleb lõmpside vahel `soapa `seari Muh **Vrd** lopsmökk

lõmps⁵ a lõmps g lõmpsi pehme rava oo väga tüma, lõmps Mih

lõmpsak, lõmpsakas¹ lõmpsa|k g -gu Saa; lõmpsa|as Koe, -k|ass Puh, `lõmpsa|as Lüg, g -a suutäis, lonks võttan viel ühe `lõmpsaka lient Lüg; ta tõmmas ühe lõmsagu [suhu] Saa; mul sai sellest (viinast) üit's lõmpsakass Puh **Vrd** lõmps¹

lõmpsakas² lõmpsa|ass Puh, `lõmpsa|as Lüg, g -a; g lõmsaka Lai kerglane, lõõpiv (kõneleja) mõni `ongi lõmsaka jutuga, juba `loodud nisuke Lai; kes kik'ki `asju suust väl'lä `lapsab, s'ij om lõmpsakass Puh || sõim oh sa kuradi `lõmpsakas, akkab minule `vasta Lüg

lõmpsama lõmpsama IisR Han Saa, da-inf lõmpsata Pöi Nõo/-bs-/; lõmsata Pöi Trm Kod Nõo; lõmpsame, lõmsade Krk; `lõmpsam(m)a, lõmsada? Urv, lõmpsada Rõu ampsama või lonksama `Lõmpsas `jälle midagi suhu IisR; Selle (kruusitäie) ma `lõmpsa korraga ää Pöi; Va must (hobune) lõmpsas mo kääst lebatiki ää Han; koer läks padast `mööda ja lõmpsas suppi Trm; s'ij `lõmpsass `viina Krk; Lõmpsa kõrraga suhu ja rüüpä vett pääle, ega rohtu suun ei oieta Nõo; Mis taast t'silgakõsõst mehele saa, paar `kõrda `lõmpsas, om kruus tühi Urv; Miä tää tan v'ijl är s'ijü vai um, `lõmpsas ka_mõnõ lõvva tävve ja_lät mant minemä Rõu || fig Lõmpsas `onte tõesel sõna suust ärä ja nakas esi toda sama asja kõnelama Nõo **Vrd** klõmpsama, lampsama, lompsama

lõmpsatus lõmpsatus g -e suutäis, lonks üit's väike lõmpsatus sai säält Puh **Vrd** lõmpsaus

lõmpsaus lõmpsau|s g -sõ Urv Krl = lõmpsatus Vanapini saa e's hää lõmpsausõ Urv

lõmpsik lõmpsi|k g -gu Krl; lõmsi|k g -ku IisR targutaja, lobiseja Ega aruga vanataat `suuda siis `sellise lõmsikuga midagi harutada IisR; temä om `seante lõmpsik, kõneles egäde vahel Krk

lõmpsima lõmpsima, (ta) lõm(p)sib Muh spor L(lõmpsib Mar) KPõ, IPõ MMg KLõ Puh, lõmpsib Lüg/-maie/ Jõh IisR; lõmpsima, lõmpsib Lai Puh; lõmpsima, lõmpsib Kaa Pha Rei; lõmpsma (-m-) Tõs Khn Saa Kod KJn Trv TLä([ma] lõmbi) Võn Kan Urv Rõu, -me Hls Krk Hel, -mõ Krl, (ma) lõm(p)si(n)

1. ahnelt (vedelat) sööma, larpima lõmpsi `kiirest kõht täis Lüg; `Jälle [mullikas] `lätsutab midagi, tea mis ta on `jälle `endale suhu lõmpsiind IisR; Akkas ikka nõnda pitka keelega lõmpsima Kaa; `voata, kuidas ta lõmsib `ahnest täis `perse Muh; ega sol nii tiios

(ruttu) põle, et sa sedasi lõmsid Mar; seäd lõmpsivad, kõhud na tühad Tõs; apu piim on väga ää levale `pääle lõmpsi Saa; lähme nüid suppi lõmpsima Juu; `luskaga lõmsid `kärma, vai siäl närimiss one Kod; mis sa nii kaua sööd, lõmpsi ruttu ja akkame minema Lai; ta elab vee varal, `süia põle, lõmsib vett Plt; sij lõmps üte livvast ja teise livvast Krk; Kül sa lõmpsit jäl'edašt Võn; t'siga lõmps, võtt ku üt's lapin Kan; ärä lõmpsi nii `ahnõlõ, `aigu küländ Krl; Põrsakõnõ lõmpsõ uuma anumakõsõ ilusalõ tühäss Rõu Vrd lampsima, lõmpsutama, lõmpsõlõma

2. lorama, lõõpima Ára mene lõmpsima, kui `teistel tõsine jutt käsil IisR; Pole see nii olnd üht, sa muidu lõmpsid oma suuga Pha; Mis sa lõmpsid teise inimese kallal Han; poiss, see lõmpsi `vasta nii paelu ku tahab Aud; poisid tul'lid `õhtu mede värati taha lõmpsma, õisasid nõnda rumalasti Saa; Lõmpsis lastel suud-silmad lora täis, jäid `uskuma Jür; mina lõmsin ikke `kuerusi `vasta MMg; temal seda `õiged juttu ei olegi, muutku aga lõmsib Lai; Jäeme seal tüdrikutega juttu aeama, lõmpsisime niisama SJn; akkass lõmpsme, `albu sõnu `ütlem Krk; Mes sä `onte lõmpsit inimestega, sa nigu peni ammastega `külle Nõo; aea pääle oma rumalit jutte, mugu lõmps enne Kam; Niä\_ lõmpsva\_muka ütteluku, `tahtva_minnu `tuuga tõgädä Urv

Vrd lõmpima

3. lonkama lõmpsi `kiirest `käiä, jalg omal `aige Lüg Vrd klõmpsima

4. (võbelevast leegist) Lamp lõmpsi kole `ullust, seda vaja `sädäda Jõh

Vrd lompsima

lõmpst(i) lõmpst Plv, lõmpst Se; lõmpsti Põi Han Nis Jür Krk Puh Röp int [lehm] `tõmmas oort lõmpsti tüki suhe ja `kurku Põi; üks pakk akk liha, se pista kohe lõmpsti `kiini Nis; lask üte kõrra kurgust `alla ku lõmpsti Krk; haug näge, et `särg [konksu] otsan om, `krapsas lõmpsti säre, `omgi esi? otsan Röp Vrd klõmpsti, lompsi

lõmpstu lõmpstu Hls, `l- Saa

1. ablas see va lõmpstu, sööb ilmast `ilma Saa

2. loraja, lõõpija mina seda lõmpstu juttu ei usu Saa; õige va lõmpstu, `lõugab mud'u Hls

lõmpsu huupi lugegä ärä - - ärgä lõmpsu viägä Kod

lõmpsutama lõmpsutama Kse KJn Trv Puh (süües) lõmpsima, matsutama mis sa lõmpsutat oma `lõuge Trv; sia lõmpsutava, kui söövä Puh

lõmpsõlõma lõmpsõlõma ahnelt ja häälekalt (vedelat) sööma t'siga süü ku lõmpsõlõss Kan Vrd lõmpsima

lõmsat-lõmsat deskr Küla vahet kauda lasi `peale lõmsat lõmsat, kaks suurt `saapa `loiva oli `jalgas Põi

lõmu lõmu Lüg Jõh JMd Iis aur; leitse `ninda pali lõmuda tuas; `uksõst `lassa lõmu `vällä Lüg Vrd lemu¹, lõmu

lõmustama lõmustama lõhkuma – Jõh

lõmutama lõmutama lesima, losutama muru piäl ei näe lõmutata Kod Vrd lommutama¹

lõndsik lõndsi|k San, g -gu Võn

1. lake, lurr [toit] vetel' kui lõndsik Võn Vrd lõntse

2. loim, loik pori lõndsik om vett täüss San Vrd lonsik²

lõng¹ lõng g lõnga L K I M TMr Võn, lõhha Põi Muh, lõhha Lüg Jõh IisR; lõng Jõe Kuu, g lõhha Sa Hi, lõnga Ris; long g lõhha Hlj VNg

1. a. (villast) kudumismaterjal kui on kahe lõhha kindad, siis on tõine lõng tõist karva Lüg; ärga tehka õige kierdu lõnga Jõh; üheksa sõlmega punane lõng [pannakse] ümber narra Jäm; sellest villast saab kinad pehmed lõnga Khk; viltse lõhha kera ning linuse lõhha kera Pha; kolla kolne, ätse kolne, madara punane, nende lõngest kojoti siilikud Muh; vetsid sene möödu lõhha ära Phl; said sa sis linad lõngaks kedrand, sis sa pidid akkama kangast kuduma Noa; ta nii laisk, ta vea mette vellast lõngagi kat'ti Mar; lõngad oo lõõgas, põle trammil mette Kul; liiga keerud lõngad, lähvad kõik kruksu Mär; Venib nagu villane lõng (on aeglane ja laisk) Han; veimi tehti pruudi kodus, pruut' pidi isi lõngad tegema, ketrama, värvima Mih; varda lõng oo kahe korne lõng, kanga lõng oo õhe korne, korutamata lõng Aud; Kolmed takud sugiti: ot'siksed, kesstakud ja peeniksed takud, igaõhest pidid isi sorti lõnga ketrama Hää; kui tahad laumad lõnga, siis talla tasem, et ta ei juose nii tulist Ris; Mida rohkem lõngu võeti, seda laiema paela sai Kei; jätab tombud lõngale sisse, ei oska kehrata HJn; pulma aal antakse villasest lõngast kujutud vöö pil'i puhjale Kad; lõnga laskmine, see on kedramine Sim; kerilaudade pialt keriti lõng kerasse ja aeti kehade piale kua Trm; ku piäle kudumise pesed kinnass, suab pehmem, ku lõnga pesed, suab kõvem; lõng nõnna inetu nagu kukepäid täis, nu'iline Kod; üks paasem on kümme lugu, üks lugu kolm lõnga Lai; tüdruk pidi mõistma villast lõnga kedrätä KJn; lõng om ärä loidunu, keerust valla minnu Trv; kalda sij lõnge mõstav sol'k säält maha Krk || fig nii vilets, mis ing lõhha kaelas Khk; põle töö lõngagi (raasugi) tein Vän; töö lõngastki ei tia mitte, ühtegi tööd ei tee Plt; tast ei oole jo kedägi, ku üits koeo kunagi, eng villatse lõngage kaalan Krk **b.** linane, takune või puuvillane niit, korrutatud lõng iga õhjal on lips, lipsu lõng taga, enamaste on puom villa niidist Jõe; linasest lõngast kodu kuotud vorgud Hlj; elmed pandi lõhha sisse, kut lõhha sisse pandud, oli elmerong Jäm; joosu lõhha kogu aetud, siis aketasse õmblema Khk; Panõmõ muttõlõ lõngad piäle, varssi ju mere minek käe Khn; linasest lõngast saab särge riidet Tor; puomvilla lõngast siis tehti nied tahid HJn; traadi lõng oli ühe korne ilus lõng, linane Plt; linast lõnga ei tohi keride süürüssess, piat ütsi lõnga kerime Krk || ühekordne niit lõng on ühe kordne, niit on kaks korda kokku keeratud Pal; nooda jaoss -- olli üte kõrdne [niit], lõng kutsuti Trv

2. lõngaviht ei tea, mitu lõnga tarvis lähäb Mär; küll kerind suured lõngad Juu; mina olen kärmas kehrama, kehrasin lõnga päavas Jür; martidele oli jo lõng kaela visata, mardipävast akkas kedrus piale JJn; nüid om terve lõng ärä kedrät, kolm või neli puuli Krk

Vrd lang²

lõnga pl lõnga[?] kõhnad – Lut

-lõnga Ls linga-lõnga

lõnga- lõnga- Lõhakeräle ei panda paberi ega riidet põhjast, ajad este lõhha ümber kolme sõrme, sis kerid Lüg; Lõhjavihil on puša sihes Jäm; Mardi-kadri õhta toodi lõhha vihid tuba varna otsa, martidele-kadrilele näha, nee siis vaatasid lõhha jammust ja kiitsid kedrajaid Põi; lõhha poolid pannasse sõstipooli vahele; lõhha tuþs

maas, võta ää Muh; need lõhja `eided on õige peeniksed Rei; lõnga poel oo roost - - `kanga poel oo puust `tehtud Mar; `mässad ja sased selle lõnga vihi na ää et Mär; udi pannatse lõnga `vihtidest läbi Kse; lõnga tuust - - keritse sõrme `peale, ei ole `pulka ega `põhja Aud; lõngamadaraga värviti enne punases riidet Tor; enne vanast `ol'lid vitsa mõrrad jões, ku lõnga `mõrdi põlnu Hää; oli sii neid lõnganubulaid, neid võib `kendaks tehä Juu; lõngavihi paasm oli kuuskümmend `lõnga JIn; `enne ikke `tehti näppe lõngast sukke-`kindaid ja riidet, sedasi korjati kõik lõngaotsad kokku ja meisterda-tti `ümber Kad; sa et mõessa lõnga `õtsa[gi] kedrata; `veiksed põhjad kõik lõnga kerikud, keräkesed Kod; ta on na_sama kui lõngakera koos ja `küüras Pal; lõnga `vihtisi saab `värvida ka Plt

lõnga|aanikas lõngavärvimisvesi nõndasamu rumal kui lõnga aanikas; vana vedel lõnga `värbimise järel on lõnga aanikas PJg

***lõngahtuma** pr (ta) lõngahtu, nud-part lõngahtunu lõtvuma ratta piil' (äärepuu) om ar lõngahtunu jo?, ar om poolõliisi `murdunu, lõnks jo? Se || surema [loom] ni arki lõngahtu Se

lõnga|hudi hrl pl ritv lõngavihtide riputamiseks lõnga udjad oo, kus `lõngu kuivatatse Kse; lõnga udjad olid nel'la viie sülla pikkused puud, teine `alla, teine ülese, et viht jäi `sirges Han **Vrd** lõnga|kõrend, -latt **-hui** võrgunõel lõnga ui oli ja kõlasi Rid **-kõrend** = lõngahudi lõnga vihid `pändi lõnga kõrendate - - `peale `kuivma Aud; lõnga kõrendad, neid oli küll, kohe kaks kolm kõrendad õhes peres Juu; Lõnga kõrendid ei tohtud mitte latva pidi tuppa viita, siis saava noorem tütar enne mehele KJn; kõreht, roovik, lõnga pannass `sissi Krk **-kääv** lõngapool `Veskist `tuodi kodo ühes kottis nied `lõhja `kääved, kodo sis panid erälli Lüg **-latt** = lõngahudi – Kod **-laud** käärlaud lõnga laud oli ikke VMr

lõngaline lõngali|ne Hls, -le|ne Tõs, g -se (liitsõna järeloisena) teatud arvust lõngadest laiemad kiudud olid punased, jutid olid teist `värvi, jutid olid `mitme lõngalesed Tõs; see kangas om kate lõngaline Hls **Vrd** langaline, lõngane

lõnga|loi haspel pooli päält aeti lõng lõnga loi pääle Pst; ei saa `lõnga mõsta, piat üless `aama lõnga `loime pääl; miul om lõngaloi sarv katik lännu Krk **Vrd** lõngalõim

lõnga|loi|kiri lõngaloikiri kindakiri – Krk

lõnga|lugu lõnga arvestusühik aspeldad lõhja `vihti, siis paned pitka lõhja ristati - - ega kuuekümmene lõhja tagant, see on lõhja lugu Jäm; luges lõhja lugusid, lugu läks ukka Khk; kui meie kangast `luome, sis sial saab `võetud kolm `lõnga korruga, sie `üelda lõnga lugu HlJK **-lõim** haspel lõngalõime pealt `võetu lõng Hel **Vrd** langalõim, lõnga|loi, -rist

lõnga-lõnga deskr va loderik `kõnnib aga `lõhja-`lõhja `müödä `õue Lüg

lõngama `lõngama ringi hulkuma nüid [noored] muutku iga pühaba `õhta `lõngavad Tõs

lõnga|mäss lõngasasi või ebaühtlane lõng Lõhjamässist äi saa muidu jägu kut pane nuga peele või `viska tule Emm; lõnga mäss, `sassis lõng Tõs; niisuke lõng, kellel on pal'lu `lipsusa pial `pandud - - lõnga mäss Ris

lõngane lõnga|ne Kod, g -tse KJn Võn lõngast, lõngaline sij one ühe lõngane tüü, ilma kirjätä Kod; `mitmelõngatsed `kindad KJn; lõngatse mõrra Võn **Vrd** langane, lõngaline, lõngne

lõnga|pakk lõimepoom `lõhnapakk oli, kuhu `lõhjad `aeti `kannaspuul Hlj; sial kus lõngad pial, seda nimetakse lõnga pakk ja sie, kus riie `piale jokseb, seda `riide pakk Amb; lõngapakk oli ümmargune, sel lõngapakul olid siis augud sies VMr; sai eest võtta `lõngu tahapoole, et lõnga paku `piale laialt jooksvivad Sim; üks inime oiš kangass `kiini, tõene `kõiras lõngapakku, kolmas ajas `piirga. ülemäsed piärud tulevad `riidepaku puale ja alumased tulevad lõngapaku puale Kod; `esti kääriti kangas ära, siadeti lõngapaku `piale; lõnga pakust `lasti kangast ala järele, korraga ühe pulga augu jägu Plt; kangass saab `varsti maha, lõngapakk joba kirivene Trv **Vrd** lõngapoom **-poom** lõimepoom üks mehe müraakas, kut lõhja poom see oli pitk Khk; kannass `jalgel oo lõhja poem ja `riide poem Muh; `kangal oo lõnga poom taga, `sinna `peäle oo `lõime lõng `aetud Aud; kolm `puumi on `kangal: rinnapoomid ja tagumised lõngapoomid Hää; lasipuu, sellega siis saab keeratud lõnga `poomi, kus lõime `piale käib HMd **Vrd** langapoom, lõngapakk **-puu** haspel `lõnga puu, sie on `aspel, kuhu `pääle lõng `aetasse Jõh **-pässak** lõngasasimik tee\_p seda, saab sellest lõhja pässagast `asja Khk **-rist** haspel – Vil Trv Pst **Vrd** langarist, lõngalõim **-ronits** lõngapool `Villa `veskis `tehti `lõngaronitsad -- `villase `kanga `lõime ja kue jaost `valmis Lüg

lõngart lõngart (-rd) Var Tõs KJn; lõnga|rt g -rdi Vig Pil lõnges, vilajas (olend) suur ja peenike, sedä öedässe lõngardis Vig; tää oo ikke üks lõngart, `kangeste pikk ja peenike Tõs; üks lõnga`rt on, põle keret ega `aassa kedagi; lõnga`rt obone või lehm Pil || laisk on va lõngard KJn **Vrd** lõngats

lõngas lõngas seljandik lõngas, kitsas maaseljandik, mis mere sisse lähäb Kad

lõngasteme lõngastem(e) Hls Krk peenikeseks ja pikaks kasvama (taimest) ta (aedvili) õige ärä einästet ja lõngastet Hls; peedi olli ärä lõngastet, einä `sisse, peenikse ja nõrgakse Krk

lõnga|süü lõngakiht keral lõhja süü -- `varda kudumise lõhjnale keritase süüid, `lõime lõhjnale_p või süüid kerida mette Khk **Vrd** söörüs

lõngats lõnga|ts (-t) g -tsi, -tse vilajas, lõnges olend või taim lõngat's om pikk ja peenike inimene; ku einä sehen kasvass taim, ütelts lõngat's, ku einä ümmert ärä võtat, siss `närbus ärä Krk **Vrd** lõngart

lõngatuss lõngatuss vedel puder – Lei

lõnga|tutka lõnga|tukass g -tukme Krk; pl lõnga `tukma Hls, `lõhja `tutkamed Jõh lõngaots mia lei `kangast järgi jäänu lõnga `tukma telletege kokku ja sai üte käteräti Hls; lõnga `tukme saive kokku korjat; nõj lõnga `tukmekse jakka kokku; sõj lõngatukass, mis kolm `kõrda ümmer sõrme ulats, sedä ärä jättä maha; talludi `ende sukke lõnga tukastest Krk **-tuut** lõnganutsak `enni keritasse lõng sõrmete `peale `tuuti ja siis akatse suurt kerä `sõnna `peale kerima Mar **-tükk** lõngaviht Kui sasis `lõhjatükk, sis ei saa `muidu tõsest jagu kui pane kerä `laudadele ja kerä keräle Lüg; `Lõhjatükkis oli `paasmanüör sies, et tiaks tükki `suurust ja sasisse ei lähe IisR; [kerilaua] `Pulkadest sai siis lõngatükki `telli, kas kõvemale vai lõdvemale, kuda aga tarvis õli Trm; lõnga tükk pannasse lat'i `piale, teene lat't `alla, et lõng `sirge seesab ja `kuima Pal **-viul** lõnganiks, pulk lõnga kerimiseks lõhja viiul `tehti pahakspust, sedine pehme puu, süda pisteti `naaskliga ära Jäm; lõnga viiulist lastakse kerimise ajal lõng läbi Kad **Vrd** lukk² **-õli** (lahjendatud) väävelhape `kõrjeti kust,

`pandi nattuke `lõhja eli, `tehti potti sinisi `lõngu Lüg; Kui `lapsel kõht valutas, siis `võeti `klaasitäis vett, valati `sinne mõni tilk `lõhja eli Jõh; lõhja oli `panta `värvide sega Emm; Lõngaeliga peab oolikas olema, ta oo üks kange raam, kohu tilk läheb, sealt kohe kipitab Han; ehmatusse `vasta `võetakse lõngaeli Juu; lõnga eli, lase tilgad vie `ulka ja siis võta, kui süda valutab VJg; lõngaeli -- annavad luumale `sisse, kui one äkine `aigus Kod; Lõngaeliga `tehti `lõngu, seda sai `aptiikre käest SJn

lõnge lõnge lõnges, vilajas – Kod

lõngerdama lõngerdama Muh Kse Var Ran Urv/-õr-/,-õmõ San

1. logisema, lõnkuma kui linknael põle änam täisi mitte, siis noa tera akkab lõngerdama Muh; Tappõga iks `pañti niä\_tuuperäst, et sõss tä sai iks `häste kõva, es anna_kohegi poolõ inäp iks lõngõrdada? Urv **Vrd** linderdama

2. komberdama lõngerdab `jalgu pääl, ei süü, ei juu Ran

3. ringi lonkima; logelema mis sa lõngerdad, viitsi tööd teha `ühti Kse; mak'ass eläjä tük'k, tuu lõngõrdõss õnnõ San; kiä lõngõrdõss ja tüüd ei_tij, üldäss lõngõss Urv

Vrd longerdama, lõngerdama

lõngerdis lõngerdis Muh, lõngerdes Ris, g -e lodev olevus, laiskvorst va lõngerdis olli seal `jälle oma töö poolele jätn Muh; sie nagu va lõngerdes, ei viitsi mette `käiagid Ris **Vrd** longerdis, lõnges, lõngerüs

lõngerjas lõngerj|ass g -a Ran närb mõni lehm om serände lõngerjass, ei lää `sisse tälle toit, maeass ja `no'kja, otsib ääd `toitu Ran

lõngerts lõngerts g -i lõnges (olend) peenike ja pikk ku lõngerts Krk

lõnges lõnge|s g -s(s)e Nis Koe Kod Ksi Lai, -ss g -sse Sim Ksi Ran Nõo Kam Ote; lõngõ|ss g -s(s)õ Võn/-s/ San V(lõ-; -s's Röp), -sse Kam; lõnges Jäm

1. vilajas ja lõtv (inimene); lahja, nälgunud (olend) oled na lõnges, ei põle tugeb `ühti, niisuke armetu Nis; see on üks lõnges luom, ma ei osta teda Koe; emmis õli igävene kõhna, lõnges Kod; kõhn inimene, kehväke, pik'k ja peenike -- tost lõngessest ei saa tegijät Ran; karjamaa om pal'lass ku pää luu, lehm tulep õdagu kodu, om nigu lõngess tühi jälle Nõo; lõngõs, pikk kõhn inemine Võn; vana obõsõ lõngõss, ei sõida? Urv || lõtv kui kot'on `vil'ja vedelast täis, siis on lõngess Sim **Vrd** lõngart, lõngats, lõnge, lõnguss

2. looderdis, laiskvorst; hulkuja mis sa niisukse lõngessega tija Ksi; ma `üttele `endägi `penni lõngessess; lõngõss, tuu ol'l iks laisk, venijä Kam; Mõni (lehm) om sääne igävene lõngõs, `vinnas ja kisk, seenis ku tok'i maa seest `vällä saa, lätt `põldu Urv; mõni lõngõss ol'l `lüüdu? laisk, mõni ol'l ha'otõt kah Rõu; tuu um üts lõngõss (joodikust) Plv; olõt igävene lõngõss, ei viisi? midäge tetä? Röp **Vrd** lõngerdis

lõngne `lõngne Khk/-õ-/ , g `lõngse Muh Mar PJg, `lõnkse Muh Hää lõngane `tehti kahe `lõngsid `kindud ja sukki, teist`karva lõhngaga `ollid kirjad `sisse kojotud Muh; kahe `lõngne `kinda lõng PJg; kirjud `kindad on kolme ja nel'la `lõnkse Hää

lõngsahamma lõngsahamma korra(ga) lonksama lõngsaha? si viin ar?; es olõ? `aigu süvvä?, lõngsahti paar kõrd `piimä inne Rõu **Vrd** lõnksatama

lõngsavuss lõngsavu|ss g -se Ran Nõo lonks, suutäis `anti `viina, üits lõngsavuss sai, sääld es `saagi midägi Ran; võti üte lõngsavuse `piimä Nõo **Vrd** lõnksahuss

lõngu lõdvaks `Ohju ei vöi `lõngu `laska Han **Vrd** longu

lõngus `lõngus Vig Han, `lõngus Jäm lödvalt, longus Pesunöör on kua `lõngus Jäm; Ohjad oo na `lõngus, äkiste obu paneb `kargama, `tõmma pingule Han

lõnguss lõngu|ss g -sse Trm Lai Ran, -ssa Trv, -sõ Rõu; lõngus g -e Hls lõnges
a. vilajas, lõtv inimene om üit's pik'k lõngus, sij ei ole suur tүүmijš Hls; tol lõngussel üttegi `jõudu ei ole Ran **b.** lahja, nälgunud olend looma `kõhta `üeldi, tühi kui lõnguss Trm; see on õige lõnguss, kas lehm või lammast; mõni loom ei söö `ästi, jääb lõngussest Lai; küll om ku va lõnguss `otsa jäänu Trv

lõngutama lõngutama Mar/lõngo-/ Kse Tõs Hää Juu Koe Iis KJn Trv TLä Võn Rõn Urv, -eme Pst Hls San, -am(m)a Kan Vid(lõ-), -õmmõ Krl; lõngutama Põi Muh, lõngutama spor Sa, -dama Emm edasi-tagasi liigutama **a.** logistama lõngutada kaksiti, siis `tõmba `välja Khk; Teivas oo kõvasti maa sehes, ma katsu lõngutada, ehk saab käde Kaa; Lõnguta lõnguta, see (nael) peab `välja tulema Põi; Ma lõngudasi oma ammast suus nii koua kut tuli εε Emm; mis sa lõngutad ukse lingist Tõs; luomad lõngutavad laada ust Koe; mis sa lõnguted sääil usse sel'län, ei tohi lõngute Hls; latsel `ol'li käen `väike karbikene, nakass lõngutama, `tahtse ärä `lahku Nõo; `Siibre om ärä pigitänu, ta ei tule muedu `valla, kui piäp kõvaste lõngutama Rõn; uss om lingin, ma lõngute `valla San; ärä lõngudõ `tүүлi Krl; mõnd `asja saina küleh lõnguta, vast sõss tulõ `vällä Plv **b.** kõigutama, viibutama Tuul akkas `korda õumpuud lõngutama, nüid see `viimne tuul `murdis maha Põi; võtab vi'sa kätte ja lõngutab Juu; lõngutab [ennast] katele poole Ran; suur tuul' jo jo `väega puhašs, lõngut' är [tanulindid] Kan; `pääga lõngutass Se || lingutama Ka_ku_ku'alt taa hopõn sul `kõrvu lõngutas Rõu

Vrd longutama, lõngutõlõmma

lõngutõlõmma lõngutõlõmma frekv lõngutama mis sa tedä lõngutõlõt Plv

lõnk lõnk g lõngu Rid Nis, -i Juu, lõngu Põi; lõnk g lõngi S(-u Jäm Mus) **a.** silmus, aas lõngal on lõnk sihes Jäm; `viskad lõngi üle `selpu otsa, akad teda maha `kiskuma; sall' `pandi linas `keeli `kaela, pane kahekorra ning `tõmba ots seelt lõngist läbi Khk; sediksed selise lõngid, ne\_o ainad Mus **b.** kõverus, looge puul lõnk sihes, pole `sirge mette Khk; kuued olid `kurdus `kangest, `sõuksed lõngid sabas Kär; `Aita `sõuke [raud] `õhti, sii on lõnk sihes, see peab kena `sirge olema Põi; Kõis pole `kangel end, vetnd `lõnkisid täis Emm; `keede lõngid tulid üsnä üle rinna Juu || (tuulest) tuul `põõris ühe lõngu Rid

Vrd lenk¹, lõnks²

lõnka-lanka kõikudes lõnka-lanka, ilotohe, ütele poolõ ja tõõsõlõ poolõ Se **Vrd** lonka-lanka

lõnkatamma lõnkatamma lõnkuma [masin] nakass lõnkatamma, olõ õi plootnahe jala^o põrmadu pääl Se

lõnkes longus, lookas pikk, nõrk, peenike puuvõsa oo `lõnkes; `lõnkes rohe `niita Var

lõnkjas lõnk|as g -a Muh Kse Han Var Tõs Aud PJg Juu Jür

1. vilajas, vibalik poeg o seuke sama `lõnkjas; kui [kartuli]varred suuremaks kasvavad, siis jäävad nõnna `lõnkjaks, kui vagumata oo Muh; Noordest, lõnkjatest kasevõsadedest sai äid luuvõrusid; Poiss oli lõnkjas nagu piitsavars Han; lõnkjas on kuigard, pikk ja nõrk Var; pikäd mehed oo peeniksed ja `lõnkjad Tõs; see oras on nii peenike ja `lõnkjas, ei see pane kül'male `vastu `ühti Juu **Vrd** lõnksjas

2. lõnkuv, paindub *see angu tüigas oo tugev küll, põle mette lõnkjas* Kse

lõnkma `lõnkma Plv, (ma) lõngi Har lonkima ma lõngi `müüdü `laata Har; vana lõngõss, lõnk `ümbre Plv **Vrd** lõnkima

lõnks¹ lõnks g lõnks|u Põi Kse Tor Saa Trm KJn Hls Nõo Kam San Har, -o Kod, -i Krl Rõu/-n-/ Plv, lõngsu Mär Puh Nõo San Urv/lõ-/ lonks sai koa ühü lõngsu rüübata Mär; sinule ma ei paku mitte `ühtegi lõnksu Saa; Kui äkitse ehmatad, siis kästasse kõhe kolm lõnksu `kül'ma vett rüübata Trm; mia `lasse üte lõnksu viina Hls; juu `kül'mä vett mõni lõnks, siss kõtt ei jää kõvass Kam; tast saa vil mitu ääd lõnksu San; võt'i üte lõnksi apund `piimä Krl; ma lasi mõnõ lõnksi Plv **Vrd** klõnks, lõngsavuss, lõnksahuss

lõnks² lõnks g lõnksu Põi Rid, lõnksu Lüg; lõnks g lõnksu Emm = lõnk Üks lõnks jäi `sisse, lõnksu taha jäi `aisa nupp, sis pidas Lüg; roadil lõnks sihes; [vikat] löi lõnksu sisse Põi; õhe lõnksu lasi vesikaarst `loode (tuulest) Emm **Vrd** jõnks¹, lenks¹

lõnksahuss lõnksahuss San Har; lõngsahu|ss Rõu, lõnksau|s Krl, g -sõ

1. lonks, suutäis võt'i üte lõnksausõ vett Krl; ma vei pinile sõõgi ette, üt's lõnksahuss ennedä, ol' vällä_süüüd Har; pal'lo lašk kurgust `alla nigu lõngsahti, võt't hüä lõngsahusõ Rõu **Vrd** klõnksahuss¹, lonksauss, lõngsavuss, lõnks¹

2. uinak mine[?] võta[?] üits lõnksahuss San

lõnksama `lõnksama Kod Puh Krl, da-inf lõnksa|ta Vil, -ta<sup>?</sup> Kan, -da Plv; lõnksa|me, lõngsate Krk, -mõ, lõnksadõ Krl lonksama ühe kõrra lõnksas ja `val'mis Kod; oot ma lõnksan `piimä ka natuke Vil; nigu tä näk'k, nii lõnksaäs ärä [viina], kas ta jätt Krl **Vrd** klõnksama, lõnksatama

lõnksatama lõnksatama Puh/-gs-/ Nõo, -eme Hls, -õmmõ Krl; lõnksatamma (lõngsa-) Rõu

1. lõnksama, lõnksti neelama Juub ja lõnksatap külmä vett nigu kolisep Nõo; miis lõnksat' olt; `tahtsi `piimä lõnksatõ Krl **Vrd** klõngsatama, lõngsahamma

2. a. lõnksatama Nindagu `kamre usse liink lõnksaten, siss tidruk `panden `kähku mineme `jälle Hls b. jõnksatama Nigu_jalg lõnksat' õnnõ[?], nii ol'li maal pik'äle[?] Rõu c. loksatama Mul lõnksat piim üle veere Rõu

lõnkse lõngse g lõnkse vedel, lahja supp tõi lauale selle lõnkse - - ei ole `paksu, no mis asi see on Lai **Vrd** lõntse

lõnkse-lankse lõnkse-lankse lahja, kehv toit – Iis **Vrd** lõntse-lantse

lõnksima `lõnksima Var, lõnksmõ Krl, (ma) lõnksi; (ta) lõnks Se

1. rüüpima ta lõnksib omal suppi kõhu täis Var; tahaäsi põra[?] `viina lõnksi Krl

2. lõnksuma, logisema väits pää otsah lõnks jo[?] Se

lõnksjas `lõnksjas vibalik lõnksjas inimene Mih **Vrd** lõnkjas

lõnksma `lõnksma lõnksuma Üks tuli tuba, uksõ link lõnksus Khn

lõnksna lõnksna lonksatus `juumõsõ lõnksna ol'li kuulda[?] Krl

lõnkst(i) lõnkst (lõ-) Nõo; lõnksti IisR Muh Kod Krk Nõo(lõ-) int; deskr `Aige põlv tieb vahest lõnksti, siis võib käppuli ka `käia IisR; ma nikastasi jala ää, lõnksti läks jalg kõvera Muh; üks kõrd lõnksas, läks `alla lõnksti Kod; nii kavva keeruta `süüki suun, ku lähäb lõõrist `alla nigu lõnkst Nõo **Vrd** klõnksti, lonksti

lõnksutama *lõnksutama* Kse Khn/-gs-/ Tor SJn Puh, -eme Hls, -amma Har lõngutama, lõgistama *Ää lõngsutag uksõ kallal* Khn; *lina lõuguts - - sis on lina `senna vahele `pantud ja siss on sial lõnksutud* SJn; *akas lõnksuteme taga `usse* Hls; *lõnksut' lõnksut', nikagu ús* `pássi vallalõ Har **Vrd** lonksutam(m)a

lõnku *lõnku* Põi Nis Jür longu, kõverasse *palgil lõnk sees, kasund `lõnku* Põi; *nöör vaond `keskelt `keskelt `lõnku* Nis; *Sel'g vaub `lõnku, piad-jalad koos, siis see käimine jääb kõõbakille* Jür **Vrd** lonku

lõnkuma *lõnkuma*, (ta) *lõngub* Rid Mär Kse Tõs Khn Tor Ris Nis Juu Jür JõeK Pee VJg Iis Kod Lai KJn Puh Võn, *lõhjub* Jõh/'l-/ Põi Muh; *lõnkumma* Rõu, *lõnkma* Nõo Har Rõu/-n-/ Vas Se Lei, -me Krk Pst San, (ma) *lõngu*; *lõnkuma*, (ta) *lõhjub* S, -ob Ris

1. edasi-tagasi liikuma **a.** loksuma, logisema *ammas tuleb suust ee, juba lõhjub* Khk; *Ukse aagiaas oo natike lõnkuma akkand, peab püsut vasarit andma* Kaa; *Löö ikka anju vars nõnda taha, et ta mitte äi lõhju* Põi; *obuse raud lõhjub all* Muh; *kui jälg akkas pingil all `lõnkuma, siis `löödi kiil `sesse* Käi; *mis põle kõbasti `kinni, see lõngub* Mär; *Uksõ link `lõnkus, üks tuli tuba* Khn; *põle kõbaste `kinni, annab `lõnkuda* Nis; *pint, varre `otsas oli lõhike puu, rihmaga oli, et ta `lõnkus* Pee; *aken lõngub tuule kähnen* Pst; *taa pulk lõnguss joba, kakka ta nüüd vällä* San; *lõnguss, ei olõ kinmäss* Har **Vrd** lõnkatamma **b.** kiikuma puud *lõnkuvad tuule käe* Põi; *kell nõnna `lahtiste, ta lõngob [loomal] `kaelas* Ris; *nihuke õhuke pikk vit's, see lõngub nõnna et* Juu

2. vaevaliselt käima, tuikuma *Lõhjub vaid `jalgude pääl nagu surma vari* Jõh; *ädalene inime lõngub, kõib `tassa* Kse; *ei jõua `keia, muedu lõngub* Tor; *Lõngun tuas natuke `ringi* Jür; *väsind luam lõngub kohe `jalgade peal* VJg; *lähäb, ise lõngub kahele puale* Kod; *kül om looma kõht tühi, nigu lõngub ku ta kõnnib* KJn; *ta lõnguss nii `hil'lä `tassa, ei tunnõ, kas ta lätt vai sais* Har

3. lonkima, hulkuma *lõhjub `peale Muhu maad `mööda; ta muidu lõhjub ühest `teise, ega ta\_p tee tööd mitte* Muh; *see lõngob samma `viisi seda `aega ää* Ris; *meil `olli kuri emä, kasvat kurjaga, es lase `lõnku suguki* Nõo;  *Täämbä mul ei olõ? `aigu `lõnku?* Har **Vrd** lõnkõllõma

Vrd lonkuma

lõnkus *lõnkus* Nis Jür longus, lõdvalt *nöör `keskelt `lõnkus* Nis; *Lapse jalad `alles `lõnkus, ei temast viel `käijat saa* Jür **Vrd** lonkus

lõnkõllõma *lõnkõllõma* lonkima *Sa? olet nii ar? harinu? lõnkõllõma, tüüd taha_i sukugi tetä* Vas **Vrd** lõnkuma

lõntima *lõntima*, (ta) *lõndib* lonkima *Lõndib `jälle päeva ää, `asja iis, teist taga* Põi **Vrd** lontima¹, lõntsima²

lõnts¹ *lõnts* Mär, g *lõntse* Tor; *lõnts* San Rõu, g *lõntsi* Aud, *lõndsi* Har Urv/lõ-/ vedel, vilets toit *`keetis `siukse va vedela, sellele ei saa supi nime `andagi, va supi lõnts oo ikka* Mär; *mis ma seandsest lõntsist söö* Aud; *vetel jahu lõnts* San; *Egä päivi aja\_tad vanna `lõntsi `sisse, magu suurõs vinünü nigu kot't* Urv; *sedä pudru `lõntsi servä_pääle alasi, kunagi ei anda? parembat* Har; *vetel' puudõr keedet nigu lõnts* Rõu **Vrd** lõntse

lõnts² *lõnts* Nis Saa ablas olend *tühi nagu va lõnts* Nis

***lõnts**³ pl *lõndsi?* (hobuserakmest) *Ku_ma? nujur oll'i, sõss es olõ? obõstõ lõndsi_nahast* Urv

lõntsakas lõntsakas Hää, lõnsakas Juu lõnges see on nihuke pikk lõnsakas inime Juu

lõntse lõntse Kse Tõs PJg Koe VJg Äks Ksi SJn, lõndse Kod KJn TLä Kam, g `lõntse; n, g lõntse Vig Puh Ote, `lõntse IisR; lõndsõ[?] Kan Plv(-ts-), g `lõntsõ Plv Se; n lõnse Pöi Ksi Pil; n, g lõnse Sim

1. lake, lurr `Viska `siale `lõntset ette IisR; lõntse oo üks koerasupp Kse; `ánti igavest lõntset, vedel lõntse oli kausis VJg; on üks lõntse kah Äks; mes tuu `piätáp kah, t<sub>om</sub> jo lõndse Ran; ma `uhtsi lõndset täis endä; esi seevä ääd `süüki, aga `tjindrele `anti lõndset, es anda `leibä ka sinna manu Nõo; ta `üitsegi piim ei ole, ta om lõndse, mõni piimä raasuke `ilmlep siin sisen (hapupiimast) Kam; taa um `väega vetel', taa um ku lõntsõ<sup>?</sup> Plv || lima või muda Ta (mõrd) on `paergus lõnset täis Pöi **Vrd** lint, lõndsik, lõnkse, lõnts¹, lõntska

2. (viletsast maast) taa vana lõndsõ[?] um, tah kasu ei midägi[?] Plv

3. lõnges olend lehmä `tulliva kodu, `ol'iva tühjä kui `lõntse Ran; kas tuu pik'k lõndsõ_{ka} ol' kotoh Se

lõntse-lantse lõntse-lantse Iis; lõnse-lanse g `lõntse-`lantse Mär vilets, vedel söök kis niisukese `lõntse-`lantsega elab Mär; ega sial tia mis õld, õli kua lõntset-lantset Iis **Vrd** lõnkse-lankse

lõntsima¹ `lõntsima Pöi; `lõntsima, (ta) lõntsib Aud, `lõntsma, lõntsib KJn; `lõntsima, lõntsib Khk Kaa vedelat sööki sööma, larpima `antasse lakkumist, siis `lõntsib keri täis (koerast) Khk; Ta `lõntsib supi `otsa Kaa; Küna lõnset täis, akkas `lõntsima Pöi; ää test kõik supi `lõntsin Aud; lõntsib `süüä KJn **Vrd** lantsima¹

lõntsima² lõntsima, (ta) lõntsib Kul Mär, lõnsib Vig JMd VJg; `lõntsma Vig lonkima, hulkuma mis sa lõntsib, et `tõöhe ei akka Kul; omigu koedu ajal tuli `lõntsides kojo Vig; lõnsib nasama `ringi, põle akkamest kedagi JMd; mis sa lõntsib müeda küla VJg **Vrd** lantsima², lõntima

lõntsis lontis, lõdvalt kangas oo üsnä `lõntsis Mar **Vrd** lantsis, lõntsis

lõntska lõntska lahja, vedel toit – Trv **Vrd** lõntse

lõntske `lõntske niiske (talveilmast) `lõntske om `niiske külm, mis inimese ihust läbi `puhkab Hls

lõntsuma `lõntsuma, (ta) lõntsub PJg Hää lõnkuma, loksuma [vikat] lõntsub lodegul PJg; Luum on `kangesti lahja, ära `kuivanu, kõht õõnes, lõntsub Hää

lõo¹ lõo Muh Lä Pälö Ris Nis Juu, lõu Pöi Mär Läd Iis, lõo Pha, lõu VII lõoke lõu on ikka esimene lind kevade, siis kiived, siis tuul'kaakad VII; Lõu toob `lõuna `sooja, päästlane toob päeva `sooja, õõbik see toob õõ `sooja; Küünlakuus lõu sitt anjel ja paastukuus akkab `lõõrima Pöi; lõo mätas o `lahti (paljaks sulanud) Muh; lõod `laulvad kevade lirr lärr, lirr lärr LNg; põllu peenar juba pal'las, lõu kohe lõõrib Mär; Kui `laia lund sajab, siis `õõtse, et nagu lõu `poegi tuleb ülalt maha Han; lõo teeb [pesa] ikka mättasse karjamal `randa Tõs; lõo laseb ikka lirt lirt lirt Khn; lõu lõõritseb Iis **Vrd** lõgu

lõo² → lõu

lõo|kannusõ pl (taimed) lõokannusõ omma `val'gidõ haiermidõga lil'li, `kaldõkaistõ pääl kasusõ, `vasta `päivä Se

lõokanõ lõokanõ Se; `lõuka|ne, `leuka|ne Kuu, g -se lõoke `Taevan on nii sinine ja `selge ja `lõokased `lõõritäväd `oite ilusasti `korgel Kuu; lõokanõ lõõritass Se

lõokas `lõok|as g -a lõoke `lõokas juba vara `lat' sis, siss ku maa oo natike musta kirju Tor

lõok, lõoke(ne) lõok Ris, g `lõokse Krk; `lõo|ke Hlj Lüg spor L, K M T, lõo|ke Rid Mar Tor HMd Rap Iis Kod Lai Plt SJn Vil Trv Ote, `lõu|ke R Põi Kse PJg Hää Saa Kos HJn KuuK JJn VMr Kad VJg Iis Trm, lõu|ke JMd Iis, `lõo|ke Kaa Pha Ris, `lõu|ke spor Sa(`lõu|ge g -gese Khk) Rei, g -kese (-kse); `leoke Vai, leoke g `leogese Rei; `leuke Kuu Rei; `lioke Vai, `liuke Lüg Rei; `lõokõ g -sõ Kam, lõokõ Khn Rõu; `lõoke|ne Juu VMr Sim Pil Hel T, lõoke|ne Hää Åks Lai Puh, `lõuke|ne Lüg Jõh Juu Kad VJg Iis Trm, lõuke|ne Amb JMd Iis, `lõoke|ne Rei Ris, `lõuge(i)|ne Jäm Ans Khk Phl, `louke|ne Hlj VNg(-kei|ne) Vai, g -se; `liokene Vai, `liu|kene g -kse Lüg; `liugene Hi; `lõokõ|nõ Kam Rõn San V(`lõu- Har), lõokõ|nõ Rõu Plv, -kõ|ni Krl, g -sõ lind (Alauda arvensis) `lõuke kole `veike lind, nagu `sõrme õts, aga kõva ääl Lüg; kas `kuulid, tänä `lioke `lauli Vai; `lõugesed tulad juba `küündla kuus, mõne kord `külmaavad ära tesed Jäm; `lõugene liiritseb, lõõritseb `taeva all, täl mitu äält ning `mitme sõnaga laulab Khk; Lõoke toob lõuna sooja, pääsuke toob pääva sooja, õõbik toob õõsooja Pha; `Lõuke on kevade kuulutaja, kuule, kuidas lirstab Rei; leeri laari `lõoke, kus mo kulla preesike, toa taga tamme `otsas, sauna taga saare `otsas Mar; `lõoke - - vahest tuleb õhus alamale, vahest lähäb ülemale, võtab laulda Aud; See jättäb oma põllud lõukste muneda (ei külva korralikult) Saa; lõoke laalab lõrr-lõrr, lõrr Rap; oli nii `priske poiss, nüid on nii `lõokeseks jäänd (kõhnunud) Juu; `lõuke lennus aiva laulab põllu kohal, pesad tieb kohe maa `piale KuuK; `lõuke laulab, `suike tuleb JJn; käu kukkumine ja `lõukese laul on ilusad küll Kad; kui peremees sõnnikud ei pand, eks siis `lõokse oolest õligi, siis `lõoke ramutas Trm; `lõoke pidi olema ikke kõige esimine lind kevade, kes tagasi tuli Lai; Obene tahab lõoksid kuulata, vahib adra ies Vil; joba lõok välän, nüid akkass keväje tuleme; nüid tule `laila lume ku `lõoksit `taevast maha Krk; `lõoksel om eläje jala jälle sihen pesä; emä `lõokse om tutuge, esä `lõokse om tutute Hel; kui `olli kehv vili, siss üteldi, et sedä ei ole muu kui `lõoke `väetänu; mõni päiv laolab kui `lõoke, aga `täämba ei tule sõnagi suust `väl'lä, pahanu vai Ran; Kas sa lõokest kullet vai, et tüü ärä unetat; ma karja `poiskesen leesi egä `aasta `lõokese pesä Nõo; siss kui `lõokese alliss lävä, siss om lumi jäädvält lännü Ote; temä istup terve üü ja kõnõlap, kõik peie rahvass kullelsiva nigu `lõokest Rõn; liiri lõõri `lõokene, kus su kulla pesake San; sääl nurmõ pääl om üt's kotusõkõnõ `musta maad, sääl `lõukõnõ joba tsiristäss Har; `lõokõnõ jo laul, `lõokõnõ jo väläh Vas **Vrd** lõgu, lõiv², lõivokanõ, lõivukene, lõo¹, lõokanõ, lõokas, lõõr²

lõokese|kull lõopistrik `Lõukesekul'l ja `pääsukeseku'l võttavad mõlemad `veiket `lindu IisR -talv järeltalv, hiline lumi `lõokse tali tule viij maha, ku `ilda keväjelt viij lumet tule Trv; kui tuleva `lõokese `väl'lä ja `lendlese ja - - siss tule viij `lumme, siss om viij `lõokese tal'v Ote **Vrd** lõivu-, lõo|talv

lõond lõõnd g lõondi sõim ma os su_maha lõõnü[?] lõondi Har

lõos lõos g `lõose HaLo; leos g `leose, lõos g `lõose, lõus g `lõuse Ris lojus leostel `tarvis `süia `anda Ris; `lõosed, lehmad ja ärjad, kes pahuraks läksid, `pandi laud `silme ette, et ei näin HMd; einamad olid nii tümad, et lõos pial ei `seisnud Kei

lõo|talv lõokesetalv keväjä tulõ mõnikõrd viij lõo tal'v Plv; lõotal'v om ku peräst `talvõ tulõ vil lumi `maahha; ku lummõ satas, ku `lõokõsõ jo väläh, sis üteldäs, õt lõo tal'v tul'l Se

lõpak¹ lõpa|k g -ka Vas; pl lõpakad Vig võrguujuk

lõpak² lõpa|k g -ku Saa Hls

1. (talgu)tõõ lõpetis lõpak on, kik pistavad (sõövad) ja joovad; kardulel ja rükkil `tehti lõpakud, linal sital es teha Saa

2. lõpp sij olli sõa lõpakun Hls

lõpe¹ lõpe Mär, g lõppe Tor Hää VJg Plt; n, g lõpe Tõs Koe Kod, loppe VNg lõpp kanga lõpe Koe; tuleva nädali lõpe puale; koer eedäb lõpess `maoli maha Kod

lõpe² lõpe g lõppe Saa KJn M Ran

1. suunurk lõppe om sul ära määrit Pst; ta `tõmbap obesel lõppe `lõhki Hls; sigadel om liig`amba suhun, ei saa süvvä, miugs man, lõppe kottel sorks `sissi; är lõppit `lõhki aia, [õeld] ku lait's näpu suhu aa Krk || moka lehmä lõppe, moka Hel

2. lõpus kala lõppe liiguva Trv; lõppit pidi `kinni jäänu `võrku; kui viijst `väl'lä `tul'li, olliva lõppe lak'ka Ran

lõpe- lõpe- Põi Muh Mar Vig Kei Jür KuuK VMr Iis Trm MMg Ksi KJn Nõo Võn Rõn, lõpe- Kaa, lõppe- IisR Jõh Kul Kei, loppe- Hlj Kuu lõpu- tüö loppe`korral VNg; `kanga lõpe ots ja akatamise ots Muh; üsna lõpuni ei saand [kangast] `jälle kujutud, siis sai `pandud lõpepaelad taha KuuK; lõpe laul, sie oli ikke sirbi `leikajate laul VMr; leib one õtsan, saen viij ühe lõpekanniku uasa piält; [pulmas] `aanti viij lõpe`süüki; nüid one lõpe taants, pulm akab ärä `lahknemä Kod; Lõpepoole me õlime kõik temaga ühes nõus MMg; `kanga lõpe`narma jakati kokku ja `panti tõist `langa manu, isiti ärä ja `koeti sukass Nõo; sul sängitek'k ka joba lõpekorral (katki) Rõn

lõpellõpul, lõppemisel tuleva nädälä lõpel akavad juba rükiss `lõikama; nädal one õtsan ja pääv kua lõpel Kod

lõpele lõpele laskma Sim Kod Lai lõimede vabastamiseks lõimevarbu poomiga ühendama kangast ei saa muidu lõpetata, piab lõpele `laskma Sim; kangast `lašti lõpele, kui pulk paku soone seest `väl'ja tuli, siis pidi lõpele `laskma Lai

lõpe|meri madala veega lahesopp madalad vett `kougele tuleb maa `sisse, see on lõpe meri; Riia laht `eetaste lõpe mereks Jäm; lõpe merest `välja saand, siis pole laine nii `arjas Mus; si on nüid sõuke lõpe meri, kivi`nsvade vahel Põi; Lalli (küla) all o lõpe meri, `loikude peal, madal meri Muh **-nurk** lahesopp lõpenurgad kõivad `kaugele maa `sisse Tõs **-puder** lõpupuder, suurema tõõ lõpusõök Lõppepudru `keedeti ikke paremb kui `muidu IisR; Meite einatõõ akab ka juba änam kogu keima, ehk laupa õhtaks saab lõpepudru käde Kaa; Kui rugid õsutud said, siis selle `õhta keedeti rugi jahu pudru, see oli lõpe pudr Põi; kui mõni tõõ oo lõppend, siis `ütleväd, et tänä saab lõpepudru kätte Mar; `Talguse aeg keedeti lõpetses tangu`putru, lõpe`putru KJn; Kui mõnda põllu tüüd, aena tegemist vai sõnniku vedu lõpetedi, siss pidi olema lõpe puder, mes iks enämbide olle kápäpuder Nõo || pulmapeo lõputoit kui see kolmas [pulma]pää `olli, siis `tehti lõpe`putru Muh **Vrd** lõpipuder **-puu** kanga lõpetamisel lõimedest läbipandav puu kui long sai pakkult `otsa, siis `paändi loppe`puusse Hlj; `kanyass `panna lõppe puu `külge `nüõridega ehk `paeltaga; mõni kõrd saab puol `arssina kududa, ku `kanyass lõppe puul on Jõh; `kuoti niikaua, kui

lõpepuu tuli niite taha ja enam ei `kerkind, siis leigati maha VMr; lõpepuu oli mõni varras, `pandi lõimepaku `sisse -- kui [kudumine] akkas `lõpma, akkas niitele ligi `saama, siis `seoti lõime otsad `külge Plt Vrd lõpetusepuu

lõperdama *lõpõrdõmõ Krl; pr (nad) lõpõrdasõ? Har laterdama lõpõrdõss enne ommi `lõugugõ Krl; sääil nimä (naised) lõpõrdasõ? ja `sõimasõ? tõnõtõist sällä takan Har Vrd klõperdama*

lõpetama *lõpetama Põi Muh L HMd Juu JõeK Jä ViK I Ksi Plt KJn Vil Trv T(-ame San), -eme M; lõppetamma Lüg Jõh; lõpõtam(m)a Khn V, -õmõ San, -õmmõ Krl; lõpetama Jäm Khk Kaa VII Ris, -dama Hi; lobetama Kuu(-pp-) VNg Vai(-mma)*

1. *millegagi valmis saama või lõpule jõudma; lõppu tegema tämä loppetab `viimist `einä Kuu; rugid lobetavad `oilemise VNg; eile pää lõpetasime `olle ää; lõpeda see jutt ää Khk; See lõpetas ise oma elu ää, pani paela `kaela Põi; siis `olli asi lõpetud Muh; kui sa nii `pal`lo puid ää raiod, sa lõpetad selle metsa `otsa Mar; mo noad oo kõik ää kulund, töö oo kõik ää lõpetand Kir; `tahtis `valge valul töö ää lõpetada Mih; lõpetage, lõpetage, saate `õhtale Tor; ma süü kõhu täis, lõpeta toedu ära Hää; lõpeta tuli ära, lähme magama Saa; peält jaanibä siis lõpetasin selle `kanga maha Juu; ma lõpetan kohe süümise JMd; õpetaja lõpetas `jutluse Trm; kuda ta õmi `päävi lõpetab, tämäl `juuksva `jalge siden Kod; lõpeteme `siande lärm, sij ei `kõlba; nüid om kinnass ärä koet ja `kinni lõpetet Trv; ta ku lõpets iki tüüid, ei läpe `süümä ka tulla Krk; kui ärä põim `olli lõpetedu, siss üits võt`t sirbi kõik `otsa piti näpu vahele ja visass `sirpe Puh; ta\_m `kümme `kõrda toda juttu kõnelnu, ike alustap ja lõpetap Nõo; sita `talgusi `peeti vanast terve näätäl, üits talu lõpet`, tõne jälle alust Ote; pia lõpõdõdõss ain är? Krl; kuiss ta lõpõtass ka ummi vannu `päivi; hiidä\_tek`k pääle ja_lori lõpõtõt Har; ma `õkva leevä `kastmise lõpõdi, käe? ol`li\_`tahtaga_koohn; lõpõtõt tüü ja täüdet kõtt toova_`hindäga hää unõ ütten Rõu; katõst tõist `kümnest `aastast aloste koolih `käämist, viiest tõist `kümnest lõpõte Röp*

2. *tapma meite emm `tahtis kaks lammast ää lõpeta Khk; Peab ikka ää lõpetama, kaua loom seda `moodi `piinas on Põi; keige viimase hundi lõpetasid εε Phl; lõpeta see kaäs ää, kassil `tarvis lõpp `peale teha Mar; loom oo `naelu `sisse sõön, `to`kvad, oo `aige, lõpetatse loom ära Var; lehmäle ei tennä tulitanu ain midägi, aga `siale küll, sia lõpetana ärä Ran; ta\_i lõpeta kedägi, ta t`ijb `vaiva ja `aigust (reumast); l`üüb latse kummali, latsel suu `liiva täis, lõpetap `vänte latse ärä Nõo; mu\_tsiga lät`s `kuulma, is saa medägi tetä?, muudgu lõpõdi vällä? Har; tu lõpõt` es är? [lapse], anna as süvvä? Se || fig lõpetate ennast ära, `teete `tõõga `liiga VII; mes sa mudo eesest lõpetad Mar*

3. *kaotama lõpõt` raha Se*